J. Krishnamurti

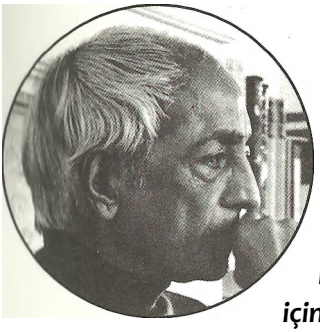
Yeni Bir Yaşam

Öğrenme ve Anlam Arayışı Üzerine

OMEGA

Krishnamurti Kitaplığı - 6

13 yaşındayken "dünya öğretmeni"seçilen Krishnamurti, hayatını dünyayı dolaşarak, insanlarla, yaşama ve dünyaya dair konuşarak geçirdi. Kendisine mesihlik yakıştırılmış olmasına rağmen bunu hiçbir zaman kabul etmedi. Onun için, karşılaştığı herkes başlı başına bir "birey"di. Bu nedenle öğretmekten çok paylaşmayı ilke edindi. Yine de dünya üzerindeki milyonlarca kişi ondan çok şey öğrendi

"Yoksulluk toplumun suçudur, açgözlü ve kurnaz kimselerin diğerlerini sömürüp yükseldikleri bir toplumun kabahatidir yoksulluk. Anlaşılması gereken husus, neden zenginlerin ve yoksulların olduğu değil, başarı hırsıdır. Değişmesi gereken.şey, büyük biri olma, başarılı bîri olma isteğimizdir... Dünyada büyük biri, başarılı biri olma dürtüsü varlığını koruduğu sürece zenginler ve yoksullar, sömürenler ve sömürülenler de olmaya devam edecektir."

Krishnamurti' yi dinlemek Buda'yı dinlemeye benziyor: Öylesine güçlü, öylesine insanın içine işliyor ki!

– Âldous Huxley

Krishnamurti' nin dili yalın, ufuk açıcı ve ilham verici... Gündelik hayatı engelli bir yarış veya bir fare kapanı olmaktan çıkarıp neşeli bir uğraşa dönüştürüyor,

— Henry Miller

Jiddu Krishnamurti (12 Mayıs 1895 -17 Şubat 1986)

Hindistan'ın Madanapalle kentinde doğdu. 1909 yılında C. W. Leadbeater tarafından keşfedildi. 13 yaşındayken Theosophical Society tarafından "dünya öğretmeni" seçildi. Konuşmalar: ve yazıları herhangi bir dirile bağlantılı değildi. Kendisine mesihlik yakıştırılmış olmasına rağmen bunu hiçbir zaman kabul etmedi. Dünyanın her yerinde geniş bir izleyici kitlesine ulaşmış olmasına rağmen iradesi dışında oluşturulan bu topluluğu kendi isteğiyle dağıttı. Çünkü hiçbir zaman kendisini bir otorite olarak görmedi ve çevresinde müritlerin oluşmasına izin vermedi. Onun yaklaşımı bir birey olarak başka bir bireyle iletişim kurmak üzerineydi.

Eserleri, dünyayı dolaşarak yaptığı konuşmalardan, başkaları tarafından derlendi. Konuşmalarında "hakikatin/ gerçeğin, yolları olmayan bir ülke" olduğuna ve bireyin ancak farkındalıkla ve yaşamla bütünleşerek gerçeğe/hakikate ulaşabileceğine işaret etti. Ölümle yaşamın bir ve tekliği, yaşamın durağan olamayacağı, korku, özgürlük, şiddet, doğa ve çevre üzerine konuşmalar yaptı.

Yaşamının büyük bölümünü Hindistan, İngiltere ve Amerika arasında gidip gelerek geçiren Jiddu Krishnamurti ardında sayısız eser bırakarak, 17 Şubat 1986'da 91 yaşındayken kanserden öldü.

J. Krishnamurti'nin Omega Yayınları'ndan Çıkan Kitapları

Bunları Düşün
Bilinenden Kurtulmak
Sen Dünyasın
İlk ve Son Özgürlük
içsel Devrim

J. KRISHNAMURTI

YENİ BİR YAŞAM

Öğrenme ve anlam arayışı üzerine

İngilizceden Çeviren:
Orhan Düz

OMEGA

1. baskı: Omega Yayınları, 2010

J. Krishnamurti

YENİ BİR YAŞAM

Kıishnamurîi Kitaplığı - 6

Özgün Adı; *Life Ahead*

Copyright © 1963 Krishnamurti Foundation of America

Krishnamurti Foundation of America
P.O. Box 1560 Ojai, California 93024 USA
E-mail: kfa@kfa.org
Website: www.kfa.org

}. Krishnamurti ve Krishnamurti Foundation
hakkında bilgi almak için www.jkrishnamurti.com adresini
ziyaret edebilirsiniz.

Yayın Hakları © Omega Yayınları

ISBN 978-975-468-981-5
Sertifika No: 10962

Yayın Yönetmeni: Aslı Kurtsoy Hısım
İngilizceden Çeviren: Orhan Düz

Editör: Sinan Köseoğlu
Sayfa Düzeni: Tülay Malkoç
Kapak Tasarımı: Özlem Sancı
Baskı: Kurtiş Matbaası
Topkapı / İstanbul

Tel.: (212) 613 68 94
Omega Yayınları
Ankara Cad. 54/12 • TR-34110 Sirkeci-Istanbul

Telefon: 0 212 - 512 21 58 • Faks: 0 212 - 512 50 80
www.omegayayirtcilik.com ® omega@omegayayindlik.com
Genel Dağıtım: Say Dağıtım Ltd. Şti.
Ankara Cad. 54/4 ® TR-34110 Sirkeci-Istanbul

Telefon: 0 212 - 528 17 54 « Faks: 0 212 - 512 50 80
online satış: www.saykitap.com « e-posta: dagitim@saykitap.com

İÇİNDEKİLER

Giriş.....7
1. Eğitimin İşlevi Nedir?.....29
2. Korku İnisiyatifi Önler.....35
3. Otorite Zekâyı Köreltir.....43
4. Özgürlüğü ve Disiplini Anlamak.....53
5. Düşünmeyi Öğrenmek.....61
6. Güvence Diye Bir Şey Var mı?.....69
7. Neden Hırslısınız?.....81
8. Sevgi Nedir?.....91
9. Zihni Anlamanın Önemi.....101
10. Dinlemek Üzerine.....109
11. Bilgi Her Şey Değildir.....119
12. Gerçek Sevginin Niteliği.....123
13. Anlamak Ezberlemek Değildir.....131
14. Kıskançlık Nedir?.....139
15. Yaratıcı Olan Hafıza Değil Anlayıştır.....149
16. Sözcüklerin Önemim Kavramak.....159
17. Zihin Huzuru Bulabilir mi?.....167
18. Ne İçin Yaşıyoruz?.....175
19. Zekice Yaşamak.....181
20. Doğru Eğitim Almak.....191
21. Din Aslında Bir Eğitim Sürecidir 205
22. Hakikati Keşfetmek.....219
23. Okulu Bitirmek.....229
Soru Dizini.....233
Sözlük.....„240

GİRİŞ

Krizlerin ve sorunların dağ gibi büyüdüğü dünyamızda tüm hayat sürecinin kavranmasından doğacak tamamen farklı türde bir ahlâk anlayışına, davranış biçimine ve eylem tarzına acilen ihtiyacımız var. Bu meseleleri siyasi ve örgütsel yöntemlerle, ekonomik düzenlemeler ve değişik reformlarla çözmeye çalışıyoruz, fakat zaman zaman geçici bir rahatlık sağlamalarına rağmen bunların hiçbiri insan varoluşunun karmaşık sorunlarını şimdiye değin çözebilmiş değil. Ne kadar kapsamlı olursa olsun ve ne kadar kalıcı görünürse görünsün, bütün bu reformlar daha fazla kargaşa çıkarmaktan ve dolayısıyla daha fazla reform yapma ihtiyacı doğurmaktan öteye geçemiyor. İnsanın karmaşık varlığını bütün yönleriyle anlamadan salt reform yapmak daha fazla reform yapmaya yönelik yeni ve karmaşık talepleri canlandırmaktan öteye geçmeyecek. Reformun sonu yok ve bu doğrultuda kalıcı bir çözüm bulma olanağı da yok.

Keza siyasi, ekonomik ve sosyal devrimler de çözüm değildir, çünkü bunlar ürkütücü zorbalıkların yaşanmasına yol açmış ve iktidar ile otoriteyi farklı bir grubun eline vermekten öteye geçmemiştir. Bu tür devrimler hiçbir zaman kargaşa ve çatışmadan çıkış yolu olmamıştır.

Öte yandan tamamen farklı türde bir devrim söz konusu. Saplanıp kaldığımız bitmek tükenmek bilmeyen endişelerden, çatışmalardan ve yılgınlıklardan başımızı kaldıracaksak sözünü ettiğim devrimin gerçekleşmesi gerek. Bu devrim so-

nunda değersiz olduğu anlaşılan teori ve idealle değil bizzat zihinde gerçekleşecek radikal bir dönüşümle başlamak zorunda. Böylesi bir dönüşüm ancak doğru eğitim ve insan varlığının bütünüyle gelişip serpilmesi sayesinde gerçekleşebilir. Sadece düşüncede değil, aynı zamanda zihnin tamamında gerçekleşmesi gereken bir devrim bu. Ne de olsa düşünce kaynak değil bir sonuçtur. Kaynağı kökten dönüştürmeden sonucu değiştirmek yetmez. Günümüzde bizler sonuçlar ve belirtilerle uğraşıyoruz. Eski düşünce tarzlarını kökünden kazıyıp, zihni geleneklerden ve alışkanlıklardan özgür kılarak hayati bir değişim meydana getirmiyoruz. Bizim burada ilgilendiğimiz şey işte bu hayati değişimdir ve ancak doğru eğitim söz konusu değişimi hayata geçirebilir.

Araştırmak ve öğrenmek zihnin işlevidir. Öğrenmekten kastım hafızanın geliştirilmesi veya bilgi birikimi değil, yanılsamaya düşmeden berrak ve sağlıklı düşünme, inançlardan ve ideallerden değil de olgulardan yola çıkma kapasitesidir. Düşünce çıkarımlardan doğuyorsa öğrenme gerçekleşmez. Salt bilgi veya malumat edinmek öğrenmek değildir. Öğrenmek için, anlamayı sevmek ve bir şeyi sırf o şey hatırına yapma hevesi duymak gerekir. Hangi türde olursa olsun zorlamanın olduğu yerde öğrenme gerçekleşmez. Zorlama ise değişik kılıflara bürünebilir, değil mi? Zorlama etkileme, bağlama ve tehdit yollarıyla gerçekleşebildiği gibi, ikna edici teşvik ve üstü örtülü ödül biçimleriyle de gerçekleşebilir.

Çoğu insan karşılaştırmanın öğrenmeyi desteklediğine inanır; oysa gerçek bunun tam tersidir. Karşılaştırmak yılgınlığa yol açarak rekabet adım verdiğimiz kıskançlığı teşvik etmekten başka bir şey yapmaz. Diğer ikna türleri gibi karşılaştırma da öğrenmeyi önler ve korkuyu körükler. Keza hırs da korkuyu körükler. İster kişisel olsun ister kolektif olanla özdeşleşsin, hırs her zaman topluma karşıt bir şeydir. İnsani ilişkilerde görülen sözde soylu hırs temelde yıkıcıdır.

İyi bir zihnin gelişmesini teşvik etmek gerekiyor, iyi bir zihin hayatın pek çok meselesini bir bütün olarak ele alan ve onlardan kaçarak kendisiyle çelişmeyen, yılgınlığa düşmeyen, kinik veya sert olmayan zihindir. Ayrıca zihnin kendi şartlanmasının, güdülerinin ve çabalarının farkına varması da gereklidir.

İyi bir zihin geliştirmek bizim başlıca amaçlarımızdan biri olduğundan, öğretmek büyük önem kazanıyor. Yalnızca bilgi vermekle yetinmeyip, zihnin tamamını geliştirmek kaçınılmazdır. Eğitimci bilgi verirken fikir alışverişine başvurmalı ve öğrencileri bağımsız sorgulama ve düşünmeye teşvik etmelidir.

"Bilen kişi" olarak otoritenin öğrenmede yeri yoktur. Hem eğitimci hem de öğrenci birbirleriyle kurdukları özel ilişki içinde öğrenme etkinliğinde bulunur; ama bu, eğitimcinin düşüncenin düzenliliğini göz ardı ettiği anlamına gelmez. Düşüncenin düzenliliği dayatıcı bilgi sunumları şeklindeki bir disiplinle sağlanamaz; ancak eğitimci zekâyı geliştirmede özgürlük duygusunun rol oynadığını anladığında düşüncenin düzenliliği kendiliğinden oluşur. Buradaki özgürlük aklına esen her şeyi yapmak veya salt çelişki taşıyan düşünceler üretmek değildir. Öğrencinin gün içindeki düşünceleri ve eylemleri yoluyla haberdar olduğu güdülerinin ve yönelimlerin farkına varmasına yardım etmektir özgürlük.

Disiplinli bir zihin asla özgür bir zihin değildir; ne de baskı altındaki bir zihin özgür olmayı isteyebilir. Zihin ancak arzunun tüm sürecini kavrayarak özgür olabilir. Disiplin her zaman zihni belli bir inanç ya da düşünce sisteminin çatısı altındaki harekete hapseder, değil mi? Ve böyle bir zihin asla zeki olma özgürlüğüne sahip değildir. Disiplin otoriteye itaati getirir. Disiplin, işlevsel beceri talep eden bir toplum yapısı içinde hareket etmeyi sağlar, ama kendi kapasitesine sahip zekâyı uyandırmaz. Hafıza sayesinde kapasitesini artırmaktan başka bir şey yapmamış bir zihin bilgisayara benzer; o her ne kadar şaşırtıcı derecede beceri ve doğrulukla çalışsa da yi-

ne de bir makinedir. Otorite zihni belli bir yönde düşünmeye ikna edebilir. Fakat belli çizgilerde veya öngörülmüş bir çıkarımla düşünmeye yönlendirilmek hiç de düşünmek değildir; bu sadece insanın bir makine gibi çalışmasına benzer ki beraberinde yılgınlığı ve diğer sefaletleri getirir, düşüncesizliği ve hoşnutsuzluğu körükler.

Biz her bir insanın tüm varlığıyla gelişmesiyle ilgileniyoruz; eğitimcinin bir kavram veya ideal olarak düşündüğü kurgusal bir kapasiteyle ilgilenmiyoruz. İnsanın kendi en yüksek, en tam kapasitesini gerçekleştirmesine yardım etmeye çalışıyoruz. Her tür karşılaştırma biçimi ister bilim insanı ister bahçıvan olsun bireyin tamamen serpilip gelişmesini engeller. Karşılaştırma olmadığı zaman bilim insanının tüm kapasitesi ile bahçıvanın tüm kapasitesi aynıdır; ama araya karşılaştırma girince kötüleme ve kıskançlık dolu tepkiler ortaya çıkar ki bu da insanlar arasında çatışma yaratır. Istırap gibi sevgi de kıyas kabul etmez; daha fazlasıyla veya daha azıyla karşılaştırılamaz. İstırap ıstıraptır, sevgi de sevgi, ister yoksulda ister zenginde olsun fark etmez.

Her bir bireyin tamamen gelişmesi eşitlerden oluşan bir toplum yaratır. Ekonomik veya manevi düzlemde eşitliği sağlama yönünde günümüzde verilen toplumsal mücadelenin hiçbir anlamı yoktur. Eşitliği tesis etmeyi amaçlayan sosyal reformlar toplum karşıtlığının diğer türlerim besler; fakat doğru eğitimde sosyal veya başka türlü reformlarla eşitliği sağlamaya gerek kalmaz, çünkü kıskançlık duygusuyla kapasiteleri kıyaslama sona erer.

Bu noktada işlev ile statüyü birbirinden ayırmalıyız. Tüm duygusal ve hiyerarşik itibarıyla statü ancak işlevlerin yüksek ve düşük diye karşılaştırılmasından doğar. Her bir birey tüm kapasitesiyle gelişip serpildiğinde, işlevlerin karşılaştırılması söz konusu olmaz; sadece öğretmen, başbakan veya bahçıvan olarak kapasitenin ifadesi söz konusu olur ve böylece statü kıskançlık hastalığından kurtulur.

Günümüzde işlevsel veya teknik kapasite kişinin isminin önüne gelen unvanla ölçülmektedir; ama eğer biz insanın bütünüyle gelişmesine önem verseydik, bakış açımız tamamen farklı olurdu. Yetenekli bir kişi cam istiyorsa diploma sahibi olup isminin önüne unvanlar ekleyebilir de eklemeyebilir de. Fakat her halükârda o kişi diplomayla ölçülemeyecek derin yeteneklerinin bizzat farkına varabilir; bu durumda o yeteneklerinin ifadesi salt teknik kapasitenin genelde beslediği ben-merkezli güveni doğurmaz. Böylesi bir güven karşılaştırmaya dayanır ve dolayısıyla toplum karşıtıdır. Karşılaştırma faydalı amaçlar için olabilir; ama öğrencilerin kapasitelerini kıyaslayıp birine yüksek diğerine düşük not vermek eğitimcinin işi olmamalıdır.

Biz bireyin bütünsel olarak gelişmesiyle ilgilendiğimiz için, başlangıçta öğrencinin kendi öğrenim alanlarını seçmesine izin verilmemesi gerektiğini savunabiliriz; çünkü onun tercihi büyük olasılıkla geçici ruh durumlarına ve önyargılara ya da yapılacak en kolay şeyi bulmaya yahut da belli bir ihtiyacın acil gereklerine göre hareket etmeye dayanacaktır. Fakat şayet onun kendini keşfetmesine ve becerilerini geliştirmesine yardım edilirse, o zaman öğrenci kendiliğinden tercihini yapar, en kolay olan şeyleri değil de becerilerini tam kapasiteyle azami ölçüde ifade edebileceği şeyleri seçer. Eğer ta başlangıçta öğrenciye hayatı tüm psikolojik, düşünsel ve duygusal sorunlarıyla birlikte bir bütün olarak görmekte yardım edilirse, o zaman öğrenci hayattan korkmaz.

Zekâ bir bütün olarak hayatla başa çıkma kapasitesidir ve öğrenciye notlar veya puanlar vermek zekâyı garanti altına almaz. Aksine bu, insanın saygınlığım zedeler. Bu kıyaslamalı değerlendirme zihni köreltir. Bunu derken öğretmenin öğrencinin gelişim sürecini gözlemlememesi ve kaydetmemesi gerektiğim söylemiyoruz. Doğal olarak çocuklarının gelişim süreçlerini bilmeye meraklı olan ebeveynler bir rapor isteyeceklerdir; ama eğer eğitimcinin ne yapmaya çalıştığım anla-

yamazlarsa, maalesef bu rapor istedikleri sonuçları elde etmek için kullanılan bir baskı aracına dönüşür ve böylece eğitimcinin işini mahveder.

Ebeveynler okulun vermek istediği eğitim türünü anlamalılar. Genelde onlar çocuklarının ileride geçimlerini garantiye alacak bir diploma sahibi olmaya hazırlandıklarım görmekten memnuniyet duyarlar. Çok azı bundan daha fazlasını ister. Elbette çocuklarım mutlu görmek isterler, ama çok azı bu muğlâk isteğin ötesine geçip onların tam kapasiteyle gelişmesini önemser. Çoğu ebeveyn her şeyden önce çocuklarının başarılı bir kariyere sahip olmasını isterken, onları canhıraş bir şekilde bilgi toplamaya zorlar. Böylece kitaplar büyük önem kazanır ve bununla birlikte hafızanın geliştirilmesi ve gerçek düşüncenin niteliğinden yoksun bir halde salt tekrarlama öne çıkar.

Belki de eğitimcinin karşılaşacağı en büyük zorluk ebeveynlerin daha geniş, daha kapsamlı ve derinlikli bir eğitime kayıtsız kalmalarıdır. Çoğu ebeveyn çocuklarına bozuk bir toplumda saygın bir mevki sağlayacak bazı yüzeysel bilgilerin verilmesiyle yetinir. Öyleyse eğitimci, çocuklara düzgün bir eğitim vermekle kalmayıp ebeveynlerin okulda yapılan iyi şeyleri kösteklemesine engel olmaya da önem vermelidir. Aslında okul ve ev doğru eğitimin birleşik merkezleri olmalı ve asla ebeveynlerin istekleriyle eğitimcilerin yaptıklarının taban tabana çeliştiği birbirine ters yerler olmamalıdır. Demek ki ebeveynler, eğitimcinin ne yaptığını tam anlamıyla kavramalı ve çocuklarının her bakımdan gelişmesiyle adamakıllı ilgilenmeliler. Böyle bir eğitimin yürütülüp yürütülmediğini görmek hem görevleri yeterince ağır olan öğretmenlerin hem de ebeveynlerin sorumluluğudur. Çocuğun tüm varlığıyla gelişmesi ancak öğretmen, öğrenci ve ebeveynler arasında doğru bir ilişkinin kurulmasıyla mümkün olabilir. Eğitimci ebeveynlerin geçici heveslerine veya inatçı taleplerine kendim teslim edemeyeceği gibi, ebeveynler de eğitimciyi

anlamalı ve otumla işbirliği yaparak çocuklarda çatışmaya ve kargaşaya fırsat vermemelidir.

Çocuk doğal bir merak ve öğrenme dürtüsüyle dünyaya gelir ve kuşkusuz bu özellik akıllıca davranılıp sürekli teşvik edilmelidir. Bu sayede doğal merak hiç sapmadan hep canlı kalır ve yavaş yavaş çocuğu, değişik konuları öğrenmeye sevk eder. Eğer bu öğrenme isteği çocuklukta sürekli teşvik edilirse, çocuğun matematik, coğrafya, tarih, bilim veya başka bir alanda eğitim görmesi ne çocuk ne de eğitimci için sorun teşkil eder. Mutluluk verici bir yakınlığın ve anlayışlı bir ilginin bulunduğu bir ortamda öğrenim daha kolay ve hızlı olur.

Duygusal açıklık ve duyarlılık ancak öğrencinin öğretmenle kurduğu ilişkide güven hissetmesiyle mümkün olabilir. İlişkideki güven hissi çocuklar için asıl ihtiyaçtır. Güven duygusu ile bağımlılık duygusu arasında büyük bir fark vardır. Bilinçli ya da bilinçsiz çoğu eğitimci bağımlılık duygusunu yerleştirir ve dolayısıyla gizliden gizliye korkuyu körükler. Aynı şeyi ebeveynler de kendi sevecen veya saldırgan tavırlarıyla yaparlar. Çocuktaki bağımlılığın nedeni, ebeveynlerin ve öğretmenlerin, çocuğun ne olması ve ne yapması gerektiği konusundaki otoriter veya dogmatik yargılarıdır. Bağımlılıkla birlikte her zaman çocuğun üzerine korkunun gölgesi düşer ve bu korku çocuğu itaat etmeye, uyum sağlamaya, büyüklerin sözlerini ve buyruklarım hiç düşünmeden kabullenmeye zorlar. Bu bağımlılık atmosferinde duyarlılık zedelenir. Oysa çocuk güvende olduğunu bilip hissettiğinde, duygusal gelişimi korkudan etkilenmez.

Çocuktaki bu güven duygusu güvensizliğin karşıtı değildir; ister evde ister okulda olsun kendini rahat hissetmesidir, hiçbir surette zorlama altında kalmadan neyse o olabileceğinden emin olma duygusudur. Ağaca tırmanabileceğim ve düşerse azarlanmayacağı bilme duygusudur. Ancak ebeveynler ve eğitimciler bütün yönleriyle çocuğun sağlığı ve mutlulu-

ğuyla derinlemesine ilgilendiklerinde sözünü ettiğimiz güven duygusu oluşabilir.

Çocuğun okulda daha ilk günden itibaren kendini rahat ve tamamen güvende hissetmesi çok önemlidir. En önemlisi de ilk izlenimdir. Fakat eğer eğitimci çocuğun güvenini kazanmak için çeşitli yollarla yapmacık davranışlar sergiler ve çocuğun her istediğini yapmasına izin verirse, o zaman çocukta bağımlılığın tohumlarını atar; çocuğa güven hissini vermez. Çocuk kendi mutluluğuyla derinden ilgilenen kimselerin olduğu bir ortamda bulunduğunu hissettiğinde o kimselere güven duyar.

Çocuğun daha önceden hiç sahip olmadığı güvene dayalı bu yeni ilişkinin ilk etkisi doğal bir iletişim kurmaya yardım eder ve çocuğun büyüklerini korkulacak bir tehdit olarak görmemesini sağlar. Kendini güvende hisseden bir çocuk öğrenme için gerekli olan saygıyı ifade etmenin doğal yollarım kendi başına bulur. Bu saygı her tür otoriteden ve korkudan uzaktır. Çocuk güven duygusuna sahip olduğunda, tavır ve davranışları ona büyükler tarafından dayatılan bir şey olmaz, aksine onun öğrenme sürecinin bir parçası haline gelir. Öğretmeniyle kurduğu ilişkide kendini güvende hisseden çocuk doğal olarak anlayışlı ve saygılı olur. Ve ancak bu güvenlik ortamında duygusal açıklık ve duyarlılık yeşerebilir. Kendini rahat hisseden, güven duyan çocuk istediği her şeyi yapar, ama bunu yaparken neleri yaparsa doğru, neleri yaparsa yanlış olacağını da keşfeder ve tavırları ve davranışları dirençten, inatçılıktan, bastırılmış duygulardan veya salt anlık bir dürtünün ifadesinden kaynaklanmaz.

Duyarlılık çevredeki her şeye -bitkilere, hayvanlara, ağaçlara, gökyüzüne, akan nehirlere, uçan kuşlara ve ayrıca çevredeki insanların ruh durumlarına ve civardan geçen yabancılara- duyarlı olmak demektir. Bu duyarlılık doğru ahlâk ve davranış demek olan hesapsız ve bencillikten sıyrılmış tepkinin niteliğini ortaya çıkarır. Duyarlı çocuk tavır ve davranış-

larında ketum değil açık olur; bu sayede öğretmeninin önerilerini hiç direnç göstermeden kolaylıkla kabul eder.

İnsanın bütün varlığıyla gelişmesiyle ilgilendiğimiz için onun zihinsel akıl yürütmeden çok daha güçlü olan duygusal isteklerini de anlamalıyız ve duygusal kapasitesini bastırmadan geliştirmesine yardım etmeliyiz. Gerek duygusal gerekse zihinsel meseleleri anlayıp onlarla başa çıkma yetisine kavuştuğumuzda, artık söz konusu meselelerle yüzleşmekten korkmayız.

İnsanın bütün varlığıyla gelişmesi için duyarlılığı oluşturmanın bir aracı olarak yalnızlık kaçınılmaz olur. İnsanın yalnızlığın ne demek olduğunu, meditasyonun içeriğini ve ölümün anlamını öğrenmesi gerekir; ve yalnızlığın, meditasyonun ve ölümün anlamları ancak keşfedilerek öğrenilebilir. Bu anlamlar öğretilemez; ancak kişinin kendi başına keşfetmesi gerekir. Bu anlamlara işaret edilebilir ama işaret edilen şeyi öğrenmek yalnızlığı veya meditasyonu deneyimlemek değildir. İnsanın yalnızlığı ve meditasyonu deneyimlemesi için bir araştırma hali içinde olması gerekir. Ancak bir araştırma hali içindeki zihin öğrenme yetisine sahip olabilir. Fakat eğer araştırma önceki bilgilerle veya başkalarının deneyimleri ve otoritesiyle bastırılırsa o zaman öğrenme salt taklit olur. Taklit ise insanın deneyimlemeden öğrendiği şeyi tekrarlayıp durmasına yol açar.

Öğretmek salt bilgi aktarımı değil, araştıran bir zihnin geliştirilmesi demektir. Böyle bir zihin tapınakları ve ayinleriyle yerleşik dinleri kabul etmekle yetinmeyip dinin ne olduğu meselesini kavrayabilir. İnancı ve dogmayı salt kabullenmek değil de Tanrı, hakikat veya ne derseniz deyin onu arayıştır hakiki din.

Nasıl ki öğrenci her gün dişini fırçalıyor, banyo yapıyor, yeni şeyler öğreniyorsa, aynı şekilde tek başına veya başkalarıyla birlikte sessizce oturup yalnızlığı yaşaması da gerekir. Bu yalnızlık talimatla oluşturulamaz veya geleneğin otorite-

siyle dayatılamaz ya da sessiz sakin oturmak isteyen ama tek başına kalamayan insanların etkisiyle ortaya çıkarılamaz. Yalnızlık zihnin kendini bir aynada berrak görebilmesini sağlar. Ayrıca yalnızlık zihni ben-merkezci etkinliğin ürünü olan bütün karmaşaları, korkuları ve yılgınlıklarıyla doymak bilmez hırstan arındırır. Bununla birlikte yalnızlık zihne zaman açısından ölçülemeyen bir dinginlik ve tutarlılık kazandırır. Bu berraklık zihnin karakteridir. Karaktersizlik ise kendiyle çelişme halidir.

Duyarlı olmak sevmektir. *Sevgi* sözcüğü sevginin kendisi değildir. Ve sevgi Tanrı sevgisi ve insan sevgisi diye bölünemeyeceği gibi, bir kişiye duyulan sevgi ve birçok kişiye duyulan sevgi diye de ölçülemez. Sevgi bir çiçeğin kokusunu yayması gibi kendini cömertçe sunar; ama bizler ilişkilerimizde sevgiyi hep ölçüp biçer ve dolayısıyla onu yok ederiz.

Sevgi reformcunun veya sosyal hizmet görevlisinin metası değildir; o, eylemi yaratacak siyasi bir araç da değildir. Politikacı ve reformcu sevgiden söz ederken onun gerçekliğine temas etmeyip sadece lafını eder. Nitekim sevgi ister kısa ister uzun vadeli olsun bir amaca hizmet edecek bir araç olarak kullanılamaz. Sevgi belli bir arazi veya orman değil tüm yeryüzüdür. Gerçeklik sevgisi hiçbir din tarafından kuşatılamaz ve organize dinler sevgiyi kullandığında o sevgi ölür. Çeşitli faaliyet alanları içinde gayretkeş görünen otoriter devletler, organize dinler ve toplumlar eylem tutkusuna dönüşen sevgiyi farkında olmadan yıkarlar.

Doğru eğitim sayesinde insan varlığının bütünüyle geliştirilmesinde sevginin niteliği ta başından itibaren beslenip canlı tutulmalıdır. Sevgi ne duygusallıktır ne de kendini adama. ölüm kadar güçlüdür. Sevgi bilgiyle yeşertilemez; ve sevgisiz, bilginin peşinde koşan bir zihin acımasızlığın tüccarlığını yapıyor ve sadece daha fazla verimi hedefliyordur.

Öyleyse eğitimci en baştan sevginin niteliğine önem vermelidir. Sevginin niteliği ise alçakgönüllülük, kibarlık, anla-

yış, sabır ve inceliktir. Alçakgönüllülük ve incelik doğru eğitim veren insanın doğasında vardır; o insan hayvanlar ve bitkiler dâhil her şeye karşı duyarlı dır ve bu duyarlılık onun davranışlarına ve konuşma tarzına yansır.

Sevginin bu niteliğini vurgulamak zihni hırs, açgözlülük ve sahiplenmeciliğe saplanıp kalmaktan kurtarır. Keza sevgi, saygı ve ince zevkte ifadesini bulan bir arınmayı da doğurur. Nitekim sevgi aksi halde kibirle kendini güçlendirme eğilimi taşıyan zihni arındırmaz mı? Davranıştaki saflaşma insanın kendine dayattığı bir ayarlama veya dış kaynaklı bir talebin sonucu değildir; sevginin niteliğiyle kendiliğinden doğar. Sevgi anlaşıldığı zaman insani ilişkilerin tüm zorluklarına ve ince yanlarına heyecan, galeyan ve zanla değil de aklıselimle yaklaşılabilir.

İnsanın bütün varlığıyla gelişmesine birincil önem veren eğitimci hayatımızda önemli bir rol oynayan seksin anlamım kavramak ve ta başından itibaren ölümcül bir ilgi uyandırmadan çocukların doğal merak duygusunu tatmin edebilmelidir. Ergenlik çağında salt bilgi aktarımı, sevgi duygusu hissedilmiyorsa deneyimsel bir şehveti doğurabilir. Sevgi zihni kötülükten temizler. Eğitimcide sevgi ve anlayış olmayınca, kızlarla erkekleri dikenleri tellerle veya emirlerle birbirlerinden ayırmak sadece meraklarım körüklemeye ve salt tatmine dönüşerek bozulacak tutkuyu uyandırmaya yarar. Öyleyse kızlarla erkeklerin birlikte uygun eğitimi alması çok önemlidir.

Bununla birlikte sevginin niteliği kişinin el becerileriyle yaptığı işlerde de kendini ifade etmelidir. Bu işler arasında bahçıvanlık, odunculuk, boyama ve el işleri sayılabilir; ağaçları, dağları, yeryüzünün zenginliğini, insanların yarattığı yoksulluğu görmek ve müziği, kuşların ötüşünü, akan suların çağıltısını dinlemek, kısacası duyular yoluyla da sevgi kendini dışa vurmalıdır.

Bizler sadece zihnin geliştirilmesi ve duygusal hassasiyetin uyandırılmasıyla değil, aynı zamanda bedenin tam anla-

mıyla geliştirilmesiyle de ilgileniyor ve buna son derece önem veriyoruz. Eğer beden sağlıklı ve diri değilse kaçınılmaz olarak düşünceyi çarpıtır ve duyarlılığı köreltir. Bu gerçek o kadar açık ki üzerinde ayrıntılı şekilde durmamıza gerek yoktur. Bedenin kusursuz derecede sağlıklı olması, doğru beslenmesi ve yeterince uyuması hayati önem taşımaktadır. Eğer duyular açık değilse, beden insan varlığının tümüyle gelişmesini engeller. Kaslarınızın gayet dengeli bir kontrol içinde hareket etmesi için çeşitli egzersiz, dans ve oyun türlerini uygulamalısınız. Temiz tutulmayan, yani pasaklı olan ve düzgün bir duruş sergilemeyen bir beden zihnin ve duyguların hassasiyetini iletemez. Beden zihnin bir aracı değildir; beden, duygular ve zihin insan varlığının bütününü oluşturur ve bunlar birlikte uyum içinde yaşamadığı sürece çatışma kaçınılmazdır.

Çatışma duyarsızlığa neden olur. Zihin bedene baskın çıkıp duyuları bastırabilir, ama bu yolla bedeni duyarsız kılar ve duyarsız bir beden zihnin tam anlamıyla uçmasının önünde bir engel oluşturur. Bedenin köreltilmesi bilincin derin katmanlarım ortaya çıkarmaya kesinlikle yaramaz; zira ancak zihin, duygular ve beden birbirleriyle çelişkiye düşmeden ve hiçbir kavramın, inancın veya idealin etkisi altında çabalamadan uyumlu bir bütün oluşturduğunda bilincin derin katmanları ortaya çıkabilir.

Zihnin geliştirilmesinde konsantrasyonu değil dikkati vurgulamalıyız. Konsantrasyon zihni bir noktaya doğru daralmaya zorlamak demektir, oysa dikkatin sınırı yoktur. Konsantrasyon sürecinde zihin her zaman bir sınırla kısıtlanır; ama eğer biz zihni tam olarak anlamakla ilgileniyorsak salt konsantrasyon bize engel teşkil eder. Dikkat sınırsızdır, bilginin sınırlarından bağımsızdır. Bilgi konsantrasyon yoluyla açığa çıkar ve her tür bilgi açılımı yine kendi şuurları içinde kalır. Dikkat halinde zihin konsantrasyonun mecburi sonucu olan bilgiyi kullanabilir ve kullanır da; fakat parça bütün de-

ğildir ve birçok parçayı birbirine eklemek bütünün algısını oluşturmaz. Konsantrasyonun eklemeli süreci olan bilgi ölçülemez olan varlığın kavranmasını sağlamaz. Bütün, konsantrasyon içindeki bir zihnin parantezleri içinde asla yer almaz.

Öyleyse dikkat birincil öneme sahiptir, ama o, konsantrasyon çabasıyla açığa çıkmaz. Dikkat zihnin etrafında birikimsel bir deneyim olarak bilginin toplandığı bir merkez olmaksızın sürekli öğrenme halidir. Kendi üzerine yoğunlaşan bir zihin bilgiyi kendinin yayılması için bir araç olarak kullamr ve bu etkinlik kendisiyle çelişip topluma ters düşer.

Kelimenin gerçek anlamıyla öğrenmek ancak içsel ve dışsal zorlamanın bulunmadığı dikkat halinde mümkündür. Doğru düşünmek ancak zihnin gelenek ve hafızanın buyruğu altında girmediği durumda ortaya çıkabilir. Zihni sessizliğe kavuşturan dikkattir ve sessizlik yaratıcılığa açılan kapıdır. İşte bu nedenle dikkat en büyük öneme sahiptir.

Bilgi kendi başına bir amaç olarak değil, zihni geliştirmenin bir aracı olarak işlevsel düzeyde gereklidir. Biz sadece bir kapasitenin, sözgelimi matematik, bilim veya müzik kapasitesinin geliştirilmesiyle değil de, bir insan olarak öğrencinin bütün varlığım geliştirmekle ilgileniyoruz.

Peki, dikkat hali nasıl ortaya çıkarılacak? Zorlamanın değişik türleri olan ikna, kıyaslama, ödül veya cezayla dikkat hali oluşturulamaz. Korkunun ortadan kaldırılması dikkatin başlangıcıdır. Bütün hayal kırıklıkları ve çetrefilli çelişkileriyle falanca veya filanca olma çabası, başarı kazanma hırsı olduğu sürece korku varlığım sürdürür. Konsantrasyonu öğretebilirsiniz ama korkudan kurtulmayı öğretemeyeceğiniz gibi, dikkati de öğretemezsiniz. Öte yandan korkuyu üreten sebepleri keşfedebilir ve bu sebepleri anlayarak korkuyu ortadan kaldırabiliriz. Demek ki öğrencinin çevresindeki ortam sağlık ve mutlulukla doluysa, öğrenci kendini güvende ve rahat hissediyorsa ve sevgiyle beraber gelen önyargısız eylemin farkındaysa, o zaman dikkat kendiliğinden oluşur. Sevgi

karşılaştırma yapmaz ve dolayısıyla çekememezlik ve falanca veya filanca "olma" eziyeti de sona erer.

Genç ya da yaşlı olalım hepimizin yaşadığı genel hoşnutsuzluk çok geçmeden tatmine giden bir yol bulur ve böylece zihinlerimiz uykuya dalar. Hoşnutsuzluk zaman zaman ıstırap yoluyla içimizde uyanır ama zihin yine tatmin edici bir çözüm aramaya koyulur. Böylece zihin bu hoşnutsuzluk ve tatmin döngüsüne saplanıp kalır ve acı yoluyla sürekli uyanış hoşnutsuzluğumuzun bir parçası haline gelir. Hoşnutsuzluk araştırmanın yoludur ama şayet zillin geleneğe, ideallere bağlanıp kalırsa artık sorgulayamaz. Araştırma dikkatin alevidir.

Hoşnutsuzluktan kastim gerçekte olanı anlayan ve daha fazla keşifte bulunmak için sürekli araştıran bir zihin halidir. Hoşnutsuzluk, olanın sınırlarının ötesine geçme hareketidir ve eğer hoşnutsuzluğu bastırmanın veya gidermenin yollarını ve araçlarım bulursanız, ben-merkezci etkinliğin ve içinde yaşadığınız toplumun kısıtlamalarını kabullenirsiniz.

Hoşnutsuzluk tatminden arta kalanları yakıp kül eden bir ateştir, ama çoğumuz hoşnutsuzluğu çeşitli yollarla bertaraf etmeye çalışırız. O zaman hoşnutsuzluk "daha fazlasını", daha büyük bir evi, daha iyi bir arabayı ve benzeri şeyleri elde etme çabasına dönüşür. Bu çaba kıskançlık alanı içinde sürdürülür ve yozlaşmış hoşnutsuzluğu canlı tutar. Ben burada, içinde kıskançlığı, "daha fazlasını" istemeyi, açgözlülüğü barındırmayan bir hoşnutsuzluktan, tatmin olma arzusunun canlı tutmadığı bir hoşnutsuzluktan söz ediyorum. Bu hoşnutsuzluk eğer yanlış eğitimle, tatmin edici çözümlerle, hırsla, bir idealin peşinde koşmakla kirlenmemişse hepimizin içinde bulunan lekesiz bir hal olsa gerektir. Gerçek hoşnutsuzluğun doğasım kavradığımızda, dikkatin, bayağılığı yok eden ve zihni ben-merkezci çabaların ve tatminlerin sınırlamalarından arındıran bu yakıcı alevin bir parçası olduğunu idrak ederiz.

Böyle bir dikkat ancak nefsi azdırmaya veya tatmin etmeye dayanmayan bir araştırmayla varlık kazanabilir. Bu dikkat en başından çocuğa aşılanmalıdır. O zaman alçakgönüllülük, incelik, sabır ve kibarlıkta ifadesini bulan sevgi varlık kazandığında, duyarsızlığın meydana getirdiği engellerden çoktan kurtulduğunuzu fark edersiniz. Böylece çok hassas bir dönemden geçen çocukta bu dikkat halinin oluşmasına yardım edersiniz.

Dikkat öğrenilecek bir şey değildir, ama onun öğrencide uyanmasına katkı sağlayabilirsiniz. Fakat bunu kendiyle çelişen bir varoluş doğuran zorlama havasını öğrencinin çevresinde estirerek yapamazsınız. O zaman öğrenci dikkatini herhangi bir konu üzerine istediği zaman odaklayabilir ve bu dikkat sahiplenmeye veya başarmaya dönük zorlayıcı dürtünün ortaya çıkardığı dar konsantrasyon olmaz.

Bu tarzda eğitim almış bir nesil, içinde doğduğu toplumun ve ebeveynlerinin duygusal mirası olan sahiplenme ve korku duygularından sıyrılır. Ayrıca bu eğitimi aldıkları için maddi mirasa da bağımlı olmazlar. Bu miras meselesi gerçek bağımsızlığı yıkmakta ve zekâyı köreltmektedir; çünkü yanlış bir güven duygusunu körükleyip temelsiz bir özgüven vererek yeni olan hiçbir şeyin filizlenmediği karanlık bir zihin yaratmaktadır. Oysa bizim sözünü ettiğimiz tamamen farklı türdeki eğitim yeni bir toplum inşa edecektir; zira o zaman çocuklar korku tarafından kuşatılmamış bir zekâ kapasitesine sahip olacaktır.

Eğitim hem anne babaların hem de öğretmenlerin sorumluluğu olduğu için, birlikte çalışma sanatını öğrenmeliyiz ve bu ancak her birimizin doğru olanı algılaması durumunda gerçekleşebilir. Bizi bir araya getiren şey fikir, inanç veya teori değil hakikatin algılanmasıdır. Kavramsal olan ile olgusal olan arasında büyük bir fark vardır. Kavramsal olan bizi geçici bir süre bir araya getirebilir ama eğer birlikte çalışmamız yalnızca bir kanaat meselesiyse ileride yine ayrılırız. Oysa ha-

kikat her birimiz tarafından idrak edilirse, ayrıntılarda anlaşmazlığa düşsek bile ayrılma isteği gündeme gelmeyecektir. Zira birtakım ayrıntılar yüzünden ayrılmak ahmakçadır. Herkes hakikati kavradığında, ayrıntılar asla kavgaya sebep olacak bir konuya dönüşmez.

Çoğumuz yerleşik otorite doğrultusunda birlikte çalışmaya alışkınızdır. Bizler bir kavram ortaya koymak veya bir ideal geliştirmek için bir araya geliriz ve bu da kanaati, iknayı, propagandayı ve benzeri şeyleri gerektirir. Bir kavram, bir ideal için bu şekilde birlikte çalışmak hakikati fark edip hayata geçirmekten doğan işbirliğinden tamamen farklıdır. İster bir idealin ister o ideali temsil eden kişinin otoritesi olsun fark etmez, otoritenin yönlendirmesi altında birlikte çalışmak gerçek işbirliği değildir. Çok şey bilen ya da güçlü bir kişiliğe sahip olup kimi idealleri saplantı haline getirmiş merkezi bir otorite kendisinin ideal dediği şey için başkalarım onunla birlikte çalışmaya zorlayabilir veya kurnazca ikna edebilir; ama hiç kuşkusuz bu, atik ve enerjik bireylerin otoriteyle işbirliği yapmasıyla aynı şey değildir. Öte yandan her birimiz kendi başımıza herhangi bir meselenin hakikatim kavradığımızda, o hakikatin ortak anlayışı bizi eyleme sevk eder ve o eylem de işbirliğidir. Doğruyu doğru, yanlışı yanlış olarak gördüğü ve şerdeki hayrı fark edebildiği için işbirliği yapan bir kişi ne zaman işbirliği yapılmayacağını da bilir ki bu aynı ölçüde önemli bir meseledir.

Şayet her birimiz eğitimde köklü devrim yapılmasının gereğini anlar ve ele aldığımız hakikati algılarsak o zaman hiçbir ikna türüne gerek kalmadan birlikte çalışabiliriz. İkna ancak insanların değiştirmek istemedikleri görüşlere sahip oldukları durumlarda söz konusu olur. O kişi kendisine bir ideal veya düşünce sunulduğunda karşı çıkar; bu durumda ya kendisinin ya da karşı tarafın ikna edilmesi, etki altına alınması veya farklı düşünmeye itilmesi gerekir. Böyle bir durum yaşanmaması için her birimizin meselenin hakikatim kendi başımıza görmemiz gerekir. Ne var ki eğer bizler me-

selenin hakikatini göremeyip salt sözel ikna veya zihinsel akıl yürütmeye bel bağlayarak hareket edersek, onca şeyi çarpıtmış ve sonuçsuz kalan pek çok çaba harcamış olmamızın yanı sıra, bir de rıza göstermeye, anlaşmaya veya anlaşmazlığa düşmeye mahkûm oluruz.

Sanki bir ev inşa ediyormuşuz gibi birlikte çalışmamız gerekiyor. Fakat eğer bazılarımız yaparken diğerleri yıkıyorsa o ev asla inşa edilemez. Öyleyse hayatın sorunlarıyla bütünle alakasız ayrık parçalar olarak değil de bir bütün olarak baş edebilme yetisine sahip yeni bir nesil doğuracak bir eğitim sisteminin gerekliliğini her birimizin gerçekten apaçık kavraması elzemdir.

Sahiden işbirliği içinde birlikte çalışmak için bizim sık sık bir araya gelmemiz ve ayrıntılarda boğulmamak konusunda uyanık olmamız gerekiyor. Doğru eğitim sistemini kurmaya kendim ciddiyetle adamış kimseler hem teorik düzeyde kavradığımız hususları hayata geçirme hem de başkalarının bu anlayışa kavuşmasına yardım etme sorumluluğunu taşımaktadırlar. Eğer ona meslek demek yerindeyse, öğretmenlik en saygın meslektir. Öğretmenlik yalnızca zihinsel donanımı değil, ayrıca sonsuz sabrı ve sevgiyi gerektiren bir sanattır. Doğru eğitim almak demek hayatımızın uçsuz bucaksız alanındaki her şeyle -para, mal mülk, insanlar, doğa- ilişkimizi anlamak demektir.

Güzellik bu anlayışın bir parçasıdır, ama o salt oran, şekil, beğeni ve tavır meselesi değildir. Güzellik zihnin basitliği arzulayarak nefsin merkezini terk etmesi halidir. Basitliğin bir amacı yoktur; ve ancak ölçüp tartılmış bir disiplinin ve kendini inkârın ürünü olmayan bir sadeliğin eşliğinde basitlik varlık kazanabilir. Bu sadelik ise nefsi terk etmek demektir ki buna da ancak sevgi yol açabilir. Sevgi olmadığında bizler nefsi terk etmenin içsel canlılığım ve sadeliğini taşımayan şekilsel bir güzelliğin peşine düştüğümüz bir uygarlık yaratırız. İnsanın kendini iyi çalışmalara, ideallere, inançlara ada-

masında nefis terbiyesi yoktur. Bu etkinlikler nefisten bağımsızmış gibi gözükür, ama aslında nefis farklı kılıklar altında hâlâ işini görmektedir. Yalnızca masum bir zihin bilinmeyen şeye nüfuz edebilir. Fakat önceden ölçülüp biçilmiş masumiyet bir keşişin cübbesine veya peştamalına bürünse bile nefis terbiyesinde bulunan türden bir tutkuya ulaşamaz ve dolayısıyla beraberinde sevginin ifadesi olan inceliği, kibarlığı, alçakgönüllülüğü ve sabrı getiremez.

Çoğumuz bir insanın veya tapınağın güzelliği gibi yaratılmış veya bir araya getirilmiş şeyler aracılığıyla güzelliği tanırız. Bir ağacın, bir evin ya da coşkuyla akan bir ırmağın güzel olduğunu söyleriz. Ve kıyaslama yoluyla çirkinliğin ne olduğunu anlarız, en azından anladığımızı sararız. Fakat güzellik kıyaslanabilir mi? Zaten aşikâr olan güzellik kendini ortaya çıkarır mı? Bir resmin, bir şiirin veya bir yüzün güzel olduğunu düşünürüz, çünkü güzellik bize ta baştan öğretilmiştir zaten veya ona aşina olduğumuz için bir fikir oluşturmuşuzdur. Ne var ki güzellik kıyaslamayla son bulmaz mı? Güzellik salt bilinene aşina olmak mıdır yoksa yaratılmış formu barındıran veya barındırmayan bir varlık hali midir?

Bizler her zaman güzelin peşinden koşup çirkinden kaçıyoruz ve biriyle içsel zenginliğe kavuşmaya çalışırken, diğerinden kaçmak kaçınılmaz olarak duyarsızlığı besliyor. Hiç kuşkusuz güzelliğin ne olduğunu anlamak veya hissetmek için hem güzel olana hem de çirkin olana karşı duyarlı olmak gerekir. Duygular güzel ya da çirkin değil sadece duygudur. Fakat biz duygulara dinsel ve sosyal şartlanmalarımızla bakıp onları yaftalıyoruz; onun iyi veya kötü bir duygu olduğunu söylüyoruz ve böylece onu çarpıtıp mahvediyoruz. Duygu yaftalanmadığında yoğunluğunu korur ve işte bu tutkulu yoğunluk ne çirkinlik ne de görünen güzellik olmayan şeyi kavramada temel rol oynar. Sürüp giden duygu, nefsi tatmin etmenin şehveti olmayan tutku son derece önemlidir; zira işte bu tutku güzelliği yaratır ve zıttı olmadığı için de kıyaslanamaz.

İnsanın bütünsel olarak gelişmesini sağlamaya çalışırken, mutlaka hem bilinci hem de bilinçdışım hesaba katmalıyız. Bilinçdışını anlamadan sadece bilinci eğitmek, insanın iç çatışma yaşamasına yol açar, hayal kırıklığı ve acı doğurur. Saklı zihin yüzeydeki zihinden çok daha önemlidir. Çoğu eğitimci sadece yüzeydeki zihne bilgi veya malumat vermekle ilgilenir, o zihni bir iş bulmaya ve topluma uyum sağlamaya hazırlar. Böylece saklı ziline hiç dokunulmaz. Bu sözde eğitimcinin yaptığı tek şey zihne bir bilgi ve teknik tabakasını eklemek ve çevreye uyum sağlamaya yarayacak bir kapasite geliştirmektir.

Saklı zihin ne kadar eğitilmiş ve uyum sağlama kapasitesine sahip olursa olsun yüzeydeki zihinden çok daha güçlüdür ve çok gizemli bir şey değildir. Saklı veya bilinçdışı zihin ırksal anıların depolandığı yerdir. Din, batıl inanç, sembol, bir ırkın kendine özgü gelenekleri, hem uhrevi hem dünyevi literatürün etkileri, istekler, hayal kırıklıkları, adetler ve yemek türleri; bütün bunlar bilinçdışında kök salmıştır. Motivasyonları, umutları ve korkulan, ıstırapları, zevkleri ve inançlarıyla -kendini değişik yollarla ifade eden güvence arayışıyla sürdürülen- gizli ve açık arzular, bütün bunlar saklı zihinde kök salmıştır. Nitekim saklı zihin sadece geçmişten kalanları muhafaza etmek için olağanüstü bir kapasiteye sahip olmakla kalmayıp geleceği etkileme kapasitesine de sahiptir. Bütün bunların imaları, işaretleri eğer tamamen günlük olaylarla meşgul değilse yüzeydeki zihne rüyalar ve diğer yollarla gönderilir.

Saklı zihin kutsal olmadığı gibi korkulacak bir şey de değildir. Ayrıca onun kendini yüzeydeki zihne ifşa etmesi için bir uzmana da ihtiyaç yoktur. Fakat saklı zihin muazzam bir potansiyele sahip olduğu için yüzeysel zihin onunla istediği ölçüde başa çıkamaz. Yüzeysel zihin kendi saklı bölümüyle ilişkisinde büyük ölçüde güçsüz kalır. Saklı olanı ne kadar baskı altına almaya, şekillendirmeye, kontrol etmeye çalışsa

da, acil sosyal talepleri ve uğraşları nedeniyle yüzeysel zihin saklı zihnin yüzeyini çizmekten öteye geçemez ve böylece ikisi arasında bir yarık veya çelişki oluşur. Disiplin, çeşitli pratikler, yaptırımlar ve benzeri şeyler yoluyla o yarığı kapatmaya çalışsak da kapatamayız.

Bilinçli zihin şu anla, sınırlı şimdiki zamanla meşgulken, bilinçdışı zihin yüzyılların yükünü çekmektedir ve acil bir ihtiyaç tarafından akışı durdurulamaz veya yönü değiştirilemez. Bilinçdışı derin zaman niteliğine sahiptir ve çok genç bir kültüre ve geçici önceliklere sahip olan bilinçli zihin bilinçdışıyla bu konuda başa çıkamaz. İç çatışmayı ortadan kaldırmak için yüzeysel zihnin bu gerçeği kavraması ve sessiz olması gerekir; bu, onun saklı zihnin sayısız dürtülerine faaliyet alanı sunacağı anlamına gelmez. Bilinç ile bilinçdışı arasında sürtüşme olmadığı zaman bilinçdışı, zamana karşı sabırlı olabildiği için acil olanı ihlal etmez.

Yüzeysel kısmı "eğitilmiş" olsa da büyük ölçüde keşfedilmemiş, anlaşılmamış ve saklı kalmış olan zihin şimdiki zamanla ilgili sorun ve taleplerle karşı karşıya gelir. Yüzeysel zihin o sorunlara gereğince karşılık verebilir; ama yüzeysel olanla saklı olan arasında çelişki olduğu için yüzeysel zihnin herhangi bir deneyimi kendisiyle saklı zihin arasındaki çatışmayı artırır. Bu durum yeni deneyimleri doğurur ve böylece şimdiki zaman ile geçmiş arasındaki aralık genişler. İçsel ve saklı olanı anlamadan dışsal olanı deneyimleyen yüzeysel zihin yalnızca çatışmanın derinleşip büyümesine hizmet eder.

Deneyim genelde sandığımız gibi zihni özgür kılmaz veya zenginleştirmez. Deneyim deneyimleyen kişiyi güçlendirdiği sürece çatışma olur. Şartlanmış zihin deneyim sahibi olarak sadece şartlanmasını pekiştirir ve böylece çelişkiyi ve sefaleti sürdürür. Ancak kendini bütünüyle anlayabilen bir zihnin deneyimi özgürleştirici bir etmen olabilir.

Saklı zihnin birçok katmanının yetileri ve kapasiteleri algılanıp kavrandığında ayrıntılara makul ve mantıklıca bakıla-

bilir. Önemli olan şey sadece ne denli gerekli olursa olsun bilgi edinmek için yüzeysel zihni eğitmekle yetinmeyip saklı zihni de anlamaktır. Saklı zihni anlamak bütün zihni çatışmadan arındırır ve o zaman zekâ kendini gösterir.

Bizler gündelik etkinlik içinde yaşayan yüzeysel zihni bütün kapasitesiyle uyandırmak ve aynı zamanda saklı zihni de anlamalıyız. Nitekim saklı zihni anlamaktan, birbirini izleyen ıstırap ve mutluluğuyla iç çatışmanın sona erdiği bütünlüklü bir yaşam doğar. Saklı zihni tanımak ve işleyişinin bilincine varmak elzemdir; ama aynı zamanda sürekli onunla meşgul olup ona gereğinden fazla önem vermemek de aynı ölçüde önemlidir. Ancak yüzeysel olanla birlikte saklı olanı anlayan bir zihin kendi sınırlarının ötesine geçip zamana bağlı olmayan büyük mutluluğu keşfedebilir.

1

EĞİTİMİN İŞLEVİ NEDİR?

Neden eğitim gördüğünüzü, niçin tarih, matematik, coğrafya veya başka bir bilim dalım öğrendiğinizi hiç düşündünüz mü? Okula niye gittiğinizi hiç düşündünüz mü? Neden bilgiyle, malumatla tıka basa dolduğunuzu anlamanız çok önemli değil mi? Eğitim adım verdiğiniz şey nedir sahi? Anne babanız sizi buraya gönderdi, çünkü muhtemelen onlar da bazı sınavlardan geçip çeşitli diplomalar aldılar. Neden burada olduğunuzu kendinize hiç sordunuz mu? Keza neden burada olduğunuzu öğretmenleriniz size hiç sordu mu? Öğretmenleriniz neden burada olduklarını biliyorlar mı? Bütün bu mücadelenin ne adına yapıldığını öğrenmeye çalışmak kayda değer bir çaba değil midir? Ders çalışmak, sınavlardan geçmek, evden uzakta bir yerde korkmadan yaşamak, iyi oyun oynamak ve benzeri şeyleri ne adına yapıyorsunuz? Öğretmenlerinizin sizleri sınavlara hazırlamanın ötesinde bütün bunların içyüzünü anlamanıza yardım etmeleri gerekmiyor mu?

Genç erkekler iş bulmak, geçimlerini kazanmak zorunda olduklarını bildikleri için sınavlardan geçiyorlar. Peki ya genç kızlar neden sınavlardan geçiyor? Daha iyi koca bulmak için eğitimli olmaları gerektiğinden mi? Gülmeyin, yalnızca bunu düşünün. Evde bir baş belası olduğunuz için mi anne babanız sizi okula gönderiyor? Sınavlardan geçerek hayatin tüm anlamım kavrayacağınızı mı sanıyorsunuz? Bazı insanlar sınavlardan geçme konusunda son derece becerikliler, ama bu onların zeki olduğunu göstermez. Sınavlardan nasıl geçileceğini bilmeyen diğer kişiler çok daha zeki olabilirler; daha gelişmiş el becerilerine sahip olabilir ve olan bitenleri sırf sınavdan geçmek için bilgiyle dolup taşan kişilerden daha derinlemesine kavrayabilirler.

Çoğu genç erkek sırf iş bulmak için okula gidiyor ve yaşamdaki tek amaçları bu. Peki, iş bulduktan sonra ne oluyor? Evlenip çocuk sahibi oluyorlar ve hayatlarının geri kalan bölümünde çarkın içinde dönüp duruyorlar, öyle değil mi? Din adamı, avukat veya polis oluyorlar; karıları ve çocuklarıyla hiç bitmeyen bir mücadele yürütüyorlar; hayatlarının sonuna dek sürekli bir kavga veriyorlar.

Peki ya kızlara ne oluyor? Evleniyorsunuz, zaten amacınız da bu; anne babanızın derdi de sizi evlendirmek. Sonra da çocuk yapıyorsunuz. Eğer biraz paranız varsa *sari*lerinize ve görüntünüze özen gösteriyorsunuz. Kocanızla kavga edince ve başkalarından birtakım sözler duyunca üzülüyorsunuz.

Bütün bunları fark ediyor musunuz? Ailenizde, komşunuzda bunu görebiliyor musunuz? Hayatınızın gidişatının bilincinde misiniz? Eğitimin anlamını, neden eğitimli biri olmak istediğinizi, anne babanızın sizi neden okula gönderdiğini, dünyada eğitimden beklenen işlev konusunda o tumturaklı konuşmaları niçin yaptıklarım öğrenmeniz gerekmiyor mu? Bernard Shaw'un oyunlarını okuyabilirsiniz, Shakespeare, Voltaire veya yeni bir düşünürden alıntılar yapabilir-

siniz ama bizzat kendiniz zeki değilseniz, yaratıcı değilseniz, eğitimin ne anlamı olabilir ki?

Öyleyse gerek öğretmenler gerekse öğrenciler açısından nasıl zeki olunacağını öğrenmek önemli değil mi? Eğitim sadece okumayı öğrenmek ve sınavlardan geçmekten ibaret değildir; herhangi zeki biri bunu yapabilir zaten. Eğitim zekâyı geliştirmeyi içerir, öyle değil mi? Zekâdan kastım kurnazlık veya başka birini yenmek için zeki olmaya çalışmak değildir. Zekâ bundan çok farklı bir şeydir. Korkmadığınız zaman zekisinizdir. Peki, ne zaman korkarsınız? Başkalarının sizin hakkınızda ne söylediğini veya anne babanızın ne diyeceğini kafanıza takarsanız korkuya davetiye çıkarırsınız; o zaman eleştirilmekten, cezalandırılmaktan, sınavı geçememekten korkarsınız. Öğretmeniniz sizi azarladığında veya sınıfınızda, okulunuzda ya da çevrenizde popüler biri olmadığınızda korku yavaş yavaş içinize işler.

Korku hiç kuşkusuz zekânın önündeki engellerden biridir, değil mi? Ve elbette öğrencinin korkunun nedenlerinin farkına varıp onları kavramasına yardım etmek eğitimin özünü oluşturuyor. Ancak bu sayede öğrenci çocukluktan itibaren korkudan arınmış bir halde yaşayabilir.

Korktuğunuzun farkında mısınız? İçinizde korku var, öyle değil mi? Yoksa korkudan uzak mısınız? Anne babanızdan, öğretmenlerinizden, başka insanların ne düşündüğünden korkmuyor musunuz? Varsayalım ki ebeveynlerinizin ve toplumun onaylamadığı bir şey yaptınız. Bu durumda korkmaz mısınız? Diyelim ki kendi kastınızdan veya sınıfınızdan olmayan biriyle evlenmek istiyorsunuz. Bu durumda başkalarının ne söyleyeceğinden korkmaz mısınız? Eğer müstakbel kocanız yeterince para kazanmazsa ya da bir mevkiye veya itibara sahip olmazsa bundan utanç duymaz mısınız? Arkadaşlarınızın sizin hakkınızda kötü düşünmesinden korkmaz mısınız? Her şey bir yana, hastalıktan ve ölümden korkmuyor musunuz?

Çoğumuz korkuyoruz. Hemen hayır demeyin. Bu konuyu düşünmemiş olabiliriz ama eğer bu konuda biraz kafa yorarsanız ister çocuk ister yetişkin olsun dünyadaki hemen herkesin içini kemiren bir tür korkuya sahip olduğunu görürsünüz. Eğitimin işlevi her bir bireyin zekâsını ortaya çıkarmak için korkudan sıyrılmasına yardım etmek değil midir? Okuldaki amacımız da zaten budur; bu da demektir ki önce bizzat öğretmenler kendilerini korkudan arındırmaklar. Şayet bizzat öğretmenler komşularının ne söyleyeceğinden veya eşlerinin ne düşüneceğinden korkuyorlarsa, o zaman korkusuzluk hakkında sarf ettikleri onca sözün ne anlamı var ki?

Eğer insan korkuyorsa, kelimenin yaratıcı anlamıyla, inisiyatife sahip olamaz. Bu anlamda inisiyatife sahip olmak özgün bir şey yapmak, yönlendirilmeden, zorlanmadan veya kontrol edilmeden kendiliğinden doğal olarak bir şey yapmak demektir. Yapmayı sevdiğiniz bir şeyi yapmanız demektir. Yolun ortasında bir taşın durduğunu ve arabaların onun üzerinden sarsılarak geçtiğim sık sık görmüşsünüzdür. O taşı oradan hiç kaldırdınız mı? Yahut dışarıda dolaşırken yoksul insanlara, köylülere veya çiftçilere rastladığınızda, yapmanız gerekenin size söylenmesini beklemeden içinizden geldiği gibi, kendiliğinden, doğal olarak onlar için bir şey yaptınız mı hiç?

Gördüğünüz gibi, içinizde korku varsa bütün bu duyarlılıklar hayatınızdan çekilir ve siz duyarsızlaşırsınız, çevrenizde olan biteni göremezsiniz. Eğer korku duyuyorsanız geleneğin boyunduruğu altına girersiniz, bir liderin veya gurunun peşinden gidersiniz. Geleneğin esiri olduğunuzda kocanızdan veya karınızdan korkarsınız, bir insan bireyi olarak saygınlığınızı yitirirsiniz.

O halde sizi ne denli gerekli olursa olsun sınavlara hazırlamakla yetinmeyip içinizdeki korkuyu söküp atmak eğitimin görevi değil midir? Aslında eğitimin ve her öğretmenin asıl hayati amacı bu olmalıdır: Ta çocukluktan itibaren kor-

kudan tamamen kurtulmanıza yardım etmek. Böylece dışarıdaki dünyaya adım attığınızda hakiki inisiyatifle dolu zeki bir insan olarak yaşayabilirsiniz. Salt kopyalıyorsanız, geleneğin tesiri altındaysanız, bir siyasi veya dini lideri takip ediyorsanız inisiyatif alamazsınız. Birinin peşinden gitmek kesinlikle zekâyı köreltir. Tam da takip etme faaliyeti korku duygusunu yaratır ve korku bütün o çetrefilli yanları, mücadeleleri, acıları ve yoksulluğuyla birlikte zenginliği ve güzelliğiyle -kuşların ve denizin dalgalarının güzelliğiyle- hayatı kavramayı engeller. Korktuğunuzda bütün bunlara duyarsız kalırsınız.

Size tavsiyem şudur ki, öğretmenlerinizden konuştuğumuz şeyleri size açıklamalarım isteyin. Bunu yapabilir misiniz? Öğretmenlerinizin bunları anlayıp anlamadıklarım kendi başınıza ortaya çıkarın. Bu onların korkak değil de daha zeki olmak konusunda size yardım etmelerine katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda çok zeki öğretmenlere ihtiyacımız var; bu noktada mastır veya doktora sınavlarından geçmek anlamında bir zekâdan değil, kelimenin asıl anlamıyla zekâdan söz ediyorum. Eğer önerim ilginizi çektiyse, bütün bu konuları öğretmenlerinizle konuşup tartışmak için gündüz bir saat ayarlayabilirsiniz. Yetişkin biri olacağınız için evlenecek veya çoluk çocuğa karışacaksınız, dolayısıyla hayatın ne demek olduğunu öğrenmek zorundasınız. Hayat sizi bir geçim kaynağı bulabilmek için büyük bir mücadele vermeye ve büyük sıkıntılar çekmeye itse de onun olağanüstü güzelliğini tanımak ve anlamak zorundasınız; işte okul da bunu öğreneceğiniz yerdir. Eğer öğretmenleriniz size sadece matematik, coğrafya, tarih ve diğer bilimleri öğretirse bu elbette yeterli olmaz. Sizin için önemli olan uyanık olmak, sorgulamak, keşfetmektir, bu sayede kendi inisiyatifinizi oluşturabilirsiniz.

2

KORKU İNİSİYATİFİ ÖNLER

Korku meselesini ele aldık. Çoğumuzun korku dolu olduğunu ve korkunun tıpkı ağaca yapışan sarmaşık gibi bizi insanlara yapıştırdığı için inisiyatifi öldürdüğünü gördük. Anne babamıza, eşimize, oğullarımıza, kızlarımıza ve mallarımıza sımsıkı sarılıyoruz. Korkunun dışa dönük biçimi budur. Diğer yandan, içsel dünyamızda yaşadığımız korku yüzünden bizler yalnız kalmaktan kaçıyoruz. Bir sürü ***sarimiz,*** mücevherimiz veya başka malımız olabilir ama içsel anlamda, psikolojik açıdan çok yoksuluz. İçsel olarak ne kadar yoksulsak, insanlara, mevkilere, mal mülke bağlanmak suretiyle kendimizi görünüşte o kadar zenginleştirmeye çalışıyoruz.

Korktuğumuz zaman yalnızca dışsal şeylere sarılıp kalmayız, ayrıca gelenek gibi içsel şeylere de bağlanırız. İçsel dünyası yetersiz ve boş olan çoğu insana ve çoğu ihtiyara göre gelenek çok önemlidir. Kendi arkadaşlarınız, ebeveynleriniz ve öğretmenlerinizde bu durumu gözlemlediniz mi hiç? Bunu kendinizde fark ettiniz mi? Korkuyu, içsel korkuyu yaşadığınız zaman bir geleneğe uyarak saygınlık kazanmak suretiyle o korkunun üstünü örtmeye çalışırsınız ve böylece ini-

siyatifinizi yitirirsiniz, inisiyatifinizi yitirerek sadece takip ettiğiniz için de gelenek büyük önem kazanır: İnsanların söylediklerinin oluşturduğu gelenek, geçmişten gelip kuşaktan kuşağa devredilen gelenek, hiçbir anlam taşımayan tekrarlamalardan oluştuğu için hayatta canlılığı ve heyecanı olmayan gelenek.

İnsan korktuğu zaman hep taklit etmeye eğilim gösterir. Bunu hiç fark ettiniz mi? Korkan kişi başkalarım taklit eder, geleneğe, anne babasına, eşine, kardeşlerine sarılır. Ve taklit inisiyatifi yok eder. Bildiğiniz gibi, bir ağaç resmi çizdiğinizde, ağacı taklit etmezsiniz, onu olduğu gibi kopyalamazsınız, aksi halde o bir fotoğraf olurdu. Bir ağaç, çiçek ya da günbatımı çizme özgürlüğüne sahip olmak için çizeceğiniz şeyin size aktardığı duyguyu, o şeyin anlamım, değerim sezmelisiniz. Bu çok önemlidir: Onu salt kopyalamak değil de anlamını aktarmaya çalışmak, çünkü ancak ondan sonra yaratıcı etkinliği başlatırsınız. Ve bunun için de özgür bir zihnin, geleneğin ve taklidin yükünü taşımayan bir zihnin olması gerekir. Oysa kendi hayatınıza ve çevrenizdeki hayatlara bir bakın; ne kadar geleneksel, ne kadar taklitçi!

Öte yandan bazı konularda taklitçi olmak zorundasınız: giydiğiniz kıyafetlerde, okuduğunuz kitaplarda, konuştuğunuz dilde. Bunlar taklidin değişik türleridir. Fakat bu seviyenin ötesine geçmemiz ve olan bitenleri kendi başımıza düşünüp çözme özgürlüğüne sahip olmamız gerekir, böylece başkalarının söylediklerini hiç düşünmeksizin kabullenmeyiz. Bu noktada size akıl veren kişinin kim olduğu hiç önemli değildir. İster okuldaki öğretmen, ister anne veya baba, ister büyük din hocalarından biri olsun fark etmez, başkalarının sözlerine kulak asmayın. Birinin peşinden gitmeyip meseleleri kendi başınıza düşünüp taşınarak çözmeniz çok önemlidir, çünkü takip etmek korkuyu işaret eder, öyle değil mi? Birisi size istediğiniz şeyi -cennet ya da daha iyi bir iş- sunduğu anda, onu elde edememe korkusu uyanır içinizde; bu neden-

le kabul etmeye, o kişinin peşinden gitmeye başlarsınız. Bir şeyi istediğiniz sürece korkuya mahkûm olursunuz ve korku zihninizi köreltir, dolayısıyla özgür olamazsınız.

Özgür bir zihnin nasıl olduğunu biliyor musunuz? Kendi zihninizi hiç gözlemlediniz mi? Özgür değil, öyle değil mi? Siz hep arkadaşlarınızın sizin hakkınızda söylediklerini önemsiyorsunuz. Zihniniz bir çit veya demir parmaklıkla çevrelenmiş bir eve benziyor. Bu durumda yeni olan hiçbir şey onun içine giremez. Ancak korku olmadığında yeni bir şey gerçekleşebilir. Öte yandan zihnin korkudan kurtulması son derece zordur, çünkü bu, taklit etmek, takip etmek isteğinden sahiden sıyrılmayı, servet biriktirme veya bir geleneğe uyum sağlama arzusundan kurtulmayı ima eder ama bu sizin çirkin bir şey yapacağınız anlamına gelmez.

Korku olmadığında, zihin gösteriş yapmayı istemediğinde ve mevki ya da itibar peşinde koşmadığında zihinsel özgürlük varlık kazanır. O zaman zihin taklit olgusundan kurtulur. Ve böyle bir zihne sahip olmak çok önemlidir. Zihnin alışkanlık oluşturma mekanizması olan gelenekten sahiden kurtulmak çok önemlidir.

Bu çok mu zor? Sizin coğrafyanız veya matematiğiniz kadar zor olduğunu sanmıyorum. Çok daha kolay, yalnızca sorun şu ki siz bunu hiç düşünmediniz. Belki hayatınızın on veya on beş yılını okulda bilgi toplamakla geçiriyorsunuz ama bu meseleler üzerine layıkıyla enikonu düşünmeye hiç zaman ayırmıyorsunuz, bir hafta, hatta bir gün bile. İşte bu yüzden size çok zor geliyor, ama aslında hiç de zor değil. Aksine, eğer buna zaman ayırırsanız zihninizin nasıl çalıştığım, işlediğini, tepki verdiğini kendiniz de görebilirsiniz. Ayrıca henüz gençken zihninizi anlamaya başlamanız çok önemlidir, aksi halde pek anlamı olmayan bir geleneği takip ederek büyürsünüz; taklit edersiniz ki bu da içinize korku tohumları ekmeye devam eder ve böylece asla özgür olamazsınız.

Burada, Hindistan'da geleneğe ne denli bağlı olduğunuzu hiç fark ettiniz mi? Belli bir âdete uygun şekilde evlenmeye mecbur kalıyorsunuz, anne babanız eşinizi seçiyor. Belli ayinleri yerine getirmelisiniz; o ayinlerin anlamı olmayabilir ama siz onları yerine getirmek zorunda kalıyorsunuz. Peşinden gitmeye mecbur olduğunuz liderleriniz var. Eğer çevrenize şöyle bir bakarsanız, size dair her şeyin, otoritenin iyiden iyiye yerleştiği bir hayat tarzım yansıttığım görebilirsiniz. Gurunun otoritesi var, siyasi grubun otoritesi var, ebeveynlerin ve kamuoyunun otoritesi var. Uygarlık ne kadar eskiyse, bir dizi taklitleriyle geleneğin ağırlığı ne kadar büyükse ve zihin bu ağırlıkla ne kadar yüklüyse o kadar özgürlükten uzaklaşır. O zaman siyasi özgürlükten veya başka özgürlük türlerinden söz etseniz dahi birey olarak siz asla kendi başınıza keşfetme özgürlüğüne sahip olamazsınız; her zaman bir guruyu veya öğretmeni takip edersiniz, bir idealin veya saçma sapan bir batıl inancın peşinden gidersiniz.

Demek ki bütün hayatınız belli ideallerle kısıtlanmış, sınırlanmış, kuşatılmış durumda ve içinizin derinliklerinde korku var. Eğer korku varsa nasıl özgürce düşünebilirsiniz ki? İşte bu nedenle bütün bu meselelerin farkında olmak çok önemlidir. Bir yılan gördüğünüzde ve onun zehirli olduğunu bildiğinizde ona yaklaşmaz, ondan kaçarsınız. Fakat inisiyatifi engelleyen bir dizi taklide saplanıp kaldığınızı bilmiyorsunuz; onların ayaklarınızı zincirlediğinin farkında değilsiniz. Eğer onların size nasıl ket vurduğunun bilincine varmaya başlarsanız, başkalarının söylediklerinden ötürü korku duyduğunuz için, anne babanızdan veya öğretmenlerinizden korktuğunuz için taklit ettiğiniz gerçeğinin farkına varırsanız, o zaman içine hapsolup kaldığınız bu taklitleri gözlemleyebilir, inceleyebilir ve tıpkı matematik veya başka bir ilim dalını araştırır gibi araştırabilirsiniz.

Sözgelimi neden kadınlara erkeklerden farklı davrandığınızı biliyor musunuz? Niçin kadınları hor görüyorsunuz? En

azından erkekler sık sık bunu yapıyor. Neden tapınağa gidiyorsunuz, neden ayinler yapıyorsunuz, neden guruları takip ediyorsunuz?

Gördüğünüz gibi, önce bütün bu hususların farkına varmanız gerek, ondan sonra söz konusu hususları ele almaya, incelemeye, sorgulamaya başlayabilirsiniz. Fakat eğer son otuz asır öyle geçtiği için her şeyi gözü kapalı kabullenirseniz, o zaman bunun bir anlamı olmaz, değil mi? Hiç kuşkusuz, bizim bu dünyada ihtiyaç duyduğumuz şey, daha fazla taklitçi, daha fazla lider ve daha fazla takipçi değildir. Bizim şimdi ihtiyaç duyduğumuz şey tüm bu sorunları yüzeysel veya üstünkörü değil de derinlemesine incelemeye başlayan sizin ve benim gibi insanlardır. Ancak o zaman zihin yaratma özgürlüğüne, düşünme özgürlüğüne, sevme özgürlüğüne sahip olabilir.

Eğitim bizim doğayla, varlıklarla ve diğer insanlarla nasıl doğru ilişkiler kurabileceğimizi keşfetmenin bir yoludur. Fakat zihin fikir üretiyor ve bu fikirler öylesine güçlü, öylesine baskın hale geliyor ki bizim daha ötelere bakmamıza engel oluyor. Korku olduğu sürece, geleneği takip etmekten kurtulamayız; korku olduğu sürece taklit de olacaktır. Salt taklit eden bir zihin mekaniktir, değil mi? İşleyişi itibarıyla bir makineye benzer o; yaratıcı değildir, bizim sorunlarımızı düşünemez. Kimi eylemler doğurabilir, kimi sonuçlar üretebilir ama yaratıcı olamaz.

Şimdi hepimizin -gerek sizin ve benim gerekse öğretmenlerin, yöneticilerin ve otoritelerin- yapması gereken şey, birlikte tüm bu sorunları ele almaktır, böylece olan bitenleri kendi başına düşünebilen ve geleneksel bir saçmalığa bağlı kalmayan olgun bireyler olarak buradan ayrılırsınız. O zaman sahiden özgür olan bir insanın saygınlığım kazanırsınız. İşte bu, eğitimin asıl amacıdır. Eğitimin amacı sadece sizi belli sınavlara hazırlayıp hayatınızın geri kalanım -memur, avukat, ev hanımı ya da çocuk yetiştirme makinesi olmak gibi- yap-

mayı istemediğiniz bir şeyi yaparak geçirmeye zorlamak olmamalıdır. Sizi korkusuzca özgür düşünmeye sevk edecek, kavramanıza, sorgulamanıza, araştırmanıza yardım edecek bir eğitim almakta ısrarcı olmalı, öğretmenlerinizden bunu talep etmelisiniz. Aksi halde hayatınız boşa gider, değil mi? "Eğitimli" oldunuz, mastır veya doktora sınavlarını geçtiniz, sırf para kazanmak zorunda olduğunuz için hoşlanmadığınız bir işe girdiniz; evlendiniz, çocuk yaptınız ve hayatınızın geri kalanını bu şekilde geçireceksiniz. Sefil, mutsuz, huysuz olacaksınız; daha fazla bebek, daha fazla açlık, daha fazla sefalet dışında sizi geleceğe bağlayan bir şey olmayacak. Eğitimin amacının bu olduğunu söyleyebilir misiniz? Hiç kuşkusuz eğitim size çok ince düşünme konusunda yardım etmelidir. Ancak bu sayede hayatınızın geri kalan bölümünde, saplanıp kalacağınız sefil bir şeyi değil de sevdiğiniz şeyi yapabilirsiniz.

Öyleyse henüz gençken içinizdeki hoşnutsuzluk ateşini körükleyin; bir devrim hali içinde olmalısınız. Sorgulamanın, araştırmanın, keşfetmenin, olgunlaşmanın vakti geldi; dolayısıyla doğru eğitimi almak konusunda öğretmenlerinize ve anne babanıza karşı ısrarcı olun. Sınıfta oturup falanca kral veya filanca savaş konusunda bilgi edinmekle yetinmeyin. Tatmin olmayın, öğretmenlerinizin yanına gidip onlara sorular sorun, sorgulayın, keşfedin. Eğer onlar yeterince zeki değilse, sizin yapacağınız sorgulama onlara zekâlarını kullanma konusunda yardım edebilir. O zaman okuldan mezun olduğunuzda olgunluğa, gerçek özgürlüğe adım atarsınız. Ondan sonra ölene değin doğruyu öğrenmeye devam edersiniz ve mutlu, zeki bir insan olursunuz.

Dinleyici: Korkusuzluk alışkanlığını nasıl edineceğiz?

Krishnamurti: Kullandığınız sözcüklere bir bakın. ***Alışkanlık*** sözcüğü sürekli yinelenen bir hareketi ima eder. Eğer bir şe-

yi tekrar tekrar yaparsanız bu yalnızca monotonluğu perçinlemeye yarar. Korkusuzluk bir alışkanlık mıdır? Hiç kuşkusuz, ancak hayatın sorunlarıyla karşı karşıya gelip onları inceden inceye gözden geçirebildiğinizde, onları görüp tahlil edebildiğinizde korkusuzluğa kavuşursunuz ama bunu alışkanlığa saplanıp kalmış bitkin bir zihinle yapamazsınız elbette. Eğer alışkanlık gereği bir şeyler yapıyorsanız, alışkanlıklarla yaşıyorsanız, o zaman siz taklit etmekten öteye geçemeyen bir makineden farksızsınız demektir. Alışkanlık tekrarlamakta, bir şeyi tekrar tekrar hiç düşünmeden yinelemektir ki bu da çevrenize bir duvar örme etkinliğinden başka bir şey değildir. Alışkanlıklarla çevrenize duvar ördüğünüzde, korkudan sıyrılamazsınız ve sizi korkak kılan o dört duvar arasında yaşamaya mahkûm olursunuz. Yaşamda olup biten her şeye göz atmak, yani her sorunu, her olayı, her düşünceyi ve duyguyu, her tepkiyi incelemek için gereken zekâya sahip olduğunuzda, ancak o zaman korkudan kurtulabilirsiniz.

3

OTORİTE ZEKÂYI KÖRELTİR

Korkudan ve ondan kurtulmaktan söz ettik ve nasıl olup da korkunun zihni çarpıttığını, böylece onun özgür ve yaratıcı olmasını engelleyip, son derece önemli inisiyatif özelliğinden mahrum kalmasına yol açtığını gördük.

Otorite meselesini de ele almamız gerektiğini düşünüyorum. Otoritenin ne olduğunu biliyorsunuz; peki ama onun nasıl varlık kazandığım biliyor musunuz? Hükümetin bir otoritesi var, değil mi? Devletin, hukukun, polisin ve askerin otoritesi var. Anne babanız ve öğretmenlerinizin de sizin üzerinizde belli bir otoritesi var, yapmanız gerektiğim düşündükleri şeyleri size yaptırıyorlar: Belirli bir saatte yatmak, doğru beslenmek, doğru insanlarla arkadaşlık etmek. Sizi disiplin altına alıyorlar, değil mi? Neden? Bunun sizin iyiliğiniz için olduğunu söylüyorlar. Sahiden öyle mi peki? Bu meseleye gireceğiz. Fakat daha önce otoritenin nasıl tesis edildiğini anlamamız gerekiyor. Bir kişinin bir başkası üzerindeki, azınlığın çoğunluk üzerindeki veya çoğunluğun azınlık üzerindeki gücü, baskısı, dayatması olarak otorite nasıl oluşuyor?

Benim annem ya da babam olduğunuz için üzerimde bir hakkınız olabilir mi? İnsanlar ne hakla başkalarına kötü muamelede bulunabilirler? Sizce otoriteyi yaratan nedir? Öncelikle şurası apaçık belli ki her birimiz emin davranış biçimini bulmayı istiyoruz; ne yapmamız gerektiğinin bize söylenmesini istiyoruz. Kafası karışık, endişeli ve ne yapacağını bilmez bir haldeyken bir rahibin, bir öğretmenin, bir ebeveynin veya başka birinin yanına gidip bizi bu karışıklıktan kurtarmasını bekliyoruz. O kişinin sorunu bizden daha iyi bildiğim sandığımızdan, bir gururum veya bilgili birinin yanına gidip ne yapmamız gerektiğim soruyoruz. Öyleyse otoriteyi yaratan şey, belli bir hayat tarzı, belli bir davranış biçimini bulmaya yönelik içimizdeki arzudur, değil mi?

Sözgelimi, gururum yanına gidiyorum. Bunu yapmamın sebebi, onun hakikati bilen, Tanrı'yı tanıyan ve dolayısıyla bana huzur verebilecek yüce bir şahsiyet olduğunu düşünmemdir. Ben kendi başıma hiçbir şey bilmediğimden ona giderim. Önünde eğilirim, çiçek sunarım, saygı gösteririm. Rahatlatılmayı, yapmam gerekenin bana söylenmesini bekliyorumdur, bu yüzden bir otorite oluştururum. Bu otorite aslında benim dışımda mevcut değildir.

Siz gençken, öğretmeniniz bilmediğiniz şeyleri size gösterebilir. Fakat eğer o az da olsa zeki biriyse sizin de zeki olmanıza yardım eder; sıkıntımızı anlamanıza yardım eder, bu sayede herhangi bir otorite aramaya gerek duymazsınız.

Devletin, hukukim, polisin göze görünür bir otoritesi vardır. Korumak istediğimiz malımız mülkümüz olduğu için biz bu otoriteyi dışımızda yaratırız. Mal mülk bize aittir ve başka birinin onu gasp etmesini istemeyiz, bu nedenle kendi mülkiyetimizi başkalarından koruyacak bir devlet kurarız. Devlet bizim otoritemiz olur; bizi, hayat tarzımızı, düşünce sistemimizi koruması için icat ettiğimiz bir otoritedir devlet. Yüzyıllar boyunca adım adım bir hukuk sistemi tesis ederiz. "Beni" ve "benimkileri" koruyacak bir otorite sistemi; hükümet, devlet, polis, ordu.

Dışsal, yani görünürde değil de içsel olan bir otorite daha vardır: idealin otoritesi. "İyi olmalıyım, kıskançlık yapmamalıyım, herkese kardeşçe yaklaşmalıyım" derken, zihinlerimizde idealin otoritesini yaratırız, değil mi? Varsayalım ki ben, dalavereci, aptal, zalim biriyim, her şeyi kendim için istiyorum, güç istiyorum. Bu bir olgu, bu benim gerçek halim. Öte yandan herkese kardeşçe yaklaşmam gerektiğini düşünüyorum, sırf dindar insanlar öyle dediği için ve ayrıca öyle demek çıkar sağladığı, uygun düştüğü için. Dolayısıyla bir kardeşlik idealini yaratıyorum. Aslında kardeşlik yanlısı biri değilim ama türlü nedenlerle öyle olmak istiyorum, böylece ideal benim otoriteme dönüşüyor.

Şimdi, bu ideale göre yaşamak için kendimi disiplin altına sokuyorum. Daha şık bir paltoya, daha güzel bir kıyafete, daha yüksek bir unvana sahip olduğunuz için size çok imreniyorum; ama kendi kendime "Bu kıskançlık duygusundan arınmalıyım, kardeşçe davranmalıyım" diyorum. İdeal benim otoritem oluyor ve o ideale göre yaşamaya çalışıyorum. Bu durumda ne olur? Hayatım gerçekte olan ben ile olması gereken ben arasında sürüp giden bir çatışmaya dönüşür. Kendimi disiplin altına sokarım; ayrıca devlet de beni disiplin altına sokar. İster kapitalist ister komünist veya sosyalist olsun devletin benim nasıl davranmam gerektiği konusunda fikirleri vardır. Devletin her şeyden önemli olduğunu söyleyen kimseler vardır. Eğer böyle bir devlet düzeninde yaşayıp resmi ideolojiye aykırı bir şey yaparsam devletin -yani devleti kontrol altında tutan azınlığın- baskısına maruz kalırım.

Bizim iki yaramız var, bilinçli yanımız ve bilinçdışı yanımız. Bunun ne anlama geldiğini kavrıyor musunuz? Varsayalım ki yolda yürürken bir arkadaşınızla konuşuyorsunuz. Bilinçli yanınız sohbetle meşgul ama diğer yanınız bilinçsizce sayısız izlenim ediniyor: ağaçlar, yapraklar, kuşlar, denizin dalgaları üzerindeki yakamoz. Bilinçli zihniniz başka şeylerle meşgul olsa bile, dışarıdan bilinçdışına yapılan bu tesir

her zaman devam eder ve bilinçdışının özümsediği şeyler bilincin özümsediği şeylerden çok daha önemlidir. Bilinçli zihin nispeten daha az şeyi özümser. Sözgelimi siz okulda öğretilenleri bilinçli olarak özümsersiniz ama onlar aslında çok fazla değildir. Ne var ki bilinçdışı zihniniz sizinle öğretmeniniz ve sizinle arkadaşlarınız arasındaki etkileşimleri sürekli özümser; tüm bunlar derinlerde gerçekleşir ve bu, yüzeydeki olguları özümsemekten çok daha önemlidir. Aynı şekilde, her sabah yaptığımız bu konuşmalar sırasında bilinçdışı zihin söylenenleri sürekli özümser ve daha sonra gün içinde veya hafta içinde duyduklarınızı birdenbire hatalarsınız. Bu sizin üzerinizde bilinçli olarak dinlediklerinizin yaptığından çok daha büyük bir etki yapar.

Tekrarlayacak olursak, otoriteyi biz yaratıyoruz: devletin otoritesini, polisin otoritesini, idealin otoritesini, geleneğin otoritesini. Siz bir şey yapmak istiyorsunuz ama babanız "Onu yapma!" diyor. Ona itaat etmek zorundasınız, aksi halde onu kızdırırsınız, üstelik karnınızı doyurmak için babanıza bağımlısınız. Korkunuz yüzünden babanızın kontrolü altındasınız, değil mi? Bu nedenle o sizin toriteniz oluyor. Aynı şekilde, gelenek tarafından da kontrol ediliyorsunuz. Şunu yapmalısınız, öbürünü yapmamalısınız, belli bir tarzda giyinmelisiniz, kızlara veya erkeklere bakmamalısınız. Gelenek size ne yapmanız gerektiğini söylüyor ve gelenek her şeyden önce bilgidir, değil mi? Nitekim size ne yapmanız gerektiğini söyleyen kitaplar var. Keza devlet de yapmanız gerekenleri size bildiriyor; aynı şeyi anne babanız, toplum ve din de yapıyor. Bu durumda size ne oluyor peki? Eziliyorsunuz, bozuluyorsunuz. Asla capcanlı düşünerek hareket edip yaşayamıyorsunuz, çünkü bundan korkuyorsunuz. İtaat etmeye mecbur olduğunuzu, aksi halde çaresiz kalacağınızı söylüyorsunuz. Bu ne demektir? Otorite yaratıyorsunuz demektir, çünkü emin bir davranış biçimi, güvenli bir yaşam tarzını arıyorsunuz. Tam da bu güvenlik arayışı otoriteyi yaratıyor ve işte

bu yüzden siz basit bir köleye, çarktaki bir dişliye dönüşüp hiçbir düşünme ve yaratma kapasitesini hayata geçirmeden yaşıyorsunuz.

Resim yapıyor musunuz, bilmiyorum. Eğer yapıyorsanız, genelde resim öğretmeni size nasıl resim yapılacağını anlatıyordur. Bir ağacı görüp onu kopyalarsınız. Fakat resim yapmak ağacı görmek demektir; ağaç hakkındaki izleniminizi, onun sizde uyandırdığı izlenimi, yaprakların hareketini, onların arasında esen rüzgârın fısıltısını tuvale veya kâğıda geçirmek demektir. Bunu yapmak için, ışığın ve gölgenin devinimlerini yakalamak için çok duyarlı olmanız gerekir. Ama eğer korkuyorsanız ve hep "Bunu yapmalıyım, şunu yapmalıyım, yoksa insanlar kim bilir neler düşünürler hakkımda" diyorsanız, herhangi bir şeye karşı nasıl duyarlı olabilirsiniz ki?

Güzel olana duyarlılık otorite tarafından yavaş yavaş yok edilir. Öyleyse bu tür bir okulun sizi disiplin altına almasının doğru olup olmadığı meselesiyle karşı karşıyayız. Öğretmenlerin -eğer sahiden hakiki öğretmenlerse- yüzleşmek zorunda oldukları zorlukları düşünün. Diyelim siz yaramaz bir erkek veya kızsınız, ben de öğretmenim. Bu durumda sizi disiplin altına almalı mıyım? Eğer disiplin altına alırsam ne olur? Belli şeyleri yapmak için maaş alan, sizinkinden daha fazla otoriteye sahip, sizden daha büyük biri olarak sizi itaate zorlarım. Bunu yaparken zihninizi köreltiyorumdur, değil mi? Zekânızı geriletiyorumdur, değil mi? Sırf onun doğru olduğunu düşündüğüm için sizi bir şey yapmaya zorlarken sizi aptallaştırıyorumdur, değil mi? Ve sizler görünüşte karşı çıksanız bile aslında disiplin altına sokulmaktan, bir şeyleri yapmaya zorlanmaktan *hoşlanıyorsunuz.* Bu size bir güvence hissi veriyor. Eğer zorlanmazsanız gerçekten fena biri olacağınızı, yanlış şeyler yapacağınızı sanıyorsunuz; dolayısıyla "Lütfen beni disiplin altına sok, doğru şekilde davranmama yardım et" diyorsunuz.

Şimdi ben sizi disiplin altına mı sokmalıyım yoksa sizin neden yaramaz olduğunuzu, neden şunu veya bunu yaptığınızı anlamanıza yardım mı etmeliyim? Elbette bu, bir öğretmen veya ebeveyn olarak benim otorite duygusuna sahip olmamam demektir. Neden kötü biri olduğunuzu, niçin kaçış arayışına girdiğinizi, sıkıntılarınızı anlamanıza yardım etmeyi sahiden istemeliyim. Kendinizi anlamanızı sizden istemeliyim. Eğer sizi zorlarsam size yardım edemem. Şayet bir öğretmen olarak sizin kendinizi anlamanıza sahiden yardım etmek istiyorsam, yalnızca birkaç erkek ve kızla ilgilenmem gerekir. Sınıfımda elli öğrenciye bakamam. Yalnızca birkaç öğrencim olmalı ki her bir öğrenciyle birebir ilgilenebileyim. O zaman sizi bir şey yapmaya zorlayacak otorite oluşturmamalıyım, çünkü siz kendinizi anladığınızda o şeyi kendi başınıza zaten yapabilirsiniz.

Şu halde umarım, otoritenin zekâyı nasıl körelttiğini fark ediyorsunuzdur. Her şeyden önce zekâ ancak özgürlük varsa ortaya çıkabilir: düşünme, hissetme, gözlemleme, sorgulama özgürlüğü. Ne var ki eğer ben size bir şeyi dayatırsam sizi de kendim gibi aptallaştırırım; genelde okullarda olan biten de budur. Öğretmen kendisinin bildiğini, sizin bilmediğinizi düşünür. Peki, öğretmen ne biliyor? Matematik veya coğrafyadan birazcık fazlasını. O hiçbir hayati sorunu çözmüş değil, hayatin son derece önemli meselelerini sorgulamış değil. O sadece Jüpiter veya başçavuş gibi esip gürler.

Öyleyse böyle bir okulda, size söylenenleri yapmanız için disiplin altına sokulmanız yerine, anlamak, zeki ve özgür olmak konusunda yardım almanız gerekiyor, çünkü ancak o zaman hayatın zorluklarını korkusuzca göğüsleyebilirsiniz. Bu da yetkin bir öğretmeni, sizinle gerçekten ilgilenen, para, eşi ve çocukları için endişelenmeyen bir öğretmeni gerekli kılar ve sözünü ettiğimiz doğru eğitim ortamını hazırlamak hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin sorumluluğudur. Sadece itaat etmeyin, bir sorunu kendi başınıza nasıl ele alaca-

ğınızı öğrenin. "Babam öyle istediği için bunu yapıyorum" demeyin, onu yapmanızı niçin istediğini, neden falanca şeyin iyi olduğunu düşünürken filanca şeyi kötü bulduğunu öğrenin. Onu sorgulayın, bu sayede kendi zekânızı uyandırmakla kalmayıp babanızın da zeki biri olmasına yardım etmiş olursunuz.

Öte yandan babanızı sorgulamaya başladığınızda genelde ne olur? Sizi disiplin altına alır, değil mi? İşi başından aşkındır ve sabrı yoktur. Oturup sizinle hayatın devasa zorluklarını, iş bulmayı, evlenmeyi konuşmaya hevesli değildir. Bütün bu meselelere ayıracak zamanı yoktur; bu yüzden sizi başından savıp okula gönderir. Keza bu bağlamda öğretmen de babanıza benzer, o da herkes gibidir. Ne var ki zekâyı ortaya çıkarıp işlemek öğretmenlerin, ebeveynlerin ve siz tüm öğrencilerin ortak sorumluluğudur.

Dinleyici: İnsan nasıl zeki olur?

Krishnamurti: Bu soruyla kastedilen nedir? Zeki olmanın bir yöntemini mi istiyorsunuz? Eğer buysa, siz zaten zekânın ne olduğunu biliyorsunuz demektir. Bir yere gitmek istiyorsanız, gideceğiniz yeri zaten biliyorsunuzdur, sadece yolu sormanız gerekir. Aynı şekilde, siz de zekânın ne olduğunu bildiğinizi sanıyorsunuz ve zeki olmak için bir yöntem istiyorsunuz. Zekâ tam da yöntemin sorgulanmasıdır. Korku zekâyı yok eder, değil mi? Korku, incelemenize, sorgulamanıza, araştırmanıza engel olur; doğru olanı bulmanızı önler. Korkunuz yoksa büyük olasılıkla zeki olursunuz. Öyleyse korku meselesini etraflıca sorgulayın ve korkudan sıyrılın; ancak o zaman zeki olma imkânına kavuşursunuz. Fakat eğer "Ben nasıl zeki olurum?" diye sorarsanız zaten bir yöntem arayışı içinde kendinizi aptallaştırıyorsunuz demektir.

Dinleyici: Hepimizin bir gün öleceğini biliyoruz. Neden ölümden korkuyoruz?

Krishnamurti: Neden ölümden korkuyorsunuz? Nasıl yaşayacağınızı bilmediğinizden olabilir mi? Nasıl dolu dolu yaşayacağınızı bilseydiniz ölümden korkar mıydınız? Ağaçları, günbatımını, kuşlan, yaprağın düşüşünü sevseydiniz, gözyaşları döken insanlardan, yoksullardan haberdar olsaydınız ve sahiden içtenlikle sevseydiniz yine ölümden korkar mıydınız? Sözlerimle hemen ikna olmayın. Gelin, birlikte düşünelim. Sevinç dolu bir hayat sürmüyorsunuz, mutlu değilsiniz, olan bitenlere karşı sahiden duyarlı değilsiniz; işte bu yüzden öldükten sonra ne olacağım soruyorsunuz. Hayat sizin için acı demek, bu nedenle ölümle çok ilgileniyorsunuz. Belki ölümden sonra mutluluğu yaşayabileceğinizi sanıyorsunuz. Öte yandan bu derin bir mesele. Bu meseleye girmeyi isteyip istemediğinizi bilmiyorum. Öncelikle her şeyin temelinde korku var: ölme korkusu, yaşama korkusu, acı çekme korkusu. Şayet korkuya yol açan şeyin ne olduğunu ve ondan nasıl kurtulacağınızı anlamıyorsanız ölü ya da canlı olmanızın pek bir önemi yoktur.

Dinleyici: Nasıl mutlu bir hayat yaşarız?

Krishnamurti: Ne zaman mutlu yaşadığınızı biliyor musunuz? Ne zaman duygusal bir acı çektiğinizi, ne zaman fiziksel bir acı duyduğunuzu bilirsiniz. Birisi size vurduğunda veya kızdığında o acıyı tanırsınız. Peki, ne zaman mutlu olduğunuzu biliyor musunuz? Sağlıklıyken bedeninizin bilincinde inisiniz? Kuşkusuz mutluluk bilincinde olmadığınız, fark etmediğiniz bir haldir. Mutlu olduğunuzu fark ettiğiniz anda mutluluk kaybolur, değil mi? Öte yandan çoğunuz acı çekiyor ve bunun farkında olduğunuz için o acıdan kaçarak mutluluk dediğiniz şeye sığınmak istiyorsunuz. Bilinçli olarak

mutlu olmak istiyorsunuz ama bilinçli olarak mutlu olduğunuzda da mutluluk kayboluyor. Sevinçli olduğunuzu onu yaşadığınız anda söyleyebilir misiniz? Ancak bir an sonra veya bir hafta sonra "Ne kadar da mutluydum, nasıl da neşeliydim" dersiniz. Mutluluğu yaşarken onun farkında olmazsınız; mutluluğun güzelliği de zaten buradadır.

4

ÖZGÜRLÜĞÜ VE DİSİPLİNİ ANLAMAK

Disiplin sorunu gerçekten çok karmaşık bir sorundur, çünkü çoğumuz bir tür disiplinle sonunda özgürlüğe kavuşacağımızı düşünürüz. Disiplin direncin geliştirilmesidir, değil mi? Direnç göstererek, yanlış olduğunu düşündüğümüz bir şeye karşı içimizde bir set oluşturarak, dolu dolu yaşamak için daha büyük bir özgürlüğe ve kavrayışa sahip olacağımızı varsayarız; ama gerçek bu değildir. Bir şeye ne kadar çok direnirseniz, onunla ne kadar çok mücadele ederseniz, onu o kadar az kavrarsınız. Hiç kuşkusuz ancak özgürlük, hakiki düşünce özgürlüğü, keşfetme özgürlüğü olduğunda bir şeyin içyüzünü ortaya çıkarabilirsiniz.

Ne var ki özgürlük kesinlikle bir şablon içinde yaşayamaz. Fakat çoğumuz bir şablonun içinde, düşüncelerin çevrelediği bir dünyada yaşıyoruz, değil mi? Sözgelimi anne babalarınız ve öğretmenleriniz size neyin doğru, neyin yanlış, neyin faydalı neyin zararlı olduğunu söylüyor. İnsanların, din adamla-

rının ve geleneğin ne söylediğini ve okulda neler öğrendiğinizi biliyorsunuz. Etrafınıza duvarlar örüyorsunuz ve siz bu duvarların arasında yaşarken özgür olduğunuzu söylüyorsunuz. Öyle değil mi? İnsan bir hapishanede yaşadığı sürece özgür olabilir mi?

O halde insan geleneğin hapishanesinin duvarlarım yıkıp gerçek olanı, doğru olanı kendi başına bulmalıdır. O kişi ne kadar iyi, saygın ve heyecan verici olursa olsun ve insan kendini o kişinin huzurunda ne kadar mutlu hissederse hissetsin başkalarının peşinden gitmeyip kendi başına deneyimleyerek keşfetmelidir. Önemli ve anlamlı olan, geleneğin yarattığı değerleri ve insanların söyledikleri tüm o iyi, faydalı ve kayda değer şeyleri kabullenmeden araştırabilmektir. Kabul ettiğiniz anda uyum göstermeye, taklit etmeye başlarsınız ve uyum göstermek, taklit etmek, takip etmek insanı asla özgür ve mutlu kılmaz.

Büyüklerimiz disiplin altına girmeniz gerektiğini söylerler. Disiplini size kendiniz ve başkaları dayatır. Fakat önemli olan özgür düşünmek ve sorgulamaktır, çünkü böylece kendi başınıza keşfetmeye başlarsınız. Ne yazık ki çoğu insan düşünmek, keşfetmek istemez ve dar görüşlüdür. Meseleleri derinlemesine düşünmek, içyüzünü araştırmak ve doğru olanı kendi başına keşfetmek çok zordur; açık algıyı ve sürekli sorgulamayı gerektirir ama çoğu insanın bunun için ne enerjisi ne de eğilimi vardır. "Sen benden iyi biliyorsun, benim gurumsun, benim öğretmenimsin ve ben senin peşinden gideceğim" derler.

Öyleyse en hassas yaşlarınızdan itibaren "yap"lar ve "yapma'larla çevrenize duvar örmeden keşfetme özgürlüğüne sahip olmanız çok önemlidir; zira eğer size hep şunları yapmalısın şunları da yapmamalısın deniyorsa, zekânızın bundan nasıl etkileneceğini bir düşünün. Bu durumda kariyer basamaklarını tırmanan, kiminle evlenip kiminle evlenmeyeceğine anne babasının karar verdiği, düşüncesiz bir var-

lığa dönüşürsünüz ve bu kesinlikle zekânın etkinliği değildir. Sınavları geçebilir, çok iyi bir iş bulabilir, birbirinden şık kıyafetler giyebilir, pahalı takılar takabilir, arkadaşlara ve itibara sahip olabilirsiniz, ama geleneğin esiri olmuşsanız zekânız körelir.

Öte yandan sorgulama, irdeleme, keşfetme özgürlüğüne sahipseniz hiç kuşkusuz zekânız ortaya çıkar, böylece zihniniz çok aktif, uyanık ve berrak olur. Ne yapacağım bilmeyen, içinden bir şey geçirip görünürde farklı bir şey yapan korkak bir varlık değil de bütünlüklü bir birey olursunuz.

Zekâ gelenekten kopmanızı ve kendi başınıza yaşamanızı gerektirir ama siz neleri yapmanız neleri yapmamanız gerektiği konusunda anne babanızın fikirlerinin ve toplumun geleneklerinin kuşatması altındasınız. Dolayısıyla içsel bir çatışma sürüp gidiyor, değil mi? Hepiniz gençsiniz ama bu konuların farkına varamayacak kadar genç olduğunuzu sanmıyorum. Siz bir şey yapmak istiyorsunuz ama anne babanız ve öğretmenleriniz "Onu yapma!" diyor. Dolayısıyla içsel bir mücadele sürüp gidiyor ve siz bu mücadeleyi çözüme kavuşturmadığınız sürece çatışmanın, acının, ıstırabın içine hapsolup kalır ve sürekli bir şey isteyip o şeyi bir türlü yapamazsınız.

Eğer meseleyi çok dikkatli ele alırsanız disiplin ve özgürlüğün birbiriyle çeliştiğini görürsünüz. Gerçek özgürlük arayışı, beraberinde kendi aydınlanmasını getiren, böylece sizi belli şeyleri yapmaktan kurtaran farklı bir süreçtir.

Henüz gençken hayatta sahiden ne istediğinizi keşfetme özgürlüğüne sahip olmanız ve bu konuda yardım almanız çok önemlidir. Henüz gençken keşfetmezseniz bir daha asla keşfedemezsiniz ve hiçbir zaman özgür ve mutlu bireyler olamazsınız. Tohumun şimdi içinize ekilmesi gerek, böylece şimdi inisiyatifi elinize almaya başlarsınız.

Yolda yürürken ağır yükler taşıyan köylülere rastladınız, değil mi? Onlar hakkında ne hissediyorsunuz? Yırtık pırtık es-

ki püskü elbiseleriyle, kamını doyuracak yemek bulamayan yoksul kadınlar azıcık bir maaş için her gün çalışıyorlar. Onlar hakkında herhangi bir fikriniz var mı? Yoksa sırf kendinizle mi fazlasıyla ilgileniyorsunuz, sırf kendiniz için mi fazlasıyla endişelisiniz? Sınavlarınızı, görünüşünüzü, sarilerinizi düşünmekten o yoksul insanlara sıra gelmiyor mu? Onlardan çok daha iyi bir durumda olduğunuzu, daha yüksek bir sınıfa ait olduğunuzu ve dolayısıyla onlar için tasalanmaya gerek duymadığınızı mı düşünüyorsunuz? Onlar yarımızdan geçerken ne hissediyorsunuz? Onlara yardım etmek istemiyor musunuz? Hayır mı? Bu sizin ne düşündüğünüzü ortaya koyar. Yüzyıllardır sürüp gelen gelenekle, anne babanızın söylediklerileyle öylesine körelmişsiniz ki, belli bir sınıfa ait olmak o kadar umurunuzda ki köylülere bile bakmıyor musunuz? Çevrenizde olan biteni göremeyecek kadar kör müsünüz sahiden?

Duyarlılığı adım adım yok eden şey korkudur: Anne babanın, öğretmenlerin ne söyleyeceği korkusu, gelenek korkusu, hayat korkusu. Duyarlılığın ne olduğunu biliyor musunuz? Duyarlı olmak demek hissetmek, izlenim edinmek, acı çekenlerin halinden anlamak, şefkat ve merhamet sahibi olmak, çevrenizde olan bitenlerin farkına varmak demektir. Tapınağın zili çaldığında, onu fark ediyor musunuz? O sesi dinliyor musunuz? Denizin sularında yansıyan güneş ışığım hiç seyrettiniz mi? Asırlar boyunca sömürücüler tarafından kontrol ve baskı altında tutulan köylülerden, yoksul insanlardan haberdar mısınız? Bir hizmetçinin ağır bir halı taşıdığını gördüğünüzde ona yardım elini uzatır mısınız?

Tüm bunlar duyarlılığı işaret eder. Fakat sizin de gördüğünüz gibi, insan disiplin altına girdiğinde, korku duyduğunda veya sadece kendini umursadığında duyarlılık yok olmaktadır. Kişinin her zaman kendisiyle, kendi görüntüsüyle, kifayetleriyle ilgilenmesi -ki çoğumuz şu veya bu şekilde bunu yapıyoruz- duyarsız olmak demektir, çünkü o zaman zihin ve kalp kapanır ve kişi tüm güzellik algısını kaybeder.

Gerçekten özgür olmak büyük bir duyarlılığı ima eder. Sırf kendi çıkarınızı düşünüyorsanız veya disiplin duvarlarıyla kuşatılmışsanız özgür olamazsınız. Hayatınız bir taklit süreci olduğu sürece ne duyarlılık, ne de özgürlük kalır. Zekâyı harekete geçirecek özgürlük tohumunu burada ekmeniz çok önemlidir, çünkü o zekâyla hayatın tüm sorunlarıyla başa çıkabilirsiniz.

Dinleyici: İnsanın aynı zamanda hem kendini korku duygusundan büsbütün kurtarıp hem de toplumla birlikte yaşaması onun için faydalı mıdır?

Krishnamurti: Toplum nedir? Bir değerler, kurallar, düzenlemeler ve gelenekler manzumesi değil midir? Dışarıdaki bu koşullan görüp "Bütün bunlarla pratik bir ilişki, kurabilir miyim?" diye soruyorsunuz. Neden olmasın? Her şeyden önce eğer değer kalıplarına uyum sağlamaktan öteye geçemezseniz, özgür olur musunuz? Hem *faydalı* derken neyi kastediyorsunuz? Bir geçim yolu bulmayı mı? Geçiminizi sağlamak için yapabileceğiniz pek çok şey var; ve şayet özgürseniz yapmak istediğinizi kendiniz seçemez misiniz? Bu faydalı değil mi? Yoksa özgürlüğü unutup bir şablona uyarak avukat, doktor, tüccar veya çöpçü olmanın yararlı olduğunu mu düşünüyorsunuz? Eğer özgürseniz ve zekânızı geliştirmişseniz sizin için en iyi olanı kesinlikle bulursunuz. Anne babanız ve toplum onaylasın onaylamasın bütün gelenekleri bir kenara süpürür ve sahiden yapmak istediğiniz şeyi yaparsınız. Özgür olduğunuz için zeki olursunuz ve tamamen size ait olan bir şey yaparsınız, bütünlük sahibi bir insan olarak hareket edersiniz.

Dinleyici: Tanrı nedir?

Krishnamurti: Bu sorunun cevabım nasıl bulacaksınız? Başka birinin bilgisini mi kabul edeceksiniz? Yoksa Tanrı'nın ne

olduğunu kendi başınıza mı keşfedeceksiniz? Soru sormak kolay ama hakikati deneyimlemek büyük ölçüde zekâ, sorgulama ve araştırma gerektirir.

Öyleyse ilk sorumuz şu: Başka birinin Tanrı hakkında söylediklerini mi kabul edeceksiniz? Onların hepsi yanlış olabileceğinden ve kendi gurunuz yanılabileceğinden Tanrı'nın *kim* olduğu, Krishna mı, Budha mı yoksa İsa mı olduğu önemli midir? Hiç kuşkusuz insanın doğru olanı bulması için zihninin sorgulama özgürlüğüne sahip olması, yani salt kabullenmemesi veya inanmaması gerekir. Size hakikatin tanımını verebilirim ama o sizin kendi başınıza deneyimlediğiniz şeyle aynı olmaz. Bütün kutsal kitaplar Tanrı'nın ne olduğunu betimler ama betim Tanrı'nın kendisi değildir. *Tanrı* sözcüğü bizzat Tanrı değildir, öyle değil mi?

Doğru olanı bulmak için asla kabullenmeyin, asla kitapların, öğretmenlerin ve başka insanların söylediklerinin etkisinde kalmayın. Eğer onlardan etkilenirseniz yalnızca onların sizden bulmanızı istediği şeyi bulursunuz. Ayrıca zihninizin istediği şeyin imgesini yaratabileceğini de unutmayın; zihin Tanrı'yı sakallı veya tek gözlü hayal edebilir; onu mavi veya mor tasavvur edebilir. Öyleyse kendi arzularınızın bilincinde olun ve kendi isteklerinizin ve özlemlerinizin yansımalarının sizi yanıltmasına izin vermeyin. Eğer Tanrı'yı belli bir suretle görmeyi isterseniz göreceğiniz imge isteklerinize uygun düşecektir; ama o imge Tanrı değildir. Eğer ıstırap çekiyorsanız ve rahata kavuşmak istiyorsanız veya dinsel yönelimlerinizde duygusal ve hülyalıysanız, sonunda isteklerinizi yerine getiren bir Tanrı yaratırsınız ama o, Tanrı değildir.

O halde zihniniz tamamen özgür olmalıdır ve ancak o zaman doğru olanı bulabilirsiniz, ne batıl bir inancı kabul ederek, ne sözde kutsal kitapları okuyarak ne de bir gurunun peşinden giderek. Ancak bu özgürlüğe sahip olduğunuzda, gerek dışsal etkilerden gerekse kendi arzularınızdan ve özlemlerinizden gerçekten kurtulduğunuzda zihniniz çok açık

olur; ancak o zaman Tanrı'nın ne olduğunu keşfedebilirsiniz. Fakat eğer sırf orada öylece oturup varsayımlar geliştirirseniz konuğunuz, gurunuz kadar fena ve yanıltıcı olur.

Dinleyici: Bilinçdışı arzularımızın farkına varabilir miyiz?

Krishnamurti: Öncelikle bilinçli arzularınızın farkında mısınız? Arzunun ne olduğunu biliyor musunuz? İnançlarınıza ters düşen şeyler söyleyen kimseleri genellikle dinlemediğinizin farkında mısınız? Arzunuz dinlemenize engel oluyor. Diyelim ki, Tanrı'yı arzuluyorsunuz ve birisi çıkıp arzuladığınız Tanrı'nın sizin yılgınlıklarınızın ve korkularınızın ürünü olduğunu söylüyor; bu durumda o kişiyi dinler misiniz? Elbette hayır. Siz bir şey istiyorsunuz ama hakikat ondan oldukça farklı bir şey. Arzularınızla kendinizi sınırlandırıyorsunuz. Bilinçli arzularınızın ancak yarısının farkındasınız, değil mi? Derinlerde saklı olan arzuların farkına varmak çok daha zordur. Saklı olanı bulmak ve kendi güdülerinizi ortaya çıkarmak istiyorsanız, arayış içindeki zihniniz oldukça berrak ve özgür olmalıdır. Öyleyse ilkin, bilinçli arzularınızın farkında olmalısınız; ondan sonra yüzeyde olanın giderek daha fazla farkına vararak derinlere inebilirsiniz.

Dinleyici: Neden bazı insanlar mahrumiyet koşullarında doğarken diğerleri zenginlik ve refah içinde doğuyor?

Krishnamurti: *Siz* ne düşünüyorsunuz? Bana soru sorup cevap beklemek yerine niçin konu hakkındaki *kendi* fikrinizi ortaya koymuyorsunuz? Karma adım verdiğiniz mistik bir sürecin var olduğunu düşünüyor musunuz? Eski hayatınızı saygın bir şekilde yaşadınız ve dolayısıyla şimdi zenginlik ve makamla ödüllendiriliyorsunuz. Bu mudur gerçek? Yahut önceki hayatınızda çok kötü davranışlar sergilediniz, şimdiki hayatınızda da onun bedelini ödüyorsunuz.

Gördüğünüz gibi, bu çok karmaşık bir mesele. Yoksulluk toplumun suçudur, açgözlü ve kurnaz kimselerin diğerlerini sömürüp yükseldikleri bir toplumun kabahatidir yoksulluk. Bizler aynı şeyi istiyoruz ama aynı zamanda merdivenin basamaklarını tırmanıp tepeye çıkmak da istiyoruz. Peki, hepimiz tepeye çıktığında ne olacak? İnsanların üstüne basarak yükseliyoruz ve altta çiğnenen, ezilen kişi "Hayat niye bu kadar adaletsiz? Sen her şeye sahipsin, benimse hiçbir şeyim yok" diyor. Başarı merdivenini tırmandığımız sürece her zaman yoksul ve aç insanlar olacaktır. Anlaşılması gereken husus, neden zenginlerin ve yoksulların olduğu veya neden bazıları yetenekliyken diğerlerinin öyle olmadığı değil, başarı hırsıdır. Değişmesi gereken şey, tırmanma arzumuz, büyük biri olma, başarılı biri olma isteğimizdir. Hepimiz başarmak için can atıyoruz, değil mi? Hata *burada,* karmada veya başka açıklamalarda değil. Fiili gerçek şu ki hepimiz tepede olmak istiyoruz, belki tam tepede değil de merdivenin tırmanabileceğimiz kadar yüksek bir basamağında. Dünyada büyük biri, başarılı biri olma dürtüsü varlığını koruduğu sürece zenginler ve yoksullar, sömürenler ve sömürülenler olacaktır.

Dinleyici: Tanrı erkek midir kadın mı, yoksa tamamen gizemli bir şey midir?

Krishnamurti: Bu soruya az önce cevap verdim ve sanırım siz dinlemediniz. Bu ülkede egemenlik erkeklere ait. Varsayalım ki ben Tanrı'nın kadın olduğunu söyledim. Bu durumda ne yapardınız? Tanrı'nın erkek olduğu fikrine sımsıkı bağlı olduğunuz için bana karşı çıkardınız. Öyleyse kendi başınıza keşfetmelisiniz; ama keşfetmek için de bütün önyargılardan sıyrılmanız gerekir.

5

DÜŞÜNMEYİ ÖĞRENMEK

Geçen üç veya dört konuşmamızda korku meselesinden söz ettik ve korku bizim yozlaşmamızın temel nedenlerinden biri olduğu için sanırım bu meseleye farklı bir açıdan bakmalı, farklı yaklaşmalıyız.

Bildiğiniz gibi, bize hep neleri düşünüp neleri düşünmememiz gerektiği söylenmektedir. Kitaplar, öğretmenler, ebeveynler, çevremizdeki toplum, hepsi ne düşünmemiz gerektiğini söyler, ama onlar *nasıl* düşünmemiz gerektiğini bulmakta bize yardım etmezler. *Neyi* düşüneceğimizi bilmek nispeten kolaydır, çünkü ta çocukluktan itibaren zihinlerimiz sözcükler, deyimler, yerleşik tavırlar ve önyargılarla şartlandırılır. Yaşlı insanların sabit fikirli olduğunu hiç fark ettiniz mi bilmiyorum. Onlar kalıplaşmış bir balçığa benzerler. Ve bu kalıbı kırmak çok zordur. Zihnin bu kalıplaşması onun şartlanmasıdır.

Burada Hindistan'da geçmişi yüzyıllar öncesine uzanan bir gelenek sizi belli bir tarzda düşünmeye şartlandırdı. Şartlanmanızın ekonomik, sosyal ve dini sebepleri vardır. Avrupa'da zihin buradakinden farklı bir tarzda şartlandırılmıştır;

keza Rusya'da devrimden itibaren siyasi liderler zihinleri yine farklı bir tarzda şartlandırmaya koyulmuşlardır. Demek ki her yerde zihin şartlandırılmaktadır, sadece yüzeysel olarak, bilinçlice değil aynı zamanda derinlemesine de. Saklı veya bilinçdışı zihin ırkla, iklimle, söze dökülmeyen ve tarif edilmeyen taklitlerle şartlandırılmaktadır.

Oysa zihin şartlandırıldığı veya şekillendirildiği sürece özgür olamaz. Ve çoğu insan zihninizin şartlanmadan asla kurtulamayacağım, dolayısıyla her zaman şartlanmanın olacağını düşünüyor. Onlar kimi düşünce biçimlerine, kimi önyargılara kaçınılmaz olarak sahip olacağınızı ve zihninizin asla serbest kalıp özgür olamayacağım söylerler. Dahası, uygarlık ne kadar eski olursa, zihne yüklenen geleneğin, otoritenin, disiplinin ağırlığı da o kadar fazla olur. Hindistan'daki gibi eski bir ırkın üyesi olan insanlar sözgelimi Amerika gibi sosyal ve ekonomik bakımdan daha özgür olan ve tarih sahnesine hayli yakın zamanlarda çıkmış bir ülkede yaşayan insanlardan daha fazla şartlanmıştır.

Şartlanmış bir zihin kendi çevresine ördüğü setleri, kendi sınırlarım asla aşamadığı için özgür değildir; bu gün gibi ortada olan bir gerçektir. Ve böyle bir zihnin kendi şartlanmasından kurtulup öteye geçmesi çok zordur, çünkü bu şartlanma ona sadece toplum tarafından değil bizzat kendisi tarafından da dayatılmaktadır. Şartlanmak ***hoşunuza gidiyor*** çünkü öteye geçmeye cesaret edemiyorsunuz. Anne babanızın, toplumun, din adamlarının söyleyeceklerinden korkuyorsunuz; bu nedenle karşınıza çıkan engellerin hazırlanmasına katkı sunuyorsunuz. Bu çoğumuzun içine hapsolduğu hapishanedir; işte bu yüzden anne babanız size sürekli şunu yap bunu yapma diyor; sonuçta siz de bunu ***kendi*** çocuklarınıza söylüyorsunuz.

Özellikle öğretmeninizi seviyorsanız, okulda genellikle ne yaşarsınız? Eğer öğretmeninizi seviyorsanız, onun peşinden gitmeyi, onu taklit etmeyi istersiniz; bundan dolayı zihnini-

zin şartlanması giderek daha kah ve kalıcı hale gelir. Diyelim ki bir öğrenci yurdunda kalıyorsunuz. Ve oradaki hocanız her gün dinsel ayinini yapıyor. O gösteriden veya onun güzelliğinden hoşlandığınız için siz de yapmaya başlarsınız. Başka bir ifadeyle, daha fazla şartlandırılırsınız ve bu şartlanma çok etkindir, çünkü insan gençken heves dolu, etkilenmeye açık ve taklitçidir. Yaratıcı olup olmadığınızı bilmiyorum, herhalde değilsiniz, çünkü anne babanız çevrenizdeki duvarların ötesine geçmenize izin vermiyor, neye şartlandıysanız onun ötesine bakmanızı istemiyor. Sonra evlenip bir kalıbın içine giriyorsunuz ve geri kalan hayatınızı o kalıpta geçiriyorsunuz.

İnsan gençken kolaylıkla şartlanabilir, şekillenebilir, bir kalıba oturabilir. Eğer bir çocuk -iyi, zeki ve uyanık bir çocuk- sadece yedi yıl bir din adamı tarafından eğitilirse o çocuk öylesine şartlanır ki geri kalan yaşamı esasında hep aynı tarzda sürüp gider. Bu durum bizzat öğretmenlerin şartlanmadan uzak olmadığı bu okulda da yaşanabilir. Öğretmenler de herkes gibi kendi ayinlerini yapar, kendi korkuları ve guru olma hevesleri vardır ve siz onlar tarafından eğitilirken, belli bir hocayı sevdiğiniz için veya güzel bir ayin görüp onu yapmak istediğiniz için farkında olmadan taklide saplanıp kalırsınız.

Büyüklerimiz neden ayinler yapıyor? Çünkü önceden de kendi babaları aynı ayinleri yapıyordu. Ayrıca ayinler onlara bazı duygular ve duyumlar verip, içsel dinginliği sağlamaktadır. Dua ediyorlar, eğer böyle yapmazlarsa yoldan çıkacaklarım düşünüyorlar. Ve gençler de onların yaptıklarının aynısı yapıyorlar, böylece taklit başlıyor.

Şayet öğretmen bütün bu ayinleri sorgulasa, onlar üzerine sahiden kafa yorsa -ki bunu çok azı yapıyor-, önyargısız incelemek için zekâsını kullansa, ayinlerin anlamsız olduğunu çok geçmeden öğrenir. Ne var ki meselenin aslını araştırıp bulmak büyük bir özgürlüğü gerektirir. Eğer siz zaten bir şe-

yin lehine önyargılıysanız ve o şeyi araştırmaya koyulacaksanız, kesinlikle o araştırmayı yapamazsınız. Yalnızca kendi görüşünüzü, önyargınızı pekiştirmekle kalırsınız.

O halde öğretmenlerin kendilerini şartlanmadan arındırmaya başlamaları ve bu hususta öğrencilerine de yardım etmeleri çok önemlidir. Ebeveynlerin, geleneğin, toplumun şartlandırıcı etkisini bilen öğretmen, çocukları düşüncesizce kabullenmeye değil sorgulamaya, araştırmaya teşvik etmelidir.

Eğer gözlem yaparsanız, ne denli farklı etkilerin büyüdükçe sizi şekillendirdiğini, düşünme yetinizi geliştirmenize hiç yardım edilmediğini, yalnızca ne düşünmeniz gerektiğinin size söylendiğini görebilirsiniz. Şayet bu sürece karşı çıkmazsanız, ne yazık ki yaratıcılıktan ve özgün düşüncelerden yoksun halde çalışan otomatik bir makineye dönüşürsünüz.

Topluma ayak uydurmadığınız takdirde geçiminizi kazanamayacağından endişe duyuyorsunuz. Eğer babanız avukatsa kendinizin de avukat olmanız gerektiğini düşünüyorsunuz. Şayet bir kızsanız baş göz edilmeye razı oluyorsunuz. Peki, bu durumda ne oluyor? Canlılık ve hevesle dolu genç bir insan olarak yola çıkıyorsunuz ama bu haliniz, önyargılar, korkular ve hurafelerle dolu anne babanızın ve öğretmenlerinizin şartlandırıcı etkisiyle yavaş yavaş törpüleniyor. Okuldan mezun olup bir sürü bilgiyle hayata atılıyorsunuz ama sorgulama hevesini, toplumun geleneksel saçmalıklarına karşı çıkma gücünü çoktan yitirmiş oluyorsunuz.

Burada oturup bütün anlatılanları dinliyorsunuz. Sonunda mastır ya da doktora sınavlarından geçtikten sonra ne olacak? Ne olacağını gayet iyi biliyorsunuz. Karşı çıkmadığınız sürece, dünyanın geri kalanı gibi olacaksınız, çünkü başka biri olmaya cesaret etmiyorsunuz. Öylesine şartlandırılacaksınız, öylesine şekillendirileceksiniz ki, kendi başınıza isyan bayrağını çekemeyeceksiniz. Kocanız veya karınız sizi kontrol edecek; toplum size yapmanız gerekenleri söyleyecek;

böylece nesilden nesile taklit sürüp gidecek. Ne hakiki inisiyatif, ne özgürlük ne de mutluluk var, yavaş bir ölümden başka hiçbir şey yok. Bir makine gibi yaşamaktan öteye geçemiyorsanız eğitimli olmanın, okuma yazma öğrenmenin ne anlamı var ki? Ama işte anne babanızın istediği bu; dünyanın istediği de bu. Dünya sizin düşünmenizi istemiyor, keşfetme özgürlüğüne sahip olmanızı istemiyor, çünkü o zaman siz tehlikeli bir yurttaş olursunuz ve yerleşik düzene uyum sağlamazsınız. Özgür bir insan kendini belli bir ülkeye, sınıfa ya da düşünce biçimine ait hissetmez asla. Özgürlük dosdoğru her seviyede özgürlük demektir ve sadece belli bir çizgide düşünmek özgürlük değildir.

Öyleyse henüz gençken özgür olmak çok önemlidir, sadece bilinç düzeyinde değil, ta derinlerde de. Bu da demektir ki kendiniz hakkında uyanık olmalısınız ve sizi kontrol etme veya baskılama amacı taşıyan tesirlerin daha fazla farkına varmalısınız; asla düşüncesizce kabullenmemelisiniz, aksine her zaman sorgulamalı, incelemeli ve karşı çıkmalısınız.

Dinleyici: Geleneklerle dolu bir toplumda yaşarken zihinlerimizi nasıl özgür kılabiliriz?

Krishnamurti: İlk önce özgür olma dürtüsüne, talebine sahip olmalısınız. Bu tıpkı bir kuşun uçmayı özlemesine veya ırmak sularının akmayı özlemesine benzer. Bu özgürlük çarpıntısına sahip misiniz? Sahipseniz o zaman ne olur? Anne babanız ve toplum sizi bir kalıba sokmak istiyor. Onlara direnebilir misiniz? Korktuğunuz için bunu yapmak size zor gelecek. İş bulamamaktan, doğru eşi seçememekten, aç kalmaktan, başkalarının sizin hakkınızda ne diyeceğinden korkuyorsunuz. Özgür olmayı istemenize rağmen korkuyorsunuz, demek ki direnmeyeceksiniz. Başkalarının ne diyeceğinden veya anne babanızın ne yapacağından korkmanız önünüze set çekiyor ve böylece siz bir kalıba giriyorsunuz.

Şimdi çıkıp "Ben bilmek istiyorum ve aç kalmak umurumda değil. Ne olursa olsun bu çürümüş toplumun engellerine karşı mücadele edeceğim, çünkü keşfetme özgürlüğüne kavuşmak istiyorum" diyebilir misiniz? Bunu söyleyebilir misiniz? Korkuyorsanız, bütün bu bariyerlere, bu dayatmalara karşı koyabilir misiniz?

Öyleyse en hassas çağından itibaren çocuğun bu korkunun sonuçlarım görmesine ve ondan kurtulmasına yardım etmek çok önemlidir. Korktuğunuz anda özgürlük sona erer.

Dinleyici: Korkuya dayalı bir toplumda yetiştiğimiz için korkudan kurtulmamız, nasıl mümkün olabilir?

Krishnamurti: Korktuğunuzun farkında mısınız? Farkındaysanız, ondan kurtulacak mısınız? Sizin ve benim bunu ortaya çıkarmamız lazım, öyleyse gelin birlikte düşünelim. Korktuğunuzun bilincinde olduğunuzda fiilen ne yaparsınız? Ondan kaçarsınız, öyle değil mi? Bir kitap alırsınız ya da yürüyüşe çıkarsınız; onu unutmaya çalışırsınız. Anne babanızdan, toplumdan korkuyorsunuz ve bu korkunun farkındasınız ama onu nasıl sona erdireceğinizi bilmiyorsunuz. Ona bakmaya bile gerçekten korkuyorsunuz, bu yüzden farklı yollar - la kaçıyorsunuz. İşte bundan dolayı kaçınılmaz olanla yüzleşip harekete geçmeniz gerektiği halde, son ana kadar hayatınızı dersler ve sınavlarla geçiriyorsunuz.

Sorununuzdan sürekli kaçmaya çalışıyorsunuz ama bu size o sorunu çözmekte yardımcı olmuyor. Sorunla yüzleşmek zorundasınız. Şimdi korkunuza bakabilir misiniz? Eğer bir kuşu incelemek, kanatlarının, ayaklarının, gagasının şeklim gözlemlemek istiyorsanız onun çok yakınına gitmeniz gerekir, değil mi? Aynı şekilde, eğer korkuyorsanız korkunuza çok yakından bakmalısınız. Korkudan kaçarsanız sadece onu körüklemekle kalırsınız.

Diyelim ki, hayatınızı sahiden sevdiğiniz bir şeyi yapmaya adamak istiyorsunuz, ama anne babanız onu yapmamanız gerektiğini söylüyor ve eğer yaparsanız feci bir cezayla sizi tehdit ediyor. Sözgelimi artık size para vermeyeceklerini söylüyorlar. Siz de korkuya kapılıyorsunuz. Öylesine korkuyorsunuz ki korkunuza bakmaya cesaret bile edemiyorsunuz. Böylece boyun eğiyorsunuz ve korku sürüp gidiyor.

Dinleyici: Gerçek özgürlük nedir ve insan onu nasıl elde edebilir?

Krishnamurti: Gerçek özgürlük elde edilebilecek bir şey değildir, zekânın ürünüdür o. Markete gidip özgürlüğü satın alamazsınız. Kitap okuyarak ya da birisinin konuşmasını dinleyerek özgürlüğe kavuşamazsınız.

Peki, zekâ nedir? Korku varsa ya da zihin şartlanmışsa zekâ açığa çıkabilir mi? Zihniniz önyargılıysa veya müthiş bir insan olduğunuzu düşünüyorsanız ya da çok hırslıysanız ve başarı merdivenini tırmanmak istiyorsanız, dünyevi veya ruhani olarak zekâ varlık kazanabilir mi? Sadece kendinizi umursuyorsanız ya da bir başkasının peşinden gidiyorsanız veya bir başkasına tapıyorsanız zekâ ortaya çıkabilir mi? Hiç kuşkusuz zekâ bütün bu saçmalıkları kavrayıp onlardan uzaklaştığınızda kendini gösterir. Öyleyse bunun için yola koyulmanız şart ve bilmeniz gereken ilk husus, zihninizin özgür olmadığıdır. Zihninizin bütün bu şeylerle nasıl zincirlendiğini görmeniz lazım; ondan sonra özgürlüğü doğuracak zekâ başlar. Cevabı kendi başınıza bulmalısınız. Kendiniz özgür değilken başka birinin özgür olmasının veya kendiniz açken başka birinin tok olmasının ne önemi vardır?

Gerçek inisiyatife sahip olmak, yani yaratıcı olmak için özgürlüğün olması gerekir ve özgürlüğün olması için de zekâ-

nın olması gerekir. O halde zekâyı engelleyen şeyin ne olduğunu araştırıp bulmak zorundasınız. Hayatı incelemek, toplumsal değerleri sorgulamak zorundasınız. Korktuğunuz için herhangi bir şeyi kabullenmemelisiniz.

6

GÜVENCE DİYE BİR ŞEY VAR MI?

Belki de korku meselesine farklı bir açıdan yaklaşabiliriz. Korku çoğumuza olağanüstü şeyler yapıyor. Bütün yanılsamaları ve sorunları yaratıyor. Çok derinlere inip onu sahiden kavrayana kadar her zaman eylemlerimizi çarpıtacak. Korku düşüncelerimizi eğip büküyor ve hayat tarzımızı çapraşıklaştırıyor; insanlar arasında engeller yaratıyor ve tabii sevgiyi yıkıyor. Demek ki korku meselesini ne kadar derinlemesine ele alırsak o kadar iyi kavrayıp sahiden ondan kurtulur ve çevremizdeki her şeyle o kadar geniş temas kurabiliriz. Günümüzde hayatla yaşamsal temaslarımız çok az değil mi? Fakat eğer korkudan kurtulursak geniş çaplı temaslara, derin kavrayışa, hakiki duygudaşlığa, sevgi dolu özene sahip olabiliriz ve ufkumuz o ölçüde genişler. Öyleyse gelin, korku meselesini farklı bir bakış açısından ele alalım.

Çoğumuzun bir tür psikolojik güvence istediğini hiç fark ettiniz mi diye merak ediyorum. Güvence istiyor, sırtımızı

dayayacak birini arıyoruz. Küçük bir çocuğun annesinin elini tutması gibi, bir şeye tutunmak istiyoruz; bizi sevecek birisini istiyoruz. Güvence hissi, zihinsel emniyet olmayınca kendimizi kaybolmuş gibi hissediyoruz, değil mi? Başkalarına yaslanmaya, onlardan yardım ve kılavuzluk beklemeye alışkınız ve bu destek olmadan kendimizi şaşkın ve korkak hissediyoruz, ne düşüneceğimizi ve nasıl hareket edeceğimizi bilemiyoruz. Kendi başımıza bırakıldığımız zaman yalnızlık, güvensizlik ve belirsizlik hissediyoruz. Bundan da korku doğuyor, değil mi?

Dolayısıyla bize kesinlik duygusu verecek bir şey istiyoruz ve çok çeşitli korunma mekanizmalarımız var. Hem içsel hem de dışsal korunma yollarımız var. Evimizin kapısını ve pencerelerini kapadığımızda kendimizi çok güvende, emin ve rahat hissediyoruz. Fakat hayat böyle yürümez. Hayat sürekli kapımızı çalar, daha fazlasını görebilelim diye pencerelerimizi iterek açmaya çalışır; eğer biz korkudan dolayı kapılarımızı kilitler, bütün pencereleri kapatırsak, kapımızı daha yüksek sesle çalar. Herhangi bir güvence biçimine ne kadar çok sarılırsak hayat da gelip bizi o kadar çok dürter. Ne kadar korkup kendimizi dış dünyaya kapatırsak ıstırabımız o kadar artar, çünkü hayat bizi kendi başımıza bırakmaz. Biz güvencede olmak istiyoruz ama hayat böyle olamayacağımızı söylüyor ve böylece mücadelemiz başlıyor. Toplumda, gelenekte, anne babamızla ve eşimizle ilişkilerimizde güvence arıyoruz ama hayat her defasında bizim güvenlik duvarlarımızı yıkıyor.

Bizler aynı zamanda fikirlerde de güvence veya rahatlık arayışı içindeyiz, değil mi? Fikirlerin nasıl oluştuğuna ve zihnin onlara nasıl bağlandığına hiç dikkat ettiniz mi? Yürüyüşe çıktığınızda gördüğünüz güzel bir şeye dair bir fikre sahip olursunuz ve zihniniz o fikre, o anıya geri döner. Bir kitap okuyup bir fikre kapılırsınız. Öyleyse fikirlerin nasıl doğduğunu ve onların içsel rahatlığın ve güvencenin ara-

cına, zihnin bağlandığı bir şeye nasıl dönüştüğünü fark etmelisiniz.

Bu fikirler meselesi üzerinde hiç düşündünüz mü? Eğer sizin bir fikriniz, benim de başka bir fikrim varsa ve her birimiz kendi fikrimizin daha iyi olduğunu düşünüyorsak, o zaman çatışma başlar, değil mi? Siz beni ikna etmeye, ben de sizi ikna etmeye uğraşırım. Bütün dünya fikirler ve onlar arasındaki çatışma üzerine inşa edilmiştir. Şayet bu meseleye dalarsanız salt bir fikre bağlanmanın hiçbir anlam ifade etmediğini görürsünüz. Buna rağmen annenizin, babanızın, öğretmeninizin, amcanızın ve halanızın düşündükleri şeylere nasıl da sımsıkı sarıldıklarını hiç fark ettiniz mi?

Peki, fikirler nasıl oluşur? Bir fikri nasıl edinirsiniz? Sözgelimi yürüyüşe çıkma fikri nasıl doğuyor? Bunu ortaya çıkarmak çok ilgi çekicidir. Eğer gözlem yaparsanız böyle bir fikrin nasıl ortaya çıktığım ve zihninizin her şeyi bir kenara itip o fikre nasıl sarıldığım kavrayabilirsiniz. Yürüyüşe çıkma fikri bir duyuma verilen tepkidir, değil mi? Daha önce yürüyüşe çıkmışsınızdır ve o sizde hoş bir duygu veya duyum bırakmıştır; onu tekrar yapmak istersiniz, böylece fikir oluşur ve ardından eyleme dökülür. Güzel bir araba gördüğünüzde bir duyum oluşur, değil mi? Bu duyum tam da arabaya bakmaktan doğar. Görmek duyum yaratır. Duyumdan fikir doğar: "O arabayı istiyoruz, o benim arabam" ve sonra bu fikir çok baskın hale gelir.

Dışımızda, sahip olduğumuz şeylerde ve ilişkilerimizde güvence aradığımız gibi, içimizde, düşüncelerimizde ve inançlarımızda da güvence ararız. Tanrı'ya, ayinlere, belli bir âdete göre evlenmeye, reenkarnasyona, ölümden sonraki yaşama vesaireye inanırım. Bütün bu inançlar benim arzularım, önyargılarım tarafından yaratılır ve ben bu inançlara bağlanırım. Derimin dışında yer alan harici güvencelerim olduğu gibi içsel güvencelerim de vardır; onlardan vazgeçtiğimde veya onları sorguladığımda korkarım; be-

nim güvenliğimi tehdit ederseniz sizi itip defederim veya sizinle kavgaya tutuşurum.

Peki, güvence diye bir şey var mı sahiden? Arılıyor musunuz? Güvenceye dair fikirlerimiz var. Anne babamızla birlikte olduğumuzda veya belli bir işi yaparken kendimizi güvende hissediyoruz. Düşünce tarzımız, yaşam biçimimiz, hayata bakış açımız, bütün bunlar bizi hoşnut ediyor. Çoğumuz emin fikirlerin içine hapsolmaktan çok hoşnuduz. Fakat birçok dışsal ve içsel savunma duvarına sahip olmamıza rağmen güvende, emin olduğumuz söylenebilir mi? Dışsal açıdan baktığımızda, kişinin bankası yarın iflas edebilir, annesi veya babası ölebilir, devrim olabilir. Peki, fikirlerde güvence var mıdır? Fikirler, inançlar, önyargılar içinde güvende olduğumuzu düşünmeyi seviyoruz, ama sahiden öyle miyiz? Gerçekte olmayan duvarlar var; onlar salt bizim düşüncelerimiz, duyumlarımızdır. Bizi gözetip kollayan bir Tanrı'nın var olduğuna ya da öldükten sonra şimdikinden daha zengin ve soylu doğacağımıza inanmayı seviyoruz. Bu olabilir de olmayabilir de. Öyleyse gerek içsel gerekse dışsal güvenceye baktığımızda aslında hayatta hiç de güvence olmadığını kendi başımıza görebiliriz.

Şayet Pakistan'dan veya Doğu Avrupa'dan gelmiş mültecilere sorarsanız onlar size hiç kuşkusuz dışsal güvence diye bir şey olmadığını söyleyeceklerdir. Ne var ki onlar da içsel güvencenin varlığına inanıp bu fikre bağlanıyorlar. Dışsal güvencenizi yitirebilirsiniz, o zaman içsel güvence tesis etmeye daha fazla hevesli olur, onu kaybetmek istemezsiniz. Bu da daha fazla korkuyu ima eder. Eğer yarın veya birkaç yıl içinde anne babanız size kiminle evleneceğinizi söylerse korkar mısınız? Elbette hayır, çünkü siz tam da size söylenen şeyi yapmak üzere yetiştirildiniz; anne babanız, gurunuz, din adamınız size belli yönde düşünmeyi, belli şekilde hareket etmeyi, belli inançlara bağlanmayı öğretti. Fakat eğer sizden kendi başınıza karar vermeniz istenseydi kendinizi tamamen

boşlukta hissetmez miydiniz? Eğer anne babanız size istediğiniz kişiyle evlenmenizi söyleseydi, korkudan titremez miydiniz? Gelenekle, korkularla bir hayli şartlanmış olan sizler kendi başınıza karar almaya terk edilmek istemezsiniz. Zira kendi başına kalmakta tehlike vardır ve dolayısıyla siz asla kendi başınıza kalmak istemezsiniz. Asla bir şeyi kendi başınıza tasarlamak istemezsiniz. Asla kendi başınıza yürüyüşe çıkmak istemezsiniz. Hepiniz çalışkan karıncalar gibi iş yapmak istersiniz. Kendi başınıza sorunları ele almaktan, hayata talepleriyle yüzleşmekten korkuyorsunuz ve korktuğunuz için de karman çorman ve saçma şeyler yapıyorsunuz. Her şeye olur diyen bir insan gibi size sunulara düşünmeden kabulleniyorsunuz.

Bütün bunları gördükten sonra gerçekten düşünceli bir insan kendini içsel ya da dışsal her tür güvenceden arınmış hissetmeye başlar. Bu son derece zordur, çünkü bu, insanın bağımlı olmamak anlamında yalnız kalması demektir. Bağımlı olduğunuz anda korku belirir ve korkunun olduğu yerde sevgi barınmaz. Sevdiğinizde yalnız değilsinizdir. Yalnızlık duygusu ancak yalnız kalmaktan korkup ne yapacağınızı bilemediğinizde ortaya çıkar. Fikirlerin kontrolü altındaysanız, inançlar sizi dış dünyadan soyutluyorsa o zaman korku kaçınılmazdır ve korktuğunuzda tamamen körleşirsiniz.

O halde öğretmenler ve ebeveynler birlikte bu korku meselesini çözmeliler. Fakat ne yazık ki ebeveynleriniz evlenmediğiniz veya iş bulamadığınız takdirde ne yapacağınızdan endişe ediyorlar. Yanlış yola sapmanızdan veya başkalarının ne diyeceğinden korkuyorlar ve bu korku yüzünden sizden belli şeyleri yapmanızı istiyorlar. Onların korkusu sevgi adını verdikleri bir kılıfa bürünmüş. Size göz kulak olmak istediklerinden şunu veya bunu yapmalısın diyorlar. Fakat eğer onların sözde şefkat ve ihtimam duvarım aşarsanız sizin güvenliğiniz, saygınlığınız konusunda endişe duyduklarım fark

edersiniz. Ayrıca siz uzun süreden beri başkalarına bağımlı kaldığınız için de korku duyuyorsunuz.

İşte bundan dolayı ta en hassas çağdan itibaren bu korku duygusunu sorgulayıp analiz etmeye başlamanız çok önemlidir. Böylece korkunun etkisiyle kendinizi dış dünyadan soyutlayıp fikirlerin, geleneklerin, alışkanlıkların içine hapsolmaz, aksine yaratıcı bir canlılığa sahip özgür insan olursunuz.

Dinleyici: Tanrı'nın bizi koruduğunu bildiğimiz halde neden korkuyoruz?

Krishnamurti: Size söylenen de bu işte. Babanız, anneniz, ağabeyiniz size Tanrı'nın sizi koruduğunu söyledi; sizin bağlandığınız bir fikir bu, buna rağmen hâlâ korkuyorsunuz. Her ne kadar Tanrı'nın sizi koruduğu fikrine, hissine sahip olsanız da gerçek şu ki siz korkuyorsunuz. Ebeveynleriniz ve geleneğiniz öyle dediği için Tanrı'nın sizi koruyacağı fikri değil, sizin korkunuzdur gerçek olan. Şimdi sahiden ne olup bitiyor? Siz korunuyor musunuz? Korunmayan, açlık çeken milyonlarca insana bakın. Ağır yükler altında ezilen yırtık pırtık eski püskü kıyafetler içinde aç dolaşan köylülere bakın. Onları Tanrı koruyor mu?

Başkalarından daha çok paranız olduğu için, belli bir sosyal konumda yer aldığınız için, babanız başkalarını kurnazca dolandıran bir tüccar, tahsildar veya memur olduğu için, dünyada milyonlarca insan yeterli yiyeceğe, doğru düzgün kıyafete ve barınağa sahip olmadan yaşarken siz korunacak mısınız? Yoksul ve aç insanların devlet, işverenler, toplum, Tanrı tarafından korunmasını umuyorsunuz ama onlar korunmayacaklar. Siz her ne kadar Tanrı'nın sizi koruyacağını düşünmekten hoşlansanız da aslında korunma diye bir şey yoktur. Bu sadece korkunuzu yatıştırmanıza yarayan bir düşüncedir; bu sayede siz hiçbir şeyi sorgu-

lamadan sadece Tanrı'ya inanıyorsunuz. Tanrı'nın sizi koruyacağı fikriyle yola koyulmanın hiçbir anlamı yoktur. Öte yandan eğer sahiden bu korku meselesinin içyüzünü incelerseniz, o zaman Tanrı'nın sizi koruyup korumayacağını ortaya çıkarırsınız.

Sevecenlik duygusu olduğunda korku ve sömürü kaybolur, işte o zaman sorun kalmaz.

Dinleyici: Toplum nedir?

Krishnamurti: Toplum nedir? Ve aile nedir? Gelin, toplumun nasıl yaratıldığını, nasıl oluştuğunu adım adım ele alalım.

Aile nedir? "Bu benim ailem" dediğinizde ne kastediyorsunuz? Babanız, anneniz, kardeşleriniz, yakınlık duygusu, aynı evde yaşamanız olgusu, anne babanızın sizi koruyacağı hissi, kimi eşyalara, takılara, kıyafetlere sahip olmak, bütün bunlar ailenin temelidir. Başka evlerde yaşayan, sizinki gibi başka aileler de var, sizinle aynı duyguları paylaşıyorlar, "benim karım", "benim kocam", "benim çocuklarım", "benim evim", "benim arabam", "benim kıyafetlerim" duygusunu taşıyorlar; aynı yeryüzü parçasında yaşayan böyle bir sürü aile var ve başka ailelerin istilasına uğramamaları gerektiği düşüncesine varıp kanunlar yapmaya başlıyorlar. Güçlü aileler kendilerine yüksek mevkiler yaratıyor ve oralara yerleşiyorlar, büyük miktarda mal mülk ediniyorlar, daha fazla paraya, daha fazla arabaya, daha fazla kıyafete sahip oluyorlar; onlar bir araya gelip kanunları belirliyorlar ve geri kalan bizlere ne yapmamız gerektiğini söylüyorlar. Böylece yavaş yavaş yasaları, mevzuatları, polisi, ordusu ve donanması olan bir toplum oluşuyor. Sonunda bütün dünya değişik türlerde toplumlarla doluyor. Ardından insanlar düşmanca hislere kapılıp bütün gücü ellerinde tutan yüksek mevkiler deki kişileri alaşağı etmek istiyorlar. Mevcut toplumu yıkıp başka bir toplum inşa ediyorlar.

Toplum insanlar arasındaki ilişkidir: kişiler arasındaki ilişki, aileler arasındaki ilişki, gruplar arasındaki ilişki ve bireyle grup arasındaki ilişki, insani ilişkiler, sizinle benim aramdaki ilişki toplumu oluşturur. Eğer ben çok hırslı, çok kurnazsam, büyük bir güce ve otoriteye sahipsem, sizi saf dışı bırakırım, siz de aynısını bana yapmaya çalışırsınız. Bunun önüne geçmek için de yasalar çıkarırız. Fakat birileri gelip o yasaları çiğner ve başka yasaları yürürlüğe sokar ve bu böylece sürüp gider, insani ilişkiler demek olan toplumda sürekli çatışma vardır. Bu, toplumun en basit temelidir ve insanlar fikirlerinde, isteklerinde, kuramlarında ve çalışma sahalarında giderek karmaşıklaştıkça toplum da o oranda karmaşıklaşır.

Dinleyici: Bu toplumda yaşarken özgür olabilir miyiz?

Krishnamurti: Eğer kendi mutluluğum, kendi rahatım için bu topluma bağlı olursam özgür olabilir miyim? Sevgi, para, bir şeyleri yapma inisiyatifi için babama bağlı olursam veya bir şekilde bir guruya bağlanırsam artık özgür değilimdir, öyle değil mi? Öyleyse psikolojik olarak bağımlı olduğum sürece özgür olabilir miyim? Kuşkusuz özgürlük ancak kapasiteye, inisiyatife sahip olduğumda, serbest düşünebildiğimde, başkalarının ne diyeceğinden korkmadığımda, doğru olanı gerçekten bulmak istediğimde, hırsa, kıskançlığa kapılmadığımda varlık kazanır. Kıskanç ve hırslı olduğum sürece psikolojik açıdan topluma bağımlı olurum ve bu yolla topluma bağımlı olduğum sürece özgür olamam. Fakat hırstan kurtulduğumda özgürlüğe kavuşurum.

Dinleyici: İnsanlar yalnız yaşayabilecekken neden toplum içinde yaşamak istiyorlar?

Krishnamurti: Siz yalnız yaşayabilir misiniz?

Dinleyici: Annem ve babam toplum içinde yaşadıkları için ben de toplum içinde yaşıyorum.

Krishnamurti: Bir iş bulmak, geçiminizi sağlamak için toplum içinde yaşamak zorunda değil misiniz? Tek başınıza yaşayabilir misiniz? Yiyecek, kıyafet ve barınak için başkalarına bağımlısınız. Kendinizi tecrit ederek yaşayamazsınız. Hiçbir varlık büsbütün yalnız değildir. Yalnızca ölürken yalnızsınızdır. Hayattayken her zaman ilişki içindesinizdir, babanızla, kardeşinizle, dilenciyle, yol işçisiyle, tahsildarla, tüccarla. Her zaman ilişki içindesiniz ve bu ilişkiyi anlamadığınız için çatışma çıkıyor. Başkalarıyla olan ilişkilerinizi anlasanız çatışma çıkmaz, o zaman yalnız yaşama sorunu ortadan kalkar.

Dinleyici: Her zaman birbirimizle ilişki içinde olduğumuz için tam bir özgürlüğe asla kavuşamayacağımız doğru değil mi?

Krishnamurti: Bizler ilişkinin ne olduğunu, doğru ilişkiyi anlamıyoruz. Varsayalım ki, kendi memnuniyetim, kendi rahatım, kendi güvence duygum için size bağımlıyım. Bu durumda özgür olabilir miyim? Oysa size bu şekilde bağımlı olmadan da sizinle ilişki kurabilirim, değil mi? Eğer bir tür duygusal, fiziksel veya zihinsel rahatlık için size bağımlı olursam özgür olamam. Bir tür güvence için anne babama bağımlıysam, bu demektir ki benim onlarla kurduğum ilişki korkuya dayalı bir bağımlılık ilişkisidir. O zaman ben özgür bir ilişkiyi nasıl kurabilirim? Ancak korku olmazsa ilişkide özgürlük olur. Öyleyse doğru ilişki kurmak için kendimi korkuyu besleyen bu psikolojik bağımlılıktan kurtarmam gerekir.

Dinleyici: Anne babamız ihtiyarlayınca bize bağımlı olduklarında bizler özgür olabilir miyiz?

Krishnamurti: İhtiyar oldukları için sizin desteğinize ihtiyaç duymaları bakımından size bağımlı olurlar. Bu durum-

da ne olur? Sizden onları giydirip bakmanız için para kazanmanızı beklerler ve eğer sizin hiç para kazanmasanız bile gerçekte yapmak istediğiniz iş marangozluk veya zanaatkârlık ise onları desteklemeniz için gönlünüzde yatan işi yapmamanız gerektiğini söylerler. Bunun iyi veya kötü olduğunu söylemiyorum. İyi veya kötü olduğunu söylemek düşünme etkinliğini sonlandırmak demektir. Anne babanızın kendilerine bakmanızı sizden talep etmeleri sizin kendi hayatınızı yaşamanıza engel olur ve kendi hayatını yaşamanın bencilce olduğu düşündüğünüzden anne babanızın kölesi olursunuz.

Devletin emeklilik maaşı ve diğer sigorta imkânlarıyla yaşlıları gözetmesi gerektiğim söyleyebilirsiniz. Ne var ki nüfus kalabalığının, milli gelir azlığının, üretim eksikliğinin ve benzeri sorunların yaşandığı bir ülkede devlet yaşlılara bakamaz. Bu nedenle yaşlılar gençlere bağımlı hale gelirler ve gençler de her zaman geleneğin boyunduruğu altına girip bozulurlar. Fakat bu benim ele alacağım bir mesele değil. Hepinizin bu mesele üzerinde derinlemesine düşünüp bir sonuca varmanız gerekiyor.

Ben doğal olarak makul sınırlar içinde anne babamı desteklemek isterim. Fakat diyelim ki ben aynı zamanda az maaşı olan bir iş de yapmak isliyorum. Sözgelimi dindar bir insan olarak, Tanrı'nın veya hakikatin ne olduğunu bulmaya çalışarak hayatımı geçirmek istiyorum. Bu yaşam tarzı bana para kazandırmaz ve eğer böyle yaşamaya devam edersem ailemden vazgeçmek zorunda kalabilirim. Bu da muhtemelen milyonlarca insan gibi onların da açlık çekmesine yol açabilir. O halde ne yapmalıyım? Başka insanların ne diyeceklerinden -vefakâr bir oğul olmadığımı, değersiz bir evlat olduğumu söylemelerinden- korktuğum sürece asla yaratıcı bir insan olamam. Mutlu ve yaratıcı bir insan olmak için büyük inisiyatif almam gerekir.

Dinleyici: Anne babanızı açlığa terk etmek sizin açınızdan iyi olur muydu?

Krishnamurti: Soruyu doğru şekilde sormuyorsunuz. Varsayalım ki ben sahiden bir sanatçı, bir ressam olmak istiyorum ve ressamlığın bana çok az para getireceğini biliyorum. Bu durumda ne yapacağım? Gönlümde yatan bir isteği feda edip memur mu olacağım? Genelde yapılan bu, değil mi? Memur olurum ve geri kalan hayatım büyük bir çatışma ve ıstırap içinde geçer; ıstırap çektiğim için de yılgınlığa düşerim ve karımı, çocuklarımı sefil ederim. Fakat eğer genç bir sanatçı olarak bütün bunların önemini kavrarsam anne babama derim ki: "Ben resim yapmak istiyorum ve kazanacağım azıcık geliri de size vereceğim; tek yapabileceğim budur."

Bazı sorular sordunuz, ben de cevap verdim.. Fakat eğer bu sorular üzerine sahiden düşünmezseniz, onları kendi başınıza enikonu derinlemesine farklı açılardan ele almazsanız, o zaman sadece şunu dersiniz: "Bu iyi, şu kötü; bu görevdir, şu görev değildir; bu doğru, şu yanlış." Ve bu sizi ileriye götürmez. Öte yandan eğer siz ve ben tüm bu soruları birlikte irdeler, sîzle birlikte ebeveynleriniz ve öğretmenleriniz onları derinlemesine tartışırsanız, o zaman zekânız uyanır ve bu sorunlar gündelik yaşamda karşınıza çıktığında onlarla baş edebilirsiniz. Fakat sadece benim söylediğimi kabullenmekle yetinirseniz o sorunlarla başa çıkamazsınız. Sorularınıza verdiğim cevaplar sadece sizin zekânızı uyandırma amacı taşıyor. Bu soranları kendi başınıza ele alıp hayatı dosdoğru göğüsleyebilme gücüne kavuşmanız gerek.

7

NEDEN HIRSLISINIZ?

Bildiğiniz gibi korkudan söz ettim ve korkunun bilincinde olmak bizim için çok önemlidir. Korkunun nasıl oluştuğunu biliyor musunuz? Dünyanın her yerinde korku tarafından saptırılmış, düşünceleri, duygulan ve eylemleri çarpıtılmış insanlar görebilirsiniz. Öyleyse korku meselesine olası her açıdan bakmalıyız; sadece toplumun ahlâki ve ekonomik bakış açısından değil, aynı zamanda içsel psikolojik mücadelelerimiz açısından da.

Daha önce belirttiğim gibi, dışsal ve içsel güvence için duyulan korku zihni eğip büker ve düşünceleri çarpıtır. Umarım bu konu üzerinde azıcık da olsa düşünmüşsünüzdür, çünkü konuyu ne kadar berrak düşünürseniz hakikatim o kadar iyi görür ve bütün bağımlılık türlerinden o kadar fazla sıyrılırsınız. Büyüklerimiz muhteşem bir toplum kurmadılar; anne babalar, bakanlar, öğretmenler, idareciler, din adamları güzel bir dünya yaratmadılar. Aksine, herkesin herkesle kavga ettiği, her grubun diğer gruplara, her sınıfın diğer sınıflara, her ulusun diğer uluslara, her ideolojinin veya inanç silsi-

lesinin diğer ideolojilere veya inanç silsilelerine karşı çıktığı ürkütücü ve vahşi bir dünya kurdular, içinde yetişip büyüdüğünüz dünya yetişkinlerin kendi fikirleri, inançları ve çirkinliğiyle sizi baskı altına aldıkları ıstırap dolu çirkin bir dünyadır. Ve eğer siz bu canavarca toplumu kurmuş yetişkinlerin çirkin modelim takip etmekten öteye geçemezseniz, eğitimli olmanın, daha da önemlisi yaşamanın ne anlamı olabilir ki?

Eğer dönüp çevrenize şöyle bir bakarsanız, dünyanın her yerinde dehşet verici bir yıkımın ve insani sefaletin yaşandığım görebilirsiniz. Tarihteki savaşları okuyabilirsiniz ama işin aslını, şehirlerin tamamen harabeye çevrilişim, bir adaya atılan hidrojen bombasının tüm adayı yok edişini bilmezsiniz. Bombalanan gemiler toz duman olup havaya karışır. Sözde ilerlemenin yol açtığı korkunç bir yıkım var ve siz işte böyle bir dünyada büyüyorsunuz. Gençken iyi zaman geçirip mutlu olabilirsiniz, ama yaşınız ilerlediğinde düşüncelerinizin ve hislerinizin bilincinde olmadığınız sürece savaşların, acımasız hırsların dünyasını, herkesin birbiriyle rekabet ettiği, sefalet, açlık, kalabalık ve hastalıkların kol gezdiği bir dünyayı ayakta tutmaya devam edersiniz.

Öyleyse henüz gençken sadece sıkıcı sınavlardan geçmenize değil de, bütün bu olan bitenler üzerinde düşünmenize yardımcı olacak doğru düzgün bir öğretmen bulmanız çok önemli değil mi? Hayat ıstırap, ölüm, sevgi, nefret, gaddarlık, hastalık ve açlık demektir ve tüm bunlar üzerine düşünmeye başlamalısınız. İşte bu nedenle sizinle birlikte bu meselelere girmenin, bu sayede zekâmızı harekete geçirip bütün bu hususlarda esaslı fikirler edinmeye başlamanın kayda değer bir şey olduğunu düşünüyorum. O zaman evlenip düşüncesiz bir memur veya besleme makinesi olup, kumdaki su gibi kendinizi kaybetmek için büyümezsiniz.

Korkunun sebeplerinden biri hırstır, değil mi? Ve hepiniz hırslısınız. Peki, ne hırsınız var? Bazı sınavları geçmek mi?

Yönetici olmak mı? Yahut çok gençseniz belki de makinist olup trenleri köprüden geçirmek istersiniz. Fakat neden hırslısınız? Bunun anlamı nedir? Bunun üzerinde hiç düşündünüz mü? Yetişkin insanların ne deli hırslı olduklarına hiç dikkat ettiniz mi? Kendi ailenizde babanızın veya amcanızın daha fazla maaş kazanmaktan ya da daha yüksek bir mevki edinmekten bahsedip durduklarına hiç kulak misafiri olmadınız mı? Daha öncede de belirttiğim gibi, toplumumuzda herkes bunu yapıyor, yani tepeye tırmanmaya çalışıyor. Hepsi falanca veya filanca olmaya gayret ediyor, değil mi? Memur müdür olmak istiyor, müdür daha yükseklere gözünü dikiyor vesaire vesaire; birileri olmak için bitmeyen bir mücadele. Eğer öğretmensem okul müdürü olmaya çalışırım. Eğer okul müdürüysem yönetici olmaya heveslenirim. Şayet çirkinsem güzel olmak isterim. Ya da daha fazla ***sari,*** daha fazla kıyafet, daha fazla mobilya, daha fazla ev, daha fazla mal mülk, hep daha fazlasını istersiniz. Her ne kadar bu hırsınızı bir sürü sözcükle örtbas etmeye çalışsanız da sadece dışsal açıdan değil, aynı zamanda manevi olarak da bir başkası olmaya özeniyorsunuz. Bu durumu fark etmediniz mi? Ve bu durumun gayet yerinde olduğunu sanıyorsunuz, değil mi? Tamamen normal, haldi ve doğru bir durum olduğunu düşünüyorsunuz.

Peki, hırs bu dünyaya neler yaptı? Çok azımız bu mesele üzerinde kafa yoruyor. Bir şeyler elde etmek, başarmak, birinin önüne geçmek için çırpınıp duran bir insanı gördüğünüzde onun kalbinde yatan şeyin ne olduğunu kendinize hiç sordunuz mu? Kendiniz hırslıyken, manevi veya maddi anlamda bir başkası olmaya çabalarken kalbinizden geçenlere bakarsanız korku kurdunun içinizi kemirdiğini sezebilirsiniz. Hırslı insan en korkak insandır, çünkü kendisi olmaktan korkar. "Olduğum gibi kalırsam, hiç kimse olamam, öyleyse falanca olmalıyım, yargıç, vali veya bakan olmalıyım" der. Bu süreci çok yakından izlerseniz, sözcüklerin ve fikirlerin per-

desinin ötesine, mevki ve başarı duvarının arkasına bakarsanız, orada korkunun yer aldığım görürsünüz, çünkü hırslı insan gerçekte neyse ondan korkar. Kendi içinde taşıdığı benliğin önemsiz, zavallı ve çirkin olduğunu düşünür. Yalnızlık, tam bir boşluk hisseder ve bu yüzden "Gidip bir şeyler başarmalıyım" der. Böylece ya Tanrı adım verdiği başka bir hırs türü olan varlığın peşinden gider ya da bu dünyada falanca veya filanca olmaya çabalar. Bu yolla yalnızlığını, -gerçekten çok korktuğu- içsel boşluk duygusunu örtbas etmiş olur. Ondan kaçar ve hırs bu kaçışın aracı haline gelir.

Bu dünyada neler olup bitiyor? Herkes birbiriyle kavgaya tutuşmuş halde. İnsanlar kendilerinin diğerlerinden daha aşağıda olduğunu düşünüp yukarıya tırmanmaya çalışıyorlar. Ne sevgi var, ne aldırış ne de derin düşünce. Toplumumuz insanın insana karşı verdiği sürgit mücadeleden ibaret. Bu mücadele falanca veya filanca olma hırsından kaynaklanıyor ve daha ileri yaştaki insanlar sizi hırslı olmaya özendiriyor. Sizi bir şeye denk tutmak, zengin bir adam veya kadınla evlendirmek, etkili arkadaşlar edinmenizi sağlamak istiyorlar. Kalpleri çirkinlikle dolu olan bu korkak insanlar sizi kendilerine benzetmek istiyorlar ve sonuçta siz de onlar gibi olmak istiyorsunuz, çünkü bunun şatafatım görüyorsunuz. Vali geldiğinde herkes onu karşılamak için başım eğiyor, çelenkler sunuluyor, konuşmalar yapılıyor. Valinin hoşuna gidiyor bu, tabii sizin de. Valinin amcası veya bir memuru sizin tanıdığınız çıkarsa bundan onur duyuyorsunuz ve onun hırsına, başarılarına karşı hayranlık duyuyorsunuz. Böylece bu gaddar toplumdaki eski kuşağın çirkin ağına kolayca takılıyorsunuz. Ancak hep uyanıksanız, ancak korkmayıp kabullenmiyor, aksine her zaman sorguluyorsanız, ancak o zaman o ağa yakalanmaz, farklı bir dünya yaratmak için o ağın ötesine geçebilirsiniz.

İşte bu nedenle doğru mesleği edinmek çok önemli. ***Meslek*** sözcüğünün anlamını biliyor musunuz? Yapmayı sevdiği-

niz, size doğal gelen şey demektir. Her şeyden önce eğitimin işlevi de budur, sizin özgürce yetişmenizi, böylece hırstan kurtulup doğru mesleği edinmenizi sağlamak. Hırslı insan asıl mesleğini asla bulamaz; zaten bulmuş olsaydı hırslı olmazdı.

Öyleyse asıl mesleğinizi, kendi doğal yaşam tarzınızı, gerçekten yapmak istediğiniz işi ve yaşamak isteğiniz hayatı bulmanız için zeki ve korkusuz olmanıza yardım etmek, öğretmenlerin, müdürün sorumluluğu altındadır. Bu da düşüncede devrim yapmayı ima eder; çünkü mevcut toplumda nutuk atabilen insan, yazabilen insan, idare edebilen insan, büyük bir arabaya sahip insan el üstünde tutulurken, bahçıvanlık yapan insan, yemek pişiren insan, ev inşa eden insan küçümseniyor.

Bir inşaatçıya, bir yol işçisine, bir taksi şoförüne veya bir ameleye bakarken ne hissettiğinizi hiç düşündünüz mü? Onu büsbütün hakir gördüğünüzü hiç fark ettiniz mi? Size göre o var mı yok mu belli bile değil. Ona aldırış etmiyorsunuz, ama eğer bir insanın bir unvanı olduğunda, bankacı, tüccar, guru veya bakan olduğunda hemen ona saygı gösteriyorsunuz. Fakat eğer asıl mesleğinizi bulursanız bu kokuşmuş sistemin tamamen yıkılmasına katkı sunabilirsiniz; çünkü o zaman ister bahçıvan olun ister ressam veya mühendis fark etmez, bütün benliğinizle sevdiğiniz bir şeyi yapacaksınız ve bunda hırs yer almayacak, içinizin derinliklerinde yatan duygu ve düşüncelerinize göre bir şeyi tam hakkım vererek kusursuz yapmak hırs değildir ve bunda korku da yer almaz.

Asıl mesleğinizi bulmanıza yardım etmek çok zordur, çünkü bu, öğretmeninizin her birinizin yetilerine büyük ölçüde dikkat kesilmesini gerektirir. Onun korkusuzca sorgulamanıza, araştırıp keşfetmenize yardımcı olması gerekir. Bir yazar, şair veya ressam adayı olabilirsiniz. Ne olursa olsun, eğer işinizi sahiden seviyorsanız hırslı değilsinizdir, çünkü sevgide hırsa yer yoktur.

O halde henüz gençken zekânızı harekete geçirip asıl mesleğinizi bulmanıza yardım etmek çok önemli, değil mi? İşte o zaman hayatınız boyunca yaptığınız şeyi seveceksiniz; bu da hırsın, rekabetin, mevki ve itibar için didişip durmanın son bulması anlamına geliyor. Ondan sonra belki yeni bir dünya yaratabilirsiniz. O yeni dünyada yaşlı kuşağın bütün o çirkin şeylerine, savaşlarına, kötülüklerine, ayrılıkçı tanrılarına, hiçbir anlam ifade etmeyen ayinlerine, baskıcı devletlerine ve şiddete yer olmayacak. İşte bundan dolayı öğretmenlerin ve öğrencilerin sorumluluğu çok büyük.

Dinleyici: Eğer bir insanın mühendis olma hırsı varsa bu onun mühendisliğe ilgi duyduğu anlamına gelmez mi?

Krishnamurti: Bir şeye ilgi duymanın hırs olduğunu mu söylüyorsunuz? ***Hırs*** sözcüğüne değişik anlamlar yükleyebiliriz. Bana göre hırs, korkunun ürünüdür. Fakat şayet gençken ben güzel yapılar, muhteşem sulama sistemleri, harika yollar inşa etmek için mühendisliğe ilgi duyuyorsam bu, mühendisliği sevdiğimin göstergesidir ve hırs değildir. Sevgide korku yer almaz.

Öyleyse hırs ve ilgi iki farklı şeydir, değil mi? Eğer ben sahiden resme ilgi duyuyorsam, resim yapmayı seviyorsam, o zaman en iyi veya en meşhur ressam olmak için rekabete girişmem. Sadece resim yapmayı severim. Siz benden daha iyi resim yapıyor olabiliriniz, ama kendimi sizinle kıyaslamam. Resim yaparken yaptığım işi severim ve bu da bana yeter.

Dinleyici: Tanrı'yı bulmanın en kolay yolu nedir?

Krishnamurti: Ne yazık ki kolay yol yoktur, çünkü Tanrı'yı bulmak en zor, en meşakkatli şeydir. Tanrı adım verdiğimiz varlık zihnin yarattığı bir şey değil mi? Zihnin ne olduğunu biliyorsunuz. Zihin zamanın sonucudur ve her şeyi, her yanılsamayı yaratabilir. Düşünce üretme, fantezi kurma, hayal-

lere dalma yetisine sahiptir; sürekli biriktirir, eler, seçer. Önyargılı, dar, kısıtlı zihin Tanrı'yı tasavvur edebilir, kendi sınırlamalarına göre Tanrı'yı hayal edebilir. Kimi öğretmenler, din adamları ve sözde kurtarıcılar Tanrı vardır deyip onu betimledikleri için zihin o betimlemelere göre bir Tanrı imgesi yaratabilir ama o imge Tanrı değildir. Tanrı sizin zihinle bulamayacağınız bir şeydir.

Tanrı'yı anlamak için önce kendi zihninizi anlamanız gerekir ki bu da çok zordur. Zira zihin çok karmaşıktır ve onu anlamak kolay değildir. Ne var ki oturup hayale dalmak dalmak, çeşitli esrimelere, yanılsamalara kapılmak ve sonra Tanrı'ya çok yaklaştığım sanmak gayet kolaydır. Zihin kendini çok fena yanıltabilir. Öyleyse Tanrı adı verilen varlığı sahiden deneyimlemek için zihnin tamamen sükûnete kavuşması gerekir ve bu da son derece zor bir şeydir. Yetişkin insanların bile bir türlü sessiz sakin oturamadıklarını, ayak parmaklarını kımıldatıp ellerini hareket ettirdiklerini hiç görmediniz mi? Fiziksel olarak sessizce oturmak bu denli zorken zihnin sessiz ve dingin olması ne denli zordur, siz düşünün. Bir gurunun peşinden gidip zihninizi dingin olmaya zorlayabilirsiniz ama zihniniz gerçekten dingin değildir. Tıpkı bir köşede tek ayağının üzerinde durmaya zorlanmış bir çocuk gibi rahatsızdır. Hiç zorlama olmadan zihnin tamamen sessiz olması büyük bir sana tür ve ancak o zaman Tanrı adı verilen varlığı deneyimleme olanağı doğar.

Dinleyici: Tanrı her yerde midir?

Krishnamurti: Sahiden bunu öğrenmek istiyor musunuz? Sorular sorup sonra tatmin olmuş bir halde köşeye çekilip dinlemiyorsunuz. Yetişkin insanların sizi neredeyse hiç dinlemediklerini fark ettiniz mi? Kendi düşüncelerine, kendi duygularına, kendi tatminlerine ve acılarına öylesine hapsolmuşlardır ki sizi pek dinlemezler. Umarım bunu fark etmişsinizdir. Na-

sıl gözlem yapacağınızı, nasıl dinleyeceğinizi, nasıl sahiden dinleyeceğinizi öğrenirseniz yalnızca insanlar hakkında değil, ayrıca dünya hakkında da çok şey keşfedersiniz.

İşte bir genç Tanrı'nın her yerde olup olmadığını soruyor. Bu soruyu sormak için oldukça genç. Sorduğu şeyin gerçekte ne anlama geldiğini bilmiyor. Muhtemelen bir şeyin belirsiz sezgisine, bir güzellik duygusuna sahip; gökyüzünde uçan kuşların, çağıl çağıl akan ırmakların, gülen bir yüzün, rüzgârda dans eden bir yaprağın, yük taşıyan bir kadının farkında. Bununla beraber öfke, gürültü ve acı da var, bütün bunlar yaşanıyor. İşte bu genç de doğal olarak hayatın ne anlama geldiğini merak edip keşfetmek istiyor. Yetişkin kimselerin Tanrı'dan söz ettiklerini duyuyor ve kafası karışıyor. Böyle bir soruyu sormak onun için çok önemli, değil mi? Ve sizin için cevabı aramak da aynı ölçüde önemlidir, çünkü daha önce de belirttiğim gibi, o zaman bütün bunların anlamım içsel olarak derinlerde, bilincinizin alt katmanlarında yakalamaya başlarsınız ve sonra yaşınız ilerleyip büyüdükçe bu çirkin mücadele dünyasının yanı sıra başka şeylerin de var olduğuna dair işaretler alırsınız. Dünya güzeldir, yeryüzü cömerttir ama bizler onu sömürüyoruz.

Dinleyici: Hayatın asıl amacı nedir?

Krishnamurti: Öncelikle ondan ne anladığınızdır. Hayattan ne anladığınızdır.

Dinleyici: Gerçeklik söz konusu olduğu sürece, başka bir şey olmalı. Özellikle kişisel bir amaca sahip olmaktan söz etmiyorum, herkesin amacının ne olduğunu bilmek istiyorum sadece.

Krishnamurti: Bunu nasıl bulacaksınız? Kim size gösterecek? Okuyarak öğrenebilir misiniz? Kitap okumayı denediğinizde

bir yazar size belli bir yöntemi önerirken, bir başkasının tamamen farklı bir yöntemi sunduğuna tanıklık edersiniz. Acı çeken bir insanın yanına gittiğinizde o size hayatın amacının mutlu olmak olduğunu söyleyecektir. Karnını doyuracak kadar yiyeceği yıllarca bulamamış aç bir insanın kapısını çaldığınızda amacının midesini doldurmak olduğunu öğrenirsiniz. Bir politikacının yanma gittiğinizde amacının dünyanın yöneticilerinden biri olmak olduğunu size söyleyecektir. Genç bir kadına hayatın gayesini sorduğunuzda "Benim gayem bebek sahibi olmaktır" diye cevap verecektir. Eğer bir ***sannyasinin yanına*** giderseniz onun da amacının Tanrı'yı bulmak olduğunu öğrenirsiniz. İnsanların hedefi, temeldeki arzusu genellikle rahatlatıcı, tatmin edici bir şey bulmaktır; korkulardan, sorulardan, tedirginlikten, şüpheden kurtulabilmek için bir tür güvence, teminat istiyor insanlar. Çoğumuz dört elle satılabileceğimiz kalıcı bir şey istiyoruz, değil mi?

Demek ki insan için hayatın genel amacı bir tür umut, bir çeşit güvence, kalıcı olan bir şeydir. "Hepsi bu mu?" demeyin. Bu, burnumuzun dibindeki gerçektir ve ilk önce bu gerçeği adamakıllı bilmeliyiz. Her şeyi sorgulamalısınız, kendinizi de. İnsan için hayatın genel gayesi kendi içinizde saklı, çünkü siz bütünün bir parçasısınız. Ve siz güvence, devamlılık, mutluluk istiyorsunuz; bağlanabileceğiniz bir şey istiyorsunuz.

Ötelerde bir şeyin, zihne ait olmayan bir hakikatin var olup olmadığını keşfetmek için zihnin bütün yanılsamalarına son verilmelidir; yani, o yanılsamaları idrak edip bir kenara atmalısınız. Ancak ondan sonra işin aslım, bir gayenin olup olmadığım öğrenebilirsiniz. Bir amacın olduğunu öngörmek veya bir amacın olduğuna inanmak sadece başka bir yanılsamadır. Fakat eğer bütün çatışmaları, mücadeleleri, acıları, gösterişleri, hırsları, umutları, korkuları sonuna kadar sorgulayıp onları aşarak öteye uzanırsanız o zaman keşfetmeye başlarsınız.

Dinleyici: Eğer çok çalışırsam sonunda nihai hakikati görebilir miyim?

Krishnamurti: Onunla sizin aranızda bir sürü engel olduğu sürece nihai hakikati nasıl görebilirsiniz? Önce engelleri ortadan kaldırmanız gerek. Kapalı bir odada oturup taze havanın nasıl bir şey olduğunu bilemezsiniz. Taze havayı solumak için pencereyi açmanız gerekir. Aynı şekilde, içinizdeki bütün engelleri, bütün sınırlamaları ve şartlanmaları görmelisiniz; onları anlayıp bir kenara atmalısınız. O zaman keşfedebilirsiniz. Fakat bu tarafta oturup öbür tarafta ne olduğunu bulmaya çalışmanın hiçbir anlamı yoktur.

8

SEVGİ NEDİR?

Bildiğiniz gibi, hayatımızda çok güçlü bir etmen olduğu için korkudan çok söz ettik. Şimdi gelin biraz da sevgiden bahsedelim; hepimiz için büyük önem taşıyan bu sözcüğün ve bu duygunun arkasında yetişkin insanların yalnızlık diye bildiği garip bir korku, endişe unsurunun yer alıp almadığına bakalım.

Sevginin ne olduğunu biliyor musunuz? Babanızı, annenizi, kardeşinizi, öğretmeninizi, arkadaşınızı seviyor musunuz? Sevmek ne demektir biliyor musunuz? Anne babanızı sevdiğinizi söylediğinizde bunun anlamı nedir? Onlarla birlikteyken kendinizi güvende ve rahat hissediyorsunuz. Onlar sizi koruyor, size para, barınak, yiyecek ve giyecek veriyor ve onlarla yakın bir ilişkide olduğunuzu hissediyorsunuz, değil mi? Ayrıca onlara güvenebileceğinizi de seziyorsunuz. Muhtemelen onlarla arkadaşlarınızla konuştuğunuz kadar rahat ve mutlu bir halde konuşmuyorsunuz. Fakat onlara saygı duyuyorsunuz, size yol göstermelerini bekliyorsunuz, onlara

itaat ediyorsunuz, onlara karşı belli bir sorumluluk duygusu taşıyorsunuz, yaşlandıklarında onlara destek olmanız gerektiğini düşünüyorsunuz. Buna karşılık onlar da sizi seviyor, sizi korumak, yönlendirmek, size yardım etmek istiyorlar, en azından böyle olduğunu söylüyorlar. Sıkıntılardan uzak durup sözde ahlâklı bir hayat yaşayasınız diye, size bakacak bir kocanız veya yemeğinizi pişirecek ve çocuklarınızı yetiştirecek bir karınız olsun diye sizi evlendirmek istiyorlar. Bütün bunlara sevgi deniliyor, değil mi?

Sevginin ne olduğunu hemen söyleyemeyiz, çünkü sevgi sözcüklerle kolayca açıklanabilecek bir olgu değil. Sevgi bizi kolayca bulmaz. Ne var ki sevgisiz bir hayat çok boştur; sevgi olmayınca ağaçlar, kuşlar, insanların gülümsemesi, nehrin üzerindeki köprü, denizciler ve hayvanlar hiçbir anlam ifade etmez. Sevgisiz hayat sığ bir gölet gibidir. Derin bir nehirde zenginlik vardır ve pek çok balık orada yaşayabilir; fakat sığ bir gölet yakıcı güneş ışığının altında çok geçmeden kurur ve ondan geriye sadece çamur ve pislik kalır.

Çoğumuz için sevgi hayatlarımız çok sığ olduğu için anlamakta son derece güçlük çektiğimiz bir şeydir. Hem sevilmek hem de sevmek istiyoruz ve sevgi sözcüğünün ardında gizli bir korku var. Dolayısıyla bu olağanüstü şeyin gerçekte ne olduğunu keşfetmek her birimiz için çok önemlidir. Ve ancak diğer insanları nasıl gördüğümüzün, ağaçlara, hayvanlara, yabancı birine, aç bir insana nasıl baktığımızın bilincinde olduğumuzda sevgiyi keşfedebiliriz. Arkadaşlarımıza nasıl davrandığımızın, eğer varsa gurumuzu nasıl değerlendirdiğimizin, anne babamızı ne gözle gördüğümüzün farkına varmalıyız.

"Anne babamı seviyorum, bakıcımı seviyorum, öğretmenimi seviyorum" dediğimizde ne kastediyoruz? Birisine büyük saygı göstermeniz, ona itaat etmeyi görev saydığınızda ve sonuçta o da bu itaati beklediğinde, sevgi midir bu? Sevgi kaygı barındırır mı? Kuşkusuz birine saygı duyarken, aynı

zamanda bir başkasını horlarsınız, değil mi? Ve sevgi midir bu? Karşı tarafı üstün ya da hor görmek veya onu kendine boyun eğmeye zorlamak sevgiyle bağdaşır mı? Birisini sevdiğinizi söylediğinizde, o kişiye içsel olarak bağlanmış olmuyor musunuz? Henüz çocukken doğal olarak babanıza, annenize, öğretmeninize, bakıcınıza bağlanıyorsunuz. Zira ilgiye ve bakıma ihtiyacınız var. Yiyeceğe, giyeceğe ve barınağa muhtaçsınız. Güvenlik duygusunu, birisinin sizin bakımınızı üstlendiğini hissetmeniz gerekiyor.

Peki, genellikle ne olur? Yaşımız ilerledikçe bu bağımlılık duygusu devam eder, değil mi? Bunu yetişkinlerde, anne babanızda, öğretmenlerinizde hiç fark etmediniz mi? Onların eşlerine, çocuklarına ya da ebeveynlerine duygusal olarak bağlandıklarım hiç gözlemlemediniz mi? Yetişkin olduğunda çoğu insan hâlâ birine sarılır, bağımlı olmayı sürdürür. Yetişkinler sırtına yaslanılacak, güvenlik ve rahatlık hissi verecek biri olmayınca yalnızlık çekerler, değil mi? Kendilerini kaybolmuş hissederler. Başka birine duyulan bu bağlılığa sevgi denilmektedir ama çok yakından bakıldığında söz konusu bağlılığın sevgi değil korku olduğunu görebilirsiniz.

Çoğu insan tek başına ayakta durmaktan korkar, olan bitenleri kendi başına düşünmekten korkar, hayatın tüm anlamım derinden hissetmekten, araştırıp keşfetmekten korkar. Bu nedenle Tanrı'yı sevdiklerini söylerler ve Tanrı adını verdikleri varlığa bağlanırlar; oysa Tanrı değildir o, zihnin uydurduğu bilinmeyen bir şeydir.

İdealler veya inançlar alanında da aynı şeyi yapıyoruz. Bir şeye inanıyorum ya da bir ideale bağlanıyorum ve bu bana büyük bir rahatlık veriyor ama ideali ya da inancı kaldırdığımda kendimi kaybolmuş hissediyorum. Aynı şey guru konusunda da geçerli. Kabul etmek istediğim için bağlanıyorum, dolayısıyla bunda bir korku duygusu yer almaktadır. Anne babanıza ya da öğretmenlerinize bağlandığınızda da aynı şey geçerlidir. Gençken bunu yapmanız doğal ve yerin-

dedir ama yetişkinliğe adım attıktan sonra bağlanmaya devam etmeniz sizin düşünme yetinizi köreltir ve özgürlüğünüzü elinizden alır. Bağımlılığın olduğu yerde korku da olur ve korku varsa otorite de mutlaka vardır ama sevgi yoktur. Anne babanız size itaat etmelisin, belli gelenekleri izlemelisin, sadece falanca işi veya mesleği yapmalısın dediğinde, bunda sevgiden eser yoktur. Ayrıca hiç sorgulamadan toplum yapısını olduğu gibi kabul ederek topluma bağlandığınızda da kalbinizde sevgi yer etmez.

Hırslı insanlar sevginin ne olduğunu bilmezler ve ortalık hırslı insandan geçilmiyor. İşte bu yüzden dünyada mutluluk yok ve yine bu yüzden yetişkin bir insan olarak bütün bunları görüp anlamanız ve sevginin ne olduğunu kendi başınıza keşfetmeniz çok önemlidir. İyi bir mevkiye, çok güzel bir eve, muhteşem bir bahçeye, zarif kıyafetlere sahip olabilirsiniz; başbakan olabilirsiniz ama sevgi olmadan bunların hiçbir bir anlam ifade etmez.

Öyleyse yaşlanmayı hiç beklemeden şimdi, anne babanızla, öğretmenlerinizle, gurunuzla ilişkilerinizde sahiden neler hissettiğinizi gözden geçirmelisiniz. Sevgi sözcüğünü veya başka bir sözcüğü kabul etmekle yetinmeyip gerçekliğin -hissetmeniz beklenen değil de sahiden hissettiğiniz gerçekliğinne olduğunu görmek için sözcüklerin anlamının ötesine geçmelisiniz. Eğer sahiden kıskançlık veya öfke duyuyorsanız, "Kıskanç olmamalıyım, öfkeli olmamalıyım" demek bir dilekten ibarettir ve hiçbir gerçekliği yoktur. Önemli olan çok dürüst ve çok açık bir biçimde şu an tam olarak ne hissettiğinizi görmektir, ne hissetmeniz gerektiğini söyleyen ideali veya gelecekteki bir zamanda ne hissedeceğinizi araya sokmadan, çünkü ancak o zaman çözüme yönelik bir şeyler yapabilirsiniz. Fakat "Annemi ve babamı sevmeliyim, öğretmenlerimi sevmeliyim" demenin hiçbir anlamı yoktur, değil mi? Zira sizin gerçek duygularınız bundan oldukça farklı ve bu sözler sizin arkasına saklandığınız bir perdeye dönüşüyor.

O halde sözcüklerin kanıksanmış anlamının ötesine bakmak aklın yolu değil midir? ***Görev, sorumluluk, Tanrı*** ve ***sevgi*** gibi sözcükler geleneksel anlamlarla yüklüdür, ama zeki bir kişi, sahiden eğitimli bir insan bu sözcüklerin geleneksel anlamlarının ötesine bakar. Sözgelimi eğer birisi size Tanrı'ya inanmadığını söylese, çok şaşırırsınız değil mi? "Aman Tanrım! Ne kötü!" dersiniz çünkü siz Tanrı'ya inanıyorsunuzdur, en azından inandığınızı düşünüyorsunuzdur. Fakat inanç ve inançsızlığın pek bir anlamı yoktur.

Sizin için önemli olan şey, gerçekten anne babanızı sevip sevmediğinizi ve anne babanızın da gerçekten sizi sevip sevmediğini görmek için sevgi sözcüğünün ötesine geçmektir. Hiç kuşkusuz eğer siz ve anne babanız birbirinizi sahiden seviyor olsaydınız dünya tamamen farklı bir yer olurdu. Ne savaşlar ne açlık ne de sınıf farklılıkları olurdu. Ne zengin ne de yoksul olurdu. Gördüğünüz gibi sevgiye yer açmadan toplumu ekonomik açıdan ıslah etmeye çalışıyoruz, işleri yoluna koymaya çabalıyoruz ama kalbimizde sevgi olmadığı sürece çatışma ve sefaletten uzak bir toplumsal yapı kuramayız. İşte bu nedenle bu meseleleri çok dikkatli ele almalıyız ve belki o zaman sevginin ne olduğunu bulabiliriz.

Dinleyici: Dünyada neden ıstırap ve sefalet var?

Krishnamurti: Bu gencin kullandığı sözcüklerin anlamlarını bilip bilmediğini merak ediyorum. Herhalde sırtına çok ağır bir yük yüklendiği için ayakları neredeyse kırılacak olan bir eşeği ya da ağlayan bir genci veya çocuğunu döven bir anneyi görmüş olmalı. Belki de birbiriyle kavga eden yaşlı insanları gördü. Ve ölüm var, beden taşınıp yakılacak. Dilenci var; yoksulluk, hastalık ve ihtiyarlık var; yalnızca dışarıda değil içimizde de ıstırap var. Bütün bunları gören genç "Neden ıstırap var?" diye soruyor. Siz de bu sorunun cevabını öğrenmek istemiyor musunuz? Istırabınızın sebebim hiç merak et-

mediniz mi? Istırap nedir ve nasıl oluşuyor? Bir şeyi isteyip onu elde edemediğimde kendimi sefil hissederim; daha çok *sarı,* daha çok para istediğimde veya daha güzel olmayı istediğimde, isteğimi yerine getiremezsem mutsuz olurum. Eğer bir insanı sevdiğim halde o insan beni sevmezse yine kendimi üzgün hissederim. Babam ölünce ıstırap çekerim. Neden?

İstediğimiz şeyi elde edemeyince neden mutsuz oluruz? İstediğimiz şeyi neden mutlaka elde etmeliyiz? Bunun bizim hakkımız olduğunu düşünürüz, değil mi? Fakat milyonlarca insan muhtaç oldukları şeylere bile sahip olamazken biz istediğimiz şeye neden sahip olmalıyız diye kendimize hiç sorduk mu? Ayrıca onu niye istiyoruz? Yiyecek, giyecek ve barınak gibi ihtiyaçlarımız var ama biz bunlarla tatmin olmuyoruz. Daha fazlasını istiyoruz. Başarı istiyoruz, saygı görmek, sevilmek, sayılmak, güçlü olmak istiyoruz, ünlü şairler, ermişler, hatipler olmak istiyoruz, başbakanlar, başkanlar olmak istiyoruz. Neden? Bu soruyu kendinize hiç sordunuz mu? Bütün bunları niçin istiyoruz? Neyse o olmakla yetinmemiz gerektiğim söylemiyorum. Bunu kastetmiyorum. Bu çirkin ve ahmakça olurdu. Öte yandan hep daha fazlasına özlem duymak niye? Bu özlem bizim tatminsiz, hoşnutsuz olduğumuzu gösteriyor ama bize yetmeyen şey nedir? Gerçekte olduğumuz hal mi? Ben falancayım ama falanca olmayı sevmiyorum ve filanca olmak istiyorum. Yeni bir paltonun veya sarinin içinde daha güzel görüneceğimi düşündüğümden onu istiyorum. Bu da demektir ki ben şu anki halimden memnun değilim ve daha fazla kıyafet, daha fazla güç ve benzeri şeyler elde ederek bu tatminsizliğimden kaçabileceğimi düşünüyorum. Fakat bir türlü tatmin olamıyorum, değil mi? Sadece kıyafetlerle, arabalarla, güçle tatminsizliğimi örtbas ederim.

Öyleyse gerçekte neysek o halimizi nasıl anlayacağımızı bulmak zorundayız. Sadece mal mülkle, güç ve mevkiyle kendimizi örtmenin bir anlamı yoktur, çünkü yine mutsuz

olacağız. Bunu gören mutsuz kişi, ıstırap çeken kişi gurulara sığınmaz, mal mülk ve mevkiyle kendini gizlemez, aksine ıstırabının ardında neyin yattığını bilmek ister. Eğer kendi ıstırabınızın ötesine geçerseniz çok küçük, boş, sınırlı biri olduğunuzu ve başarmak, falanca veya filanca olmak için çırpındığınızı görürsünüz. Bu başarı mücadelesi, bir şey olma çabası ıstırabın kaynağıdır. Ama gerçekte ne olduğunuzu kavramaya başlarsanız, daha derinlere inerseniz, o zaman oldukça farklı bir şeyin gerçekleştiğine tanık olursunuz.

Dinleyici: Şayet bir adam açlık çekiyorsa ve ben ona yardım edebileceğimi düşünüyorsam, bu hırs mıdır yoksa sevgi mi?

Krishnamurti: Her şey sizin ona hangi dürtüyle yardım edeceğinize bağlı. Yoksul insanlara yardım etmek için siyaset yaptığım söyleyen siyasetçi Yeni Delhi'ye gider, büyük bir evde kalır ve hava atar. Sevgi midir bu? Anlıyor musunuz? Sevgi midir bu?

Dinleyici: Eğer yardımseverliğimle onun açlığını giderirsem, sevgi değil midir bu?

Krishnamurti: O açlık çekiyor ve siz de ona yiyecekle yardım ediyorsunuz. Sevgi midir bu? Ona neden yardım etmek istiyorsunuz? Ona yardım etme arzusunun dışında bir dürtünüz, bir amacınız yok mu? Bundan kendinize hiç fayda temin etmeyecek misiniz? Bunu iyice düşünün, hemen evet ya da hayır demeyin. Eğer kendinize siyasi veya başka türlü bir çıkar, içsel ya da dışsal bir çıkar temin etmeyi gözetiyorsanız, o zaman onu sevmiyorsunuz demektir. Daha çok sevilen biri olmak için ya da arkadaşınızın Yeni Delhi'ye gitmenize yardım edeceği umuduyla onun karnım doyuruyorsanız, sevgi değildir bu. Oysa onu seviyor olsaydınız, gizli bir amacınız

olmaksızın, sonuçta bir karşılık beklemeksizin onun karnını doyururdunuz. Eğer onun açlığını giderdiğiniz halde size nankörlük ederse gücenir misiniz? Gücenirseniz, onu sevmiyorsunuzdur. Eğer size ve köylülere müthiş biri olduğunuzu söylediğinde bu gururunuzu çok okşuyorsa, demek ki siz sırf kendinizi düşünüyorsunuz ve elbette sevgi değildir bu. O halde insanın yardımseverlikten bir çıkar umup ummadığı ve kendim aç insanları doyurmaya iten dürtünün ne olduğu konusunda çok uyanık olması gerekir.

Dinleyici: Varsayalım ki ben eve gitmek istiyorum ama öğretmen hayır diyor. Eğer ona itaatsizlik edersem, bunun sonuçlarına katlanmak zorunda kalırım. Öte yandan eğer ona itaat edersem incineceğim. Bu **durumda ne yapmam lazım?**

Krishnamurti: Sorunu öğretmenle konuşamayacağını, onun güvenini kazanıp sorunu ona anlatamayacağım mı söylemek istiyorsun? Eğer o mesleğinin hakkını veren bir öğretmense ona güvenebilir, sorununu anlatabilirsin. Eğer öğretmenin yine de gidemezsin derse sana belki de inatçı biridir, yani sorunlu bir tarafı vardır, ama hayır demesinin geçerli nedenleri de olabilir ve senin o nedenleri öğrenmen gerekir. Dolayısıyla bu durum karşılıklı güveni gerekli kılıyor. Senin öğretmene, öğretmenin de sana güvenmesi lazım. Hayat salt tek taraflı bir ilişki değildir. Sen bir insansın, öğretmen de bir insan ve o da hata yapabilir. Öyleyse her ikinizin de mesele üzerinde konuşmaya istekli olmanız gerek. Eve gitmeyi çok isteyebilirsin ama bu istek yeterli olmayabilir; belki de ebeveynlerin seni eve göndermemesi için öğretmene yazı yazmışlardır. Bu durumda karşılıklı araştırmaya ihtiyaç var, değil mi? Böylece sen kendini incinmiş hissetmezsin, sana kötü muamelede bulunulduğunu, insafsızca bir kenara itildiğini düşünmezsin ve bu da ancak senin öğretmene, öğretmenin de sana güvenmesiyle gerçekleşebilir. Başka bir ifadeyle, ger-

çek sevginin, olması gerek ve okulun bu sevgi ortamım sağlaması şarttır.

Sora: Niçin *puja* yapmamalıyız?

Krishnamurti: Yetişkin insanların neden ***puja*** yaptıklarım hiç merak ettin mi? Onlar taklit ediyorlar, değil mi? Ne kadar toysak o kadar çok taklit etmek isteriz. İnsanların üniformaları ne denli sevdiklerini hiç fark ettin mi? Öyleyse neden ***puja*** yapmamamız gerektiğini sormadan önce neden ***puja*** yaptıklarım yetişkin insanlara sormalısın. Onu yapmalarının sebebi öncelikle gelenek olduğu için; büyükbabaları da aynı şeyi yaptıkları içindir. Bununla beraber sözcükleri tekrarlamak onlara belli bir huzur duygusu veriyor. Bunu anlıyor musun? Sürekli tekrarlanan sözcükler zihni durgunlaştırır ve size bir dinginlik hissi verir. Özellikle Sanskritçe sözcükler kendinizi çok dingin hissetmenizi sağlayan kimi titreşimlere sahiptir. Yetişkin insanların ***puja*** yapmalarının diğer bir sebebi de herkesin ***puja*** yapmasıdır ve siz gençler onları taklit etmek istiyorsunuz. Başkaları yapılmasının doğru olduğunu size söylediği için mi ***puja*** yapmak istiyorsunuz? Kimi sözcükleri tekrarlamakta hoş hipnotik bir etki yaşadığınız için mi ***puja*** yapmak istiyorsunuz? Herhangi bir şeyi yapmadan önce onu niçin yapmak istediğinizi sorgulamanız gerekmiyor mu? Milyonlarca insan ***pujaya*** inanmış olsa bile onun gerçek anlamım keşfetmek için kendi zihninizi kullanmanız gerekmez mi?

Gördüğünüz gibi, kimi Sanskritçe sözcükleri veya hareketleri salt tekrarlamak aslında sizin hakikati, Tanrı'yı bulmanıza yardım etmez. Onu bulmak için nasıl meditasyon yapacağınızı öğrenmeniz gerek. Fakat bu bambaşka bir konudur, ***puja*** yapmaktan çok farklıdır. Milyonlarca insan ***puja*** yapıyor; peki bu dünyamızı daha esenlikli kılıyor mu? ***Puja*** yapan insanlar yaratıcı mı? Yaratıcı olmak demek inisiyatifle, sevgiyle, nezaketle, duygudaşlıkla ve anlayışla dolu olmak

demektir. Eğer bir genç olarak *puja* yapmaya başlar da onu tekrarlamayı sürdürürsen sonunda bir makineye dönüşürsün. Fakat eğer sorgulamaya, şüphelenmeye, araştırmaya başlarsan sonra belki meditasyonun nasıl yapılacağını öğrenirsin. Ve eğer onu layıkıyla yapmayı öğrenirsen meditasyonun en büyük lütuflardan biri olduğunu anlarsın.

9

ZİHNÎ ANLAMANIN ÖNEMİ

Zihin adını verdiğimiz karmaşık olguyu anlamadan önce aynı ölçüde karmaşık sevgi olgusunu anlayabileceğimizi sanmıyorum. Çok gençken ne denli meraklı olduğumuzu hiç fark ettiniz mi? Bilmek isteriz ve yetişkin insanların gördüklerinden çok daha fazlasını görürüz. Eğer uyanıksak yetişkin insanların farkına bile varmadıkları şeyleri gözlemleriz. Biz gençken zihnimiz çok daha açık, çok daha meraklıdır ve öğrenmek ister. İşte bu nedenle matematiği, coğrafyayı veya başka bilim dallarım çok kolay öğrenebiliyoruz. Yaşımız ilerledikçe zihin giderek daha fazla kristalleşir, ağırlaşır ve körelir. Çoğu yetişkin insanın ne denli önyargılı olduğunu hiç fark ettiniz mi? Zihinleri açık değildir, her şeye sabit bir bakış açısıyla bakarlar. Siz şimdi gençsiniz ama eğer çok uyanık olmazsanız sizin zihniniz de zamanla onlarınki gibi olur.

Öyleyse zihni anlamak ve yavaş yavaş körelmek yerine hayatin her alanında derin araştırma ve kavrayışın olağanüstü inisiyatifine sahip, anlık düzenlemeler yapabilen esnek bi-

ri olmak çok önemlidir. Sevginin aslını anlamak için zihnin işleyişini bilmeniz gerekmez mi? Çünkü sevgiyi yok eden zihindir. Sadece akıllı, kurnaz olan insanlar sevginin ne olduğunu bilmezler, çünkü zihinleri keskin olsa bile yüzeyseldir; yüzeyde yaşarlar, oysa sevgi yüzeyde durmayan bir şeydir.

Zihin nedir? Bu noktada çeşitli sinirsel tepkilerle uyarıma cevap veren ve psikologların size anlattıkları beyni, fiziksel organizmayı kastetmiyoruz sadece. Doğrusu biz zihnin ne olduğunu keşfetmeye çalışacağız. "Düşünüyorum", "O benim", "İncindim", "Kıskancım", "Seviyorum", "Nefret ediyorum", "Hintliyim", "Müslümanım", "Buna inanıyorum ve şuna inanmıyorum", "Ben biliyorum, sen bilmiyorsun", "Saygı duyuyorum", "Hor görüyorum", "İstiyorum", "İstemiyorum" diyen zihin nedir? Şimdi zihin diye adlandırılan tüm düşünme sürecini kavramaya başlayıp ona adamakıllı aşina olmadığınız sürece, kendi içinizde onun tam anlamıyla farkına varmadığınız sürece, yaşınız ilerledikçe adım adım hantallaşır, kristalleşir, körelir, sabit bir düşünme biçimine saplanıp kalırsınız.

Zihin adını verdiğimiz bu şey nedir? Düşünce tarzımızdır, değil mi? Başka birinin zihninden değil ***sizin*** zihninizden söz ediyorum; sizin düşünme ve hissetme biçiminizden, ağaçlara, balıkçılara bakış açınızdan, köylüleri değerlendirme tarzınızdan. Yaşınız ilerledikçe zihniniz yavaş yavaş doğru yoldan sapar veya sabit bir kalıba oturur. Bir şey istersiniz, onu özlersiniz, falanca veya filanca olmayı arzularsınız ve bu arzu bir kalıp oluşturur; yani zihniniz bir kalıp yaratır ve o kalıba yerleşip kalır. Arzunuz zihninizi kristalleştirir. Diyelim ki, zengin bir insan olmak istiyorsunuz. Zengin olma arzusu bir kalıp yaratır ve derken düşünceniz o kalıba yerleşip kalır; sadece o kalıpla düşünebilirsiniz ve daha ötesine geçemezsiniz. Bu nedenle zihniniz yavaş yavaş kristalleşir, ağırlaşır ve durgunlaşır. Ya da eğer bir şeye, Tanrı'ya, komünizme veya belli bir siyasi sisteme inanıyorsanız, o inanç bir kalıp oluştu-

rur, çünkü o sizin arzunuzun bir ürünüdür ve arzunuz kalıbın duvarlarını sağlamlaştırır. Yavaş yavaş zihniniz anlık ayarlamalar yapmaya, derinlemesine sezmeye, açık şekilde kavramaya elverişsiz hale gelir, çünkü siz kendi arzularınızın labirentine hapsolmuşsunuzdur.

Öyleyse zihin adını verdiğimiz bu süreci araştırmaya başlamadan, kendi düşünce tarzımızı kavrayıp ona aşina olmadan, sevginin ne olduğunu keşfetmemize imkân yoktur. Zihnimiz kimi sevgi unsurlarını arzuladığı ya da belli bir kalıba göre hareket ettiği sürece sevgi varlık kazanamaz. Sevginin ne olması gerektiğini hayal edip, ona kimi güdüler atfettiğimizde yavaş yavaş sevgiye dair bir hareket modeli oluştururuz ki bu da sevgi değil, sadece sevginin ne olması gerektiğine dair bizim düşüncemizdir.

Diyelim ki, sizin nasıl ***sariniz*** veya paltonuz varsa benim de karım veya kocam var. Eğer birisi gelip paltonuzu alırsa rahatsız olur, endişelenir, öfkelenirsiniz. Niçin? Çünkü paltoyu kendi malınız olarak görüyorsunuz; o size ait ve siz ona sahip olmakla kendinizi zengin hissediyorsunuz, değil mi? Birçok kıyafete sahip olmakla kendinizi sadece fiziksel olarak değil içsel olarak da zengin hissediyorsunuz ve şayet biri gelip paltonuzu elinizden alırsa sinirleniyorsunuz, çünkü o zenginlik duygusundan, sahip olma duygusundan yoksun kalmış oluyorsunuz.

Şimdi, bu sahiplik duygusu sevginin önüne bir engel dikiyor, değil mi? Eğer sizi sahipleniyorsam bu sevgi midir? Tıpkı bir arabaya, paltoya, ***sariye*** sahip olur gibi size sahip oluyorum, çünkü bu sahip olma duygusu içinde kendimi çok hoşnut hissediyorum ve bu duyguya bağlanıyorum; bu duygu içsel dünyam için çok önemli. Bu sahiplik duygusuna, birine sahip olma hissine, birine bu duygusal bağımlılığa sevgi adını veriyoruz, ama onu irdelerseniz, zihnin ***sevgi*** sözcüğünün ardında sahiplik duygusuyla tatmin bulduğunu anlarsınız. Her şeyden önce pek çok güzel ***sariye*** veya son model bir

arabaya ya da büyük bir eve sahip olmak, onun size ait olduğunu bilmek içsel anlamda size büyük bir tatmin verir.

Dolayısıyla arzulayan, isteyen zihin bir şablon yaratıp o şablona hapsolur ve sonra bitkin düşer, durgunlaşır, aptallaşır ve düşünme yetisini yitirir. Zihin sahiplenme duygusunun, "ben" ve "benim" hissinin merkezidir: "Bir şeye sahibim", "Ben büyük bir adamım", "Ben önemsiz bir adamım", "Ben hakarete maruz kaldım", "Ben övüldüm", "Ben zekiyim", "Ben çok güzelim", "Ben falanca olmak istiyorum", "Ben filancanın oğluyum veya kızıyım". Bu "ben" ve "benim" duygusu zihnin tam da merkezinde yer alır, bizzat zihnin kendisidir. Bu falanca olma, büyük adam olma, çok zeki veya çok aptal olma duygusu ne kadar kuvvetliyse, zihin, etrafına o kadar sağlam bir duvar örüp kendini dış dünyaya kapatır ve körelir. Sonra acı çeker, çünkü bu kapatılmışlığın içinde acı vardır. Acı çektiği için de "Ben ne yapacağım şimdi?" der. Fakat farkındalıkla, dikkatli düşünmeyle, kendini kuşatan duvarların örülme sürecini derinlemesine kavrayışla söz konusu duvarları yıkmak yerine, kendini yeniden kuşatacak başka bir şeyi dışarıda bulmak için uğraşıp durur. Böylece zihin adım adım sevginin önündeki engele dönüşür ve zihnin ne olduğunu, yani kendi düşünme yollarımızı, eylemin ondan doğduğu içsel kaynağı anlamadan sevginin ne olduğunu keşfedemeyiz.

Ayrıca zihin kıyaslamanın bir aracı değil midir? Kıyaslamanın ne olduğunu biliyorsunuz. "Bu şundan daha iyidir" diyorsunuz; kendinizi sizden daha güzel veya daha az zeki biriyle kıyaslıyorsunuz. "Bir yıl önce gördüğüm o nehri hatırlıyorum ve o nehir bu nehirden daha güzel" derken kıyaslama yapıyorsunuz. Kendinizi mutlak ideale sahip bir azizle veya kahramanla kıyaslıyorsunuz. Bu kıyaslayıcı yargı zihni köreltir; zihni çevikleştirmez, onu daha anlayışlı ve kapsayıcı kılmaz. Sürekli kıyaslama yaptığınızda ne olur? Günbatımını görüp onu hemen daha önceki günbatımıyla kıyasladığınızda ya da "Şu dağ güzel ama iki yıl önce gördüğüm dağ

bundan daha güzeldi" dediğinizde, aslında siz gözlerinizin önünde duran güzelliğe bakmıyorsunuzdur. Demek ki kıyaslama sizin etraflıca görmenize engel olur. Eğer ben size bakarken "Çok daha iyi bir insan tanıyorum" dersem, aslında size bakmıyorumdur, değil mi? Zihnim başka biriyle meşguldür. Sahiden bir günbatımına bakıyorsam kıyaslama yapmam; gerçekten size bakmak için sizi başkasıyla kıyaslamamam gerekir. Ancak kıyaslayıcı yargıda bulunmadan bütünüyle size baktığımda sizi anlayabilirim. Sizi bir başkasıyla kıyasladığımda sizi anlayamam. Sadece sizi yargılarım, sizin şu veya bu olduğunuzu söylerim. Öyleyse kıyaslamanın olduğu yerde aptallık vardır, çünkü birini bir başkasıyla kıyaslamada insan haysiyetine yer yoktur. Kıyaslama yapmadan size baktığımda, tek ilgim sizi anlamak olur ve tam da bu ilgide kıyaslama yoktur, aksine zekâ ve insan haysiyeti vardır.

Zihin kıyaslama yaptığı sürece sevgi oluşmaz; oysa zihin sürekli kıyaslar, yargılar, tartar, değil mi? Zihin daima zayıflığın nerede olduğu bulmaya çalışır, böylece sevgiye varlık imkânı tanımaz. Anne baba çocuklarını severken bir çocuğu diğeriyle kıyaslamaz. Fakat siz kendinizi daha iyi, daha saygın, daha zengin bir başkasıyla kıyaslıyorsunuz; kendinizi hep bir başkasına göre değerlendiriyorsunuz, böylece kendi içinizde sevgiyi yok ediyorsunuz. Bu yolla zihin giderek daha fazla kıyaslayıcı, daha fazla sahiplenici, daha fazla bağımlı oluyor, böylece içine hapsolduğu bir şablon yaratıyor. Hiçbir şeye yeniden, taptaze bakamadığı için hayatın asıl kokusunu, yani sevgiyi yok ediyor.

Dinleyici: Tann'dan bize ne vermesini isteyelim?

Krishnamurti: Tanrı'yla çok ilgileniyorsunuz, değil mi? Neden? Çünkü zihniniz bir şeyi istiyor, arzuluyor. Dolayısıyla sürekli endişeli. Eğer sizden bir şey istiyorsam veya bekliyorsam zihnim endişelidir, değil mi?

Bu genç Tanrı'dan ne istememiz gerektiğini öğrenmek istiyor. Tanrı'nın ne olduğunu veya kendisinin gerçekte ne istediğini bilmiyor. Öte yandan genel bir kaygı, "İstemeliyim, dua etmeliyim, korunmalıyım" duygusu hâkim. Zihin her zaman her yerde bir şey edinme arayışı içinde; her zaman yüzsüz ve doyumsuz bir halde istiyor, gözlüyor, kıyaslıyor ve yargılıyor, dolayısıyla hiçbir zaman dingin değil. Kendi zihninizi gözlemlediğinizde, ne olup bittiğini, kendini nasıl da kontrol etmeye, baskın olmaya, bastırmaya, bir tür tatmin bulmaya çalıştığını, nasıl da sürekli istediğini, yalvardığım, mücadele ettiğim, kıyasladığını görürsünüz. Biz böyle bir zihne uyanık deriz, ama gerçekte öyle midir? Kuşkusuz uyanık bir zihin her yere yetişmeye çalışan bir kelebeğe benzeyen bir zihin değil, dingin bir zihindir. Ve ancak dingin bir zihin Tanrı'nın ne olduğunu kavrayabilir. Dingin bir zihin Tanrı'dan hiçbir şey istemez. Yalnızca yoksun bir zihin yalvarır, ister. İstediği şeyi de hiç elde edemez, çünkü gerçekten istediği şey güvence, rahatlık ve kesinliktir. Eğer Tanrı'dan bir şey isterseniz Tanrı'yı asla bulamazsınız.

Dinleyici: Gerçek büyüklük nedir ve onu nasıl elde edebilirim?

Krishnamurti: Gördüğünüz gibi, ne talihsizliktir ki bizler büyük olmayı istiyoruz. Hepimiz büyük olmak istiyoruz. Gandhi veya başbakan olmak istiyoruz, büyük kâşif, büyük yazar olmak istiyoruz. Neden? Eğitimde, dinde, hayatımızın her alanında büyüklük örneklerimiz var. Büyük şair, büyük hatip, büyük devlet adamı, büyük aziz, büyük kahraman; bu insanları örnek alıp onlar gibi olmak istiyoruz.

Şimdi, başka birine benzemek istediğinizde, bir eylem biçimi yaratmış olursunuz, değil mi? Kendi düşüncenizi kısıtlayıp, onu belli sınırlara bağlamış olursunuz. Dolayısıyla düşünceniz daha şimdiden kristalleşip daralmış, kısıtlanmış, tı-

kanmış olur. Neden büyük olmak istiyorsunuz? Niçin ne olduğunuza bakıp onu anlamaya çalışmıyorsunuz? Gördüğünüz gibi, başkasına benzemek istediğiniz anda sefalet, çatışma, kıskançlık, ıstırap ortaya çıkar. Buda gibi olmak istediğinizde ne olur? Bu ideale ulaşmak için sürekli mücadele edersiniz. Eğer ahmaksanız ve zeki olmayı istiyorsanız, mevcut halinizden sıyrılıp daha öteye geçmek için sürekli çabalarsınız. Eğer çirkinseniz ve güzel olmak istiyorsanız, ölene kadar güzel olma özlemi çekersiniz veya güzel olduğunuz fikriyle kendinizi kandırırsınız. Öyleyse gerçekte ne iseniz ondan farklı biri olmaya çalıştığınız sürece zihninizi yorup tüketirsiniz. Fakat eğer "Ben buyum, bu bir gerçek ve bu gerçeği araştırıp anlayacağım" derseniz o zaman öteye geçebilirsiniz; çünkü gerçekte ne olduğunuzu kavramak size büyük bir huzur, tatmin, sezgi ve sevgi kazandırır.

Dinleyici: Sevgi çekime dayalı değil midir?

Krishnamurti: Varsayalım ki güzel bir kadının veya yakışıklı bir erkeğin çekimine kapıldınız. Bunda yanlış olan nedir? Bunu keşfedeceğiz. Bir kadının, bir erkeğin ya da bir çocuğun cazibesine kapıldığınızda genellikle ne olur? Yalnızca o kişiyle birlikte olmakla yetinmeyip onu sahiplenmek, o benim demek istersiniz. Bedeniniz o kişinin bedenine yakın olmalı. Bu durumda ne yapmış olursunuz? Gerçek şu ki o kişinin cazibesine kapıldınız, onu sahiplenmek istiyorsunuz, o kişinin bir başkasına bakmasını istemiyorsunuz; ama bir başkasını sahiplenmeyi düşünmekte sevgiye yer var mıdır? Elbette hayır. O kişinin çevresine "benim" anlamına gelen bir çit örerseniz bunda sevgi yoktur.

Gerçek şu ki zihnimiz her zaman bunu yapıyor. İşte bu yüzden, zihnin nasıl işlediğini görmek için bu meseleleri tartışıyoruz. Belki zihin nasıl işlediğinin bilincine varırsa kendi yordamınca dinginleşir.

Dinleyici: Dua nedir? Günlük hayatımızda bir önemi var mıdır?

Krishnamurti: Neden dua ediyorsunuz? Ve dua nedir? Çoğu dua sadece bir dilek, bir istektir. Acı çektiğinizde bu tur dualara başvurursunuz. Kendinizi büsbütün yalnız hissettiğinizde, bunalımdaysanız ve ıstırap çekiyorsanız Tanrı'dan yardım dilersiniz; demek ki dua dediğiniz şey bir dilektir. Duanın şekli değişebilir ama ardındaki niyet hep aynıdır. Çoğu insan için dua bir yalvarış, bir dilek, bir istektir. Bunu mu yapıyorsunuz? Neden dua ediyorsunuz? Dua etmelisiniz ya da dua etmemelisiniz demiyorum. Sadece neden dua ettiğinizi soruyorum. Daha fazla bilgi, daha fazla huzur için mi? Dünyanın ıstıraplardan kurtulması için mi? Başka türlü bir dua var mı? Aslında dua olmayan, ama iyi niyetten, sevgiden, idealardan yayılan bir dua var. Siz hangi duayı ediyorsunuz?

Siz dua ederken genelde boş kâsenizi doldurmak için Tanrı'dan ya da bir azizden dilekte bulunursunuz, değil mi? Olanla, verilenle yetinmeyip kendi isteklerinize göre kâsenizi doldurmak istersiniz. Demek ki sizin duanız sırf bir dilek, gerçekleşince sizi tatmin edecek bir taleptir, dolayısıyla aslında hiç de dua değildir. "Acı çekiyorum, lütfen beni hoşnut kıl, kardeşimi, evladımı bana geri ver. Beni zengin et" dersiniz Tanrı'ya. Sürekli taleplerde bulunursunuz ve bu hiç kuşkusuz dua değildir.

Asıl önemli olan sizin kendinizi anlamanız, neden sürekli bir şeyler istediğinizi, neden içinizde bu talebin, bu yalvarma dürtüsünün bulunduğunu anlamaktır. Ne düşündüğünüzün, ne hissettiğinizin farkına vararak kendinizi ne kadar çok tanırsanız, olanın hakikatini o kadar iyi kavrarsınız ve sizin özgürleşmenize yardım edecek olan da işte o hakikattir.

1 0

DİNLEMEK ÜZERİNE

Dinlemeyi öğrenmenin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Eğer dinlemeyi öğrenirseniz meselenin aslına hemen vakıf olursunuz. Şayet sadece sese kulak verirseniz hemen onun güzelliğiyle temas kurabilirsiniz. Aynı şekilde, eğer söyleneni nasıl dinleyeceğinizi bilirseniz, onu hemen kavrayabilirsiniz. Dinlemek dikkatin tam anlamıyla odaklanmasıdır. Dikkatin yorucu bir şey olduğunu, konsantre olmayı öğrenmenin uzun bir süreç olduğunu düşünüyorsunuz. Fakat şayet nasıl dinleyeceğinizi bilirseniz, o zaman dikkatinizi toplamakta zorluk çekmezsiniz, son derece uyanık olursunuz ve meselenin aslını hemen kavrarsınız.

Çoğumuz aslında dinlemiyoruz. Dıştan gelen gürültüler dikkatimizi dağıtıyor veya zihnimizi eğip büken kimi önyargılara sahibiz ve bu bizim söyleneni sahiden dinlememize engel oluyor. Özellikle yetişkin insanlar için geçerli olan bir olgu bu, çünkü onlar uzun bir başarılar ve başarısızlıklar siciline sahipler; bu dünyada falancalar veya hiç kimseler ve onla-

rın peşin hükümlerine, yerleşik fikirlerine nüfuz etmek çok zor. Onların tasavvuru, şartlanması, başarma algısı söylenenlere nüfuz etmelerine izin vermiyor. Fakat eğer söyleneni nasıl dinleyeceğimizi bilirsek, onu engelsiz, yorumsuz dinlersek, sabah öten bir kuşu dinler gibi, sadece dinlersek o zaman dinlemek olağanüstü bir şey olur, özellikle doğru şeyler söyleniyorsa. Söylenenden hoşlanmayabiliriz, içten içe ona direnebiliriz ama eğer sahiden dinlersek onun hakikatini kavrayabiliriz. Demek ki dinlemek zihni yükten kurtarır, onca yılın başarılarının, yenilgilerinin, özlemlerinin tortusunu silip atar.

Propagandanın ne olduğunu biliyorsunuz, değil mi? Bir fikri zihinlere ekmek, yaymak veya sürekli tekrarlamak. Bu yolla propagandacı, siyasetçi veya dini lider inanmanızı istediği şeyi zihninize kazımaya çalışır. Bu etkinlikte de dinleme edimi vardır. Bu tür insanlar ne yapmanız gerektiğini, hangi kitapları okumanız gerektiğini, kimin peşinden gitmeniz gerektiğini, hangi fikirlerin doğru, hangilerinin de yanlış olduğunu sürekli tekrarlayıp dururlar ve bu sürekli tekrarlama zihninizde bir iz bırakır. Bilinçli halde dinlemeseniz bile, tekrarlama sizde bir etki yapar ve propagandanın amacı da budur. Ne var ki gördüğünüz gibi, propaganda boşuna bir çabadan öteye geçmez; sahiden dinlediğinizde, uğraşmadan dikkatinizi verdiğinizde hemen kavrayabileceğiniz hakikati size sunmaz propaganda.

Şimdi beni dinliyorsunuz; dikkatinizi vermek için bir çaba sarf etmiyorsunuz, yalnızca dinliyorsunuz ve duyduklarınızda hakikat payı varsa, içinizde kayda değer bir değişimin, önceden tasarlanmamış veya istenmemiş bir değişimin, zihninizin yaratanlarının değil de sadece hakikatin sözünün geçtiği tam bir devrimin, dönüşümün gerçekleştiğini duyumsarsınız. Ve size tavsiyem, her şeyi bu tarzda dinlemenizdir; sadece benim söylediklerimi değil başka insanların söylediklerini, kuşları, tren düdüğünü, yanınızdan geçen otobüsün çı-

kardığı sesi de. O zaman her şeyi ne kadar çok dinlerseniz sessizliğin o kadar arttığını fark edersiniz ve bu sessizliği gürültü bozamaz. Ancak bir şeye direniyorsamz, kendinizle dinlemek istemediğiniz şey araşma engel koyuyorsanız, ancak işte o zaman mücadele başlar.

Şimdi, gerek dışsal gerek içsel anlamda duyarlılaşmak çok önemli değil mi? Duyarlılık nedir biliyor musunuz? Kendinizle ilgili her şeye ve ayrıca içinizdeki düşüncelere, inançlara, duygulara duyarlı olmak demektir. Duyarlılık kıyafetlerinize, davranış tarzınıza, mimiklerinize, yürüme biçiminize, konuşma tarzınıza, insanlara bakış açınıza yansır. Ve duyarlılık gereklidir, değil mi? Zira duyarlılık olmayınca bozulma başlar.

Bozulma ne demektir biliyor musunuz? Yaratmanın, inşa etmenin, ileriye doğru sıçrama ve gelişme inisiyatifinin zıddıdır bozulma. Bozulma yavaş yavaş çürümeyi, yıkılmayı ima eder ve dünyada da olan biten budur. Kolejlerde ve üniversitelerde, ulusların ve insanların arasında, bireyde yavaş bir yozlaşma var; bozulma süreci hep devam ediyor. Bunun sebebi de içsel duyarlılığın olmaması. Belli ölçüde bir dışsal inceliğe sahip olabilirsiniz, zarif kıyafetler giyebilir, güzel bir evde oturabilir, leziz yemekler yiyebilir ve temizliğe özen gösterebilirsiniz ama içsel duyarlılık olmadan dışsal yapının mükemmelliğinin pek bir anlamı yoktur. O da salt bir başka bozulma biçimidir. Güzel eşyalara sahip olup da kaba bir mizacı taşımak, yani sadece kendi kibir ve azametinle, kendi hırs ve başarılarınla ilgilenmek bozulmanın bir yoludur.

Şiirde, insanda ya da hoş bir ağaçta yapının güzelliği vardır ama ancak sevginin içsel duyarlılığı sayesinde o güzellik bir anlam kazanır. Duyarlılık dışsal planda başkalarım düşünmekte, anne babanıza, komşularınıza, hizmetçinize, bahçıvanınıza davranış biçiminizde ifadesini bulur. Bahçıvan sizin için güzel bir bahçe hazırlamış olabilir ama sevgi anlamı-

na gelen duyarlılık olmadan o bahçe sizin kibrinizin bir ifadesi olmanın ötesine geçemez.

Öyleyse hem dışsal hem de içsel inceliğe sahip olmak gerek. Yemek yeme tarzınız çok önemlidir; yemek yerken birtakım sesler çıkarıyorsanız bu büyük bir sorundur. Davranış biçiminiz, arkadaşlarınıza karşı tavırlarınız, başkalarıyla konuşma tarzınız, bütün bu hususlar çok önemlidir, çünkü bunlar sizin içsel dünyanızı yansıtır, içsel duyarlılığa sahip olup olmadığınızı gösterir. İçsel duyarlılığın yokluğu dışsal yapının bozulmasında ifadesini bulur; demek ki sevgi olmayınca dışsal duyarlılığın pek bir anlamı olmaz. Ve sevginin elde edilebilecek bir şey olmadığını gördük. Ancak zihin kendi yarattığı karmaşık sorunları kavradığında sevgi açığa çıkar.

Dinleyici: Başarılı olduğumuzda neden bir gurur hissi duyuyoruz?

Krishnamurti: Başarmakta gurur duygusu var mıdır? Başarı nedir? Bir yazar, bir şair, bir ressam, bir işadamı veya bir politikacı olarak başarılı olmanın ne anlama geldiğini hiç düşündünüz mü? Kendi üzerinizde başkalarının sahip olmadığı belli bir kontrolü içsel olarak gerçekleştirmeyi başardığınızı hissetmek ya da başkalarının başarısızlığa uğradığı yerde sizin başarılı olduğunuzu düşünmek, bir başkasından daha iyi olduğunuzu, başarılı bir insan olduğunuzu, başkaları tarafından örnek alındığınızı düşünmek, bütün bunlar neyi gösteriyor? Doğal olarak bu hisse sahipseniz gurur duyarsınız: Bir şeyler becerdim, ***ben*** önemli biriyim. "Ben" duygusunun doğasında gurur hissi vardır. Öyleyse gurur başarıyla artar; insan başkalarına kıyasla çok önemli biri olmaktan gurur duyar. Ayrıca bir örneğin, bir idealin peşinden gitmek de bir anlamda kendinizi başkalarıyla kıyaslamaktır ve bu size umut, güç, amaç, dürtü verir ve sonuçta bu da "ben"i, başka-

larından çok daha önemli olduğunuzu söyleyen o haz verici duyguyu güçlendirir ve bu duygu, bu haz duygusu gururun başlangıcıdır.

Gurur bizi daha kibirli yapar ve egomuzu şişirir. Bunu gerek yaşlı insanlarda gerekse kendinizde gözlemleyebilirsiniz. Bir sınavı geçip de kendinizi başkalarından biraz daha zeki hissettiğinizde zevk duygusu belirir. Keza bir tartışmada karşınızdakini alt ettiğinizde veya fiziksel olarak daha güçlü veya daha güzel olduğunuzu hissettiğinizde hemen kendinizin önemli olduğu duygusuna kapılırsınız. "Ben"in bu önemlilik duygusu kaçınılmaz olarak çatışmayı, mücadeleyi, acıyı doğurur, çünkü her zaman öneminizi korumak zorundasınızdır.

Dinleyici: Gururdan nasıl kurtulabiliriz?

Krishnamurti: Önceki soruya verdiğim yanıtı sahiden dinlemiş olsaydınız gururdan nasıl kurtulacağınızı anlar ve ondan kurtulurdunuz; ama siz sıradaki soruyu nasıl soracağınızla meşguldünüz, değil mi? Yani dinlemiyordunuz. Söylenenleri gerçekten dinlerseniz meselenin hakikatini kendi başınıza keşfedebilirsiniz.

Varsayalım ki bir şey başardığım için kendimle gurur duyuyorum. Öğretmen oldum, İngiltere'ye ya da Amerika'ya gittim. Büyük işler becerdim, gazetelerde boy gösterdim vesaire. Kendimle çok gurur duyarak şöyle derim: "Bu gururdan nasıl kurtulacağım?"

Şimdi, gururdan neden kurtulmak istiyorum. Önemli olan soru budur, ***nasıl*** kurtulacağım değil. Amaç ne, sebep ne, dürtü ne? Bana zarar verdiği, acı çektirdiği, ruhuma iyi gelmediği için mi gururdan arınmak istiyorum? Eğer dürtü buysa o zaman gururdan kendimi kurtarmaya uğraşmam bir başka gurur biçimi olur, değil mi? Bu durumda yine başarıyla ilgileneceğim. Gururun çok acı verici, ruhsal açıdan çirkin bir

şey olduğunu fark edip ondan arınmalıyım derim. "Ben arınmalıyım" ifadesi "Ben başarılı olmalıyım" ifadesiyle aynı dürtüye sahiptir. Her iki durumda da "ben" önemlidir, arınma mücadelemin merkezidir o.

O halde önemli olan, gururdan kurtulmak değil, "ben"i anlamaktır ve "ben" çok muğlaktır. Bu yıl bir şey ister, gelecek yıl başka bir şey. İstediği şey ona acı vermeye başladığında onu bırakıp başka bir şey ister. Öyleyse "ben" merkezi olduğu sürece kişinin gururlu ya da mütevazı olmasının pek bir önemi yoktur. Onlar sadece giyilecek farklı paltolardır. Bir palto hoşuma giderse onu giyerim ve gelecek yıl canım hangi paltoyu isterse onu giyerim.

Anlamamız gereken husus, bu "ben" in nasıl varlık kazandığıdır. "Ben" çeşitli biçimlerdeki başarı duygusuyla varlık kazanır. Bu demek değil ki bir şeyler yapmamalısınız, ama bir şeyler yapma, başarma, gururdan kurtulma fikrinin anlaşılması gerekiyor. "Ben"in yapısını anlamanız lazım. Kendi düşüncelerinizin farkında olmalısınız; hizmetçinize, anne babanıza, öğretmeninize nasıl davrandığınızı gözlemlemelisiniz; sizin üstünüzdekilere ve altınızdakilere, saygı duyduklarınıza ve hor gördüklerinize nasıl davrandığınızın bilincine varmalısınız. Bütün bunlar "ben"in hallerini açığa çıkarır. Ve "ben"in hallerini anladığınızda "ben"den kurtulursunuz. Önemli olan da ***budur,*** gururdan nasıl kurtulacağınız değil.

Dinleyici: Bir güzellik nesnesi nasıl sonsuz bir neşe kaynağı olabilir?

Krishnamurti: Bu sizin özgün düşünceniz mi yoksa bir başkasından mı alıntı yaptınız? Güzelliğin solup solmayacağım ve hiç bitmeyen neşenin var olup olmadığını mı öğrenmek istiyorsunuz?

Dinleyici: Güzellik belli şekillerde ortaya çıkıyor.

Krishnamurti: Ağaç, yaprak, nehir, kadın, adam, başlarının üstünde yük taşıyan ve güzelce yürüyen köylüler. Güzellik solup gidebilir mi?

Dinleyici: Köylüler geçip gidiyorlar ama arkalarında bir güzellik izlenimi bırakıyorlar.

Krishnamurti: Onlar geçip gidiyor ama anıları kalıyor. Bir ağaç veya yaprak görüyorsunuz ve onun anısı kalıyor.

Peki, güzelliğin anısı canlı bir şey midir? Günbatımını gördüğünüzde hemen tepki verip neşeleniyorsunuz. Bu neşe birkaç dakika sonra anıya dönüşüyor. Neşenin anısı canlı bir şey midir? Günbatımının anısı canlı bir şey midir? Ölü bir izdir, değil mi? Ve o günbatımının ölü iziyle siz neşeyi yeniden ele geçirmek istiyorsunuz. Ama anı neşe barındırmıyor; o sadece yaşanmış gitmiş ve o zaman neşe yaratmış bir şeyin imgesidir. Güzelliğe karşı ani tepki olarak neşeleniriz ama anı araya girip neşeyi öldürüyor. Anıları biriktirmeden güzelliği her daim algılarsak işte o zaman hiç bitmeyen neşe mümkün olabilir.

Ne var ki anıları biriktirmemek kolay değildir, çünkü size büyük haz veren bir şey gördüğünüzde onu anıya dönüştürüp sürekli kılarsınız. Güzel bir nesneyi, güzel bir çocuğu, güzel bir ağacı gördüğünüzde hemen neşelenirsiniz ama sonra ondan daha fazla istersiniz. Daha fazlasını istemek anıları biriktirmektir. Daha fazlasını isteme ediminin içinde zaten parçalanma süreci vardır ve neşe bu süreçte yer almaz. Anılar asla sonsuz neşe sağlayamaz. Ancak hafızanın harekete geçirici itkisi olmadan güzelliğe, çirkinliğe, her şeye karşı sürekli kendiliğinden tepki verilirse sonsuz neşe oluşabilir ve bu da büyük bir içsel ve dışsal duyarlılığı, gerçek sevgiyi taşımayı ima eder.

Dinleyici: Neden yoksullar mutluyken zenginler mutsuz?

Krishnamurti: Özellikle yoksullar mı mutlu? Şarkı söylüyorlar, dans ediyorlar ama mutlular mı sahiden? Yiyecekleri az, üstlerine başlarına giyecek alamıyorlar, temiz olamıyorlar, gece gündüz çalışmak zorundalar. Ara sıra mutluluk kıvılcımları da çakıyor yaşamlarında ama gerçekte mutlu değiller.

Peki, zenginler mutsuz mu? Bolluk içinde yaşıyorlar, yüksek mevkileri işgal etmişler, yolculuk yapıyorlar. Bir şekilde yılgınlığa düştüklerinde, önlerine engel çıktığında ve istediklerini elde edemediklerinde mutsuz oluyorlar.

Mutluluktan kastınız nedir? Bazıları mutluluğun istediğini elde etmek olduğunu söylerler. Sözgelimi bir araba istiyorsan, onu aldığında mutlu olursun, en azından bir süre için. Aynı şey bir kıyafet istediğinde veya Avrupa'ya gitmeyi hayal ettiğinde de geçerlidir: Eğer istediğin şeyi elde edebiliyorsan mutlu olursun. Şayet en meşhur profesör veya en büyük politikacı olmak istiyorsan, o kişi olduğunda mutlu olursun, olamadığında mutsuz.

Öyleyse mutluluk adını verdiğimiz olgu istediğini elde etmenin, başarı kazanmanın, saygın olmanın bir sonucudur. Bir şey istersin ve onu elde edebildiğin sürece kendini tam anlamıyla mutlu hissedersin, hüsrana uğramazsın. Fakat istediğini elde edemeyince mutsuzluk başlar. Yalnızca zenginler ve yoksullar değil hepimiz bu sorunu yaşıyoruz. Zenginler ve yoksullar benzer şekilde kendileri için bir şey istiyorlar ve onu elde etme çabası sırasında önlerine engel çıktığında mutsuz oluyorlar. Yoksulların istedikleri veya ihtiyaç duydukları şeyleri elde etmemeleri gerektiğini söylemiyorum. Bizim sözünü ettiğimiz mesele bu değil.

Biz mutluluğun ne olduğunu ve mutluluğun farkına vardığınız bir şey olup olmadığını keşfetmeye çalışıyoruz. Mutlu olduğunuzun bilincinde olduğunuzda o mutluluk mudur? Mutluluk değildir, öyle değil mi? Alçakgönüllülük için de ay-

nı şey geçerlidir. Alçakgönüllü olduğunuzun farkına vardığınız an, alçakgönüllü değilsinizdir. Öyleyse mutluluğun peşinden gidemezsiniz; o kovalanacak bir şey değildir. O gelir ama eğer sen onun peşinden gidersen, o senden kaçar.

Dinleyici: Her ne kadar farklı alanlarda ilerleme kaydedilse de neden kardeşliğe rastlamıyoruz?

Krishnamurti: *İlerleme* sözcüğünden kastınız nedir?

Dinleyici: Bilimsel ilerleme.

Krishnamurti: Kağnıdan jet uçağına uzanan gelişme bu, değil mi? Yüzyıllar önce sadece kağnı vardı ama yavaş yavaş zamanla jet uçağını geliştirdik. Eski zamanlarda ulaşım araçları çok yavaşta, şimdiyse çok hızlı. Birkaç saat içinde Londra'ya gidebiliyorsunuz. Sağlık hizmetleri, doğru beslenme ve tıbbi bakım sayesinde beden sağlığında büyük bir ilerleme kaydedildi. Bütün bunlar bilimsel gelişmedir; buna rağmen aynı gelişmeyi kardeşlik alanında kaydedemedik.

Peki, kardeşlik bir gelişme meselesi midir? Gelişme sözcüğünden ne kastettiğimizi biliyoruz: evrim, zamanla bir şeyi başarma. Bilim insanları maymundan evrildiğimizi söylüyorlar; milyonlarca yıllık bir süreç içinde en düşük yaşam formlarından, insan olan en yüksek yaşam formuna doğru geliştiğimizi belirtiyorlar. Ne var ki kardeşlik bir gelişme meselesi midir? Zamanla evrilen bir şey midir? Ailenin birliği ve falanca toplumun veya ulusun birliği söz konusudur; ulustan sonraki adım enternasyonalizm ve ardından tek dünya fikri gelir. Tek dünya kavramına biz kardeşlik diyoruz. Fakat kardeşlik duygusu bir evrim meselesi midir? Kardeşlik duygusu aile, toplum, ulusalcılık, enternasyonalizm ve dünyanın birliği gibi aşamalardan geçerek adım adım gelişen bir şey midir? Kardeşlik sevgidir, değil

mi? Peki, sevgi adım adım yeşertilebilir mi? Neden söz ettiğimi anlıyor musunuz?

Eğer ben on, otuz veya yüz yıl içinde kardeşlik ortaya çıkacak dersem bu neyi gösterir? Hiç kuşkusuz benim sevmediğimi, kardeşlik hisleri taşımadığımı gösterir. "Kardeşçe davranacağım, seveceğim" dediğimde, durum benim ***sevgi taşımadığımı, kardeşçe davranmadığımı*** gösterir. Gelecek zaman açısından düşündüğüm sürece o kişi değilimdir. Hâlbuki gelecekte kardeşçe olma kavramını zihnimden atarsam, gerçekte ne olduğumu, kardeşçe olmadığımı görebilir ve bunun nedenini bulmaya başlarım. Hangisi daha önemli: Gerçekte ne olduğumu görmek mi yoksa gelecekte ne olacağıma ilişkin varsayımlarda bulunmak mı?

Elbette önemli olan gerçekte ne olduğumu görmektir, çünkü onunla uğraşabilirim. Ne olacağım gelecekle ilgilidir ve gelecek tahmin edilemez. Gerçek, benim kardeşlik hissine sahip olmadığımdır. Gerçekten sevmiyorum ve bu gerçekle yola koyulup hemen bunun için bir şeyler yapabilirim. Öte yandan gelecekte falanca veya filanca olacağım demek salt idealizmdir ve idealist kişi ***olandan*** kaçan kişidir; ancak şimdiki zamanda değiştirilebilecek olgudan kaçan kişi idealisttir.

11

BİLGİ HER ŞEY DEĞİLDİR

Korkudan söz ettiğimizi hatırlıyorsunuzdur. Peki, bilgi biriktirmenin sebebi korku değil midir? Bu zor bir konu, gelin konuya giriş yapalım, çok dikkatli bir şekilde konuyu ele alalım.

İnsanlar bilgi toplayıp ona taparcasına hayranlık duyuyorlar, sadece bilimsel bilgilere değil, aynı zamanda sözde ruhsal bilgilere de. Bilginin, geçmişte olanların ve gelecekte olacakların bilgisinin hayatta son derece önemli olduğunu düşünüyorlar. Bu bilgi toplama, bilgiye tapınma sürecinin gerisinde korku yatmıyor mu? Bilgisiz kendimizi kaybedeceğimizden, kendimizi ifade edemeyeceğimizden endişe duyuyoruz. Dolayısıyla bilgelerin söylediklerini okuyarak, başka insanların inançlarının ve deneyimlerinin yanı sıra kendi deneyimlerimiz sayesinde bizler yavaş yavaş bilgi zeminini inşa ediyoruz ve o zemin sonra geleneğe dönüşüyor; ve bu geleneğin arkasına sığınıyoruz. Bu bilginin veya geleneğin gerekli olduğunu ve onsuz kendimizi kaybedeceğimizi, ne yapacağımızı bilemeyeceğimizi düşünüyoruz.

Şimdi, bilgiden söz ederken bilgi sözcüğüyle neyi kastediyoruz? Bildiğimiz şey nedir? Biriktirdiğiniz bilgi söz konusu olduğunda sahiden ne biliyorsunuz? Belli düzeylerde, bilimde, mühendislikte ve benzeri alanlarda bilgi önemlidir ama onun ötesinde bizler ne biliyoruz ki?

Bu bilgi toplama işlemini hiç düşündünüz mü? Neden okula gidiyorsunuz, neden sınavlardan geçiyorsunuz? Bilgi belli bir düzeyde gerekli, değil mi? Matematik ve başka bilim dallarına ait bilgilere sahip olmadan kişi ne bilim insanı olabilir, ne de mühendis. Sosyal ilişkiler bilgi temeli üzerinde yükselir ve bilgi olmadan geçimimizi kazanamayız. Ne var ki bu bilgi türünün ötesinde neyi biliyoruz? Ötedeki bilginin doğası nedir?

Tanrı'yı bulmak ya da kendini anlamak için bilgi gereklidir veya hayatın kargaşasından bir çıkış yolu bulmak için bilgi elzemdir derken ne kastediyoruz? Bu noktada bilgiden kastımız deneyimdir ve bu deneyim nedir? Deneyimle neyi öğreniyoruz? Egonun, "ben"in, kendini güçlendirmek için kullandığı şey bu bilgi değil mi?

Sözgelimi, diyelim ki ben belli bir sosyal statüye kavuştum. Başarı, itibar, güç duygularıyla birlikte bu deneyim bana belli ölçüde bir güvence ve rahatlık duygusu verir. Böylece, kendi başarıma, falanca veya filanca olmama, mevki ve güç kazanmama dair edindiğim bilgi "ben"i, egomu güçlendirir, değil mi?

Bilgiyle dolu uzmanların nasıl olduklarını ya da babanızın, annenizin, öğretmeninizin bilgi yüzünden takındığı "Ben senden daha deneyimliyim, ben biliyorum, sen bilmiyorsun" tavrım hiç düşündünüz mü? Dolayısıyla salt malumat olan bilgi yavaş yavaş kibrin gıdasına, egonun, "ben"in besinine dönüşür. Zira ego parazitlere özgü bağımlılığın bu ya da şu türü olmadan var olamaz.

Tıpkı uzman kişi gibi bilim insanı da bu bilgiyi kendi kibrini beslemek, önemli birisi olduğunu hissetmek için kullanı-

yor. Öğretmenler, anne babalar, gurular, hepsi bu dünyada önemli biri olmak istiyor ve bu amaca ulaşmak, kendi arzularını tatmin etmek için de bilgiyi araç olarak kullanıyorlar. Onlar sözlerinin ötesinde gerçekten neyi biliyorlar ki? Sadece kitaplarda yer alanları veya deneyimledikleri şeyleri biliyorlar ve onların deneyimleri şartlanmalarının arka planına bağlı. Onlar gibi çoğumuz sözlerle, bilgi adını verdiğimiz malumatla tatmin oluyoruz ve onsuz kendimizi kaybolmuş hissediyoruz; dolayısıyla sözcüklerin, bilginin perdesinin ardında gizlenen bir korku var hep.

Korkunun olduğu yerde sevgi barınamaz ve sevgisiz bilgi bizi felakete sürükler. Günümüzde dünyada olup biten de budur. Sözgelimi, şimdi biz dünyadaki insanları beslemeye yetecek kadar bilgiye sahibiz; insanoğlunu nasıl besleyeceğimizi, nasıl giydireceğimizi ve nasıl barındıracağımızı biliyoruz ama bunları yapmıyoruz, çünkü bizler her biri kendi bencilce uğraşları peşinde koşan milliyetçi gruplara bölünmüşüz. Eğer sahiden savaşları durdurmak isteseydik, bunu yapabilirdik ama az önce zikrettiğim nedenden ötürü bunu istemiyoruz. Dolayısıyla sevgisiz bilgi bir yıkım aracına dönüşür. Bunu anlayana kadar, sadece sınavları geçmek, itibar ve güç kazanmak kaçınılmaz olarak bozulmaya, çürümeye, insan saygınlığının yavaş yavaş yitirilmesine götürür bizleri.

Belli düzeylerde bilgi edinmek elbette gereklidir ama bilginin egoistçe, bencil amaçlar uğruna nasıl kullanıldığını görmek çok daha önemlidir. Kendinizi gözlemlediğinizde, zihninizin kendim büyütmenin, itibar ve güç kazanmanın bir aracı olarak deneyimi nasıl kullandığım görürsünüz. Yetişkin insanlara baktığınızda, makam özlemi içinde başarıya nasıl sarıldıklarım görebilirsiniz. Kendileri için bir güvenlik alanı tesis etmek, itibar, güç ve otoriteye sahip olmak istiyorlar ve çoğumuz değişik yollar tutmuş olsa da aynı şeyin peşindeyiz. Kendimiz olmak, gerçekte neysek öyle olmak istemiyoruz, falanca veya filanca olmak istiyoruz. Hiç kuşkusuz olmak ile

olmayı istemek arasında fark var. Olma arzusu kendini abartmak için kullanılan bilgi sayesinde pekişerek devam eder.

Yetişkinliğe adım atarken bu meseleleri irdeleyip anlamak hepimiz için çok önemlidir. Bu sayede sırf yüksek bir makam veya unvan sahibi olduğu için ya da çok bilgili olduğu için birine saygı duymayız. Aslında bizler çok az şey biliyoruz. Çok kitap okumuş olabiliriz, ama çok azımız herhangi bir şeyin doğrudan deneyimine sahip. Hayati önem taşıyan şey Gerçekliğin, Tanrı'nın doğrudan deneyimlenmesidir ve bunun için de sevginin olması gerekir.

12

GERÇEK SEVGİNİN NİTELİĞİ

Henüz gençken sevilmek ve ayrıca sevmenin ne olduğunu bilmek çok önemli değil mi? Fakat bana öyle geliyor ki, çoğumuz ne seviyoruz ne de seviliyoruz. Ve sanırım, henüz gençken bu sorun üzerinde çok ciddi düşünüp onu anlamak şarttır; zira o zaman belki sevgiyi hissedecek, onun niteliğini, kokusunu bilecek kadar duyarlı olabiliriz. Böylece yaşımız ilerlediğinde sevgiyi büsbütün yitirmeyiz. Öyleyse gelin bu mesele üzerinde duralım.

Sevmek ne demektir? O bir ideal, çok uzakta ulaşılmaz bir şey midir? Her birimiz günün değişik zamanlarında sevgiyi hissedebilir miyiz? Duygudaşlık, anlayış göstermek, hiçbir çıkar gözetmeden doğallıkla birine yardım etmek, içtenlikle nazik davranmak, bir bitkiye veya köpeğe bakmak, köylülere sempati duymak, arkadaşa, komşuya cömert davranmak, sevgiden kastettiğimiz şey bunlar değil midir? Sevgi içinde kini değil de bitimsiz bir affediciliği barındıran bir hal değil midir? Ve henüz gençken sevgiyi hissetmemiz mümkün değil midir?

Henüz gençken çoğumuz bu duyguyu hisseder: Bir köylüye, bir köpeğe, zavallı ve çaresiz olanlara karşı içimizde birdenbire dostane duygular yeşerir. Ve bu duygunun devam etmesi gerekmiyor mu? Her zaman gününüzün bir kısmını başkalarına yardım etmeye, bir ağaca veya bahçeye bakmaya, ev ahalisine yardım etmeye ayırmalısınız. Bu sayede yetişkinliğe adım atarken hiçbir çıkar ve zorlama olmadan kendiliğinden anlayışlı olmanın ne anlama geldiğini öğrenirsiniz. Bu gerçek sevgiye sahip olmanız gerekmiyor mu?

Gerçek sevgi yapay şekilde ortaya çıkmaz, onu *hissetmelisiniz*; veliniz, anne babanız, öğretmenleriniz de onu hissetmeliler. Çoğumuz gerçek sevgi duymuyoruz; başarılarımızı, özlemlerimizi, bilgimizi fazla umursuyoruz. Kendimizi yapıp ettiklerimize veriyoruz ve sonunda bizi mahvedecek çok önemli işler yapmak istiyoruz.

İşte bu nedenle henüz gençken odanızın çekip çevrilmesine yardım etmek ya da kendi diktiğiniz birkaç ağaca bakmak veya hasta bir arkadaşınızın yardımına koşmak çok önemlidir. Böylece içinizde sempati, ilgi ve cömertlik duyguları fi - lizlenir. Gerçek cömertlik salt zihinsel bir şey değildir ve elinizdeki şey ne kadar az olursa olsun onu başkalarıyla paylaşma isteğini size kazandırır. Eğer henüz gençken bu sevgi, cömertlik, nezaket, incelik duygularına sahip değilseniz, yaşınız ilerlediğinde sahip olmanız çok güçleşir; ama eğer şimdiden sahip olmaya başlarsanız belki o zaman aynı duyguları başkalarında da uyandırabilirsiniz.

Sempati ve sevgiye sahip olmak korkudan arınmayı ima eder, değil mi? Ne var ki sizin de gördüğünüz gibi, bu dünyada korkusuz, .kişisel bir dürtüye kapılmadan eyleme geçerek büyümek çok zor. Yaşlı insanlar bu korku meselesini hiç düşünmemişler ya da günlük varoluşu hesaba katmadan çok soyut düzlemde ele almışlar. Siz daha çok gençsiniz, gözlemliyor, sorguluyor, öğreniyorsunuz ama korkuya neyin yol açtığını görüp kavramazsanız, siz de o yaşlılar gibi olursunuz.

Korku yabani bir ot gibi serpilip büyür ve zihninizi sarmalar. Dolayısıyla içinizde ve çevrenizde olan biten her şeyin farkına varmalısınız: öğretmenlerin nasıl konuştuğunun, anne babanızın nasıl davrandığının ve onlara nasıl karşılık verdiğinizin. Bu sayede korku meselesini fark edip kavrayabilirsiniz.

Çoğu yetişkin insan bir tür disiplinin gerekli olduğunu düşünür. Disiplinin ne olduğunu biliyor musunuz? Yapmak istemediğiniz bir şeyi yapmaya zorlayan bir işlemdir. Disiplinin olduğu yerde korku da vardır; öyleyse disiplin sevginin yolu değildir. Bu nedenle her ne pahasına olursa olsun disiplinden sakınılmalıdır. Disiplin dayatma ve zorlama yoluyla sizi gerçekte anlamadığınız bir şeyi yapmaya iter ya da bir ödül sunarak sizi o şeyi yapmaya ikna eder. Eğer bir şeyi anlamıyorsanız o şeyi yapmayın ve kendinizi yapmak zorunda hissetmeyin. Açıklama isteyin; inatçılık etmeyip meselenin aslım öğrenmeye çalışın. Böylece korkudan kurtulursunuz ve zihniniz çok esnek ve kıvrak olur.

Eğer anlayışa kavuşmadan sadece yetişkinlerin otoritesinin dayatmasıyla hareket ediyorsanız, kendi zihninizi bastırıyorsunuz demektir ki o zaman korku ortaya çıkar ve bir ömür bir gölge gibi peşinizden gelir. İşte bu nedenle herhangi bir düşünce veya eylem biçimine göre disiplin altına sokulmamak çok önemlidir. Fakat çoğu insan böyle düşünmüyor. Sözde sizin yararınız için size bir şeyler yaptırmak istiyorlar, İşte bu sizin "yararınız" için size bir şey yaptırma işlemi duyarlılığınızı, anlama kapasitenizi ve dolayısıyla sevginizi yok ediyor. Zorlamaya veya iknaya karşı çıkmak çok zordur, çünkü çevremizdeki dünya çok güçlü; fakat eğer anlamadan teslim olup işlerimizi yürütmekle yetinirsek düşüncesizlik alışkanlığına saplanırız ve daha sonra bu alışkanlıktan kurtulmak giderek zorlaşır.

Öyleyse okulunuzda otorite, disiplin olmalı mıdır? Yoksa öğretmenleriniz sizi bu konuları tartışmaya, enikonu inceleyip kavramaya mı teşvik etmeliler? Bunu yaparlarsa siz de

büyüdüğünüzde dünyaya karışıp hayatın sorunlarını akıllıca göğüsleme potansiyeline sahip olgun insanlar olursunuz. Herhangi türde bir korku duyuyorsanız bu derin zekâya sahip olamazsınız. Korku sizi köreltir, inisiyatifinizi frenler, sempati, cömertlik, şefkat, sevgi adını verdiğimiz o alevi söndürür. O halde belli bir eylem biçimine göre disiplin altına sokulmanıza izin vermeyin, aksine keşfedin, yani sorgulamaya, araştırmaya zaman ayırın; keza öğretmenleriniz de zaman ayırmalı. Eğer zaman yoksa yaratılmalı. Korku çürümenin kaynağı, bozulmanın başlangıcıdır ve korkudan kurtulmak bütün sınavlardan ve bütün diplomalardan çok daha önemlidir.

Dinleyici: Saf sevgi nedir?

Krishnamurti: İçsel, asıl sevgi nedir? Bunu mu soruyorsunuz? Dürtüşüz, çıkarsız sevgi nedir? Dikkatli dinlerseniz öğrenirsiniz. Biz soruyu ele alıyoruz, cevap aramıyoruz. Matematik çalışırken ya da bir soruyu sorarken çoğunuz sorunu anlamak yerine daha çok cevabı bulmakla ilgileniyorsunuz. Eğer soruyu inceler, içyüzünü araştırır kavrarsanız cevabın sorunun içinde yattığım fark edersiniz. Öyleyse gelin sorunun ne olduğunu anlayalım ve ne Bhagavad'da, ne Gita'da, ne Kuran'da, ne Incil'de, ne de herhangi bir profesörde veya hatipte cevabı bulma derdine düşmeyelim. Eğer soruyu layıkıyla anlarsak cevap kendiliğinden ortaya çıkacaktır, çünkü cevap sorudan ayrı bir şey değil, aksine sorunun içindedir.

Soru şu: Dürtüsüz sevgi olur mu? Kendimiz için bir şey istemeden, çıkarsız sevebilir miyiz? Sevgimize karşılık bulamasak bile incinmeden yine sevebilir miyiz? Eğer size arkadaşlık teklif ediyorsam, siz de geri çeviriyorsanız, gücenirim değil mi? Bu gücenme duygusu arkadaşlıktan, cömertlikten, sempatiden mi doğuyor? Kuşkusuz gücendiğim sürece, korku var olduğu sürece, ileride bana yardım etmeniz beklenti-

siyle size yardım -başka deyişle hizmet- ettiğim sürece sevgi varlık kazanamaz.

Eğer bunu anladıysanız cevabı bulmuşsunuzdur.

Dinleyici: Din nedir?

Krishnamurti: Cevabı benden mi bekliyorsunuz yoksa kendi başınıza mı bulmak istiyorsunuz? Ne kadar akıllı veya aptal olursa olsun bir başkasından mı cevap bekliyorsunuz? Yoksa sahiden dinin hakikatini mi öğrenmeye çalışıyorsunuz?

Hakiki dinin ne olduğunu bulmak için yolda bütün engelleri kaldırmanız gerekir. Eğer çok renkli veya pis pencereleriniz varsa ve berrak günşığını görmek istiyorsanız pencereleri temizlemelisiniz veya açmalısınız ya da dışarı çıkmalısınız. Aynı şekilde, hakiki dinin ne olduğunu bulmak için ilkönce ne olmadığını görüp onu bir kenara atmalısınız. Sonra hakikisini keşfedebilirsiniz, çünkü o zaman doğrudan algı söz konusu olur. Öyleyse gelin önce dinin ne ***olmadığına*** bakalım.

Puja yapmak, bir ayini gerçekleştirmek, din bu mudur? Bir sunağın veya putun önünde belli bir ***mantram***'ı, belli bir ayini tekrarlayıp duruyorsunuz. Bu size bir zevk, bir tatmin duygusu veriyor ama din bu mudur? Kutsal kıyafeti giyip kendinizi Hindu, Budist ya da Hıristiyan olarak adlandırmak, belli gelenekleri, dogmaları, inançları kabul etmek, bütün bunların dinle ilgisi var mıdır? Elbette hayır. Öyleyse din ancak zihnin bütün bunları kavrayıp bir kenara atmasından sonra bulunabilecek bir şeydir.

Sözcüğün doğru anlamıyla din ayrılık doğurmaz, değil mi? Ne var ki siz Müslüman ben Hıristiyan olduğumda ya da siz bir şeye, ben başka bir şeye inandığımda ne olur? İnançlarımız bizi ayırır; dolayısıyla inançlarımızın dinle ilgisi yok. Bizim Tanrı'ya inanmamızın veya inanmamamızın pek bir önemi yok; çünkü inanmamız veya inanmamamız kendi şartlanmamız tarafından belirleniyor, değil mi? Çevremizdeki

toplum, içinde yetiştiğimiz kültür din adını verdiğimiz kimi inançları, korkuları ve hurafeleri zihnimize kazıyor ama onların dinle bir ilgisi yoktur. Sizin filanca şeye inanmanız, benim de falanca şeye inanmam büyük ölçüde bizim nerede doğduğumuza, İngiltere, Hindistan, Rusya ya da Amerika'da mı doğduğumuza bağlıdır. Öyleyse inanç din değildir, sadece şartlanmanın sonucudur.

Ayrıca kişisel kurtuluş çabası söz konusu. Güvende olmak istiyorum; Nirvana'ya ya da cennete kavuşmak istiyorum; İsa'nın, Buda'nın yanında veya bir Tanrı'nın sağ elinde bir yer bulmak istiyorum kendime. Sizin inancınız bana derinlemesine bir tatmin ve rahatlık vermeyince, ben onu veren kendi inancıma sahip oluyorum. Fakat din bu mudur? Hiç kuşkusuz kişinin asıl dinin ne olduğunu bulması için bütün bu saçmalıklardan sıyrılması gerekir.

Öte yandan din sırf iyilik yapmak, başkalarına hizmet veya yardım etmek meselesi midir? Yoksa daha fazla bir şey midir? Bu demek değil ki bizler cömert veya nazik olmayalım. Ama hepsi bu mu? Din zihnin kavrayabildiği her şeyden çok daha yüce, çok daha saf, çok daha engin, çok daha kuşatıcı değil midir?

O halde hakiki dinin ne olduğunu öğrenmek için bütün bu mevzuları derinlemesine irdeleyip korkudan arınmalısınız. Bu karanlık bir evden günışığına çıkmaya benzer. O zaman asıl dinin ne olduğunu sormazsınız; onu zaten biliyorsunuzdur. Doğru olanın doğrudan deneyimine sahipsinizdir.

Dinleyici: Eğer bir insan mutsuzsa ve mutlu olmak istiyorsa bu hırs mıdır?

Krishnamurti: Acı çekiyorsanız acıdan kurtulmak istersiniz. Bu hırs değildir, her insanın doğal içgüdüsüdür. Korkuya kapılmamak, fiziksel veya duygusal acı çekmemek her birimizin doğal içgüdüsüdür. Fakat öyle bir hayat yaşıyoruz ki sü-

rekli acı çekiyoruz. Bana uygun olmayan bir şey yiyince midem ağrımaya başlıyor. Birisi bana kötü bir laf edince inciniyorum. Özlediğim şeyi yapmama engel olununca kendimi hayal kırıklığına uğramış ve zavallı hissediyorum. Babam veya oğlum öldüğü için mutsuz oluyorum ve benzeri. İster hoşlanayım ister hoşlanmayayım hayat sürekli beni etkiliyor ve ben hep inciniyorum, hayal kırıklığına kapılıyorum, acılı tepkiler veriyorum. Öyleyse yapmam gereken şey tüm bu süreci kavramaktır. Ne var ki, gördüğünüz gibi, çoğumuz bundan kaçıyoruz.

Psikolojik olarak içiniz acıyorsa ne yaparsınız? Birinden sizi teselli etmesini beklersiniz, kitap okursunuz, radyoyu açarsınız ya da gidip *puja* yaparsınız. Bütün bunlar sizin acıdan kaçtığınızın göstergeleridir. Eğer bir şeyden kaçarsanız elbette onu anlayamazsınız. Ama acınızı gözlemlerseniz, anbean ona bakarsanız, onda yatan sorunu kavramaya başlarsınız ve bu hırs değildir. Acınızdan kaçtığınızda, ona bağlanıp kaldığınızda, onunla cebelleştiğinizde ya da onun etrafına yavaş yavaş teoriler ve umutlar ördüğünüzde hırs ortaya çıkar. Acıdan kaçtığınızda, sığındığınız şey çok önem kazanır, çünkü kendinizi onunla özdeşleştirirsiniz. Kendinizi ülkenizle, mevkinizle, Tanrı'nızla özdeşleştirirsiniz ve bu bir hırs türüdür.

13

ANLAMAK EZBERLEMEK DEĞİLDİR

Bütün bu konuşmalarda söylediklerim sadece hatırlansın diye söylenmiş şeyler değildir. Duyduklarınızı zihninize depolayın, sonradan hatırlayın ve hatırladığınız şeyler üzerine düşünün veya ona göre hareket edin diye konuşma yapmıyorum. Eğer size söylediklerimi sırf zihninize depolamakla yetinirseniz ezberden öteye geçmez bu; canlı bir şey, sahiden anladığınız bir şey olmaz. Hatırlamak değil anlamak önemlidir. Umarım bu ikisi arasındaki farkı görebiliyorsunuzdur. Anlamak hemen doğrudan gerçekleşir, yoğun bir şekilde deneyimlediğiniz bir şeydir o. Fakat eğer duyduklarınızı hatırlamakla yetinirseniz, o sadece bir şablona, takip edilecek bir rehbere, tekrarlanacak bir slogana, taklit edilecek bir fikre, yaşamınızı dayandıracağınız bir ideale hizmet eder. Anlamak bir hatırlama meselesi değildir. O sürgit bir yoğunluk, devamlı bir keşiftir.

Dolayısıyla eğer size anlattıklarımı sadece hatırlarsanız, hatırladığınız şeye göre eylemde bulunmaya ve eyleminizi

ona uydurmaya çalışırsınız. Öte yandan eğer sahiden artlarsanız işte bu anlayış beraberinde eylemi getirir ve o zaman hatırladığınız şeye göre eyleme geçmek zorunda kalmazsınız. İşte bu nedenle sadece hatırlamakla yetinmeyip dinlemek ve hemen anlamak çok önemlidir.

Kimi sözleri, kimi ifadeleri ya da burada içinizde uyanan kimi duygulan hatırlayıp eyleminizi hatırladığınız şeyle kıyasladığınızda, eyleminiz ile hatırladığınız şey arasında hep bir boşluk oluşur. Fakat eğer gerçekten anlarsanız o zaman kopyalamazsınız. Belli bir kapasiteye sahip olan herkes kimi sözleri hatırlayıp sınavdan geçebilir ama eğer gördüklerinizin, duyduklarınızın, hissettiklerinizin içeriğini tümüyle kavrarsanız, işte bu kavrayış yönlendirmek, şekillendirmek ya da kontrol etmek zorunda kalmayacağınız bir eylemi doğurur.

Eğer sadece hatırlarsanız, her zaman kıyaslama yaparsınız ve kıyaslama sahiplenmeci toplumumuzun dayandığı kıskançlığı körükler. Kıyaslama asla anlayış doğurmaz. Anlayışta sevgi varken, kıyaslama sırf akıl yürütmedir; zihnin taklit etme, peşinden gitme işlemidir ve bu işlemde hep liderin ve onun peşinden gidenin taşıdığı tehlike yatar. Bunu anlıyor musunuz?

Bu dünyada, toplumun yapısı lidere ve onun peşinden gidene, örneğe ve onu takip edene, kahramana ve ona tapmana dayanır. Şayet bu liderlik ve liderin peşinden gitme sürecinin ötesine geçerseniz, birini takip etmekte inisiyatife yer olmadığını görürsünüz. Ne lider ne de sizin için özgürlük yoktur; çünkü lideri siz yaratıyorsunuz ve ardından lider sizi kontrol ediyor. Kendini adama, yücelik, bilgelik, sevgi örneğini takip ettiğiniz sürece, hatırlanıp kopyalanacak bir ideale sahip olduğunuz sürece, ideal ile sizin eyleminiz arasında kaçınılmaz olarak bir boşluk, bir bölünme oluşur. Bunun hakikatini sahiden gören bir insan ne ideale, ne de örneğe sahip olur; hiç kimseyi takip etmez. Onun nezdinde ne gu-

ru, ne mahatma ne de kahraman lider vardır. O sürekli içinde yatan şeyi ve ister babası ya da annesi, ister öğretmeni, ister benim gibi hayatına ara sıra giren biri olsun başkalarından duyduklarını anlamaya çalışır.

Eğer siz şimdi dinliyor ve anlıyorsanız, o zaman ne takip ediyor ne de taklit ediyorsunuzdur; dolayısıyla bunda korku değil sevgi vardır.

Bütün bunları kendi başınıza apaçık görmeniz çok önemlidir, böylece kahramanlar tarafından büyülenmezsiniz ya da örnekler tarafından gözünüz bağlanmaz. Örnekler, kahramanlar, idealler hatırlanmak zorundadır ve kolayca unutulabilirler; bu nedenle resim, put ya da slogan formunda hep bir hatırlatıcıya sahip olmak zorundadırlar. Bir ideali, bir örneği takip ederken siz sadece hatırlarsınız ve bu hatırlayışta anlayış yoktur. Mevcut halinizi olmak istediğiniz halle karşılaştırırsınız ve bu karşılaştırma otoriteyi besler; içinde sevgi bulunmayan kıskançlığı ve korkuyu körükler.

Lütfen bütün bu anlattıklarımı çok dikkatli dinleyip kavrayın, bu sayede liderlerin, örneklerin peşinden gitmez, idealleri taklit veya kopya etmezsiniz; çünkü o zaman insani haysiyete sahip özgür bir birey olursunuz. Şayet kendinizi sürekli idealle, ***olmanız gerekenle*** karşılaştırırsanız özgür olamazsınız. Ne kadar çirkin ya da güzel veya ne kadar korkak olursanız olun, gerçekte ne olduğunuzu anlamanız bir hatırlama meselesi, bir ideali anımsama meselesi değildir. Günlük ilişkilerinizde kendinizi anbean gözlemlemeli, kendinizin farkında olmalısınız. Gerçekte ne ***olduğunuzun*** bilincine varmanız bir anlama etkinliğidir.

Eğer benim anlattıklarımı sahiden pürdikkat dinleyip kavrarsanız, geçmiş nesillerin yarattığı tamamen yalan yanlış şeylerden kurtulursunuz. Sadece zihni ve kalbi çarpıtmaya, korkuyu ve kıskançlığı beslemeye yarayan bir ideali anımsama ve taklit etme yükünden kurtulursunuz. Bütün bunları bilincinde olmadan çok derinden dinliyor

olabilirsiniz; umarım öyledir; çünkü o zaman derin dinleyiş ve taklitten sıyrılışla birlikte gelen olağanüstü dönüşümü fark edebilirsiniz.

Dinleyici: Güzellik öznel midir yoksa nesnel mi?

Krishnamurti: Güzel bir şey görüyorsunuz, sözgelimi dağlardan gelen bir nehri veya paçavralar içinde ağlayan bir çocuğu. Eğer duyarlı değilseniz, çevrenizde olan bitenlerin farkına varmazsınız, o zaman sadece umursamazlık içinde olayın yanından geçip gidersiniz. Başının üstünde yük taşıyan bir kadın çıkar karşınıza. Kirli kıyafetler içinde aç ve yorgundur. Onun yürüyüşünün güzelliğinin farkına varır mısınız ya da fiziksel durumuna dikkat eder misiniz? Ne kadar kirli olursa olsun sarisinin rengini görebilir misiniz? Bunlar sizi ilgilendiren nesnel etkilerdir ve duyarlı değilseniz bu etkilerin değerini takdir edemezsiniz, değil mi?

Duyarlı olmak sadece güzel olan şeylerin değil, çirkin olan şeylerin de farkına varmaktır. Nehirler, yeşil tarlalar, uzaktaki ağaçlar, akşam bulutları, bunlara güzel diyoruz. Pis yarı aç köylüler, sefalet içinde yaşayan insanlar, düşünce kapasitesi kıt olanlar, hissizler, bunlara da çirkin diyoruz. Şayet gözlem yaparsanız çoğumuzun güzele bağlanıp çirkini dışladığım fark edersiniz. Oysa güzelle birlikte çirkine de duyarlı olmak önemli değil midir? İşte bu duyarlılık eksikliği hayatı güzel ve çirkin diye ikiye bölmemize neden oluyor. Halbuki eğer güzelle birlikte çirkine de açık, duyarlı, kayıtlı olursak güzelle birlikte çirkinin de anlam dolu olduğunu algılarız ve bu algılayış hayata zenginlik katar.

Peki, güzellik öznel midir nesnel mi? Eğer körseniz, sağırsanız ve müziği hiç duyamıyorsanız, güzellikten yoksun mu kalırsınız? Ya da güzellik içsel bir şey midir? Gözlerinizle göremiyor olabilirsiniz, kulaklarınızla duyamıyor olabilirsiniz ama eğer her şeye karşı sahiden açık, duyarlı ol-

ma halini tecrübe ediyorsanız, içinizde olup biten her şeyin, her düşüncenin, her duygunun derinden farkındaysanız, bunda da bir güzellik yok mudur? Ne var ki gördüğünüz gibi bizler, güzelliğin dışımızdaki bir şey olduğunu sanıyoruz. İşte bu nedenle resimler alıp duvarlarımıza asıyoruz. Şık ***sarilere,*** takım elbiselere, türbanlara sahip olmak, çevremizi zarif şeylerle donatmak istiyoruz, çünkü nesnel bir hatırlatıcı olmayınca içimizdeki bir şeyi yitireceğimizi düşünüyoruz. Fakat hayatı, varoluşun tüm sürecini nesnel ve öznel diye ayırabilir misiniz? Hayat birleşik bir süreç değil midir? Dışsal olmadan içsel olmaz, keza içsel olmadan da dışsal olmaz.

Dinleyici: Neden güçlüler zayıfları eziyor?

Krishnamurti: Zayıfları eziyor musunuz? Gelin bunun üzerinde duralım. Bir tartışmada veya fiziksel güç meselelerinde sizden daha küçük olan kardeşinizi bertaraf etmiyor musunuz? Niçin? Çünkü kendinizi ortaya koymak istiyorsunuz. Gücünüzü göstermek istiyorsunuz, ne kadar iyi veya kuvvetli olduğunu gözler önüne sermek istiyorsunuz, böylece tahakküm kurup küçük çocuğu bir kenara itiyorsunuz; ağırlığınızı ortaya koyuyorsunuz. Yetişkin insanlar için de aynı şey geçerli. Onlar sizden büyükler, sizden biraz daha fazla şey biliyorlar, mevkileri, paraları ve otoriteleri var, dolayısıyla sizi bastırıp bir kenara itiyorlar, siz bunu kabulleniyorsunuz ve sonuçta siz de sizden alt konumda olan birine aynı şeyi yapıyorsunuz. Herkes kendini kanıtlamak, baskı kurmak, başkalarından daha güçlü olduğunu göstermek derdinde. Çoğumuz bir hiç olmayı istemeyiz. Falanca veya filanca olmak isteriz ve başkaları üzerindeki gücümüzü göstermek bize o tatmini, falanca veya filanca olduğumuz hissini verir.

Dinleyici: Bu yüzden mi büyük balık küçük balığı yutuyor?

Krishnamurti: Hayvanlar âleminde büyük balığın küçük balıkla beslenmesi herhalde doğaldır. Bizim değiştiremeyeceğimiz bir olgu bu. Fakat büyük insanın küçük insanın sırtından geçinmesi şart değildir. Eğer zekâmızı nasıl kullanacağımızı bilirsek, sadece fiziksel anlamda değil, psikolojik anlamda da başkalarının sırtından geçinmeye bir son verebiliriz. Bu sorunu görüp kavramak, yani zekâya sahip olmak başkalarının sırtından geçinmeye son vermek demektir. Ne var ki çoğumuz başkalarının sırtından geçinmek istiyoruz, dolayısıyla bizden zayıf olanın zayıflığından istifade ediyoruz. Özgürlük aklına esen her şeyi yapma serbestliği değildir. Ancak zekâ varsa gerçek özgürlük: sağlanabilir ve zekâ ilişkileri anlamakla açığa çıkar: sizinle benim aramdaki ilişkiyi ve her birimiz arasındaki ilişkiyi.

Dinleyici: Bilimsel keşiflerin hayatımızı kolaylaştırdığı doğru mu?

Krishnamurti: Hayatınızı kolaylaştırmadı mı? Elektriği kullanıyorsunuz, değil mi? Düğmeye bastığınızda ışık yanıyor. Odanızdaki telefonla canınız istediğinde Bombay veya New York'taki arkadaşınızla konuşabiliyorsunuz. Bu kolaylık değil mi? Ya da uçağa atlayıp çok çabuk Delhi'ye veya Londra'ya gidebiliyorsunuz. Bütün bunlar bilimsel keşiflerin ürünü olup hayatı kolaylaştırmaktadır. Bilim hastalıkların tedavisine yardım etti ama aynı zamanda binlerce insanı öldürebilen hidrojen bombasını da üretti. Öyleyse bilim sürekli yeni şeyler icat ederken, eğer bilimsel bilgilerimizi zekâyla, sevgiyle kullanmazsak kendimizi yıkıma sürükleriz.

Dinleyici: Ölüm nedir?

Krishnamurti: Ölüm nedir? Küçük bir kızdan geldi bu soru. Nehre taşman ölü bedenleri gördün; kurumuş ölü yaprakla-

ra ve ağaçlara rastladın; meyvelerin zamanla çürüyüp bozulduklarım biliyorsun. Sabahleyin birbirleriyle cıvıl cıvıl ötüşen hayat dolu kuşlar akşamleyin ölebiliyor. Bugün canlı olan bir kişi yarın bir felaketle devrilebiliyor. Bütün bunları görüyoruz. Ölümü hepimiz yaşayacağız. Bir gün hepimiz öleceğiz. Otuz, elli veya seksen yıl kâh korku içinde acı çekerek kâh mutlu yaşayabilirsiniz; ama ömrünüz bittiğinde artık yoksunuz demektir.

Yaşamak dediğimiz şey nedir? Peki ya ölüm dediğimiz şey? Bu gerçekten çetrefilli bir mesele ve meseleye gerçekten girmek isteyip istediğinizden emin değilim. Eğer yaşamın ne olduğunu anlayabilirsek, o zaman belki ölümün ne olduğunu da anlayabiliriz. Sevdiğimiz bir insanı kaybettiğimizde, kendimizi ondan mahrum kalmış ve yalnız hissederiz; bu nedenle ölümün yaşamla ilgisinin olmadığım söyleriz. Ölümü yaşamdan ayırırız. Oysa ölüm yaşamdan ayrı mıdır? Yaşamak bir ölüm süreci değil midir?

Çoğumuza göre yaşamın anlamı nedir? Biriktirmek, seçmek, acı çekmek, şen kahkahalar atmak. Ve arka planda, tüm zevklerin ve acıların gerisinde korku var; sona erme korkusu, yarın ne olacak korkusu, ünden ve sandan, maldan ve mevkiden mahrum kalma korkusu ki biz bütün bunların devam etmesini istiyoruz. Fakat ölüm kaçınılmaz; bu nedenle "Ölümden sonra ne olacak?" diye soruyoruz.

Peki, ölümle son bulan şey nedir? Hayat mı? Hayat nedir? Hayat sırf nefes alıp verme işlemi midir? Yemek, nefret etmek, sevmek, kazanmak, sahip olmak, kıyaslamak, kıskanmak, işte bunlar çoğumuzun yaşam diye bildiği şeydir. Çoğumuz için yaşam ıstırap çekmek, zevk ile acı, umut ile hayal kırıklığı arasındaki bitmeyen kavgadır. Ve bu sona eremez mi? Biz ölmeyelim mi? Sonbaharda soğuk havaların gelmesiyle birlikte ağaçların yaprakları dökülür ve baharda ağaçlar yeniden yaprak açar. Aynı şekilde, biz de düne ait her şeye, bütün birikimlerimize, umutlarımıza, kazandığımız başarıla-

ra bir ölü gibi tepkisiz kalmamalı mıyız? Bütün bunlara bir ölü gibi tepkisiz kalıp yarın yemden yaşamalıyız ki, yeni bir yaprak gibi taze, hassas ve duyarlı olalım. Sürekli ölen bir insan için ölüm yoktur. Öte yandan "Ben filancayım ve bu varlığımı devam ettirmeliyim" diyen bir insan için her zaman ölüm ve *ghat* (ölü yakma basamağı) vardır ve böyle bir adam sevgiyi tanıyamaz.

14

KISKANÇLIK NEDİR?

İnsanın parçalanmasında çeşitli faktörler rol oynar ve bu parçalanma değişik yollarla gerçekleşir. Birleştirmek bir araya getirmek, bütünlemek demektir. Eğer bütünseniz düşünceleriniz, duygularınız ve eylemleriniz tamamen birdir, bir yönde hareket eder ve birbiriyle çelişmez. Çatışmasız bütün bir insansınızdır. Birleşmeden kastedilen budur. Parçalanma ise bunun tersidir; parçalara ayrılma, birleştirilmiş şeyi dağıtma, paramparça etme demektir. Ve insanın parçalanmasının, bölünmesinin, kendini yıkmasının değişik yolları vardır. Belli başlı faktörlerden birinin kıskançlık duygusu olduğunu düşünüyorum. Kıskançlık duygusu öylesine gizlidir ki insani çabalarda farklı isimler altında değerli, faydalı ve güvenilir bir unsur olarak görülür.

Kıskançlığın ne olduğunu biliyor musunuz? Siz henüz çok küçükken başlar; sizden daha iyi görünen, daha iyi şeylere sahip olan veya daha yüksek bir mevkiyi işgal eden birini kıskanırsınız. Sınıfınızda başka bir erkek veya kız sizi geçmişse,

anne babası daha zenginse veya daha seçkin bir aileye mensupsa onu kıskanırsınız. Demek ki çekemezlik veya kıskançlık çok hassas bir çağda başlıyor ve adım adım rekabet biçimini alıyor. Kendinizi öne çıkarmak için bir şey yapmak istersiniz, daha iyi notlar almak, başkalarından daha iyi sporcu olmak gibi; başkalarım geçmek, onları gölgede bırakmak istersiniz.

Yaşınız ilerledikçe kıskançlık daha da artar. Yoksullar zenginlere imrenirken, zenginler kendilerinden daha zenginlere özenir. Geçmişte birtakım deneyimlere sahip olup daha fazla deneyim yaşamak isteyen kimseler de kıskançlık içindedir. Daha iyi yazmak isteyen yazar da kıskançlık duyar. Daha iyi olma, daha değerli olma, şundan veya bundan daha fazlasına sahip olma arzusu sahiplenmeciliktir, toplama, elde etme etkinliğidir. Eğer gözlem yaparsanız çoğumuzun içinde sahiplenme, daha fazla kıyafet, daha fazla ev, daha fazla mal mülk edinme dürtüsünün yattığım fark edebilirsiniz. Eğer bunları istemiyorsak, daha fazla deneyim, daha fazla bilgi isteriz; başkalarının bildiklerinden daha fazlasını bildiğimizi, onlardan daha çok okuduğumuzu hissetmek isteriz. Devlet katında yüksek bir makamda yer alan bir memura başkalarından daha yakın olmak isteriz ya da başkalarından daha çok ruhsal, içsel gelişim kaydettiğimizi sezmek isteriz. Mütevazı, erdemli, ifade gücü yüksek kişiler olduğumuzun farkında olmak isteriz.

Öyleyse ne kadar çok şeye sahip olursak o kadar parçalanırız. Ne kadar fazla mal mülk, ün, deneyim, bilgi edinirsek o kadar çabuk bozuluruz. Falanca veya filanca olmak ya da daha fazlasına sahip olmak isteği evrensel kıskançlık hastalığım yayar. Bunu kendinizde ve çevrenizdeki yetişkin insanlarda görmediniz mi? Öğretmenin profesör olma, profesörün dekan olma isteğiyle yanıp tutuştuğunu hiç fark etmediniz mi? Ya da annenizin ve babanızın daha fazla mal mülk veya nam istediğini gözlemlemediniz mi? Sahiplenme mücadelesi

içinde bizler acımasızlaşıyoruz. Sahiplenmede sevgi yoktur. Sahiplenmeci yaşam tarzı kişinin komşusuyla, toplumla bitmek tükenmek bilmeyen bir kavgasıdır ve kavgada her zaman korku vardır; yine de bütün bunları bizler haklı çıkarıp kıskançlığı kaçınılmaz olarak kabulleniyoruz. Sahiplenmeci olmamız gerektiğini düşünüyoruz, ona güzel adlar takıyoruz. Evrim, gelişme, ilerleme, kalkınma diyoruz ve onun şart olduğunu söylüyoruz.

Gördüğünüz gibi, çoğumuz bu meselelerin farkında değiliz; açgözlü, sahiplenmeci olduğumuzun, kıskançlığın kalplerimizi nasıl kemirdiğinin, zihinlerimizin nasıl bozulduğunun farkında değiliz. Ve bir an için bunun farkına varsak bile ya kendimizi aklıyoruz ya da bunun yanlış olduğunu söylemekle yetiniyoruz veya değişik yollarla ondan kaçmaya çalışıyoruz.

Kıskançlık kişinin içinde yer etmiş, keşfedilmesi veya açığa çıkarılması çok zor bir şeydir, çünkü zihin kıskançlığın merkezidir. Bizzat zihin kıskançtır. Zihnin esas yapısı sahiplenmeye ve kıskançlığa dayanır. Eğer kendi düşüncelerinizi yoklarsanız, düşünme biçiminizi gözlemlerseniz düşünme adını verdiğimiz etkinliğin genellikle bir karşılaştırma işlemi olduğunu görürsünüz. "Ben daha iyi açıklayabilirim. Ben daha fazla bilgiye, daha fazla irfana sahibim." "Daha fazla" diye düşünmek sahiplenmeci zihnin yapacağı bir iştir; o zihin öyle çalışır, bu onun varoluş tarzıdır. Eğer "daha fazla" diye düşünmezseniz, başka türlü düşünmenin son derece zor olduğunu fark edersiniz. "Daha fazla" çabası düşüncenin kıyaslamacı hareketidir ve bu hareket zamanı yaratır: Falanca veya filanca olmak için gereken zamanı. Bu bir kıskançlık, sahiplenme edimidir. Karşılaştırmalı düşünen zihin "Ben şimdi *falancayım* ve bir gün *filanca* olacağım" der. "Şimdi çirkinim ama gelecekte güzel olacağım." Dolayısıyla sahiplenmecilik, kıskançlık, kıyaslamak düşünme tatminsizlik ve huzursuzluk doğurur ve bizim buna tepkimiz, elimizdekilerle yetin-

memiz ve memnun olmamız gerektiğini söylemektir. Nitekim merdivenin tepesindekiler de bunu söylüyorlar. Din evrensel olarak memnuniyeti öğütlüyor.

Gerçek memnuniyet bir tepki değildir; sahiplenmeciliğin zıttı değildir o; çok daha geniş ve çok daha önemlidir. Memnuniyeti sahiplenmeciliğin zıddı olan insan bitkiye benzer; çoğu insan gibi içsel anlamda ölüdür o insan. Çoğu insan epey sessiz sakindir, çünkü içsel olarak ölüdür; içsel anlamda ölmelerinin nedeni de zıddı, gerçekte olduklarının zıddını yeşertmiş olmalarıdır. Kıskançlık içindeyken "Ben kıskanmamalıyım" derler. Bir peştamal giyip "Ben artık hiçbir şeye sahip olmayacağım" diyerek kıskançlığın hiç bitmeyen kavgasını inkâr edebilirsiniz; ama tam da bu iyi olma, sahiplenmeci olmama isteği, zıddı hayata geçirme çabası yine zaman alanının içindedir; yine kıskançlık duygusunun bir parçasıdır, çünkü yine falanca olmak istiyorsunuzdur. Gerçek memnuniyet böyle olmaz; o çok daha yaratıcı ve esaslıdır. Memnun olmayı ***seçmekte*** memnuniyet yoktur; memnuniyet bu şekilde gerçekleşmez. Gerçekte ne olduğunuzu anlar ve olmanız gerekenin peşinden gitmezseniz memnuniyete erişirsiniz.

İstediğiniz her şeyi başardığınızda memnun olacağınızı sanıyorsunuz. Vali veya yüce bir aziz olmak isteyebilirsiniz ve bu amaca ulaştığınızda memnun olacağınızı sanıyorsunuz. Başka bir deyişle, kıskançlık yaparak memnuniyete ulaşmayı umuyorsunuz. Yanlış bir araçla doğru bir sonuca varmayı bekliyorsunuz. Memnuniyet tatmin olmak değildir. Memnuniyet çok yaşamsal bir şeydir; gerçekte olanın kavranmasını içeren bir yaratıcılık halidir. Gerçekte ***ne olduğunuzu*** anbean, günbegün kavramaya başlarsanız bu kavrayıştan olağanüstü bir enginliğin, sınırsız bir idrakin doğduğunu görürsünüz. Yani eğer açgözlüyseniz, önemli olan açgözlülüğünüzü kavramak ve açgözlü olmamaya çalışmamaktır, çünkü açgözlü olmamaya çalışmak isteği de açgözlülüğün bir türüdür.

Dinsel yapımız, düşünme biçimlerimiz, toplumsal hayatimiz, yaptığımız her şey sahiplenmeciliğe, kıskanç bakış açımıza dayanıyor ve yüzyıllardan beri biz bu şekilde yetiştirildik. Buna öylesine şartlandırıldık ki "daha iyisi", "daha fazlası" olmadan düşünemiyoruz; bu yüzden kıskançlığı arzulanır bir şey kılıyoruz. Ona kıskançlık demiyor, üstü kapalı isimler takıyoruz; ama sözcüğün ötesine geçerseniz, "daha fazlasına" duyulan bu azgın arzunun benliği kuşatan, benmerkezci bir arzu olduğunu fark edersiniz. Sınırlayıcı bir düşüncedir o.

Kıskançlıkla, "ben"le, mal mülk veya erdem sahibi olma arzusuyla sınırlanan zihin asla gerçekten dindar bir zihin olamaz. Dindar zihin kıyaslama yapmaz. Dindar zihin olanı tam anlamıyla görür ve kavrar. İşte bu nedenle kendinizi anlamanız, yani zihninizin işleyiş biçimini, kıskançlığı, sahiplenmeyi ve kıyaslamayı yaratan uğraşın sürekli baskısını, dürtüleri, niyetleri, özlemleri, arzuları anlamanız çok önemlidir. ***Olanın*** kavranmasıyla bütün bunlar sona ererse, ancak o zaman gerçek dini, Tanrı'nın ne olduğunu öğrenirsiniz.

Dinleyici: Hakikat göreceli midir yoksa mutlak mı?

Krishnamurti: Öncelikle sözcükler yoluyla sorunun anlamını deşmeye çalışalım. Mutlak bir şey istiyoruz, değil mi? İnsan kalıcı, sabit, değişmez, nihai bir şeye özlem duyuyor; hiç bozulmayan, ölüm nedir tanımayan bir şeye, bir ideaya, bir hisse, hiç bitmeyen ve dolayısıyla zihnin bağlanabileceği bir hale özlem duyuyor. Soruyu anlayıp doğru cevabı vermeden önce bu özlemi anlamamız gerekiyor.

İnsan zihni her şeyde kalıcılığı arıyor, ilişkilerde, mal mülkte, erdemde. Asla bozulmayacak bir şey istiyor. İşte bu nedenle Tanrı'nın kalıcı veya hakikatin mutlak olduğunu söylüyoruz.

Peki, hakikat nedir? Hakikat olağanüstü bir gizem, uzakta, akla hayale getirilemeyecek soyut bir şey midir? Yoksa ha-

kikat anbean, günbegün keşfedebileceğiniz bir şey midir? Eğer bir şey biriktirilebiliyorsa, deneyimle toplanabiliyorsa o şey hakikat değildir, çünkü bu toplamanın altında aynı sahiplenme ruhu yatar. Keza eğer hakikat ancak meditasyon sistemiyle ya da feragat ve adanma pratiğiyle bulunabilecek uzakta bir şeyse, yine o hakikat değildir, çünkü bu da bir sahiplenme işlemidir.

Hakikatin ne kadar önemsiz ya da geçici de olsa her eylemde, her düşüncede, her duyguda keşfedilip anlaşılması gerekir; günün her anında gözlemlenmesi gerekir; karının ve kocanın birbirlerine söylediklerinde, bahçıvanın ve arkadaşlarınızın sözlerinde ve kendi düşünme sürecinizde hakikate kulak kabartılmalıdır. Düşünceniz yanlış olabilir, şartlanmış ve sınırlı olabilir; bu durumda düşüncenizin şartlanmış ve sınırlı olduğunu keşfetmek hakikattir. İşte tam da bu keşif zihninizi sınırlamadan kurtarır. Eğer açgözlü olduğunuzu keşfederseniz -başkalarının sözleriyle değil de bizzat kendiniz onu keşfederseniz- bu keşif hakikattir ve bu hakikat sizin açgözlülüğünüz üzerinde kendi etkisini gerçekleştirir.

Hakikat sizin elde edebileceğiniz, biriktirebileceğiniz, depolayabileceğiniz ve sonra da bir rehber olarak ona bel bağlayabileceğiniz bir şey değildir. Bu sadece sahiplenmenin başka bir türüdür. Ve zihin için elde etmemek, biriktirmemek çok zordur. Bunun önemim kavradığınızda, hakikatin ne denli olağanüstü bir şey olduğunu görürsünüz. Hakikat zamansızdır ama onu yakaladığınız anda -"Hakikati buldum, o artık benim" dediğinizde-, o artık hakikat değildir.

Demek ki hakikatin zamansız veya "mutlak" olup olmadığı zihne bağlıdır. Zihin "Mutlağı, asla bozulmayan ve ölüm nedir bilmeyen bir şeyi istiyorum" dediğinde, sahiden istediği şey bağlanabileceği kalıcı bir şeydir; böylece kalıcı olanı yaratır. Öte yandan içinde ve dışında olan biten her şeyin bilincinde olan ve onun aslım gören bir zihin zamansızdır; ve

ancak böyle bir zihin isimlerin ötesindeki, kalıcı ve geçici olanın ötesindeki şeyi bilebilir.

Dinleyici: Dışsal farkındalık nedir?

Krishnamurti: Bu salonda oturduğunuzun farkında değil misiniz? Ağaçların, güneş ışığının farkında değil misiniz? Karganın gakladığının, köpeğin havladığının farkında değil misiniz? Çiçeklerin renklerini, yaprakların hareketini, yanınızdan geçen insanları görmüyor musunuz? İşte bu dışsal farkındalıktır. Günbatımını, geceleyin yıldızları, sularda yansıyan ay ışığını gördüğünüzde, işte bu dışsal farkındalıktır, değil mi? Ve dış dünyanın farkına vardığınız gibi, aynı zamanda içsel olarak düşüncelerinizin ve duygularınızın, içgüdülerinizin ve dürtülerinizin, önyargılarınızın, kıskançlığınızın, ihtirasınızın ve gururunuzun farkına varabilirsiniz. Eğer gerçekten dış dünyanın farkına varırsanız, sizde içsel farkındalık da uyanmaya başlar ve insanların söylediklerine, okuduklarınıza ve benzeri şeylere verdiğiniz tepkilerin giderek daha fazla farkına varırsınız. İnsanlarla kurduğumuz ilişkilerde verdiğimiz dışa yönelik tepkiler içsel istek, umut, endişe, korku halinin ürünüdür. Bu içsel ve dışsal farkındalıklar insan anlayışının topyekûn birleşmesini doğuran bütüncül bir süreçtir.

Dinleyici: Gerçek nihai mutluluk nedir?

Krishnamurti: Tam anlamıyla sağlıklıysanız bedeninizin bilincinde olmazsınız, değil mi? Ancak hastalıkta, rahatsızlıkta, acıda bedeninizin bilincine varırsınız. Dirençsiz tam bir düşünme özgürlüğüne sahip olduğunuzda düşüncenizin bilincinde olmazsınız. Ancak anlaşmazlık, engel, sınırlama olduğunda düşündüğünüzün farkına varırsınız. Aynı şekilde, mutluluk farkında olduğunuz bir şey midir? Sevinç anında

sevinçli olduğunuzun farkında mısınızdır? Ancak mutsuz olduğunuzda mutluluğu istersiniz ve o zaman "Gerçek nihai mutluluk nedir?" diye sorarsınız.

Zihnin kendi kendine nasıl oyunlar oynadığım görüyorsunuz. Mutsuz, zavallı ve sefalet içinde bulunduğunuzdan nihai, kalıcı bir mutluluk arıyorsunuz. Peki, böyle bir şey var mı? Kalıcı mutluluğu sormak yerine size musallat olup hem fiziksel hem de psikolojik acılar veren hastalıklardan nasıl kurtulacağınızı öğrenin. Özgür olduğunuzda sorun kalmaz, o zaman nihai mutluluğun olup olmadığım ya da mutluluğun ne olduğunu sormazsınız. Yalnızca hapishanede bulunan tembel ahmak insan özgürlüğün ne olduğunu öğrenmek ister ve tembel, ahmak insanlar da o insana özgürlüğü anlatır. Hapishanedeki insan için özgürlük salt bir varsayımdır. Fakat o hapishaneden çıktığında özgürlük hakkında varsayımda bulunmaz: Özgürlüğe zaten kavuşmuş olur.

Öyleyse mutluluğun ne olduğunu sormak yerine, neden mutsuz olduğumuzu irdelemek önemli değil midir? Zihin neden çarpıklaşıyor? Niçin düşüncelerimiz kısıtlı, küçük, eften püften? Düşüncenin kısıtlı bir niteliği olduğunu kavrar ve onun hakikatim görürsek, hakikati özgürce keşfetmiş oluruz.

Dinleyici: İnsanlar neden bir şeyler istiyorlar?

Krishnamurti: Aç olduğunda yemek istemez misin? Giysiler ve başım sokacağın bir ev istemez misin? Bunlar normal istekler, değil mi? Sağlıklı insanlar doğal olarak bazı şeylere ihtiyaç duyduklarını bilirler. Yalnızca hastalıklı veya dengesiz insan "Yiyeceğe ihtiyacım yok" der. Yalnızca çarpık bir zihin yaşamak için bir sürü eve sahip olur veya hiçbir eve sahip olmaz.

Enerji tüketirken bedeniniz acıkır, bu nedenle daha fazla yiyecek ister ki bu da normaldir. Fakat eğer "En leziz yemeği yemeliyim, yalnızca damak zevkime uygun yemeği yemeli-

yim" derseniz, o zaman doğru yoldan çıkarsınız. Yalnızca zenginler değil dünyadaki herkes yiyeceğe, giyeceğe ve barınağa sahip olmalıdır ama eğer bu fiziksel ihtiyaçlar gereğinden fazla sınırlandırılırsa, kontrol edilirse ve sadece belli bir azınlığa özgü kabul edilirse o zaman sapkınlığa düşülür; doğal olmayan bir süreç başlar. Eğer "Ben biriktirmeliyim, kendim her şeye sahip olmalıyım" derseniz başkalarını günlük ihtiyaçlarından mahrum bırakmış olursunuz.

Gördüğünüz gibi değindiğimiz sorun basit değil, çünkü biz günlük ihtiyaçlarımızdan başka şeyler de istiyoruz. Yaşamak için azıcık bir yiyecekle, birkaç kıyafetle ve küçük bir odayla yetinebilirim ama ben başka şeyler de istiyorum. Ünlü bir insan olmak, mevki, itibar ve güç sahibi olmak istiyorum. Tanrı'ya en yakın kişi olmak istiyorum. Arkadaşlarımın benim hakkımda iyi şeyler düşünmelerini istiyorum. Bu içsel istekler her insanın dışsal ihtiyaçlarım rayından çıkarıyor. Sorunun çözümü biraz zor, çünkü en zengin veya en güçlü insan olma arzusunun, falanca veya filanca olma isteğinin gerçekleştirilmesi yiyecek, giyecek ve barınak dahil kimi şeylere sahip olmaya bağlıdır, içsel zenginliğe kavuşmak için bu gibi şeylere gereksinim duyarım ama bu bağımlılık hali içinde olduğum sürece, içsel zenginliğe -yani aslında içsel sadeliğeulaşmam imkânsızdır.

15

YARATICI OLAN HAFIZA DEĞİL ANLAYIŞTIR

Belki içinizden bazıları kıskançlık konusunda söylediklerime kulak asmıştır. ***Hatırlamak*** sözcüğünü kullanmıyorum, çünkü daha önce de açıkladığım gibi, sözcükleri veya deyimleri salt hatırlamak zihni köreltir, hantallaştırır, uyuşturur ve yaratıcılıktan yoksun bırakır. Salt hatırlamak çok yıkıcıdır. Özellikle gençken önemli olan şey hafızayı doldurmak değil anlamaktır, çünkü anlayış zihni özgür kılar, eleştirel analiz yetisini uyandırır. Olguları mantığa vurmakla kalmayıp içyüzünü görmenizi sağlar. Kimi deyimleri, cümleleri veya örneğin kıskançlık hakkındaki fikirleri salt hatırlamakla yetinirseniz, bu hatırlayış kıskançlık olgusuna bakmanıza engel olur. Fakat eğer hayır işleri, yardımseverlik ve din maskesi ardına veya büyük kişi olma isteğinizin ardına saklanmış kıskançlığı görüp kavrarsanız, sahiden onu kendi başınıza fark edip anlarsanız, o zaman çekemezlikten, kıskançlıktan kurtulduğunuzu keşfedersiniz.

Demek ki anlamak gerçekten önemlidir, çünkü hatırlamak ölü bir şeydir ve herhalde bu, insanın yozlaşmasının en bü-

yük sebeplerinden biridir. Taklit etmeye, kopyalamaya, idealleri ve kahramanları takip etmeye çok eğilimliyiz. Peki, sonra ne oluyor? Yaratıcılığın alevi yavaş yavaş sönüyor ve geriye sadece arkası boş resim, sembol, sözcük kalıyor. Ezberlemek öğretildi bize ve bu elbette yaratıcı bir şey değil. Kitaplarda okuduğunuz ya da size öğretilen şeyleri salt hatırlamakta anlayış barınmaz ve yaşam boyunca sadece hafıza beslenirse, gerçek anlayış adım adım yok olmaya yüz tutar.

Lütfen beni dikkatli dinleyin, çünkü bu konuyu anlamak büyük önem taşıyor. Yaratıcı olan hafıza, ezberlemek değil ***anlayıştır.*** Zihninize yığdığınız şeyler değil anlayış özgürleştirici faktördür. Ve anlayış gelecekte gerçekleşmez. Salt hafızanın güçlendirilmesi gelecek fikrini doğurur ama eğer doğrudan kavrarsanız, yani bir şeyi kendi başınıza apaçık görürseniz o zaman sorun olmaz. Ancak apaçık görmediğiniz zaman sorun çıkar.

O halde önemli olan nokta sizin ne bildiğiniz veya ne yaşadığınız değil, şeyleri olduğu gibi görmek ve hemen anlamaktır; çünkü anlayış gelecekte değil şimdi hemen gerçekleşir. Deneyim ve bilgi anlayışın yerini aldığında, toplumsal hayatta bozukluk yaratan etmenlere dönüşürler. Çoğumuz için bilgi ve deneyim çok önemlidir ama eğer sözcüklerin ötesine geçip bilginin ve deneyimin gerçek anlamını idrak ederseniz, onların insanın bozulmasında rol oynayan büyük etmenler olduğunu görürsünüz. Bu demek değil ki bilgi hayatımızın belli alanlarında gerekli değildir. Ağaç yetiştirmeyi, ağacın bakımının nasıl yapılacağını, tavukların nasıl besleneceğini, düzgün bir aile hayatının nasıl kurulacağım, bir köprünün nasıl inşa edileceğini ve benzeri şeyler bilmek elbette gereklidir. Elimizde dosdoğru kullanılabilecek muazzam oranda bilimsel bilgi var. Sözgelimi bir dinamonun veya motorun nasıl yapılacağım bilmeliyiz. Öte yandan eğer anlayış yoksa salt ezber olan bilgi çok yıkıcı olur; ayrıca deneyimin de yıkıcı olabileceğini görürsünüz, çünkü deneyim hafızanın arka planını güçlendirir.

Yetişkin insanların memurlar gibi nasıl da bürokratik düşündüğünü hiç gözlemlediniz mi diye merak ediyorum. Eğer onlar öğretmense düşünce yapıları öğretmenlikle sınırlı kalıyor; kalpleri hayatın ritmiyle çarpmıyor. Dilbilgisi kurallarını, matematiği veya azıcık tarihi biliyorlar ve düşünce yapıları bu hafızayla, bu bilgiyle sınırlandırıldığı için bilgileri onları yıkıma sürüklüyor. Hayat başkalarından öğrenilecek bir şey değildir. Hayat deneyim biriktirmeden anbean dinlemeniz, anlamanız gereken bir şeydir. Her şeyden önce, deneyim biriktirdiğinizde elinize ne geçiyor? "Muazzam deneyim sahibi biriyim" veya "Onca sözcüğün anlamını biliyorum" dediğinizde bu bir ezber değil mi? Kimi deneyimleriniz var, ofisi nasıl işleteceğinizi, bir binayı veya köprüyü nasıl inşa edeceğinizi öğrendiniz ve bu donanıma göre yeni deneyimler elde ediyorsunuz. Deneyimi, yani hafızayı besliyorsunuz ve bu hafızayla hayatı karşılıyorsunuz.

Hayat tıpkı bir nehir gibi, dur durak bilmeden hızla, devamlı değişerek akıp gidiyor ve siz hafızanın ağır yüküyle hayatı karşılarsanız onunla asla temas kuramazsınız. Hafızanın yükünü ağırlaştırmaktan öteye gitmeyen bilginizle, deneyiminizle hayatın karşısına çıkıyorsunuz; böylece bilgi ve deneyim yavaş yavaş hayatta bozucu etmenlere dönüşüyor.

Umarım bu konuyu derinlemesine anlıyorsunuzdur, çünkü söylediklerim çok doğru şeyler ve eğer siz bunları anlarsanız, bilginizi doğru düzgün kullanabilirsiniz. Şayet anlamazsanız ve hayatı sürdürmenin, dünyadaki konumunuzu sağlamlaştırmanın bir aracı olarak bilgi ve deneyim toplamakla yetinirseniz, o zaman bilgi ve deneyim son derece yıkıcı hale gelip, sizin inisiyatifinizi ve yaratıcılığınızı yok eder. Çoğumuz otoritenin, başkalarının söylediklerinin, Bhavagad Gita'nın, ideallerin yükü altında öylesine ezildik ki hayatımız bir hayli sönükleşti. Bunların hepsi anılar, anımsamalardır; bizim anladığımız şeyler değiller, canlı da değiller. Anılarla yüklü olduğumuz sürece yeni bir şey olmaz ve sürekli kendi-

ni yenileyen hayatı kavrayamayız. Bundan dolayı hayatlarımız çok sıkıcı; bizler iyice uyuşuklaştık, zihinsel ve bedensel olarak giderek daha fazla hantallaşıp çirkinleşiyoruz. Bu durumu kavramak büyük önem taşıyor.

Sadelik zihnin deneyimin ve anıların yükünden kurtulmasıdır. Biz sadeliğin sadece birkaç giysiye sahip olmak ve başkalarına mendil açmak olduğunu sanıyoruz; sade bir hayatin çok az dünyevi nimet içerdiğini düşünüyoruz. Bunlar pekâlâ doğru olabilir. Ama gerçek sadelik bilgiden, anımsamaktan, deneyim toplamaktan kurtulmaktır. Çok az eşyaya sahip olup kendilerini gayet sade sayan insanlara hiç rastladınız mı? Onları hiç dinlediniz mi? Her ne kadar sadece bir peştamal ve asayla dolaşsalar da zihinleri ideallerle doludur. İçsel dünyaları çok karmaşıktır, sürekli kendileriyle mücadele ederler, kendi fikirlerinin ve inançlarının peşinden gitmek için didinip dururlar. İçsel dünyaları pek de sade değildir; kitaplardan edindikleri şeylerle, ideallerle, dogmalarla, korkularla doludur. Dışarıdan bakıldığında sadece bir peştamala ve asaya sahip olabilirler. Fakat hayatın gerçek sadeliği içsel olarak boş ve masum olmak ve bilgi birikiminden, inançlardan, dogmalardan, otorite korkusundan arınmaktır ve bu içsel sadelik hali ancak her bir deneyimi anbean sahiden kavradığınızda gerçekleşebilir. Eğer bir deneyimi kavramışsanız, o deneyim bitmiştir, ardında iz bırakmaz. Deneyimi anlamadığımız için, onun zevkini veya acısını anımsadığımız için asla içsel sadeliğe ulaşamıyoruz. Dindar eğilimleri olan insanlar görünüşte sadelik için bir şeyler yapsalar da içsel dünyaları kaotik, karışık ve sayısız özlem, arzu ve bilgiyle dolu; yaşamaktan, deneyimlemekten korkuyorlar.

Eğer kıskançlığa bakarsanız, onun hayatımızda çok yıkıcı, çok bozucu bir faktör olan hatırlamanın derinlere kök salmış bir türü olduğunu görürsünüz; aynı şey deneyim için de geçerlidir. Bu demek değil ki her olayı unutmaksınız ya da deneyimden sakınmalısınız. Bunu yapamazsınız. Ne var ki de-

neyimle dolu bir insanın mutlaka bilge insan olduğu söylenemez. Nitekim deneyim sahibi olan ve sırf o deneyime sarılan bir insan hiç de bilge değildir; o insan ders kitaplarım okuyup onlardan bilgi devşiren bir öğrenciye benzer. Bilge bir insan masumdur, deneyimden arınmıştır; her tür dünyevi nimete veya çok az nimete sahip olsa da iç dünyası sadedir.

Dinleyici: Zekâ karakter oluşturur mu?

Krishnamurti: ***Karakter*** sözcüğüyle ne kastediyorsunuz? Ve zekâdan ne anlıyoruz? İster Delhi'dekiler gibi ister sizin yerli coşkulu hatipleriniz gibi olsun her politikacı sürekli karakter, ideal, zekâ, din, Tanrı gibi sözcükleri kullanır. Bu sözcükleri pürdikkat dinleriz, çünkü çok önemli görünürler. Çoğumuz sözcüklere bel bağlayarak yaşamımızı sürdürüyoruz; sözcükler ne kadar süslü püslü, zarif olursa o kadar tatmin oluyoruz. Öyleyse gelin ***zekâ*** ve ***karakter*** sözcüklerinden ne kastettiğimizi ortaya koyalım. Size kesinlikle cevap vermediğimi söylemeyin. Tanımlar, çıkarımlar aramak zihnin oynadığı oyunlardan biridir ve bu da bizim araştırıp kavramak istemediğimiz, sadece sözcüklerin peşinden gitmek istediğimiz anlamına gelir.

Zekâ nedir? Eğer bir insan korkak, tedirgin, kıskanç, açgözlüyse; eğer onun zihni kopyalıyor, taklit ediyor, başkalarının bilgileri ve deneyimleriyle doluyorsa; eğer düşünce yapısı toplum veya çevre tarafından sınırlandırılıp şekillendiriliyorsa, bu insan zeki midir? Değildir elbette. Ve korkak, akılsız bir insan karakter sahibi olabilir mi? Nitekim karakter sadece geleneklerin bizden ***yapmamızı*** ve ***yapmamamızı*** istediği şeyleri tekrarlamak değil, özgün bir şeyler yapmaktır. Karakter saygınlık mıdır?

Saygınlık sözcüğünün ne anlama geldiğini biliyor musunuz? Çevrenizdeki insanların çoğunluğu size saygı gösteriyorsa saygın birisiniz demektir. Peki, insanların çoğunluğu,

aile fertleri, toplumun üyeleri neye saygı duyarlar? Kendi istedikleri şeylere ve hedef veya ideal olarak değerlendirdikleri şeylere saygı gösterirler; kendi basit ve önemsiz konumlarıyla tezat oluşturduğunu gördükleri şeylere saygı duyarlar. Eğer zengin ve güçlüyseniz veya siyasi arenada ün yapmışsanız ya da el üstünde tutulan kitaplar yazmışsanız çoğunluk size saygı duyar. Söyledikleriniz saçma sapan şeyler olabilir ama konuştuğunuzda insanlar sizi dinler, çünkü sizi büyük bir insan olarak görüyorlardır. Ve böylece çoğunluğun saygı - sını kazandığınızda bu size saygınlık duygusu, amacına ulaşmış olma hissini verir. Ne var ki sözde günahkâr denilen kişi saygın insandan daha yakındır Tanrı'ya, çünkü saygın insan ikiyüzlülük kisvesine bürünmüştür.

Karakter kişinin başkalarının ne diyeceğinden veya demeyeceğinden duyduğu endişenin kontrolü altına girmesinin, dolayısıyla başkalarını taklit etmesinin ürünü müdür? Karakter kişinin sırf kendi eğilimlerini, önyargılarını pekiştirmesi midir? İster Hindistan, ister Avrupa, ister Amerika'da olsun geleneğin onaylanması mıdır karakter? Genelde buna karakter sahibi olmak deniyor: Yerel geleneği destekleyen ve çoğunluk tarafından saygı duyulan güçlü kişilik. Fakat önyargılı, taklitçi, geleneğin boyunduruğu altında veya korkak olduğunuzda, zeki ve karakterli olur musunuz? Taklit etmek, peşinden gitmek, ideal sahibi olmak, bunlar saygınlığa götürebilir insanı, ama anlayışa asla götürmez. İdeallerin insanı saygındır ama hiçbir zaman Tanrı'ya yakın değildir, sevmenin ne demek olduğunu asla bilmez, çünkü idealleri korkusunu, taklidini, yalnızlığını örtmenin bir aracıdır.

Öyleyse kendinizi anlamadan, zihninizde olup biten her şeyin farkına varmadan, nasıl düşündüğünüzün, taklit veya kopya edip etmediğinizin, korkak olup olmadığınızın, güç peşinde koşup koşmadığınızın bilincine varmadan zekâ açığa çıkmaz. Ve karakteri yaratan şey de kahramana tapınmak veya bir idealin peşinden gitmek değil zekâdır. Kişinin ken-

dini anlaması, olağanüstü karmaşık benliğinin farkına varması karakteri açığa çıkaran zekânın başlangıcıdır.

Dinleyici: Neden birisi bize maksatlı baktığında rahatsız oluyoruz?

Krishnamurti: Birisi size baktığında geriliyor musunuz? Bir hizmetçi veya köylü, hor gördüğünüz biri size baktığında onun orada olduğunu görmezsiniz bile, yanından geçip gidersiniz sadece. Onu umursamazsınız. Fakat babanız, anneniz veya öğretmeniniz size baktığında bir şekilde gerilirsiniz, çünkü onlar sizin bildiğinizden daha fazlasını biliyorlardır ve size dair bir şeyleri ortaya çıkarabilirler. Biraz daha yukarı çıkarsak, eğer bir devlet memuru veya seçkin bir ziyaretçi sizi fark ederse, bundan hoşnut olursunuz, çünkü ondan bir şey, bir iş veya bir tür ödül almayı umarsınız. Ve eğer kendisinden hiçbir şey istemediğiniz bir insan size bakarsa, ona oldukça kayıtsız kalırsınız, değil mi? O halde insanlar size baktıklarında, zihninizde ne olup bittiğini ortaya çıkarmak önemlidir, çünkü bir bakışa veya bir gülüşe içsel olarak nasıl tepki verdiğiniz son derece önemlidir.

Ne yazık ki çoğumuz bütün bu hususların hiç mi hiç farkında değiliz. Dilenciyi, ağır yük taşıyan köylüyü ya da uçan papağanı hiç fark etmiyoruz. Kendi ıstıraplarımızla, özlemlerimizle, korkularımızla, zevklerimizle ve ayinlerimizle öylesine meşgulüz ki hayattaki çoğu önemli şeyin farkına varmıyoruz.

Dinleyici: Anlayışı geliştirebilir miyiz? Sürekli anlamaya çalışırsak, bu bizim anlayış egzersizi yaptığımızı göstermez mi?

Krishnamurli: Anlayış geliştirilebilir mi? Tenis, piyano, şarkı söyleme veya dans etme egzersizi yapar gibi anlayış egzersizi yapılabilir mi? Kitabın içeriğine iyice nüfuz edene kadar

onu tekrar tekrar okuyabilirsiniz. Anlayış böyle bir şey midir, aslında hafızanın güçlendirilmesi demek olan sürekli tekrarla öğrenilecek bir şey midir anlayış? Anlayış anbean olan ve dolayısıyla egzersizi yapılamayacak bir şey değil midir?

Ne zaman anlarsınız? Anlayış sırasında zihnin ve kalbin durumu nasıldır? Kıskançlık hakkında çok doğru bir şey -kıskançlık yıkıcıdır, insani ilişkileri bozan büyük bir faktördür- dediğimi duyduğunuzda ona nasıl tepki verirsiniz? Onun hakikatini hemen kavrar mısınız? Yoksa kıskançlık hakkında düşünmeye, onun hakkında konuşmaya, onu mantığa bürümeye, analiz etmeye mi başlarsınız? Anlayış bir mantığa bürüme veya yavaş analiz süreci midir? Meyve veya çiçek üretmek için bahçenizi yeşerttiğiniz gibi anlayışı da yeşertebilir misiniz? Hiç kuşkusuz anlamak demek sözcüklerin, önyargıların ve dürtülerin engellemesi olmaksızın bir şeyin hakikatini doğrudan görmek demektir.

Dinleyici: Anlayış gücü her insanda aynı mıdır?

Krishnamurti: Diyelim ki size doğru bir şey sunuldu ve siz de o şeyin doğru olduğunu çok çabuk gördünüz, önünüzde hiçbir engel olmadığı için o şeyi hemen anladınız. Kendi öneminizi düşünmekle meşgul değilsinizdir, keşfetmeye heveslisinizdir, dolayısıyla derhal anlarsınız. Fakat benim çok engelim, çok önyargım var, kıskancım, kıskançlıktan ileri gelen çatışmalardan bitkin düştüm, hep kendi önemimi düşünüyorum. Hayatta pek çok şey edindim ve keşfetmek istemiyorum; dolayısıyla görmem ve anlamam.

Dinleyici: İnsan sürekli anlamaya çalışarak engelleri yavaş yavaş ortadan kaldırabilir mi?

Krishnamurti: Hayır. Anlamaya çalışarak değil de, engellerle karşılaşmanın önemsiz olduğunu düşünerek, yani engelle-

ri görmeye hevesli olarak engelleri ortadan kaldırabilirim. Varsayalım, ki sizinle birlikte ben de birisinin kıskançlık yıkıcıdır dediğini duydum. Siz dinleyip o sözün anlamını, hakikatini kavradınız ve kıskançlık duygusundan kurtuldunuz. Fakat ben o sözün hakikatini görmek istemiyorum, çünkü eğer görürsem benim tüm yaşam tarzımı altüst edecek.

Dinleyici: Engelleri ortadan kaldırmanın şart olduğunu düşünüyorum.

Krishnamurti: Neden böyle düşünüyorsunuz? Koşullardan dolayı mı engelleri kaldırmak istiyorsunuz? Böyle yapmanızı biri size söylediği için mi onları ortadan kaldırmak istiyorsunuz? Kuşkusuz ancak herhangi bir engele sahip olmanın yavaş bir bozulma hali içinde olan bir zihin yarattığım kendi başınıza fark ettiğinizde engeller ortadan kalkar. Ve bunu ne zaman fark edersiniz? Istırap çektiğinizde mi? Fakat ıstırap çekmek engelleri ortadan kaldırmanın önemini size mutlaka öğretir mi? Yoksa aksine daha fazla engel çıkarmanızı mı sağlar?

Bizzat dinlemeye, gözlemlemeye, keşfetmeye başladığınızda tüm engellerin ortadan kalktığını göreceksiniz. Engelleri ortadan kaldırmak için bir sebep yok ve siz bir sebep uydurduğunuz anda engelleri ortadan kaldırmıyorsunuz. İçsel algınıza engelleri ortadan kaldırma imkânı vermek en büyük mutluluk ve mucizedir. Fakat engeller ortadan kalkmalı deyip de bunun için çabalarsanız zihnin bir çalışması olur bu ve zihin onları ortadan kaldıramaz. Sizin harcayacağınız hiçbir çabanın engelleri ortadan kaldıramayacağını anlamalısınız. O zaman zihin çok sessiz, çok dingin olur ve bu dinginlikte siz doğru olanı keşfedersiniz.

16

SÖZCÜKLERİN ÖNEMİNİ KAVRAMAK

İnsan hayatındaki bozucu faktörlerden söz ettik ve korkunun bu bozulmanın temel nedenlerinden biri olduğunu söyledik. Ayrıca hangi türden olursa olsun, ister insanın kendine dayattığı ister dışarıdan dayatılmış otoriteyi takip etmenin, her tür taklidin, kopyalamanın inisiyatifi, yaratıcılığı yok ettiğini ve doğru olanın keşfini engellediğini de belirttik.

Hakikat takip edilebilecek bir şey değildir; keşfedilecek bir şeydir. Kitaplarla veya deneyim kazanarak hakikati bulamazsınız. Geçen gün bahsettiğimiz gibi, deneyim anımsamaya dönüştüğünde, bu anımsama yaratıcı anlayışı yıkar. Ne kadar küçük olursa olsun garez veya kıskançlık duygulan da onsuz mutluluğun yaşanamayacağı yaratıcı anlayışı yıkar. Mutluluk satın alınamadığı gibi peşinden gidilerek ulaşılacak bir şey de değildir; çatışma olmadığında mutluluk gerçekleşir.

Şimdi, özellikle okul çağındayken sözcüklerin önemini kavramaya başlamak çok önemli değil mi? Sözcük, sembol

çoğumuz için son derece yıkıcı bir şeye dönüştü ve bizler bunun farkında değiliz. Sembol ile ne kastettiğimi biliyor musunuz? Sembol hakikatin gölgesidir. Sözgelimi gramofon kaydı gerçek ses değildir ama ses oraya kaydedilmiştir ve biz de onu dinleriz. Sözcük, sembol, imge, idea hakikat değildir ama bizler imgeye tapınırız, sembole saygı duyarız, sözcüğe büyük önem veririz; oysa bu çok yıkıcıdır, çünkü o zaman sözcük, sembol, imge en önemli şey haline gelir. İşte bu yolla sembolleri, inançları ve dogmalarıyla çeşitli organize dinler, kiliseler ve tapmaklar zihnin ötelere uzanıp hakikati keşfetmesine engel olmaktadır. Öyleyse otomatik olarak alışkanlık yapan sözcüklere, sembollere hapsolup kalmayın; alışkanlık en yıkıcı faktördür, çünkü yaratıcı düşünmek istediğinizde alışkanlık araya girer.

Belki de ne söylediğimi tam anlamıyla kavramıyorsunuzdur, ama onun üzerine düşünürseniz kavrarsınız. Zaman zaman tek başınıza yürüyüşe çıkın ve bu konuları düşünün. ***Hayat, Tanrı, görev, dayanışma*** gibi sözcüklerin, bizim gayet gelişigüzel kullandığımız tüm o harikulade sözcüklerin ne anlama geldiğini keşfedin.

Görev sözcüğünün ne anlama geldiğini kendinize hiç sordunuz mu? Neye karşı görev? Yaşlılara karşı mı, geleneğin söylediğine karşı mı? Nitekim gelenek anne babanız, ülkeniz, Tanrı'nız için kendinizi feda etmeniz gerektiğini söyler. *Görev* sözcüğü sizin için son derece önemli hale geldi, değil mi? Size dayattığı pek çok anlamıyla doğurgan bir sözcük. Ülkenize, Tanrı'nıza, komşularınıza karşı görevleriniz olduğu öğretildi size; ama *görev* sözcüğünden çok daha önemli olan hakikati kendi başınıza keşfetmenizdir. Anne babanız ve toplum sizi kendi mizaçlarına, kendi düşünce alışkanlıklarına, kendi zevklerine göre şekillendirmenin, kalıba dökmenin bir aracı olarak görev sözcüğünü kullanıyorlar ve bu sayede kendi güvenliklerini garantiye alacaklarını umuyorlar. O halde bütün bu hususların içyüzünü kavramak ve doğru olanı kendi başı-

nıza bulmak için sabırlı olup kendinize zaman ayırın. *Görev* sözcüğünü kabullenmekle yetinmeyin, çünkü "görev"in olduğu yerde sevgi yoktur.

Aynı şekilde ***işbirliği*** sözcüğünü ele alalım. Devlet sizden kendisiyle işbirliği yapmanızı ister. Anlamadan bir şeyle işbirliği yaparsanız, salt taklit etmiş, kopyalamış olursunuz. Ama eğer bir şeyin hakikatini anlarsanız, keşfederseniz, kurduğunuz işbirliği içinde o şeyle yaşar, o şeyle hareket edersiniz; o sizin bir parçanız olur.

O halde düşünce yapınızı sakatlayan sözcüklerin, sembollerin, imgelerin bilincinde olmak zorunludur. Şayet parçalanmadan yaratıcı bir halde yaşayacaksak sözcüklerin, sembollerin ve imgelerin bilincine varıp onların ötesine geçip geçemeyeceğimizi keşfetmemiz şarttır.

Gördüğünüz gibi, *görev* sözcüğünün bizi öldürmesine izin veriyoruz. Anne babanıza, ilişkilerinize, ülkenize karşı görevlerinizin olduğu fikri sizi feda eder. Dışarı çıkıp kavga etmeye, öldürmeye, öldürülmeye veya sakatlanmaya iter. Siyasetçi, lider toplumu, ülkeyi, ideolojiyi veya yaşam tarzını korumak için başkalarını öldürmenin gerekli olduğunu söyler; böylece öldürmek görevinizin bir parçası olur ve çok geçmeden size askeri ruh aşılanır. Askeri ruh sizi itaatkâr yapar, fiziksel olarak çok disiplinli olmanıza ama içsel alanda zihninizin yavaş yavaş mahvolmasına yol açar, çünkü taklit ediyor, peşinden gidiyor, kopyalıyorsunuzdur. Yetişkin insanların, siyasetçilerin bir aleti, bir propaganda aracı olursunuz. Sırf birisi onun gerekli olduğunu söylediği için ülkenizi korumak adına öldürmeyi kaçınılmaz sayıyorsunuz. Fakat onu kim söylerse söylesin kendi başınıza açıkça irdelemeniz, sorgulamanız gerekmiyor mu?

Öldürmek elbette hayattaki en yıkıcı ve yoz eylemdir, özellikle de başka bir insan öldürmek, çünkü öldürürken, onu ne kadar mantığa bürürseniz bürüyün nefretle dolusunuzdur ve ayrıca başkalarında düşmanlık uyandırırsınız. Ey-

lemle öldürebildiğiniz gibi tek bir sözle de öldürebilirsiniz. Diğer insanları öldürmek hiçbir sorunumuzu çözmemiştir. Savaş hiçbir ekonomik ve sosyal derdimize deva olmadığı gibi, insani ilişkilerde karşılıklı anlayışı da doğurmamıştır. Buna rağmen bütün dünya daima savaşa hazırlanıyor. İnsanları öldürmek için bir sürü neden öne sürülüyor. Öte yandan insanları öldürmemek için de pek çok neden vardır. Fakat hiçbir düşünce biçimine kapılmayın, çünkü bugün öldürmemek için geçerli bir nedeniniz varken yarın öldürmek için daha güçlü bir nedene sahip olabilirsiniz.

Önce onun hakikatini görün, öldürmemenin ne denli elzem olduğunu düşünün. En büyük otoriteden en küçüğüne kadar başkalarının söylediklerine kulak asmayın; meselenin aslım kendi başınıza keşfedin. Bu konuda iç dünyanız açıklığa kavuşursa, o zaman ayrıntılar üzerinde etraflıca durabilirsiniz. Fakat asla bir nedenle işe başlamayın, çünkü her nedeni geçersiz kılan bir başka karşıt-neden bulunabilir ve siz akıl yürütme ağma takılıp kalırsınız. Önemli olan nokta bizzat kendinizin hakikati doğrudan görebilmesidir, ondan sonra nedeni kullanabilirsiniz. Kendi başınıza doğru olanı algıladığınızda, başkasını öldürmenin sevgi olmadığını öğrendiğinizde, başkalarıyla kurduğunuz ilişkilerde düşmanlığa yer olmaması gerektiğini içinizde hissettiğinizde, o zaman ne kadar akıl yürütürseniz yürütün hakikati yok edemezsiniz. O zaman hiçbir politikacı, hiçbir din adamı, hiçbir ebeveyn kendi güvenliği veya bir fikir için sizi feda edemez.

Yaşlılar her zaman gençleri feda etmişlerdir; sonuçta siz de yaşlandığınızda gençleri feda mı edeceksiniz? İnsanların kendilerini ya da başkalarım feda etmesine bir son vermek istemiyor musunuz? Feda etme yaşamın en yıkıcı yolu olduğu için insani yozlaşmanın da en büyük faktörlerinden biridir. Ona son vermek için bir birey olarak sizin hakikati kendi başınıza keşfetmeniz gerekir. Hiçbir gruba veya örgüte mensup olmadan, öldürmemenin, sevmenin, düşmanlık beslememe-

nin hakikatini öğrenmek zorundasınız. O zaman ne sözcükler ne de ince fikir yürütme sizi öldürmeye veya başkasını feda etmeye ikna edebilir.

Öyleyse henüz gençken bu hususları kendi başınıza düşünüp taşınarak hakikatin keşfinin temellerini atmalısınız.

Dinleyici: Yaratılışın gayesi nedir?

Krishnamurti: Gerçekten bu konuyla ilgileniyor musunuz? ***Yaratılıştan*** kastınız nedir? Yaşamanın amacı nedir? Neden varsınız, neden okuyor, ders çalışıyor, sınavlardan geçiyorsunuz? İlişkinin, anne baba ile çocuklar arasındaki ilişkinin, kan ile koca arasındaki ilişkinin amacı nedir? Hayat nedir? "Yaratılışın gayesi nedir?" diye sorarken bunları mı kastediyorsunuz? Böyle bir soruyu ne zaman sorarsınız? İçsel anlamda apaçık göremediğinizde, karanlıkta kafası karışık zavallı biri olarak kaldığınızda, meselenin aslını kendi başınıza algılayamadığınızda veya sezemediğinizde, o zaman hayatın amacım öğrenmek istersiniz.

Şimdi size hayatın amacım söyleyecek çok sayıda insan var; size kutsal kitapların söylediklerini söyleyeceklerdir. Zeki insanlar hayatın değişik amaçlarım icat etme işine koyulacaklardır. Siyasi bir grubun falanca amacı, dini bir grubun da filanca amacı olacaktır vesaire. Şayet kafanız karışıksa hayatın amacım nasıl bulacaksınız? Hiç kuşkusuz kafanız karışık olduğu sürece ancak yine karışık bir cevap alabilirsiniz. Eğer zihin rahatsızsa, sahiden dingin değilse, hangi cevabı alırsanız alın o cevap karışıklığın, endişenin ve korkunun perdesinden geçecektir; dolayısıyla cevap doğrudan sapmış olacaktır. Öyleyse önemli olan husus hayatın gayesini sormayıp içinizdeki karışıklığı ortadan kaldırmaktır. Bu, kör bir adamın "Işık nedir?" diye sormasına benzer. Eğer ona ışığın ne olduğunu anlatmaya çalışırsam, kendi körlüğüne, karanlığına göre beni dinleyecektir; ama görebildiği andan itibaren ışı-

ğın ne olduğunu asla sormayacaktır, çünkü zaten ışık orada olacaktır.

Aynı şekilde, eğer siz de içinizdeki karışıklığı yok edebilirseniz o zaman hayatın amacının ne olduğunu öğrenir, soru sormak, o amacı aramak zorunda kalmazsınız. Karışıklıktan kurtulmak için onu doğuran nedenleri görüp anlamak zorundasınız. Nitekim karışıklığın nedenleri de çok bariz belli. Onlar sahiplenmek, falan veya filanca olmak, başarı veya taklit yoluyla sürekli kendini büyütmek isteyen "ben"in içine kök salmıştır; belirtileri kıskançlık, açgözlülük, korkudur. Bu içsel karmaşa devam ettiği sürece her zaman cevapları dışarıdan beklersiniz ama içsel karmaşa ortadan kaldırıldığında hayatin anlamım öğrenirsiniz.

Dinleyici: Karma nedir?

Krishnamurti: ***Karma*** bizim kullandığımız ilginç sözcüklerden biridir; düşüncemizin içine hapsolduğu o sözcüklerden biridir karma. Zavallı insan hayati bir teoriye göre kabullenmek zorunda kalır. Sefaleti, açlığı, pisliği kabullenmek zorundadır, çünkü acizdir ve zincirlerim kırıp bir devrim yaratacak enerjisi yoktur. Hayatin ona sunduğu şeyi kabul etmek zorundadır ve dolayısıyla şöyle der: "Böyle olmam benim karmam." Ve politikacılar, büyük adamlar onu sefaletim kabullenmeye teşvik ederler. Bütün bunlara isyan etmesini istemezsiniz değil mi? Büyük olasılıkla, cebinizde bulunan büyük miktardaki paranın birazcığını o zavallı adama verirsiniz; şu halde ***karma*** sözcüğünü o adamın hayatındaki sefaleti pasifçe kabullenmesini teşvik etmek için kullanıyorsunuz.

Eğitimli insanlar, başarı kazanmış insanlar, kendisine miras kalmış insanlar, zirveye varmış insanlar, makam, güç, itibar ve çürüme araçlarına sahip insanlar da "Bu benim karmam, önceki hayatımı iyi yaşadım ve şimdi geçmişte yaptığım iyiliklerin meyvelerini topluyorum" derler.

Fakat karmanın anlamı her şeyi olduğu gibi kabul etmek midir? Anlıyor musunuz? Çoğumuzun davrandığı gibi, hiç sorgulamadan, hiç isyan kıvılcımı yakmadan her şeyi olduğu gibi kabul etmek midir karma? Gördüğünüz gibi gerçekten canlı, uyanık olmadığımız için kimi sözcükler, içine kısılıp kaldığımız bir ağa dönüşüyor. ***Karma*** sözcüğünün asıl anlamı bir teori olarak anlaşılamaz. Eğer "İşte bu Bhagavad Gita'nın söylediğidir" diyerek karmayı anlayamazsınız.

Bildiğiniz gibi, kıyaslaman zihin en aptal zihindir, çünkü düşünmez, sadece "Ben şu şu kitapları okudum ve senin söylediğin onlarda yazılanlara benziyor" der. Bunu dediğinizde düşünmeyi durdurmuşsunuzdur; kıyaslama yaptığınızda herhangi bir kitabın veya gurunun söylediklerini umursamadan doğru olanı kendi başınıza araştırmaya artık son vermişsiniz demektir. Öyleyse önemli olan nokta bütün otoriteleri bir kenara atıp karşılaştırma yapmadan araştırmak, keşfetmektir. Karşılaştırmak otoriteye tapınmaktır, taklittir, düşüncesizliktir. Karşılaştırma yapmak doğru olanı keşfetme uyanıklılığına sahip olmayan bir zihnin esas doğasıdır. "İşte böyle, tıpkı Buda'nın söylediği gibi" deyip böylece sorunlarınızı çözdüğünüzü sanırsınız. Fakat herhangi bir şeyin hakikatini sahiden keşfetmek için son derece aktif, canlı, coşkulu ve özgüvenli olmalısınız; ama kıyaslamak düşündüğünüz sürece özgüven sahibi olamazsınız. Lütfen bunu iyi dinleyin. Eğer özgüven yoksa araştırma ve doğru olanı bulma gücünüzü tümden yitirirsiniz. Özgüven size keşfetme özgürlüğü kazandırır ve kıyaslama yaptığınızda o özgürlüğü inkâr etmiş olursunuz.

Dinleyici: Saygıda korku unsuru var mıdır?

Krishnamurti: *Siz* ne diyorsunuz? Öğretmeninize, anne babanıza, gurunuza saygı gösterip hizmetçinize saygısızlık ettiğinizde, sizin için önemli olmayan kimseleri tekmelerken, si-

zin üstünüzde olan kişilere, memurlara, politikacılara, büyük zatlara yalakalık yaptığınızda, bunda bir korku unsuru yok mudur? Büyük zatlardan, öğretmenden, müfettişten, profesörden, anne babanızdan, siyasetçiden ya da banka müdüründen bir çıkar sağlamayı umduğunuz için onlara saygı gösterirsiniz. Fakat yoksul insanlar size ne verebilir ki? Bu yüzden yoksulları hor görürsünüz, aşağılarsınız, sokakta yanınızdan geçtiklerinde varlıklarım bile fark etmezsiniz. Onlara bakmazsınız, soğukta titrediklerim, üstü başı kirli ve aç olduklarını umursamazsınız. Ne var ki elinizde çok az şey olsa bile sempatilerini kazanmak için büyük zatlara, kalburüstü kişilere onların hepsini verirsiniz. Bunda elbette bir korku unsuru vardır, değil mi? Ama sevgi yoktur. Kalbinizde sevgiye yer açmış olsaydınız her şeyi olanlara saygı gösterdiğiniz gibi, hiçbir şeyi olmayanlara da saygı gösterirdiniz; ne varlıklı kimselerden çekinir, ne de yoksulları hakir görürdünüz. Çıkar kazanma umuduyla saygı göstermek korkunun ürünüdür. Oysa sevgide korku yoktur.

17

ZİHİN HUZURU BULABİLİR Mİ?

Hayatımızda, eylemlerimizde, düşüncelerimizde bozulmaya yol açan çeşitli etmenleri ele alırken, çatışmanın bu bozulmanın büyük etmenlerinden biri olduğunu belirtmiştik. Öte yandan genel anlamı itibarıyla huzur da yıkıcı bir faktör değil midir? Zihin huzur doğurabilir mi? Zihin yoluyla huzura kavuşuyorsak bu da bizi bozulmaya, çürümeye götürmez mi? Eğer çok dikkatli ve uyanık değilsek, bu ***huzur*** sözcüğü de içerisinden dünyaya bakıp onu anlamaya çalıştığımız dar bir pencereye dönüşebilir. Nitekim dar bir pencereden baktığınızda gökyüzünün tüm enginliğini ve görkemini değil de sadece bir parçasını görebilirsiniz. Kaçınılmaz olarak zihinsel bir işlem olan salt huzurun peşinden koşarak huzura kavuşmak imkânsızdır.

Bunu anlamak biraz zor olabilir ama olabildiğince basit ve açık anlatmaya çalışacağım. Huzurlu olmanın ne demek olduğunu kavrarsak, o zaman belki sevginin asıl anlamını da kavrayabiliriz.

Bizler huzurun zihin, akıl yoluyla ulaşılabilen bir şey olduğunu sanıyoruz ama öyle mi? Düşüncenin baskınlığı veya kontrolüyle, sükûnetle huzur elde edilebilir mi? Hepimiz huzur istiyoruz ve çoğumuz için huzur yalnız kalmak, rahatsız edilmemek veya engellenmemek demektir, böylece zihnimizin etrafına bir duvar, bir düşünce duvarı örüyoruz.

Yaşınız ilerledikçe savaş ve barış meseleleriyle karşılaşacağınızdan, bu konuyu anlamanız çok önemlidir. Huzur zihin tarafından kovalanıp yakalanacak ve uysallaştırılacak bir şey midir? Çoğumuz huzuru bir durgunluk, yavaş bir çözülme süreci olarak adlandırıyoruz. Bir dizi düşünceye bağlanarak, iç dünyamızda güvenlik ve emniyet duvarı, alışkanlıklar, inançlar duvarı örerek huzuru bulabileceğimizi düşünüyoruz; huzurun bir ilke doğrultusunda hareket etme, belli bir eğilimi, emeli, isteği hayata geçirme meselesi olduğunu sanıyoruz. Rahatsız edilmeden huzurlu yaşamak istiyoruz, bu yüzden dünyanın veya kendi varlığımızın bir köşesine çekilip orada sürünmek istiyoruz; kendimizi dış dünyadan yalıtarak yarattığımız karanlığın içinde yaşamak istiyoruz. Karımızla, kocamızla, anne babamızla, arkadaşlarımızla yaşadığımız ilişkilerde aradığımız şey işte budur. Her ne pahasına olursa olsun bilinçsizce huzuru istiyoruz ve arıyoruz.

Fakat zihin huzuru bulabilir mi? Bizzat zihnin kendisi huzursuzluğun kaynağı değil mi? Zihin sadece toplayabilir, biriktirebilir, inkâr edebilir, savunabilir, anımsayabilir, izleyebilir. Huzur mutlaka gereklidir, çünkü huzursuz yaratıcı bir hayat süremeyiz. Öte yandan huzur mücadeleler, inkârlar, zihnin fedakârlıkları yoluyla gerçekleşebilecek bir şey midir? Neden söz ettiğimi anlıyor musunuz?

Henüz gençken hayattan hoşnut olmayabiliriz ama yaşımız ilerledikçe eğer çok aklı başında ve uyanık değilsek, bu hoşnutsuzluk hayata karşı huzurlu bir yetinmeye dönüşebilir. Zihin sürekli münzevi bir alışkanlık, inanç, arzu veya içinde yaşayabileceği ve dünyayla huzurlu olabileceği bir şey

arayışı içinde. Fakat zihin huzuru bulamaz, çünkü o ancak zaman, yani geçmiş, şimdi ve gelecek, olmuş, olan ve olacak olan açısından düşünebilir. Sürekli yargılamakta, hüküm vermekte, ölçüp biçmekte, kıyaslamakta, kendi kibrini, alışkanlıklarını, inançlarını hayata geçirmektedir ve böyle bir zihin asla huzurlu olamaz. Huzur diye adlandırdığı bir hale bürünerek kendini kandırabilir, ama o huzur değildir. Zihin sözcükleri ve deyimleri tekrarlayıp durarak, birisinin peşinden giderek veya bilgi toplayarak kendini uyutabilir ama huzura kavuşamaz, çünkü böyle bir zihin huzursuzluğun merkezidir, doğasında zamanın özü vardır. Öyleyse onunla düşündüğümüz, hesap yaptığımız, kıyaslamada bulunduğumuz zihin huzuru bulacak yetiye sahip değildir.

Huzur aklın ürünü değildir; buna rağmen onları gözlemlediğinizde organize dinlerin akıl yoluyla huzuru bulma çabası içinde olduklarını görürsünüz. Savaş ne kadar yıkıcı ise gerçek barış, gerçek huzur da o kadar yaratıcı ve saftır ve insanın huzuru bulabilmesi için güzelliği bulması gerekir, işte bu nedenle henüz gençken çevremizdeki güzelliğin, uygun orantılarla yapılmış binaların güzelliğinin, temizliğin güzelliğinin, ileri gelen kişilerle sakin konuşmanın güzelliğinin farkına varmanız çok önemlidir. Güzelliği anlamak suretiyle sevgiyi öğreniriz, çünkü güzelliği anlamak kalbin huzurlu olması demektir.

Huzur kalbe aittir, zihne değil. Huzuru öğrenmek için güzelliğin ne olduğunu keşfetmelisiniz. Konuşma tarzınız, kullandığınız sözcüler, mimikleriniz, bunlar çok önemlidir, çünkü bunlar yoluyla kendi kalbinizin inceliğini keşfedersiniz. Güzellik tanımlanamaz, sözcüklere dökülemez. Ancak zihin çok sessiz ve sakinse güzellik anlaşılabilir.

O halde henüz genç ve duyarlı iken çevrenizde bir güzellik atmosferi yaratmanız lazım. Sizden sorumlu olanların da aynı şeyi yapmaları gerekiyor. Kıyafet seçiminiz, yürüyüş tarzınız, oturma usulünüz, yemek yeme biçiminiz, bütün bu şeyler ve

etrafınızda olup bitenler çok önemlidir. Yaşınız ilerleyince hayata çirkin yönleriyle -çirkin binalar, kin, kıskançlık, ihtiras, zalimlikle, çirkin insanlarla- karşılaşacaksınız. Eğer güzelliğin algısı kalbinize sağlam yerleşmemişse, dünyanın devasa akıntısı sizi de peşinden sürükleyip götürür. O zaman zihin yoluyla huzuru bulmaya çalışmanın bitmeyen mücadelesine saplanıp kalırsınız. Zihin huzurun ne olduğuna ilişkin bir fikir uydurup daha sonra onu hayata geçirmeye çalışır, böylece sözcüklerin, hayallerin ve yanılsamaların ağma takılır.

Ancak sevgi olduğunda huzur ortaya çıkar. Mali veya başka türlü güvenlik veya kimi dogmalar, ayinler, sözcük tekrarları yoluyla huzura kavuşuyorsan bunda yaratıcılık olmadığı gibi, dünyada köklü bir devrim gerçekleştirmek için hemen harekete geçme hevesi de yoktur. Böyle bir huzur sadece yetinmeye ve feragate götürür. Fakat eğer içinizde sevgi ve güzellik anlayışı varsa, o zaman huzurun zihnin bir projeksiyonu olmadığını fark edersiniz. Yaratıcı olan, içinizde kargaşayı yok edip düzeni getiren huzur da budur. Öte yandan bu huzur onu bulma çabalarıyla varlık kazanmaz. Ancak sürekli gözlemlemekle, hem çirkinin hem güzelin, hem iyinin hem kötünün, hayatın tüm akıntılarının farkına varmakla söz konusu huzura erişilebilir. Huzur zihnin yarattığı eften püften bir şey değildir; muazzam ölçüde büyük, sonsuz derecede geniştir ve ancak dolu bir kalple anlaşılabilir.

Dinleyici: Bizden daha yukarıda olanlar karşısında neden aşağılık duygusuna kapılıyoruz?

Krishnamurti: Sizden daha yukarıda olduğunu düşündüğünüz kişiler kimlerdir? Bilgililer mi? Unvan, derece sahibi olanlar mı? Sizin bir ödül veya mevki benzeri şeyler istediğiniz kimseler mi? Birisini kendinizden yukarıda gördüğünüz anda başka birini de kendinizden aşağıda görmüş olmaz mısınız?

Neden bu yukarı ve aşağı ayrımını yapıyoruz? Sırf bir şey istediğimiz için bu ayrımı yapıyoruz, değil mi? Kendimi sizden daha az zeki hissediyorum, sizin kadar paralı veya donanımlı olmadığımı düşünüyorum, sizin göründüğünüz kadar mutlu olmadığımı hissediyorum veya sizden bir şey istiyorum; dolayısıyla kendimi sizden aşağıda görüyorum. Size imrendiğimde veya sizi taklit etmeye çalıştığımda ya da sizden bir şey istediğimde hemen sizden aşağıya düşerim, çünkü sizi kendimden yükseğe çıkarmışımdır. Size üstün bir değer vermişimdir. Demek ki psikolojik olarak yukarıyı ve aşağıyı içsel dünyamda ben yaratıyorum; varsıllar ve yoksullar arasındaki eşitsizlik duygusunu yaratan benim.

İnsanlar arasında muazzam ölçüde bir kapasite eşitsizliği var, değil mi? Bir yanda jet uçağını süren pilot, diğer yanda saban süren adam. Kapasitedeki bu devasa -düşünsel, sözel, fiziksel- farklılıklar kaçınılmazdır. Fakat gördüğünüz gibi, bizler kimi meslek sahiplerine müthiş önem atfediyoruz. Valinin, başbakanın, kâşifin, bilim insanının hizmetçiden çok ama çok önemli olduğunu düşünüyoruz; dolayısıyla meslek statüyü belirliyor. Belli mesleklere statü atfettiğimiz sürece eşitsizlik duygusuna mahkûm oluruz ve yetkin olanlar ile olmayanlar arasındaki mesafe kapatılamaz. Eğer mesleği statüden ayrı tutabilirsek, o zaman sahiden eşitlik duygusunu canlandırabiliriz. Ama bunun için sevgi olması gerek; çünkü yukarı ve aşağı ayrımım ortadan kaldıran şey sevgidir.

Dünya sahip olanlar -zenginler, güçlüler, yetkinler, her şeye sahip olanlar- ve sahip olmayanlar arasında bölünmüş durumda. Peki, sahip olanlar ile sahip olmayanlar arasındaki bu boşluğa yer vermeyen bir dünya yaratmak mümkün müdür? Aslında yapılmaya çalışılan da budur; zenginler ve yoksullar, büyük kapasiteye sahip olanlar ile olmayanlar arasındaki bu uçurumu, bu yarığı gören politikacılar ve ekonomistler sorunu ekonomik ve sosyal reformlarla çözmeye çalışıyorlar. Buna diyecek sözümüz yok. Fa-

kat düşmanlık, kıskançlık, garez gibi duygular anlaşılmadığı sürece gerçek bir dönüşüm asla hayata geçemez, çünkü ancak zikrettiğimiz duygular anlaşılıp sona erdirildiğinde kalbimizde sevgi yeşerebilir.

Dinleyici: Hayatımızın her anında çevreye karşı mücadele verirken huzura ermemiz mümkün müdür?

Krishnamurti: Çevremiz neden ibarettir? Çevremiz toplumdur, içinde yetiştiğimiz ülkenin ekonomik, dinsel, ulusal ve sınıfsal ortamıdır ve ayrıca iklimdir. Çoğumuz çevremize uymaya, uyum sağlamaya gayret ediyoruz, çünkü çevremizden bir iş bulmayı umuyoruz, içinde yaşadığımız toplumdan çıkar elde etmeyi ümit ediyoruz. Ne var ki o toplumu oluşturan şey nedir? Bunu hiç düşündünüz mü? İçinde yaşadığınız ve uyum sağlamaya çalıştığınız topluma hiç yakından baktınız mı? Bu toplum din adı verilen bir dizi inanca ve geleneğe ve ayrıca belli ekonomik değerlere dayanmaktadır, değil mi? Siz bu toplumun bir parçasısınız ve kendinizi ona uydurmaya çalışıyorsunuz. Fakat bu toplum sahiplenmeciliğin bir ürünü, yer yer alevlenen sevgi kıvılcımlarıyla birlikte haset, korku, açgözlülük ve sahiplenmeciliğin bir ürünüdür. Ve eğer zeki, korkusuz ve sahiplenmecilikten uzak olmak istiyorsanız, kendinizi böyle bir topluma uydurabilir misiniz? Bunu yapabilir misiniz?

Hiç kuşkusuz yeni bir toplum yaratmak zorundasınız, bir birey olarak sahiplenmecilikten, kıskançlıktan, açgözlülükten kurtulmak zorundasınız; milliyetçilikten, vatanseverlikten ve dinsel düşüncenin tüm dar kalıplarından kurtulmak zorundasınız. Ancak o zaman yeni bir şey, tamamen yeni bir toplum yaratmak mümkün olabilir. Öte yandan eğer mevcut topluma kendinizi uydurmak için düşüncesizce didinip durursanız yıkıcı olan inançların, güç ve itibar arayışının, kıskançlığın eski yolunu takip etmekten öteye geçemezsiniz.

Öyleyse henüz gençken bu sorunları anlamaya başlamak ve kendi içinizde gerçek özgürlüğü uyandırmak çok önemlidir, zira o zaman yeni bir dünya, yeni bir toplum, insanlar arası yeni ilişkiler kurabilirsiniz. Ve bunu yapmanıza yardım etmek elbette eğitimin asıl işlevidir.

Dinleyici: Neden ıstırap çekiyoruz? Niçin hastalıktan ve ölümden kurtulamıyoruz?

Krishnamurti: Sağlık hizmetleri, uygun yaşam koşulları ve besleyici yiyecekler sayesinde insanoğlu kendini kimi hastalıklardan kurtarmaya başladı. Cerrahi ve çeşitli tedavi yöntemleri sayesinde tıp bilimi kanser gibi iyileştirilemeyen hastalıkları tedavi etme çabası içinde. Yetkin bir doktor hastalığı iyileştirmek ve yok etmek için elinden geleni yapabilir.

Peki, ya ölümsüzlük? Bu yaşta ölümle ilgilenmeniz çok sıra dışı bir şey. Neden ölüm üzerine bu kadar kafa yoruyorsunuz? Çevrenizde çok fazla ölüm vakası, *ghatlar*, nehre taşman cesetler gördüğünüz için mi? Sizin nazarınızda ölüm bilindik bir manzara, yanı başınızda o ve ölüm korkusu var.

Eğer ölümün anlamını kendi başınıza düşünüp kavramazsanız, ölüm meselesine bir çözüm bulmak için bir vaizden diğerine, bir umuttan ötekine, bir inançtan bir başkasına sürekli savrulup durursunuz. Anlıyor musunuz? Başkasına akıl danışmayın, meselenin aslını kendi başınıza bulmaya çalışın. Ortaya çıkarmaya veya keşfetmeye yönelik çaba sarf etmeden sürekli soru sormak zavallı bir zihnin özelliğidir.

Gördüğünüz gibi, ancak hayata bağlandığımızda ölümden korkuyoruz. Hayatın bütün sürecini anlamak aynı zamanda ölümün anlamını anlamaktır. Ölüm sürekliliğin son bulmasından ibaret ve bizler varlığımızı sürdürememekten

korkuyoruz ama sürüp giden şey asla yaratıcı olamaz. Bunu düşünün, doğruyu kendi başınıza keşfedin. Ne dinsel teorileriniz ne de gelecek hayatta yeniden dirileceğinize duyduğunuz inanç değil, hakikat sizi ölüm korkusundan kurtarır.

18

NE İÇİN YAŞIYORUZ?

Henüz çok gençken herhalde çoğumuz yaşamın çatışmalarından, tasalardan, geçici sevinçlerden, fiziksel felaketlerden, ölüm korkusundan ve eski kuşaklara yük olmuş zihinsel çarpıklıklardan büyük ölçüde etkilenmiyoruz. Neyse ki gençken çoğumuz hayatın savaş alanına çıkmış değiliz henüz. Fakat yaşımız ilerledikçe sorunlar, dertler, kuşkular, ekonomik ve içsel mücadeleler üzerimize akın etmeye başlıyor ve sonra hayatın anlamını keşfetmek, ne için yaşadığımızı öğrenmek istiyoruz. Çatışmaları, acıları, yoksulluğu, felaketleri merak ediyoruz. Bazı insanlar refah içindeyken diğerlerinin yoksulluk çekmesinin, falanca kişi sağlıklı, zeki, yetenekli iken filancanın öyle olmamasının sebebini bilmek istiyoruz. Ve eğer kolay ikna oluyorsak çok geçmeden bir hipoteze, bir teoriye veya inanca saplanıp kalıyoruz; bir cevap bulduğumuzu sanıyoruz ama o aslında doğru cevap olmuyor. Hayatın çirkin, acı dolu, ıstıraplı olduğunu anlıyoruz ve sonra sorgulamaya başlıyoruz ama sorgulamaya yetecek kadar özgüven, enerji, zekâ

ve masumiyete sahip olmadığımız için çok geçmeden bütün bunları tatmin edici şekilde açıklayan teorilerin, inançların, bir tür spekülasyonun veya doktrinin tuzağına düşüyoruz. Yavaş yavaş dogmalarımız ve inançlarımız derinlere kök salıyor ve sağlamlaşıyor, çünkü onların arkasında bilinmeyene karşı duyulan sürgit bir korku var. O korkuya hiç bakmıyoruz; ondan yüzümüzü çevirip inançlarımıza sığınıyoruz. Oysa bu inançları -Hindu, Budist, Hıristiyan- incelediğimizde onların insanları böldüğünü görüyoruz. Her dogma ve inanç kümesi zihni prangalayan ve insanları birbirinden ayıran bir dizi ayine, bir dizi dürtüye sahip.

Böylece doğru olanı, bütün bu sefaletin, mücadelenin, acının anlamım bulmak için sorgulamaya başlıyoruz ve bir dizi inançla, teoriyle, ayinle sonuca varıyoruz. İnancı bir kenara atıp sorgulama yapacak özgüvene, enerjiye, masumiyete sahip değiliz; bu yüzden inanç hayatımızda bozucu bir faktör olarak yer almaya başlıyor.

İnanç bozucudur, çünkü inancın ve idealist ahlâkın arkasında "ben", benlik, sürekli büyüyen ve güçlenen ego gizlidir. Tanrı'ya inanmanın din olduğunu sanıyoruz. İnanmanın dindarlık olduğunu düşünüyoruz. Eğer inanmıyorsanız ateist sayılırsınız ve toplum tarafından dışlanırsınız. Bir toplum Tanrı'ya inanmayanları kınarken, başka bir toplum da inananları kınar. Aslında her ikisi de aynıdır.

Dolayısıyla din bir inanç meselesine dönüşür ve inanç zihni sınırlandırır; o zaman zihin asla özgür olamaz. Ne var ki ancak özgürseniz doğru olanı, Tanrı'nın ne olduğunu keşfedebilirsiniz, inançla değil; çünkü inanç sizin Tanrı'nın ne olması ***gerektiğine,*** doğrunun ne olması ***gerektiğine*** ilişkin düşüncenizi yansıtır. Eğer Tanrı'nın sevgi, iyilik ya da bu veya şu olduğuna inanıyorsanız, tam da bu inancınız Tanrı'nın, doğrunun ne olduğunu kavramanızı engeller. Oysa gördüğünüz gibi sizler bir inanan içinde kendinizi unutmak istiyorsunuz, kendinizi feda etmek istiyorsunuz, başkalarına

benzemek istiyorsunuz, içinizde sürüp giden devamlı mücadeleyi bırakmak ve erdemli olmak istiyorsunuz.

Hayatınız, içinde ıstırap, acı, hırs, geçici zevk, gelip giden mutluluk barındıran bitimsiz bir mücadeleden ibaret; bu yüzden zihniniz bağlanabileceği muazzam bir şey, kendini aşan ve özdeşleşebileceği bir şey istiyor. O şeyi zihin Tanrı, hakikat diye adlandırıyor ve onunla kendini özdeşleştiriyor, bunu inanç, kanaat, mantığa bürüme, disiplin ve idealist ahlâkın çeşitli türleri aracılığıyla yapıyor. Ne var ki spekülasyon yaratan o engin şey yine "benim" bir parçamdır, hayatin çalkantılarından kaçmayı isteyen zihnin bir projeksiyonudur o.

Kendimizi Hindistan, İngiltere, Almanya, Rusya, Amerika gibi belli bir ülkeyle özdeşleştiriyoruz. Kendinizi Hindu olarak görüyorsunuz. Neden? Kendinizi neden Hindistan'la özdeşleştiriyorsunuz? Bu konuyu hiç düşündünüz mü, zihninizi esir almış sözcüklerin ötesine geçmeyi hiç denediniz mi? Bir şehirde veya küçük bir kasabada yaşayıp, çekişmeleriniz ve aile kavgalarınızla tatminsiz, mutsuz, sefil bir hayat sürüp kendinizi Hindistan adındaki bir ülkeyle özdeşleştiriyorsunuz. Bu size bir genişlik, önem, psikolojik tatmin veriyor, böylece "Ben bir Hintliyim" diyorsunuz ve bunun için öldürmek, ölmek veya sakatlanmak istiyorsunuz.

Aynı şekilde, kendinizle ve başkalarıyla sürekli çatışma içinde çok zavallı olduğunuzdan, kafanız karışık, sefil ve kararsız olduğunuzdan, ölümün kaçınılmaz olduğunu bildiğinizden, aşkın bir şeyle, engin, önemli, anlam dolu bir şeyle, Tanrı adını verdiğiniz şeyle kendinizi özdeşleştiriyorsunuz. Tanrı ile bu özdeşleşme size müthiş bir önem duygusu kazandırıyor ve kendinizi mutlu hissediyorsunuz. Öyleyse kendinizi engin bir şeyle özdeşleştirmek kendini büyütme edimidir; yine "ben"in, benliğin bir mücadelesidir.

Genel anlamda bildiğimiz haliyle din bir dizi inanç, dogma, ayin, hurafedir; putlara, muskalara ve gurulara tapınmadır ve bizler bütün bunların bizi mutlak hakikate götüreceği-

ni düşünürüz. Nihai amaç kendimizi korumaktır; istediğimiz şey, bizi mutlu edeceğini sandığımız şey ölümsüzlük halinin garantisidir. Bu kesinlik arzusuna saplanan zihin dogmalardan, papazlık işinden, batıl inançlardan ve puta tapınmadan oluşan bir din uydurur ve o dinin içinde uyuşur kalır. Din bu mudur? Din bir inanç meselesi midir, başkalarının deneyimlerinin ve kanılarının bilgisine sahip olmak veya onları kabullenmek midir? Din salt bir ahlâk pratiği midir? Bildiğiniz gibi, ahlâklı olmak, ***bunu*** yapıp ***şunu*** yapmamak nispeten kolaydır. Bunun için bir ahlâk sistemini taklit etmeniz yeterli. Fakat o ahlâkın arkasında saldırgan benlik, büyüyen, genişleyen, baskınlaşan benlik gizlenir. Peki, din bu mudur?

Hakikatin ne olduğunu keşfetmek zorundasınız, çünkü önemli olan budur, sizin zengin veya fakir olmanız veya çocuklarınızla birlikte mutlu bir evlilik sürüp sürmediğiniz değil, çünkü bütün bunlar sona erecektir ve ölüm her an gelebilir. Öyleyse hiçbir inanca bağlanmadan hakikatin ne olduğunu, Tanrı'nın ne olduğunu keşfetmek için hevese, özgüvene, inisiyatife sahip olmalısınız. İnanç zihninizi özgürleştirmez, sadece bozar, köreltir, karartır. Zihin ancak kendi zindeliği ve özgüveni sayesinde özgür olabilir.

Hiçbir inancın, hiçbir ebeveynin, hiçbir ahlâkın veya onayın etkisinde kalmayacak bireyler yetiştirmek elbette eğitimin işlevlerinden biridir. Ahlâklı, saygın biri olma amacım güden "benim". Hakiki dindar birey Tanrı'yı, hakikatin ne olduğunu keşfeder ve doğrudan deneyimler. Bu doğrudan deneyim herhangi bir inançla, herhangi bir ayinle, başkasının peşinden gitmeyle veya ona tapınmayla asla gerçekleşemez. Hakiki dindar zihin bütün gurulardan kurtulmuştur. Siz hayatınızı yaşayıp büyürken hakikati anbean keşfedebilir ve bu sayede özgür olabilirsiniz.

Çoğu insan dünyanın maddi nimetlerinden uzaklaşmanın dine doğru atılmış ilk adım olduğunu düşünür. Fakat bu doğru değildir. Yapılması en kolay işlerden biridir bu. Oysa

ilk adım tam ve bağımsız düşünme özgürlüğüne sahip olmak, yani hiçbir inanca bağlanmamak veya koşulların, çevrenin boyunduruğu altında ezilmemektir. Böylece dinç, yetkin, özgüvenli tam bir insan olabilirsiniz. Ancak o zaman zihniniz özgür, tarafsız ve şartlanmasız bir halde Tanrı'nın ne olduğunu bulabilir. Elbette bu her eğitim merkezinin temel amacı olmalıdır: Gerçekliği keşfetme özgürlüğüne kavuşmak için oraya giden her bir bireye yardım etmek. Bu da hiçbir sistemi takip etmemeyi, hiçbir inanca veya ayine bağlanmamayı ve hiçbir guruya tapınmamayı gerektirir. Birey herhangi bir disiplin, zorlama veya dayatma yoluyla değil de özgürlük içinde zekâsını uyandırmak zorundadır. Ancak özgürlükten doğan zekâ sayesinde birey zihnin ötesindekini keşfedebilir. Adlandırılamayan, sınırsız, sözcüklere dökülemeyen ve içinde zihne ait olmayan sevgiyi barındıran bu yoğunluk doğrudan deneyimlenmelidir. Zihin onu kavrayamaz; dolayısıyla zihnin çok sessiz, son derece dingin olması ve hiçbir talebe veya arzuya yer vermemesi gerekir. Ancak o zaman Tanrı veya gerçeklik denilen şey varlık kazanabilir.

Dinleyici: İtaat nedir? Onu anlamasak bile bir düzene itaat etmeli miyiz?

Krishnamurti: Çoğumuzun yaptığı şey de bu değil mi? Anne babalar, öğretmenler, yetişkinler "Bunu yap" derler. Bunu kibarca veya kabaca söyleyebilirler ve biz de korktuğumuz için boyun eğeriz. Ayrıca devletler, askeriye de bizden bunu ister. Çocukluktan itibaren ne için yaptığımızı bilmeden itaat etmek üzere yetiştiriliriz. Anne babamız ne kadar otoriterse ve devletimiz ne kadar baskıcıysa, erken yaşlarımızdan itibaren o kadar çok dayatmayla şekillendiriliriz ve bize söyleneni niçin yapmamız gerektiğini bilmeden itaat ederiz. Bize ne düşünmemiz gerektiği de söylenir. Zihinlerimiz devletin, yerel otoritelerin onaylamadığı düşüncelerden temizlenmiştir. Bizlere

nasıl düşüneceğimiz, nasıl keşfedeceğimiz öğretilmez veya bu konuda yardım almayız, sadece itaat etmemiz istenir. Din adamları da din kitapları da bize bunu söyler ve içsel korkumuz bizi boyun eğmeye zorlar, çünkü boyun eğmezsek kafamız karışır, kendimizi kaybolmuş gibi hissederiz.

Sonuçta çok düşüncesiz olduğumuz için itaat ediyoruz. Düşünmek rahatsız edici olduğu için düşünmek istemiyoruz; düşünmek için sorgulamamız, araştırmamız, kendi başımıza keşfetmemiz gerekir. Oysa yetişkin insanlar bizden sorgulamamızı istemezler; sorularımızı dinleyecek kadar sabırları yoktur. Kendi dertleriyle, kendi hırsları ve önyargılarıyla, ahlâka ve saygınlığa dair kendi *yap*ları ve ***yapmalarıyla*** çok meşguldürler ve genç olan bizler doğru yoldan sapmaktan korkarız, çünkü bizler de saygı görmek isteriz. Hepimiz aynı tarz kıyafet giyip, aynı şekilde görünmüyor muyuz? Farklı bir şey yapmak istemiyoruz, bağımsız düşünmek istemiyoruz, genel gidişattan ayrı düşmek istemiyoruz, çünkü bu bizi çok rahatsız ediyor, bu nedenle bir güruha katılıyoruz.

Yaşımız ne olursa olsun çoğumuz itaat ediyor, kopyalıyor, çünkü bizler kararsızlıktan içten içe korkuyoruz. Hem mali hem de ahlâki açıdan kararlı olmak istiyoruz; onaylanmak istiyoruz. Çevremizin sarıldığı güvenli bir konumda olmak istiyor ve sıkıntıyla, dertle, acıyla asla karşılaşmak istemiyoruz. Bizi ustaya, lidere, din adamına, devlete itaat ettiren şey bilinçli ya da bilinçsiz olsun korkudur. Başkalarına zarar verecek bir şeyi yapmaktan bizleri alıkoyan şey cezalandırılma korkusudur. Demek ki bütün eylemlerimizin, hırslarımızın ve çabalarımızın arkasında kararlı olma, güvende ve emin olma isteği var. Korkudan kurtulmadan salt itaat etmenin pek bir anlamı yoktur. Anlamlı olan şey günbegün korkunun farkına varmak, onun kendini farklı yollarla nasıl sergilediğini gözlemlemektir. Ancak korkudan arınıldığında anlayışın içsel niteliği, içinde hiçbir bilgi veya deneyim birikimi barındırmayan yalnızlık varlık kazanır.

19

ZEKİCE YAŞAMAK

Yaşımız ilerlediğinde sözde bir eğitim alıp okuldan mezun olduktan sonra birçok sorunla yüzleşmek zorunda kalırız. Hangi mesleği seçelim ki kendimizi tatmin edip mutlu olabilelim? Hangi işte veya meslekte başkalarına zulmetmediğimizi veya onları sömürmediğimizi hissedebiliriz? Istırap, felaket ve ölüm meseleleriyle yüzleşmek zorundayız. Açlığı, nüfus kalabalığını, seksi, acıyı ve zevki anlamak zorundayız. Hayatta pek çok karmaşık ve çelişkili sorunla baş etmeliyiz: insanlar arasındaki çekişmeler, karıkoca kavgaları, içimizdeki ve dışımızdaki çatışmalar. İhtirası, savaşı, askeri ruhu ve ayrıca sandığımızdan çok daha hayati olan şu olağanüstü şeyi, huzuru anlamak zorundayız. Salt spekülasyon veya imgelere tapınmak olmayan dinin anlamını kavramamız gerek. Keza sevgi diye adlandırdığımız şu karmaşık ve garip olguyu da anlamamız lazım. Hayatın güzelliğine, havada uçan kuşa ve ayrıca dilenciye, yoksulların perişanlığına, insanların inşa ettikleri çirkin binalara, bozuk yollara ve biçimsiz tapmaklara karşı duyarlı olmalıyız. Bütün

bu sorunlarla yüzleşmek zorundayız. Kimin peşinden gideceğimiz veya gitmeyeceğimiz ve birisinin peşinden gitmeli miyiz yoksa gitmemeli miyiz sorularına cevap bulmalıyız.

Çoğumuz orada burada küçük çaplı değişimler yaratmakla meşgul ve bu bize yetiyor. Yaşımız ilerledikçe derin köklü değişimleri daha az istiyoruz, çünkü korkuyoruz. Olaylara topyekûn dönüşüm açısından bakmıyoruz, sadece yüzeysel değişim açısından bakıyoruz. Eğer meselenin aslına inerseniz yüzeysel değişimin hiç de değişim olmadığını anlarsınız. O köklü bir devrime değil, sadece mevcut toplumun biraz değiştirilmiş haline karşılık gelir. Kendi mutluluğunuzdan ve sefaletinizden, başkalarının mutluluğuna ve sefaletine, kendi hırslarınızdan ve bencil çabalarınızdan, başkalarının hırslarına, dürtülerine ve çabalarına varıncaya kadar bütün bu hususlarla yüzleşmek zorundasınız. Kendi içinizdeki ve başkalarındaki rekabet ve çürümeyle, zihnin bozulması ve kalbin boşalmasıyla yüzleşmelisiniz. Bütün bunları bilip yüzleşerek kendi başınıza anlamalısınız. Ne var ki maalesef buna hazır değilsiniz.

Okulu bitirdiğimizde ne anlamış oluyoruz? Bir parça bilgi toplamış olabiliriz, ama okula başlarkenki gibi boş, sığ ve kalın kafalıyızdır hâlâ. Ders çalışmamız, okula gitmemiz, öğretmenlerle temas kurmamız hayatın o çok karmaşık sorunlarını kavramamıza yardım etmemiştir. Öğretmenlerimiz akılsızdırlar ve bizleri de kendilerine benzetirler. Onlar da korkak, biz de. Öyleyse hayata olgunlukla, derin kavrayışla korkusuz atılmak ve dolayısıyla hayatı zekice göğüslemek hem bizim hem de öğretmenlerimizin sorumluluğudur. Şimdi bütün bu karmaşık sorunlara bir cevap bulmak çok önemli görünüyor, ama cevap yok. Tek yapabileceğiniz şey bu sorunlar ortaya çıktığında onlarla zekice yüzleşmek. Lütfen bunu iyi anlayın. İçgüdüsel olarak cevap arıyorsunuz değil mi? Kitap okuyarak, birisinin peşinden giderek hayatın tüm o çok karmaşık ve alengirli sorunlarına çözümler bulacağınızı düşünüyorsunuz. İnançlar ve teoriler buluyorsunuz ama onlar ce-

vap olmuyor, çünkü bu sorunlar sizin gibi insanlar tarafından yaratılmıştır. Dehşet verici vurdumduymazlık, açlık, gaddarlık, çirkinlik, perişanlık var hayatımızda; bütün bunları insanlar yarattı ve köklü bir dönüşüm meydana getirmek için insan zihnini ve aklım, yani kendinizi anlamalısınız. Sadece bir kitapta cevap aramak veya kendini ne kadar ümit vaat etse de siyasi veya ekonomik bir sistemle özdeşleştirmek ya da batıl inançlarıyla dinsel bir saçmalığı hayata geçirmek veya bir gurunun peşinden gitmek, bunların hiçbiri insani sorunları anlamanıza yardım etmez, çünkü o sorunlar siz ve sizin gibiler tarafından yaratıldı. Onları anlamak için kendinizi anlamalısınız, anbean, günbegün, yılbeyıl kendinizi anlamanız şart. Bunun için zekâya, büyük ölçüde sezgiye, sevgiye ve sabra ihtiyacınız var.

Öyleyse zekânın ne olduğunu keşfetmelisiniz, değil mi? Hepiniz ***zekâ*** sözcüğünü gelişigüzel kullanıyorsunuz ama sadece zekâdan söz etmek sizi zeki kılmaz. Politikacılar ***zekâ, birleşme, yeni bir kültür, birleşik bir dünya*** gibi ifadeleri sürekli tekrarlayıp duruyorlar ama bunlar çok fazla anlam taşımayan ifadelerdir sadece. Öyleyse taşıdığı anlamı sahiden kavramadan hiçbir sözcüğü kullanmayın.

Biz zekânın ne olduğunu keşfetmeye çalışıyoruz, sadece tanımını değil; çünkü tanımı herhangi bir sözlükte bulabilirsiniz. Oysa önemli olan zekâyı bilmek, onu hissetmek, onu anlamaktır. Nitekim eğer bu zekâya sahip olursak, yaşımız ilerledikçe hayatın devasa sorunlarım çözmeye çalışırken her birimiz ondan yardım alabiliriz. Ve bu zekâ olmadan ne kadar okursak okuyalım, ne kadar ders çalışırsak çalışalım, ne kadar bilgi toplarsak toplayalım, toplum yapısında ne kadar reform, küçük değişiklik yaparsak yapalım, asıl dönüşümü gerçekleştiremez, ebedi mutluluğa kavuşamayız.

Peki, zekâ nedir? Onun anlamını ortaya çıkaracağım. Belki bazılarınıza bu biraz zor gelecek, ama çok da fazla sözcükleri takip etmeye uğraşmayın; onun yerine anlattıklarımın

içeriğini kavramaya çalışın. Meseleyi, zekânın niteliğini sezmeye çalışın. Eğer onu şimdi sezerseniz yaşınız ilerledikçe söylediklerimin önemini ve anlamını daha açık kavrarsınız.

Çoğumuz için zekâ bilgi, malumat, deneyim toplamanın ürünüdür. Büyük ölçüde bilgi ve deneyime sahip olan bizler hayatı zekice göğüsleyebileceğimizi sanırız. Oysa hayat olağanüstü bir şeydir, asla durgunlaşmaz; tıpkı bir nehir gibi sürekli akar, hiçbir zaman dingin değildir. Daha fazla deneyim, daha fazla bilgi, daha fazla erdem, daha fazla zenginlik, daha fazla mal mülk toplayarak zeki olacağımızı düşünürüz. İşte bu yüzden bilginlere ve engin deneyim sahibi kişilere saygı duyarız. Fakat zekâ "daha fazla"nın ürünü müdür? Daha fazlasına sahip olma, daha fazlasını isteme sürecinin arkasında ne yatar? Bizler daha fazlasını isterken biriktirmekle, toplamakla meşgul oluyoruz, değil mi?

Peki, bilgi ve deneyim topladığınızda ne oluyor? Hangi yeni deneyime sahip olursanız olun o hemen "daha fazlası" na çevriliyor ve siz aslında deneyimlemiyorsunuz, sadece hep topluyorsunuz ve bu toplama "daha fazla"nın merkezi olan zihnin bir işlemidir. "Daha fazla" "ben", ego, sadece olumlu veya olumsuz anlamda biriktirme derdinde olan, dışa kapalı varlıktır. Dolayısıyla birikmiş deneyimiyle zihin hayati karşılar. Bu birikmiş deneyimiyle hayati karşılayan zihin yine "daha fazla"sını ister, dolayısıyla asla deneyimlemez, hep toplar. Zihin bir toplama aracı olduğu sürece, gerçek deneyim asla yaşanmaz. Her zaman falanca deneyimden bir şey elde etmeyi, daha fazlasını kazanmayı düşünürken nasıl deneyime açık olabilirsiniz ki?

Demek ki biriktiren, toplayan insan, hep daha fazlasını isteyen insan hiçbir zaman hayati taze yaşayamaz. Ancak zihin "daha fazla"sıyla, biriktirmekle meşgul olmadığı zaman zeki olma olanağını yakalar. Zihin "daha fazla"sıyla meşgul olduğunda, her yeni deneyim "ben"i dış dünyaya kapatan duvarı, bütün çatışmaların kaynağı olan benmerkezci etkinliği pe-

kiştirir. Lütfen bu konuyu iyi izleyin. Deneyimlerin zihni özgürleştirdiğini sanıyorsunuz ama bu doğru değil. Zihin biriktirmekle, "daha fazla"sıyla meşgul olduğu sürece her yeni deneyim bencilliğinizi, egoizminizi, düşüncenin kendini dış dünyaya kapatma etkinliğini güçlendirmekten öteye geçmez.

Ancak kişi benlikten, "ben" den sahiden kurtulduğunda, yani zihin artık "daha fazla"sına yönelik talebin merkezi olmadığında, daha büyük, daha geniş, daha kapsamlı deneyim talebine saplanıp kalmadığında zekâ açığa çıkabilir. Zekâ zamanın baskısından kurtulmaktır, değil mi? Zira "daha fazla" sı zamanı ima eder ve zihin "daha fazlası"na yönelik talebin merkezi olduğu sürece, zamanın ürünüdür. Öyleyse "daha fazla"sını biriktirmek zekâ değildir. Bütün bu süreci kavramak kendini bilmektir. Toplayıcı bir merkez olmadan kişi kendini olduğu gibi bildiğinde, bu bilgi hayatı göğüsleyebilecek zekâyı doğurur ve o zekâ yaratıcıdır.

Hayatınıza şöyle bir bakın. Ne kadar sönük, ne kadar ahmakça, ne kadar küçük değil mi? Çünkü siz yaratıcı değilsiniz. Büyüdüğünüzde çocuk sahibi olabilirsiniz ama bunda yaratıcılık yoktur. Bürokrat olabilirsiniz ama bunda canlılık yoktur, değil mi? Ölü rutin, bitmeyen bir sıkıntıdır o. Hayatınızı korku kuşatmış ve bundan dolayı otorite ve taklit var. Yaratıcı olmanın ne demek olduğunu bilmiyorsunuz. Yaratıcılıktan kastım resim yapmak, şiir yazmak ya da şarkı söyleyebilmek değil. İnsan bir kez olsun onu keşfettiğinde nihai kaynak, ölümsüz akıntı olduğunu anladığı yaratıcılığın derin doğasını kastediyorum ve o ancak zekâyla bulunabilir. O kaynak zamansızdır ama zihin "ben"in, benliğin, dur durak bilmeden "daha fazla"sını isteyen varlığın merkezi olduğu sürece zamansız olanı bulamaz.

Bunu sadece sözde değil de derinlemesine kavradığınızda, uyanık zekâyla birlikte yaratıcılığın, gerçekliğin, Tanrı'nın, hakkında spekülasyon yapılamayacak şeyin açığa çıktığını fark edersiniz. Ona asla meditasyon pratiğiyle, "daha

fazla"sı için yaptığınız dualarla veya "daha fazla"sından kaçışınızla ulaşamazsınız. Kendi zihin halinizi, garazınızı, kıskançlığınızı, her gün anbean beliren karmaşık tepkilerinizi anladığınızda gerçeklik varlık kazanır. Bu hususları kavramak beraberinde sevgi adı verilen hali getirir. Bu sevgi zekâdır ve zamansız olan yaratıcılığı doğurur.

Dinleyici: Toplum bizim karşılıklı bağımlılığımıza dayanıyor. Doktor çiftçiye, çiftçi de doktora bağımlı. İnsan nasıl tamamen bağımsız olabilir?

Krishnamurti: Hayat ilişkidir. ***Sannyasinin*** bile ilişkileri vardır; dünyadan elini eteğini çekmiş olabilir ama hâlâ dünyayla ilişki içindedir, ilişkiden kaçamayız. Çoğumuz için ilişki çatışmanın kaynağıdır; ilişkide korku vardır, çünkü bizler psikolojik olarak birbirimize bağlıyız, ya kocaya ya karıya ya ebeveyne ya da bir arkadaşa. İnsan yalnızca ebeveyni veya çocuğu ile değil, ayrıca öğretmeni, aşçısı, hizmetçisi, valisi, komutanı ve nihayet tüm toplum ile ilişki kuruyor ve biz bu ilişkiyi anlayamadığımız sürece korku ve sömürüyü doğuran psikolojik bağımlılıktan kurtulamayız. Özgürlük ancak zekâyla gelir. Zekâ olmadan sadece bağımsızlığı aramak veya ilişkiden sıyrılmayı beklemek yanılsamaya düşmek olur.

Öyleyse önemli olan nokta ilişkideki psikolojik bağımlılığı anlamaktır. Kalbin ve zihnin gizli yanlarım açığa çıkarmak, yalnızlığımızı, boşluğumuzu kavramak özgürlüğü getirir, ilişkiden sıyrılmak anlamında değil de, çatışmaya, sefalete, acıya ve korkuya yol açan psikolojik bağımlılıktan kurtulmak anlamında özgürlüğü.

Dinleyici: Neden hakikat nahoştur?

Krishnamurti: Eğer ben çok güzel olduğunu düşünürsem ve siz bana öyle olmadığımı söylerseniz -ki söylediğiniz bir

gerçekse- bundan hoşlanır mıyım? Çok zeki, çok akıllı biri olduğumu düşünüyorsam ve siz benim aslında epey aptal olduğumu belirtirseniz bu hiç de hoşuma gitmez. Ve benim aptallığımı belirtmeniz size bir zevk duygusu verir, değil mi? Kibrinizi okşar, ***sizin*** ne kadar zeki olduğunuzu gösterir. Ama kendi aptallığınıza bakmak istemezsiniz, kendinizden kaçmak istersiniz, kendinizden gizlenmek istersiniz, kendi boşluğunuzu, kendi yalnızlığınızı örtmek istersiniz. Bunun için gerçekte kim olduğunuzu size hiçbir zaman söylemeyecek arkadaşlar ararsınız. Başkalarının nasıl insanlar olduklarını göstermek istersiniz ama başkaları da sizin nasıl bir insan olduğunuzu ortaya döktüğünde bu hiç hoşunuza gitmez. Kendi iç doğanızı açığa vuracak şeyden uzak dursunuz.

Dinleyici: Şimdiye değin öğretmenlerimiz gayet kararlı bir şekilde bizi alışılageldik yöntemle eğittiler ama burada söylenenleri dinleyip tartışmalara katıldıktan sonra öğretmenlerimiz o eski kararlılıklarını yitirdiler. Zeki bir öğrenci bu koşullar altında kendini nasıl ifade edeceğini bilir ama zeki olmayanlar ne yapacak?

Krishnamurti: Öğretmenler hangi konuda kararsız? Elbette öğrettikleri şeyler konusunda değil, çünkü matematik, coğrafya, alışılageldik müfredatı öğretmeye devam ediyorlar. Kararsız oldukları konu bu değil. Onlar öğrencilere nasıl muamele edecekleri konusunda kararsız, değil mi? Yakın zamana kadar öğrencilerle kurdukları ilişki üzerine hiç düşünmediler; sadece sınıfa gelip, dersi verdikten sonra gittiler. Fakat şimdi öğrencileri kendilerine itaat ettirmek için kendi otoritelerini kullanmak suretiyle korku yaratıp yaratmadıkları konusunda endişeliler. Öğrencileri baskı altına alıp almadıkları veya öğrencileri kendilerine uygun mesleklere yöneltip yöneltmedikleri konusunda endişeliler. Doğal olarak bütün

bunlar onları kararsız kılıyor. Öğretmen sorgulamak, araştırmak zorunda. Ta başından sonuna kadar hayat süreci de bu değil mi zaten? Asla bir yerde durup "Ben biliyorum" demeyin.

Zeki bir insan hiçbir zaman durağan değildir, asla "Ben biliyorum" demez. Her zaman sorgular, araştırır, şüphelenir, bakar, keşfeder. "Ben biliyorum" dediği anda çoktan ölmüştür. Ve ister genç ister yaşlı olalım, çoğumuz gelenek, zorlama, korku, bürokrasi ve dinsel saçmalıklar yüzünden ölü haldeyiz, canlılıktan, coşkudan, özgüvenden yoksunuz. Öyleyse öğretmenin de keşfetmesi gerekir. Kendi bürokratik eğilimlerini ortaya çıkarıp başkalarının zihinlerini köreltmeye bir son vermelidir ve bu çok zor bir süreçtir. Büyük oranda sabır ve anlayış gerektirir.

Öyleyse zeki öğrenci öğretmene yardım etmelidir, öğretmen de öğrenciye yardım etmelidir. Her ikisi de çok zeki olmayan öğrenciye yardım etmelidir. Bu da ilişki kurarak olur. Hiç kuşkusuz öğretmen kararsız olduğunda, sorgulayıp araştırdığında, çok zeki olmayan öğrenciye karşı daha hoşgörülü, daha şüpheci, daha sabırlı ve daha sevecen davranır ve bu sayede o öğrencinin de zekâsı canlanabilir.

Dinleyici: Çiftçi fiziksel acının tedavisi için doktora bağımlı. Bu da bir bağımlılık ilişkisi değil mi?

Krishnamurti: Gördüğümüz gibi, eğer ben psikolojik olarak size bağımlı olursam, sizinle kurduğum ilişki korkuya dayanır ve korku var olduğu sürece ilişkide bağımsızlık olmaz. Zihni korkudan kurtarma sorunu bir hayli karmaşıktır.

Gördüğünüz gibi, önemli olan nokta, tüm bu somlara birinin verdiği cevaplar değil, sizin kendi başınıza meselenin aslını sürekli araştırarak keşfetmenizdir. Bu da herhangi bir inanca veya düşünce sistemine saplanıp kalmamayı gerektirir. İnisiyatifi yaratan ve zekâyı doğuran şey sürekli araştır-

maktır. Sırf cevapla yetinmek zihni köreltir. O halde sadece kabullenmekle yetinmeyip sürekli araştırmak ve hayatın anlamını kendi başınıza özgürce keşfetmeye başlamak sizin için çok önemlidir.

20

DOĞRU EĞİTİM ALMAK

Neden eğitim aldığınızı merak ediyorum. Siz biliyor musunuz? Yeterince büyüdüğünüzde anne babanız sizi okula gönderiyor. Herhalde onlar neden sizi okula gönderdiklerini biliyorlardır. Peki, ama siz biliyor musunuz? Sizin ve anne babanızın bildiği tek şey okula gidip eğitim almanız gerektiğidir.

Peki, eğitimli olmak ne demektir? Bunu hiç düşündünüz mü? Sadece sınavlardan geçip, ondan sonra evlenerek hoşunuza gidecek veya gitmeyecek bir iş bulup hayatınızın geri kalanını o işi yaparak geçirmek midir? Eğitim bu mudur?

Çeşitli okullara gidiyorsunuz ve eğitim görüyorsunuz, yani matematik, tarih, coğrafya, fen bilimleri vesaire öğreniyorsunuz. Neden? Bunu hiç düşündünüz mü? Sadece sonrasında geçiminizi kazanmak için mi eğitim görüyorsunuz? Eğitimin amacı bu mu? Eğitim sadece sınavlardan geçme ve isminizin önüne bir unvan koyma meselesi midir yoksa bundan tamamen farklı bir şey midir?

Çevrenize baktığınızda, dünyanın tüyler ürpertici keşmekeşini görüyorsunuz. Anne babanız lüks arabaların içinde kulüplere gidip eğlenirken yiyecek bir şeyi olmayan, tatil nedir bilmeyen ve her gün sabahın köründen gece yarısına dek çalışmak zorunda kalan yoksulları görüyor musunuz? Hayat budur değil mi? Zenginler ve yoksullar var, hastalar ve sağlıklılar var. Dünyanın her yerinde savaş, sefalet var. Her türden dert, sıkıntı var. Ve henüz gençken bu meseleler üzerinde düşünmeye başlamanız gerekmiyor mu? Ama gördüğünüz gibi, olağanüstü çatışmaları, sefaleti, ıstırapları, mücadeleleri, savaşlarıyla engin bir hayatı göğüslemeye hazır olmanıza yardım etmiyorlar okullarda; hiç kimse size bu meselelerden söz etmiyor. Sadece apaçık ortada olan bazı gerçeklerden söz ediyorlar ama bu yeterli değildir.

Elbette eğitim sadece size iş kazandırmakla yetinmemeli; hayata hazırlanmanıza yardım etmeli. Bir memur, vali veya bilim insanı olabilirsiniz ama hayat bundan ibaret değil.

Hayatta ne ararsan var. Okyanusa benziyor hayat. Okyanus sadece yüzeyde gördüğünüz şeyden ibaret değildir. Muazzam derin bir şeydir, müthiş akıntıları vardır ve her türden yaşam formuyla, onca balık türüyle, küçük balıkları yiyerek yaşayan büyük balıklarla doludur. İşte bütün bunlar okyanusu oluşturur. Hayat da böyledir; içinde her tür zevk, eğlence, acı, sıra dışı icatlar, sayısız meditasyon sistemi ve mutluluk peşindeki kalabalıklar vardır. Bütün bunlar hayattır ve siz bu hayata hazırlanmıyorsunuz. Okulda hiç kimse size bu konulardan bahsetmiyor. Her sınıfta bir sürü öğrenci var ve öğretmen sadece sizin sınavlardan geçmenize yardım etme derdinde, zihinlerinizi aydınlatmayı hiç düşünmüyor. Oysa eğitim kesinlikle zihni bilgiyle doldurma süreci değildir. Okumayı biliyorsanız bir ansiklopedi alıp istediğiniz bilgiye erişebilirsiniz. Kısacası eğitim kimi gerçekleri öğrenip birkaç sınavdan geçmekten büsbütün farklı bir şeydir.

Gördüğünüz gibi, korktuğumuz sürece eğitimli sayılmayız. Korkunun ne olduğunu biliyor musunuz? Nitekim korktuğunuzu biliyorsunuz. Çocuklar korkuyor, büyükler korkuyor, hepiniz korkuyorsunuz. Ve korktuğumuz sürece eğitimli değilizdir, zekâmız yoktur. Öyleyse eğitim sadece zihni bilgiyle doldurmak değil, öğrencinin korkusuzca hayatın büyük karmaşasını anlamasına yardım etmektir.

Öğretmenlerinizden, anne babanızdan, ağabeyinizden, halanızdan, başkalarından korkuyorsunuz, değil mi? Büyüklerin sizi cezalandırma, itip kakma, odanıza yollama gücü var. Gerek okulda gerekse evde sürekli korkuyla terbiye ediliyorsunuz. Hayatımız korkuyla şekilleniyor ve beşikten mezara kadar korkuyoruz. Peki, korkunun neler yaptığını biliyor musunuz? Korkarken kendinizi, midenizin nasıl kasıldığım, nasıl terlediğinizi, nasıl kâbuslar gördüğünüzü hiç gözlemlediniz mi? Kendilerinden korktuğunuz kimselerle birlikte olmak istemezsiniz, değil mi? Tehdit altındaki bir hayvan gibi hemen onların yarımdan sıvışıp kaçarsınız. Gördüğünüz gibi, bu korkuyla okula gidiyoruz ve yine bu korkuyla okuldan mezun olup hayat adım verdiğimiz muazzam derinliğe sahip kocaman bir akıntıyla, o olağanüstü şeyle karşılaşıyoruz. Dolayısıyla bana öyle geliyor ki, eğitimdeki en önemli husus korkudan kurtulmak için eğitim almamız gerektiğidir, çünkü korku zihni köreltir, korku düşünceyi eğip büker, korku karanlığı doğurur ve korktuğumuz sürece yeni bir dünya kuramayız. Neden söz ettiğimi anlıyor musunuz yoksa bunlar daha önce hiç duymadığınız sözler mi?

Bildiğiniz gibi, ailenizin, evinizin dışındaki dünyada, Bombay'ın ötesindeki dünyada, Avrupa'da, Amerika'da insanlar feci yıkım araçları hazırlıyorlar. Dünya felaket bir dönemden geçiyor ve her ne kadar öyle olduklarım dile getirmeseler de bütün politikacıların, bütün liderlerin kafası karışık, çünkü hep savaşıyorlar, her zaman bir tür bela var başlarında. Neticede şu anki dünya güzel bir yer değil, mut-

lu bir hayat sürülecek bir yer değil. Eğer çok genç olan sizler doğru düzgün eğitim almazsanız, hiç kuşkusuz aynı ölçüde mutsuz, aynı ölçüde sefil, aynı ölçüde keşmekeş bir dünya yaratacaksınız. Dolayısıyla tamamen farklı bir dünya yaratmak için nasıl bir eğitim almanız gerektiğini saptamamız çok önemlidir. Birlikte mutlu bir hayat süreceğimiz, ne zenginin ne de yoksulun yer aldığı, ne bütün o güce, konuma ve cazibeye sahip olan kodaman politikacıların, ne de hayatta hiçbir şeyi olmayan ve ölene kadar çalışmak zorunda kalan mağdur ve yoksun kimselerin yer aldığı bir dünya kurmalıyız.

Yeni bir dünyayı yaratacak olanlar yaşlı insanlar değil sîzsiniz, çünkü yaşlılar dünyayı korkunç bir karmaşaya boğuyorlar. Fakat eğer siz doğru eğitimi alırsanız yeni bir dünya yaratabilirsiniz. Bu sizin elinizde, politikacıların veya din adamlarının değil. Eğer doğru düzgün eğitilirseniz harika bir dünya kurabilirsiniz, Hindistan'ın veya Avrupa'nın dünyası değil, hepimizin dünyası, sizin ve benim dünyam, hepimizin birlikte mutlu yaşayacağı bir dünya. Ve sizi temin ederim ki bu dünyanın kurulması başka birilerine değil size bağlı. İşte bu nedenle hangi öğretmenlerden nasıl bir eğitim aldığınız büyük önem taşıyor. Şayet öğretmen korkaksa onun öğrencileri de korkak olur. Eğer öğretmen dar kafalı, kıt, güdükse ve sadece size bilgi aktarmakla yetiniyorsa sizin zihinleriniz de çok dar olur ve hayatın ne olduğunu anlamadan büyürsünüz.

Öyleyse doğru düzgün eğitim almak, yani özgürlük içinde yetişmek gerçekten çok önemlidir. Ayrıca anne babanızdan, öğretmenlerinizden, kamuoyundan veya büyükannenizin ne diyeceğinden korktuğunuz sürece özgür olamazsınız. Eğer korkuyorsanız asla özgür olamazsınız. Ve okullarda öğretmenlerin bu korku meselesine hiç değinmediklerine tanık olabilirsiniz. Sözde nezaketle veya bir disiplin sistemiyle sizi bir şey yapmaya zorlayan bir dayatma uygulan-

dığı anda bu, korku yaratır. Şayet ben öğretmensem ve ders çalışmanızı sağlamak için sizi başkasıyla karşılaştırıyorsam, başka bir kız veya erkek kadar zeki olmadığınızı söylüyorsam, sizi bertaraf ediyorum demektir, değil mi? Mevcut okullarımızda korkuyu körükleyen sınavlar ve öğrencileri her zaman başka öğrencilerle kıyaslayan notlandırma sistemleri var; dolayısıyla tek tek öğrencilere değil de zeki olan öğrenciye önem veriliyor. Derslerinde çok parlak olan, sınavlardan geçme konusunda özel bir yeteneğe sahip bir öğrenci başka alanlarda pekâlâ geride kalabilir ve muhtemelen kalıyordur da.

Not vermek, puanlandırmak, karşılaştırmak ve ister nezaketle ister tehdit yoluyla her tür zorlama korkuyu besler. Henüz gençken bu korkuya takılıp kaldığımız için geri kalan hayatımızda da aynı korkuyla cebelleşip duruyoruz. Yetişkin insanlar hayata karşı tutumlarından ötürü salt eskinin tekrarı olan bir eğitim sistemi kurdular, dolayısıyla bu sistemde yeni bir yaşam tarzına yer yok. İşte bu nedenle henüz gençken bütün bu konular üzerinde düşünmek bana göre çok önemlidir. Burada size anlattıklarımızı anlamasanız bile bu meseleyi izin alabilirseniz öğretmenlerinize sorun ve korkudan sahiden kurtulup kurtulamayacağınızı öğrenin. Korku olmadığında çok daha iyi ders çalışırsınız. Bir şey yapmaya zorlanmadığınızı hissettiğiniz zaman gerçekten neye ilgi duyduğunuzu kestirebilir ve geri kalan yaşamınızı sahiden sevdiğiniz şeyi yaparak geçirebilirsiniz. Bu da sırf bir işe sahip olmak zorunda kaldığınız için zavallı bir memur olmaktan çok daha önemlidir. Sırf anne babanız onu yapmanızı söylediği için veya toplum öyle talep ettiği için bir şeyi yapmak saçmalıktır. Öte yandan eğer bir şeyi eliniz ve zihninizle gerçekten severek yapıyorsanız, bu sevgi sayesinde yeni bir dünya yaratırsınız. Ama şayet korkuyorsanız yeni bir dünya yaratamazsınız. Sonuçta henüz gençken içinizde bir isyan duygusu taşımalısınız.

İsyanın ne olduğunu biliyor musunuz? Çocukluktan yetişkinliğe geçerken hayat anne baba, öğretmenler, gelenek, komşular, içinde yetiştiğiniz kültür veya toplum aracılığıyla sizi bastırır; bütün bunlar bir hapishane gibi sizi kuşatır ve istediği şeyi yapmaya sizi zorlar, dolayısıyla siz asla kendiniz olamazsınız. Bu durumda korkusuz düşünmek ve yaşayabilmek ve dolayısıyla sevginin ne olduğunu kendi başınıza keşfedebilmek için özgür olmanıza eğitimin yardım etmesi çok önemli değil midir? Eğer anne babalarınız sizi hakikaten seviyorsa sözünü ettiğim türde bir eğitimi hazırlamalılar ve sizin özgür olduğunuzu görmeliler; korkusuz yaşayıp büyüdüğünüzü ve mutlu olma özgürlüğüne sahip olduğunuzu görmeliler. Fakat dünyada bu tür aileler çok az, çünkü çoğu aile çocuğa şunu yap buna yapma der; oğlun babası gibi, avukat, polis, tüccar veya her neyse o olması istenir.

Bütün bu karmaşık meseleleri anlamak sahiden çok zordur ve yaşımız ilerledikçe ancak zekâmız varsa bu meseleleri kavrayabiliriz. Henüz gençken zekâmızı açığa çıkarmalıyız. Bu da ilkin öğretmenlerin bu meseleyi anlamasını gerektiriyor. Fakat çok az öğretmen bunu yapabiliyor, çünkü çoğu için öğretmenlik sadece bir işten ibaret. Daha fazla para kazanabilecekleri başka bir iş bulamıyorlar, bu nedenle "Öğretmenlik iyi bir iş" diyorlar. Bu da demektir ki ne sizi eğitmek ne de bizzat eğitimin kendisi onların umurunda.

Öyleyse genç kızlar veya erkekler olarak meselenin hakikatini keşfetmelisiniz, evcil bir hayvan gibi sus pus evde oturmakla yetinmemelisiniz. Umarım söylediklerimi anlıyorsunuzdur, çünkü bu anlattıklarım gerçekten çok çetin meseleler ve üzerinde epey düşünmeniz gerekiyor. Dünya dağılıyor, parçalanıyor; savaşlar, açlık ve sefalet var ve yeni bir dünyayı yaratmak sizin elinizde. Fakat eğer içinizde isyan ruhu yoksa yeni bir dünya inşa edemezsiniz ve zekânızı körelten korku olduğu sürece o isyan ruhuna da sahip olamazsınız.

Dinleyici: Ben beni mutlu edecek her şeye sahibim ama başkaları sahip değil. Niçin böyle oluyor?

Krishnamurti: Sizce neden böyle? Sağlığınız *yerinde olabilir*, nazik ebeveynlere, iyi bir beyne sahip olduğunuz için kendinizi mutlu hissedersiniz; öte yandan kaba ebeveynlere, kötü bir beyne sahip hasta birisi de kendini mutsuz hisseder. Şimdi neden bu böyle oluyor? Siz mutluyken neden bir başkası mutsuz? Mutluluk zenginliğe, arabalara, iyi evlere, temiz yiyeceklere, kibar ebeveynlere sahip olmak mı demek? Sizin mutluluk tanımınız bu mu? Ve bütün bu şeylere sahip olmayan bir kişi mutsuz mudur? Öyleyse mutluluktan kastınız nedir? Bunu ortaya koymak önemli, değil mi? Mutluluk kıyaslamayı mı içerir? "Ben mutluyum" dediğinizde mutluluğunuz kıyaslamadan mı doğar? Ne söylediğimi anlıyor musunuz yoksa anlaşılması çok mu zor?

Anne babanızın "Falancanın maddi durumu bizimki kadar iyi değil" dediğini hiç duymadınız mı? Kıyaslama bize bir şeylere sahip olduğumuz hissini verir, bir tür tatmin duygusu kazandırır, değil mi? Eğer kişi zekiyse ve kendisini pek zeki olmayan biriyle karşılaştırırsa kendini çok mutlu hisseder. Yani gurur ve kıyaslama yoluyla mutlu olduğumuzu sanıyoruz; ama kendini bizimkinden daha az şeye sahip bir başkasıyla kıyaslamak suretiyle mutluluk duyan birisi en zavallı insandır, çünkü onun sahip olduğundan daha fazlasına sahip olan, ondan yukarıda olan birileri hep vardır. Kıyaslamak kesinlikle mutluluk değildir. Mutluluk tamamen farklı bir şeydir; peşinden koşulacak bir şey değildir o. Bir şeyi sizi zenginleştirdiği veya seçkinleştirdiği için değil de hakikaten sevdiğiniz için yapıyorsanız mutlu olursunuz.

Dinleyici: İçimizden korkuyu söküp atmanın yolu nedir?

Krishnamurti: Öncelikle sizi neyin korkuttuğunu saptamanız gerekiyor, değil mi? Anne babanızdan, öğretmenleriniz-

den, sınavda başarısız olmaktan, kardeşlerinizin veya komşunuzun ne diyeceğinden korkuyor olabilirsiniz. Yahut büyük bir üne sahip babanız kadar iyi veya zeki olamamaktan korkuyor olabilirsiniz. Pek çok korku türü var ve sizinkinin hangi türe girdiğini ortaya çıkarmanız lazım.

Şimdi sizi korkutan şeyin ne olduğunu biliyor musunuz? Şayet biliyorsanız, o korkudan kaçmadan neden korktuğunuzu ortaya çıkarın. Eğer korkudan kurtulmak istiyorsanız, ondan kaçmamanız gerekir, onunla yüzleşmelisiniz ve tam da bu yüzleşme sizi korkudan kurtaracaktır. Korkudan kaçtığınız sürece ona bakamazsınız, ama durup korkuya baktığınız anda korku çözülmeye başlar. Kaçmak korkunun sebebidir.

Sorular sormalısınız ama belki de buna çekiniyorsunuz. Size bir soru sorabilir miyim? Büyüdüğünüzde ne olmak istiyorsunuz? Bunu biliyor musunuz? Cevap kızlar için elbette basit; evlenmek isterler, bu çok açık. Evlendiniz diyelim, o zaman ne yapmak istersiniz? Hırslı mısınız? Hırsın ne olduğunu biliyor musunuz? Falanca veya filanca olmak istemektir hırs, değil mi? Bir ideale sahip olup "Rama, Sita veya Gandhiji gibi olacağım" diyen insan da hırslıdır. Bir şekilde hırslı mısınız?

Peki, hırs ne demek? Neden hırslısınız? Buna cevap vermek biraz zor olabilir ama hayatın sorunlarından biri bu ve üzerinde düşünmeniz gerekiyor. Nedenini size söyleyeyim. Hepimiz hırslıyız; her insan kendi yordamınca hırslıdır. Ve bu durumun neler doğurduğunu biliyor musunuz? Bizi birbirimize düşürüyor. Her zaman zengin, ünlü, daha zeki olmak için mücadele ediyoruz. Ben sizden daha büyük olmak istiyorum, siz de benden. Demek ki hırs aslında gerçekte öyle olmadığımız biri olmaya çalışmaktır. Ve hangisi önemli? Gerçekte öyle olmadığımız biri olmaya çalışmak mı yoksa gerçekte ne olduğumuzu anlamaya çalışmak mı? Hiç kuşkusuz önce kendimize bakmalıyız ve gerçekte ne olduğumuzu anlamaya başlamalıyız.

Gördüğünüz gibi, çoğumuz idealistiz ve idealistler ikiyüzlüdür, çünkü gerçekte olmadıkları biri olmaya çalışırlar hep. Eğer ben aptalsam ve zeki olmaya uğraşıyorsam herkes bunun muhteşem bir şey olduğunu düşünür. Ne var ki zekice hileler yapmayı ne kadar iyi öğrenirse öğrensin aptal biri bu sayede zeki olamaz. Öte yandan eğer aptal olduğumu bilirsem, o zaman tam da bu bilgi zekânın başlangıcı olur ki bu da salt zeki olmaktan çok daha iyidir. Anlıyor musunuz?

Kıvrak zekâlı biri değilsem genelde başıma ne gelir? Okulda sınıfın arka sırasına koyulurum ki bunu yapmak aslında öğretmen adına utanç verici bir şeydir, çünkü ben de diğer öğrenciler kadar önemliyimdir. Beni zeki öğrencilerle karşılaştırarak sınıfın arkasına atması öğretmenin aptallığıdır, çünkü karşılaştırma yaparak beni bertaraf ediyor.

Ne yazık ki kıyaslama sözde eğitimimizin ve tüm kültürümüzün temelidir. Öğretmen her zaman filanca veya falanca öğrenci kadar iyi olmalısın deyip durur, bunun üzerine siz de onlar kadar iyi olmaya çalışırsınız. O zaman size ne olur? Giderek daha endişeli hale gelirsiniz, sağlığınız bozulur, zihniniz yıpranır. Oysa öğretmeniniz sizi başkalarıyla karşılaştırmayıp "Hey buraya bak çocuğum, kendin ol. Gel, senin ilgi alanlarım, yeteneklerini ortaya çıkaralım. Taklit etme. Rama, Sita veya Gandhiji gibi olmaya çalışma. Neysen o ol ve o noktadan başla" dese, o zaman başkaları değil *siz* önem kazanırsınız. Önemli olan bireydir ve öğretmen bir öğrenciyi daha zeki olan bir başkasıyla kıyasladığında, onu küçültüyor, önemsizleştiriyor ve aptallaştırıyordum Gerçekte kim olduğunuzu ortaya çıkarmanıza yardım etmek öğretmenin görevidir ve sizi bir başkasıyla kıyasladığında bu görevini yerine getiremez. Kıyaslama sizi yıkar, öyleyse kendinizi başkalarıyla kıyaslamayın. Herkes kadar iyisiniz. Kim olduğunuzu anlayın ve bu noktadan yola çıkıp nasıl şu anki halinizden daha dolu, daha özgür, daha coşkulu olabileceğinizi keşfetmeye başlayın.

Dinleyici: Eğer anne baba çocuğunu sahiden seviyor olsaydı onu bir şeyler yapmaya zorlamazdı dediniz. Fakat eğer çocuk temiz olmak istemiyorsa ya da sağlığı için kötü olan bir şeyi yemek istiyorsa ona engel olmak gerekmez mi?

Krishnamurti: Anne baba çocuğunu çok seviyorsa onun istediğini yapmasına izin vermelidir dediğimi hatırlamıyorum. Beyefendi, bu çok zor bir soru, değil mi? Her şeyden önce eğer ben oğlumu seviyorsam onun korkmasını gerektirecek bir şeyin olmadığını görmem lazım ki bunu yapmak son derece zordur. Daha önce de söylediğim gibi, korkudan kurtulmak için çocuğun başkalarıyla kıyaslanmaması ve sınavlara tabi tutulmaması gerekir. Eğer çocuğumu seviyorsam onu özgür bırakmalıyım, her istediğini yapsın anlamında değil, çünkü her istediğini yapmak aptalcadır. Zekâsını geliştirme özgürlüğünden söz ediyorum ben ve o zaman bu zekâ ona ne yapması gerektiğini söyleyecektir.

Zekâya sahip olmak için özgürlüğün olması gerekir ve eğer sürekli bir kahraman gibi olmaya zorlanırsanız özgür olamazsınız, çünkü o zaman önemli olan siz değil kahramandır. Sınavlara girdiğinizde karnınız ağrımıyor mu? Kendinizi gergin ve endişeli hissetmiyor musunuz? Her yıl sınav adı verilen feci bir işkenceye maruz kalmak zorunda olduğunuzda geri kalan hayatınızın bundan nasıl etkilendiğini biliyor musunuz? Yetişkin insanlar korkusuz büyümeniz gerektiğini söylüyorlar; ama bu bir anlam ifade etmiyor, sadece bir laf salatası, çünkü onlar sizi sınavlara sokarak ve başkalarıyla kıyaslayarak korkuyu içinize ekiyorlar.

Hakikaten üzerinde durmamız gereken bir başka konu da disiplindir. Disiplin ile ne kastettiğimi biliyor musunuz? Çocukluktan itibaren size ne yapmanız gerektiği söylenir ve siz de pekâlâ buna ayak uydurursunuz. Hiç kimse neden erken kalkmanız gerektiğim, neden temiz olmanız gerektiğini açıklama zahmetinde bulunmaz. Anne babalar ve öğretmenler

bunu size açıklamazlar, çünkü bunun için ne sevgileri ne zamanları ne de sabırları vardır; sadece "Şunu yap yoksa seni cezalandırırım" derler. Şu halde bildiğimiz haliyle eğitim korku aşılamaktır. Peki, korku varken zihniniz nasıl zeki olabilir? Keza korktuğunuzda başkalarım nasıl sevebilirsiniz veya onlara nasıl saygı duyabilirsiniz? Büyük üne ve pahalı arabalara sahip kimselere "saygı" gösterirsiniz ama hizmetçinize saygı göstermezsiniz, onu tekmelersiniz sadece. Büyük bir adam yanınıza geldiğinde hepiniz ona selam verip ayaklarına kadar eğilirsiniz ve buna saygı denir; fakat onun ayaklarına kadar eğilmenize sebep olan şey saygı değil korkudur. Bir ***kuli nin*** (vasıfsız işçinin) ayaklarına kadar eğilmezsiniz, değil mi? Ona saygı göstermezsiniz, çünkü o size hiçbir şey veremez. Demek ki eğitimimiz korkuyu yerleştirmekten veya pekiştirmekten başka bir şey değil. Bu dehşet verici bir şey, değil mi? Ve korku olduğu sürece nasıl yeni bir dünya kurabiliriz ki? Kuramayız, işte bu nedenle henüz gençken bu korku meselesini ve eğitim sisteminde korkunun yerini anlamanız çok önemlidir.

Dinleyici: Hayatta ideallere sahip olmak önemli değil mi?

Krishnamurti: Bu güzel bir soru, çünkü hepinizin idealleri var. Şiddetsizlik idealiniz, barış idealiniz ya da Rama, Sita veya Gandhiji gibi bir kişi olma idealiniz var, değil mi? Bu da ne anlama geliyor? Sizin değil de idealin önemli olduğu anlamına geliyor. Rama müthiş derecede önemli, ama zavallı siz önemsizsiniz ve bu yüzden onu taklit ediyorsunuz. Tek meşgul olduğunuz şey bir kişiyi veya ideali taklit etmek. Daha önce de söylediğim gibi, idealist kişi ikiyüzlüdür, çünkü gerçekte neyse öyle olmaya çalışmak yerine her zaman bir başkası olmaya çabalar.

Gördüğünüz gibi, idealizm meselesi sahiden karmaşık bir mesele ve siz bu mesele üzerinde düşünmeye hiç teşvik edil-

mediğiniz için söz konusu meseleyi anlamıyorsunuz; hiç kimse sizinle bu meseleyi konuşmadı. Bütün kitaplarınız, bütün öğretmenleriniz, bütün gazeteleriniz ve dergileriniz size ideâllere sahip olmanız gerektiğini, filanca kahraman gibi olmanız gerektiğini söylüyor ki bu da zihninizi bir maymun gibi taklit etmekten veya bir gramofon kaydı gibi bir sürü sözcüğü tekrarlamaktan öteye götürmüyor. Öyleyse her şeyi kabullenmeyip sorgulamaya ve keşfetmeye başlamalısınız; içten içe korku duyuyorsanız sorgulayamazsınız. Her şeyi sorgulamak karşı çıkmak, yani yeni bir dünya yaratmak demektir. Ne var ki gördüğünüz gibi, öğretmenleriniz ve ebeveynleriniz sizin başkaldırmanızı istemiyorlar, çünkü onlar sizi kontrol etmek, şekillendirmek ve kendi kalıplarına sokmak istiyorlar ve böylece hayat çirkin bir şey olarak akıp gidiyor.

Dinleyici: Henüz daha küçüğüz, nasıl yeni bir dünya yaratabiliriz ki?

Krishnamurti: Eğer henüz küçükseniz yeni bir dünya yaratamazsınız. Fakat hayatınızın sonuna kadar küçük kalmayacaksınız değil mi? Korkuyorsanız küçüksünüzdür. Büyük bir cüsseye, büyük bir arabaya, büyük bir mevkiye sahip olabilirsiniz ama içinizde korku varsa asla yeni bir dünya kuramazsınız. İşte bu nedenle korkusuz, özgürce ve aklı başında büyümek çok önemlidir. Öte yandan özgürce büyümek demek özgür olmak için kendinizi disipline etmeniz demek değildir.

Dinleyici: Çocukları korkusuz kılacak eğitim sistemi nasıl olmalıdır?

Krishnamurti: Bir sistem veya yöntem ne yapılacağım ve nasıl yapılacağını söylemeyi ima eder; böyle bir şey sizi korkusuz kılar mı? Herhangi bir sistemle korkusuz ve aklı başında

eğitilebilir misiniz? Henüz gençken özgürce büyümelisiniz ama sizi özgür kılacak bir sistem yok. Bir sistem zihni bir şablona uydurmayı ima eder, değil mi? Sizi bir kalıba hapsetmeyi ima eder ve özgürlüğü elinizden alır. Bir sisteme bel bağladığınız anda onun dışına adım atma cesaretini yitirirsiniz ve sonra o sistemin dışına çıkma düşüncesi size korku verir. Demek ki aslında eğitim sistemi diye bir şey yoktur. Önemli olan sistem değil öğretmen ve öğrencidir. Her şeyden önce eğer sizin korkudan kurtulmanıza yardım etmek istiyorsam önce ben korkudan kurtulmalıyım. Sonra sizi ele alabilirim, her şeyi size açıklama zahmetine girip dünyanın nasıl bir yer olduğunu size anlatmalıyım ve tüm bunları yapmak için sizi sevmeliyim. Korkusuz bir halde okuldan ayrılmanız gerektiğini bir öğretmen olarak hissetmeliyim. Eğer sahiden bu hisse sahip olursam sizin korkudan kurtulmanıza yardım edebilirim.

Dinleyici: Onu özel bir testten geçirmeden altının kalitesini bilmek mümkün müdür? Aynı şekilde, bir çocuğun kapasitesi onu bir tür sınava sokmadan bilinebilir mi?

Krishnamurti: Sınavla çocuğun kapasitesinin gerçekten öğrenilebileceğini düşünüyor musunuz? Bir çocuk sınavlardan korktuğu ve gergin olduğu için sınavdan kalabilirken, bir başkası sınav psikolojisinden daha az etkilendiği için sınavdan geçebilir. Bir çocuğu her hafta gözlemlerseniz, karakterini incelerseniz, oyun oynama tarzına, konuşma biçimine, ilgi alanlarına, nasıl ders çalıştığına, yediği yiyeceklere bakarsanız hiç sınava gerek duymadan çocuğun kapasitesini öğrenebilirsiniz. Ne var ki bizler bu konular üzerinde hiç düşünmüyoruz.

Dinleyici: Beyefendi, yeni bir dünyaya dair fikriniz nedir?

Krishnamurti: Yeni dünyaya dair hiçbir fikrim yok. Eğer ona dair bir fikrim olsaydı "yeni dünya" yeni olamazdı. Bu sadece

zekice bir laf değil, bir gerçek. Eğer ona dair bir fikrim varsa o fikir öğrendiklerimden ve deneyimlerimden doğmuştur değil mi? O fikir öğrendiklerimden, okuduklarımdan, başka insanların yeni dünyanın nasıl olacağına ilişkin söylediklerinden doğmuştur. Öyleyse "yeni dünya" eğer zihnin bir ürünüyse asla yeni olamaz, çünkü zihin eskidir. Yarın ne olacağını bilemezsiniz değil mi? Yarın pazar günü olduğu için okulun açılmayacağını ve pazartesi tekrar okula gideceğinizi biliyorsunuz; ama okulun dışında neler olacağım, hangi duygulara kapılacağınızı, neler göreceğinizi bilmiyorsunuz, değil mi? Yarın veya ertesi sabah ne olacağım bilemediğiniz için olacak olan olduğunda yeni olur ve önemli olan da o yeni olanla yüzleşmektir.

Dinleyici: Eğer ne yaratmak istediğimizi bilmiyorsak yeni bir şeyi nasıl yaratabiliriz?

Krishnamurti: Yaratmanın ne olduğunu bilmemek üzücü bir şey değil mi? Bir duyguya sahip olduğunuzda o duyguyu kelimelere dökebilirsiniz. Güzel bir ağaç gördüğünüzde, o ağacı değil de ağacın sizde uyandırdıklarım betimleyen bir şiir yazabilirsiniz. O his yenidir, yaratıcı bir şeydir; ama siz onu meydana getiremezsiniz, o sizi bulur.

Dinleyici: Çocuklar her şeyi ciddiye almalı mıdırlar? Eğer alırlarsa kendilerini eğlendirmeye vakit bulabilirler mi?

Dinleyici: Şimdi siz ciddi değil misiniz? Ama her zaman ciddi olamazsınız değil mi? Her zaman oyun oynayamazsınız veya her zaman uyuyamazsınız ya da her zaman ders çalışamazsınız. Oyun vakti vardır, ciddi olma vakti vardır. Öte yandan sizinle burada buluşup konuşmam ciddi bir şeydir; ama eğer siz ciddi olmak istemiyorsanız, sorun yok, kimse sizi buna zorlayacak değil.

21

DİN ASLINDA BİR EĞİTİM SÜRECİDİR

Korkudan söz ettik; peki, din adını verdiğimiz şeyin aslında korkunun ürünü olduğunu düşünüyor musunuz? Anne babanızın, büyük ebeveynlerinizin veya akrabalarınızın tapınağa gittiklerini, bir puta taptıklarım, Gita veya başka kitaplardan alınma cümleleri tekrarladıklarım veya bir ayin yaptıklarım gözlemlemişsinizdir. Bunları yapmaya ve bir şeye inanmaya din adım veriyorlar. Fakat sizce sahiden din bu mudur? Tapınağa gitmek, insan eliyle yapılmış bir putun ayaklarının dibine çiçekler koymak, ölene kadar her gün her yıl aynı ayini gerçekleştirmek din midir?

Ve eğer din insan eliyle yapılmış bir şeye tapınmak değilse insan zihninin ürünü olan bir şeye tapınmak mıdır? Bir tapmağa girdiğinizde put demlen taştan oyulma bir heykel görürsünüz. İnsanlar o heykelin önüne çiçekler koyarlar, üzerine su dökerler, üstünü örterler ve buna din adım verirler. Bunları yapmamanın dine uygun olmayacağım düşünürler.

Ayrıca bizler Tanrı'nın ne olduğuna dair bir fikre sahibiz ve o fikri zihin yaratmıştır değil mi? Put zihin kullanılarak el emeğiyle yapılmıştır. Tanrı fikri ise zihinde üretilip saklanır, muhteşem bir şey olarak, kutsal put gibi tapınılması gereken bir şey olarak. Hem putu hem de fikri zihin yaratmıştır değil mi? Onlar kesinlikle Tanrı değildir, çünkü onları zihin icat etmiştir. Avrupa'da çarmıha gerilmiş çıplak bir insan heykeli görürsünüz; insanlar o figüre tapar. Burada Hindistan'da aynı şeyi farklı yolla yapıyoruz. İster Hindistan ister Avrupa ister Amerika'da olsun insanlar bir imgeye dua ediyorlar, bir fikre tapıyorlar ve yavaş yavaş, insan zihninin ürünü olan din adlı şeyi oluşturuyorlar.

Gördüğünüz gibi, bizler yalnız olmaktan korkuyoruz, bize yardım edecek birini istiyoruz. Sizin yaşınızdayken annemizin, babamızın, büyükbabamızın bize yardım etmesini isteriz ve keza yaşımız ilerledikçe yine başka birinin bize yardım etmesini isteriz, çünkü hayat çok zordur; bizi koruyacak, ne yapmamız gerektiğini söyleyecek müşfik bir baba isteriz. Dolayısıyla yalnız kalmak, yardım görmemek korkusundan dolayı bize yardım edecek Tanrı'ya inanırız; ama o yine de zihnin bir icadıdır, değil mi? Korktuğumuz için ve yönlendirilmek istediğimiz, neyin doğru neyin yanlış olduğunun bize söylenmesini istediğimiz için yaşımız ilerledikçe aslında hiç de din olmayan bir din yaratırız. Bana kalırsa din bundan tamamen farklı bir şeydir ve asıl dini bulmak için insanın uydurduğu şeyden mutlaka kurtulmamız gerekir. Anlıyor musunuz beni? Tanrı'nın ne olduğunu bulmak, gerçek olanı keşfetmek için insanın kendine empoze ettiği tüm o yalancı din tuzaklarından kurtulması şarttır. Ancak korkudan büsbütün arındığınızda gerçek olanı keşfedebilirsiniz. Büyüyüp hayata atıldığınızda korktuğunuz şeyin ne olduğunu keşfetmek, zihninizin raflarından onu alıp çıkarmak, hiç kaçmadan ona bakmak için zekâ sahibi olmanızı gerektirir.

Çoğumuz yalnız kalmaktan korkuyoruz. Hiç tek başımıza yürüyüşe çıkıyor muyuz? Çok nadiren. Her zaman birisinin, bizimle gelmesini istiyoruz, çünkü sohbet etmek istiyoruz, birisine bir hikâye anlatmak istiyoruz, sürekli konuşup duruyoruz; hiç yalnız kalmıyoruz, değil mi? İnsan büyüdüğünde ve yalnız başına yürüyüşe çıkabildiğinde birçok güzelliği keşfediyor, Kendi düşünme tarzını keşfediyor ve çevresinde olan biten her şeyi gözlemlemeye başlıyor: dilenciyi, aptal adamı, zeki adamı, zengini ve yoksulu. Kuşların, ağaçların, yaprakta yansıyan ışığın farkına varıyor. Yalnız başınıza dışarı çıkarsanız bunları görebilirsiniz. Yalnız kaldığınızda çok geçmeden korktuğunuzu fark edersiniz. Ve işte korktuğumuz için din adını verdiğimiz şeyi icat ettik.

Tanrı ve ona nasıl yaklaşmanız gerektiği hakkında ciltlerce kitap yazıldı; ama hepsinin temeli korkudur. İnsan korktuğu sürece gerçeği bulamaz. Eğer karanlıktan korkuyorsanız, dışarı çıkmaya cesaret edemezsiniz, yorganı üstünüze çeker uykuya dalarsınız. Dışarı çıkıp bakmak, gerçeği keşfetmek için korkudan sıyrılmanız gerekir, değil mi? Ama gördüğünüz gibi korkudan sıyrılmak çok zordur. Çoğu yetişkin insan ancak büyüdüğünüzde, bilgi toplayıp zihninizi disiplin altına sokmayı öğrendiğinizde özgür olabileceğinizi söyler. Onlar özgürlüğün çok uzakta, başlangıçta değil de sonda olan bir şey olduğunu sanırlar. Oysa hiç kuşkusuz çocukluktan itibaren özgürlüğün yaşanması gerekir, aksi halde hiçbir zaman özgür olamazsınız.

Gördüğünüz gibi, korkak yetişkin insanlar sizi disiplin altına sokuyorlar, neyin doğru, neyin yanlış olduğunu size söylüyorlar; *şunu* yapmalısın, *bunu* yapmamalısın, insanların söylediklerini aklından çıkarmamalısın diyorlar. Sizi adetlere, şablona, kalıba uydurmak için her tür kontrol mevcut ve buna disiplin adı veriliyor. Çok genç olduğunuz ve korktuğunuz için siz de buna uyuyorsunuz, ama bu size yardım etmiyor, çünkü sadece uyum sağlamakla yetindiğinizde anlamazsınız.

Şimdi meseleye başka türlü bakalım. Eğer disiplin altına sokulmamış, kontrol edilmemiş, bastırılmamış olsaydınız, istediğinizi yapmayacak mıydınız? Eğer size ne yapmanız gerektiğini söyleyen biri olmasaydı keyfinize göre hareket etmeyecek miydiniz? Muhtemelen ederdiniz, çünkü zorlamaya maruz kaldığınız, bastırıldığınız, bir kalıba döküldüğünüz için vereceğiniz tepki ona ters bir şey olurdu. Fakat varsayalım ki, çocukluktan itibaren, ta başından beri, okula başladıktan sonra öğretmen bütün bu konuları sizinle konuştu ve size ***ne yapmanız gerektiğini*** söylemedi, o zaman sizin tepkiniz ne olurdu? Ta başından beri, okula başlamanızdan itibaren öğretmen özgürlüğün ölüme yakın son şey değil de en başta birinci şey olduğunu size anlattı, o zaman tepkiniz ne olurdu?

Zorluk şu ki özgür olmak büyük ölçüde zekâ ister ve siz henüz özgür olmanın ne anlama geldiğini bilmiyorsunuz: Sahiden sevdiğiniz bir şeyi yapma özgürlüğüne kavuşmak. Zekânın işleyiş yollarım keşfetmenize yardım etmek öğretmenin görevidir. Korkudan kurtuluşu sağlayacak olan zekâdır. Korku var olduğu sürece siz hep kendinize bir tür disiplini dayatırsınız. ***Şunu*** yapmalıyım, ***bunu*** yapmamalıyım, inanmalıyım, uyum sağlamalıyım, ***puja*** yapmalıyım ve benzeri. Bu öz-disiplin tamamen korkudan doğar ve korkunun olduğu yerde de zekâ barınmaz.

Öyleyse eğitim esasında kitap okumak, sınavlardan geçmek ve iş bulmak meselesi değildir. Eğitim bundan tamamen farklı bir şeydir; beşikten mezara kadar uzanan bir süreçtir. Çok sayıda kitap okumuş hayli zeki biri olabilirsiniz, ama ben salt zekiliğin eğitimin bir göstergesi olduğunu düşünmüyorum. Sadece zeki biriyseniz hayattaki birçok şeyi ıskalayabilirsiniz. Önemli olan nokta ilkin neden korktuğunuzu ortaya çıkarmak, onu anlamak ve ondan kaçmamaktır. Eğer zihniniz her tür talepten büsbütün kurtulursa, artık hasetçi, sahiplenmeci olmazsa, ancak o zaman Tanrı'nın ne olduğunu

bulabilirsiniz. Tanrı insanların Tanrı dedikleri şey değildir. Tanrı ondan tamamen farklıdır; kavradığınızda, korkudan sıyrıldığınızda varlık kazanan bir şeydir o.

Demek ki din aslında bir eğitim sürecidir, değil mi? Din neye inanılacağı ve neye inanılmayacağı meselesi değildir; keza ayin yapma veya batıl inançlara sarılma meselesi de değildir. Hayatlarımızın son derece zengin olması ve korkak bayağı insanlar olmaktan kurtulmak için anlayışımızı geliştirerek kendimizi eğitme sürecidir din. Ancak böylece yeni bir dünya yaratabiliriz.

Politikacılar ve dini liderler yeni bir dünyanın kurulmasının genç insanların elinde olduğunu söylüyorlar. Bunu duymadınız mı? Belki de yüzlerce kez duydunuz. Fakat onlar sizi özgür olmanız için eğitmiyorlar; oysa yeni bir dünya kurmak için özgür olmak gerek. Yetişkinler sizi kendi basmakalıp fikirlerine göre eğitiyorlar ve her şeyi berbat ediyorlar. Yeni bir dünyayı kuracak olanların sizler, yani genç kuşak olduğunu söylüyorlar; ama aynı zamanda sizi bir kafese koyuyorlar, değil mi? Hintli, Farisi, falanca veya filanca olmanız gerektiğini söylüyorlar. Eğer onların fikirlerine uyarsanız kesinlikle şimdiki gibi bir dünya yaratırsınız. Yeni bir dünya korkudan, batıl inançtan, kimi insanların yeni dünya idealinden değil de ancak özgürlükten doğabilir.

Siz gençler, gelecek kuşaklar, ancak sevmediğiniz veya anlamadığınız bir şeyi yapmak zorunda bırakılmaz ve özgür olacak şekilde eğitilirseniz yepyeni bir dünya yaratabilirsiniz. işte bu nedenle henüz gençken gerçek devrimciler olmak, yani hiçbir şeyi salt kabullenmeyip, doğru olanı bulmak için her şeyi sorgulamak çok önemlidir. Ancak o zaman yeni bir dünya kurabilirsiniz. Aksi halde ona farklı bir ad taksanız da şimdiye değin varlığım hep korumuş olan o eski sefalet ve yıkım dünyasını sürdürürsünüz.

Biz gençken genelde ne yaparız? Kızlar evlenir, çocuk yapar ve yavaş yavaş solup giderler. Erkekler büyüdüklerinde

geçimlerini kazanmak zorundadırlar, bu nedenle iş bulurlar ve sevsinler veya sevmesinler o işi yapmaya mecbur kalırlar. Evli ve çocuklu olmalarından doğan sorumluluklar üstlendikleri için kendilerine söylenenleri yapmak zorunda kalırlar. Böylece isyan ruhu, sorgulama ruhu, içsel arayış ruhu söner; yeni bir dünya kurmaya ilişkin tüm o devrimci fikirleri ezilir, çünkü hayat onlara çok ağır gelmektedir. Ofise gitmek zorundadırlar, onun için falanca işi yapmak zorunda kaldıkları bir patronları vardır ve araştırma duygusunu, başkaldırma hissini, tamamen farklı bir yaşam tarzı yaratma hevesini yavaş yavaş yitirirler, geriye hiçbir şey kalmaz. İşte bu nedenle ta başından, çocukluktan itibaren isyan ruhunu korumak çok önemlidir.

Gördüğünüz gibi, asıl anlamıyla din, Tanrı'yı bulmak, doğru olanı kendi başına keşfetmek için başkaldırmak demektir. Ne kadar eski ve saygıdeğer olurlarsa olsunlar sözde kutsal kitapları salt kabullenmek değildir din.

Dinleyici: Eğitim hakkındaki kitabınızda modem eğitimin tam bir fiyasko olduğunu söylüyorsunuz. Bu tespitinizi açıklamanızı istiyorum.

Krishnamurti: Fiyasko değil mi beyefendi? Dışarı çıktığınızda zenginleri ve yoksulları görüyorsunuz; çevrenize baktığınızda dünyanın her yerinde güya eğitimli insanların savaşlarda birbirlerini öldürdüklerini, dövüştüklerini, çarpıştıklarını görüyorsunuz. Hepimize yetecek kadar yiyecek, giyecek ve barınak sağlamaya elverişli bilimsel bilgiler var elimizde şu an, ama açlık ve sefalet kol geziyor. Dünyanın her yerinde politikacılar ve diğer liderler güya eğitimli insanlardır; unvanları, diplomaları, kepleri ve cüppeleri var; doktorlar ve bilim insanları onlar. Yine de insanoğlunun mutlu bir hayat sürebileceği bir dünya kuramadılar. Demek ki modern eğitim başarısızlığa uğradı, değil mi? Ve eğer aynı eski yöntemle

eğitim almakla yetinirseniz, siz de bir başka kasvetli perişan hayati hazırlarsınız.

Dinleyici: Anne babamız bizim iyiliğimizi istediği için neden onların planlarına uymayalım ki?

Krishnamurti: Ne kadar değerli, ne kadar saygın olursa olsun anne babanızın planlarına niçin uyasınız ki? Siz bir kalıba dökülecek macun veya hamur değilsiniz ki! Ve eğer uyum sağlarsanız başınıza ne gelir biliyor musunuz? Sözde iyi bir kız veya erkek olursunuz, ya sonra? İyi olmak ne demektir biliyor musunuz? İyilik toplumun veya anne babanızın söylediklerini yapmak demek değildir. İyilik bundan tamamen farklı bir şeydir, değil mi? İyilik ancak zekâya sahip olduğunuzda, içinizde sevgi taşıdığınızda, korkusuz olduğunuzda varlık kazanır. Korkuyorsanız iyi olamazsınız. Toplumun talep ettiği şeyi yaparak saygın olabilirsiniz, o zaman toplum size bir paye verir, ne iyi insan der ama salt saygın olmak iyi olmak demek değildir.

Gördüğünüz gibi, gençken uyum göstermek istemeyiz ama aynı zamanda iyi olmak isteriz. Hoş, tatlı, anlayışlı biri olmak ve güzel şeyler yapmak isteriz ama bunların ne anlama geldiğini bilmiyoruz; korktuğumuz için "iyiyiz". Anne babamız "İyi ol" der ve çoğumuz iyi oluruz ama bu "iyilik" onların bizim için yaptıkları planlara göre yaşamaktan öteye geçmez.

Dinleyici: Modem eğitimin bir fiyasko olduğunu belirtiyorsunuz. Fakat eğer politikacılar eğitim almamış olsalardı daha iyi bir dünya yaratabilirler miydi?

Krishnamurti: Eğer bu tür bir eğitim almamış olsalardı daha iyi bir dünya yaratamazlardı diyemem. İnsanları yönetmek ne demektir? Her şeyden önce politikacılardan beklenen bu:

İnsanları yönetmek. Ama onlar hırslılar, güç ve mevki istiyorlar, saygı görmek istiyorlar, lider olmak istiyorlar, el üstünde tutulmak istiyorlar; insanları düşünmüyorlar, sırf kendilerini veya kendilerinin uzantısı olan partilerini düşünüyorlar. İster Hindistan'da, ister Almanya'da, ister Rusya'da, ister Amerika'da, ister Çin'de yaşasın insan insandır; ama gördüğünüz gibi insanları ülkelerine göre bölerek daha fazla politikacı kendine büyük iş kapısı açıyor; dolayısıyla onların bir bütün olarak dünyayı düşünmek gibi bir dertleri yok. Onlar "eğitimli", nasıl okuyacaklarını, nasıl tartışacaklarını biliyorlar ve sürekli iyi vatandaş olmaktan söz edip duruyorlar ama bir yandan da kendilerinin de el üstünde tutulmasını bekliyorlar. Eğitim dediğimiz şey dünyayı bölüp savaşlar çıkarmak mıdır? Yalnızca politikacılar yapmıyor bunu, hepimiz yapıyoruz. Bazı insanlar kendilerine çıkar sağladığı için savaş istiyor. Öyleyse doğru düzgün eğitim alması gereken kişiler sadece politikacılardan ibaret değildir.

Dinleyici: O halde sizin doğra eğitim anlayışınız nedir?

Krishnamurti: Az önce size anlattım. Bakınız, tekrar izah edeceğim. Her şeyden önce dindar kişi bir puta, el veya zihin ürünü bir imgeye tapınan kişi değildir; hakikatin ne olduğunu, Tanrı'nın ne olduğunu sahiden araştıran kişidir dindar kişi ve böyle bir kişi de gerçekten eğitimlidir. Okula gitmeyebilir, hiç kitabı olmayabilir, hatta okumayı bile bilmeyebilir; ama kendini korkudan, egoizmden, bencillikten, hırstan arındırıyordur. Demek ki eğitim sadece okumayı, hesap yapmayı, köprü inşa etmeyi, atom gücünü kullanmanın yeni yollarını bulmak için bilimsel araştırma yapmayı ve benzeri şeyleri öğrenmekten ibaret değildir. Eğitimin işlevi esasında insanın kendini zavallılığından ve ahmakça hırslarından kurtarmasına yardım etmektir. Bütün ihtiraslar aptalca, sefilcedir. Yüce ihtiras diye bir şey yoktur. Aynı zamanda eğitim öğren-

cinin korkudan uzak büyümesine yardım etmeyi de ima eder, değil mi?

Dinleyici: Her insan bu şekilde eğitilebilir mi?

Krishnamurti: Bu şekilde eğitilmek istemez miydiniz?

Dinleyici: Ama nasıl?

Krishnamurti: Öncelikle böyle bir eğitim almak istiyor musunuz? Nasıl diye sormayın, önce böyle bir eğitim almaya istekli olmanız gerek. Eğer çok hevesliyseniz, yaşınız ilerledikçe aynı hevesin başkalarında da uyanmasına yardım edebilirsiniz, değil mi? Bakın beyefendi: Eğer bir oyun oynamak için can atıyorsanız, oyunu birlikte oynayacağınız insanları çok geçmeden bulursunuz. Aynı şekilde, eğer sözünü ettiğimiz türde bir eğitim almayı sahiden istiyorsanız, bu eğitimi verecek doğru öğretmenleri bünyesinde barındıran bir okulun kurulmasına katkıda bulunursunuz. Fakat çoğumuz aslında bu türde bir eğitim istemiyor, bu nedenle "Böyle bir eğitim nasıl sağlanabilir" diye soruyoruz. Cevabı başkalarının vermesini bekliyoruz. Oysa eğer hepiniz -beni dinleyen her öğrenci ve umarım öğretmenler de- bu türde bir eğitim istese, o zaman onu talep edersiniz ve hayata geçirirsiniz.

Basit bir örnek verelim. Sakızın ne olduğunu biliyorsunuz, değil mi? Eğer hepiniz sakız talep ederseniz üreticiler onu üretir ama eğer onu talep etmezseniz üreticiler üretmez. Aynı şekilde ama epey farklı bir düzlemde, eğer hepiniz "Yalnızca organize cinayete yol açan bu yapmacık eğitim yerine doğru düzgün bir eğitim almak istiyoruz" derseniz, bunu içtenlikle ifade ederseniz, o zaman hakiki eğitimi hayata geçirebilirsiniz. Ne var ki gördüğünüz gibi, siz hâlâ çok gençsiniz ve korkuyorsunuz, bu nedenle sizde bu isteğin uyanmasına yardım etmek çok önemlidir.

Dinleyici: Doğru eğitimi almak istesem, öğretmenlere ihtiyaç duyar mıyım?

Krishnamurti: Elbette duyarsınız. Size yardım edecek öğretmenlere ihtiyacınız var, değil mi? Ama yardım nedir? Dünyada bir başınıza yaşamıyorsunuz, değil mi? Sizinle aynı yaşta başka öğrenciler, anne babanız, öğretmenleriniz, postacı, sütçü var; herkese ihtiyaç var ve bu dünyada yaşamak için hepimiz birbirimize yardım ediyoruz. Fakat eğer siz "Öğretmen kutsal, o bir düzeyde, ben başka bir düzeydeyim" derseniz, o zaman yardım alamazsınız. Öğretmen ancak kendini pohpohlamak veya kendi güvenliğini garantiye almak için öğretmenliği kullanmıyorsa size yardım edebilir. Eğer sırf başka bir iş yapamadığı için öğretmenlik yapmıyorsa, sahiden öğretmeyi sevdiği için öğretmenlik yapıyorsa, o zaman öğrencinin korkusuz yetişmesine yardım edebilir. Bu da ne sınav, ne notlandırma, ne de puan verme demektir. Eğer doğru eğitimi hayata geçirmek istiyorsanız, bunun için size yardım edecek öğretmenlere ihtiyacınız var; öyleyse bizzat öğretmenlerin doğru eğitim almış olması çok önemlidir.

Dinleyici: Eğer tüm hırslar aptalcaysa o zaman insan nasıl gelişebilir?

Krishnamurti: Gelişmenin ne anlama geldiğini biliyor musunuz? Şimdi sabırlı olun ve bu meseleye yavaş yavaş girelim. Gelişme nedir? Bu konu üzerinde hiç düşündünüz mü? Avrupa'ya gemiyle iki haftada gitmek yerine uçakla birkaç saatte gitmeniz gelişme midir? Daha hızlı ulaşım ve iletişim araçlarının icadı, daha büyük silahların ve daha iyi tahribat yöntemlerinin geliştirilmesi, oklarla insanların tek tek yere devrilmesi yerine tek bir atom bombasıyla binlerce insanın silinip süpürülmesi; bunlara biz gelişme diyoruz, değil mi? Öyleyse teknolojik anlamda bir gelişme kaydedildi; ama diğer

alanlarda geliştik mi acaba? Savaşları durdurabildik mi? İnsanlar daha kibar, daha sevecen, daha cömert, daha anlayışlı, daha insaflı oldu mu? Hayır veya evet diye cevap vermek zorunda değilsiniz, sadece gerçeklere bakın. Bilimsel ve fiziksel olarak muazzam bir gelişme kaydettik ama içsel dünyamızda hâlâ yerimizde sayıyoruz, değil mi? Zira çoğumuz için eğitim üçayağın sadece bir ayağını uzatmak olduğu için dengemizi yitirdik; buna rağmen gelişmeden söz ediyoruz, keza bütün gazeteler gelişme haberleriyle dolu.

Dinleyici: Kendini sevdiği kişiden ayırdıkları için anne babasından nefret eden bir arkadaşım var. Ona nasıl yardım edebilirim?

Krishnamurti: Bu çok karmaşık bir konu, değil mi? Biliyorsunuz, hayat çok kolay değil, bazı yanlarıyla çok acımasız. Çocuklarını hiç umursamayan anne babalar var. Anne babalar çocuklarım umursasalar bile onların itaat etmelerim, taklit etmelerini, ebeveynlerin dümen suyundan gitmelerini istiyorlar. Böylece çocukların içinde bir direnç büyüyor, değil mi? Eğer baba zekiyse ve babanın olmadığı zamanlarda anne dayatmacıysa ya da bunun aksi geçerliyse, çocuk direnç gösterip annesine veya babasına karşı düşmanlık besliyor. Belki de arkadaşınıza daha anlayışlı, daha sevecen olup burada konuştuğumuz ve sizin kendi başınıza kavradığınız konuları ona kibarca açıklayarak yardımcı olabilirsiniz.

Gördüğünüz gibi, kin güttüğünüz anda, birinden nefret ettiğiniz anda, bu size hoşlanmadığınız kişiye verdiğinden daha büyük zarar verir, çünkü bu kin duygusu iltihaplanan bir yara gibi içinizde büyür. Fakat çocuklar için, gençler için bunu anlamak çok zordur. Her şeyden önce, çocuklar doğal olarak haylazlığa, türlü oyunbazlıklara yatkındır ve eğer ebeveynler onları belli bir kalıba veya şablona uymaya zorlarlarsa çocukta muazzam bir direnç, kör bir düşmanlık duygusu

yaratırlar ve çocuk da yaşı ilerledikçe acısını bir başkasından çıkarır. Şayet bunu anlamaya başlarsanız, arkadaşınızla da bu konuyu konuşup kendi içinde nefret ve husumet duygusu beslememesine yardım edebilirsiniz.

Dinleyici: Öğrencinin tanımı nedir?

Krishnamurti: Bir tanım bulmak çok kolay, değil mi? Tek yapacağınız şey sözlüğü açıp doğru yere bakmak, o size bir tanım verir. Ama bu sizin istediğiniz türde bir tanım değil sanırım. Siz bu konuyu konuşmak, hakiki öğrencinin ne olduğunu öğrenmek istiyorsunuz. Hakiki öğrenci sınavlardan geçip iş bulan ve ardından tüm kitapları kapatan öğrenci midir? Öğrenci olmak müfredatın gerektirdiği birkaç kitabı okumak değil hayata incelemek demektir; sadece belli bir dönemde birkaç şeyi değil, yaşam boyu her şeyi gözlemleme kapasitesine sahip olmak anlamına gelir. Öğrenci elbette sadece okuyan kişi değil, ayrıca "Bu doğru, şu yanlış" demeden içsel ve dışsal alanlarda hayatın tüm devinimlerini gözlemleyebilen kişidir. Eğer bir şeyi yargılarsanız, onu gözlemleyemezsiniz, değil mi? Gözlemlemek için yargılamadan, kıyaslamadan incelemeniz gerekir. Eğer sizi bir başkasıyla kıyaslarsam, sizi inceleyemem değil mi? Eğer sizi kardeşinizle veya ablanızla kıyaslarsam, önemli olan kardeşiniz veya ablanız olur; dolayısıyla sizi inceleyemem.

Ne var ki bizim tüm eğitim sistemimiz kıyaslamaktan ibaret. Siz sürekli kendinizi başkalarıyla kıyaslıyorsunuz, gurunuzla, idealinizle, çok zeki olan babanızla, büyük bir politikacıyla vesaire. Bu kıyaslama ve yargılama işlemi gözlem yapmanıza, incelemenize engel olur. Öyleyse hakiki bir öğrenci gerek içsel gerekse dışsal anlamda hayattaki her şeyi kıyaslamadan, onaylamadan veya kınamadan gözlemler. Yalnızca bilimsel konularda araştırma yapma yetisiyle sınırlı kalmaz, bundan çok daha zor olan kendi zihninin, kendi duyguları-

nın işleyişini de gözlemleyebilir. Kişinin kendi zihninin tüm işleyişini anlaması büyük ölçüde sezgiyi, büyük ölçüde yargısız araştırmayı gerektirir.

Dinleyici: Bütün idealistlerin ikiyüzlü olduğunu söylediniz. Kime idealist diyorsunuz?

Krishnamurti: İdealistin kim olduğunu bilmiyor musunuz? Eğer şiddet doluysam, benim idealim şiddetsizlik diyebilirim, ama bu, şiddet dolu olduğum gerçeğini değiştirmez. İdeal sonunda olmayı umduğum şeydir. Şiddetten arınmam yıllarımı alabilir ama bu arada ben hâlâ şiddet doluyumdur, gerçek olan budur. Şiddet dolu olan biri olarak sürekli şiddetten arınmaya çalışırım ki bu gerçekçi değildir, ikiyüzlülüktür. Şiddetimi anlayıp çözmek yerine başka biri olmaya gayret ederim. Gerçekte olduğundan başkası olmaya çalışan kişi elbette ikiyüzlüdür. Bu bir maske takıp farklı biri olduğunu söylemeye benzer, ama maskesinin ardındaki kişi yine aynı kişidir. Oysa şiddet sürecini ele alıp kavrarsam o zaman şiddetten kurtulma olanağını yakalayabilirim.

22

HAKİKATİ KEŞFETMEK

Gençken her şeyin aslını öğrenmeyi merak edersiniz: Güneş neden doğuyor, yıldızlar nedir, çevremizdeki dünya ve ay nasıl hareket ediyor vesaire; fakat yaşınız ilerledikçe bilgi edinme herhangi bir duygu taşımayan salt malumat toplamaya dönüşür. Uzman oluruz, falanca veya filanca konu hakkında çok fazla şey biliriz ve artık çevremizdeki şeylerle, sokaktaki dilenciyle, yanımızdan arabasıyla geçen zengin adamla pek ilgilenmeyiz. Eğer dünyada neden zenginliğin ve yoksulluğun olduğunu bilmek istiyorsak, bir açıklama bulabiliriz. Her şeyin bir açıklaması vardır ve görünüşe bakılırsa açıklama çoğumuzu tatmin etmektedir. Aynı şey din için de geçerlidir. Açıklamalar bizi tatmin eder; her şeyi açıklamalarla örtbas etmeye bilgi adım veririz. Ve eğitimden de anladığımız bu değil mi? Biz keşfetmek için mi öğreniyoruz yoksa daha fazla araştırmak zorunda kalmamak ve zihnimizi rahat ettirmek için sadece açıklama, tanım ve çıkarımlar peşinde mi koşuyoruz?

Büyüklerimiz her şeyi bize açıkladı ama bu yüzden kendi ilgimiz ve merakımız genellikle öldü. Yaşımız ilerledikçe hayat daha karmaşık ve zor hale gelir. Öğrenilmesi gereken çok şey var; onca sefalet ve ıstırap var. Bütün bu karmaşayı gören bizler açıklamalarla onu tamamen çözdüğümüzü sanıyoruz. Birisi ölür ve bu, açıklamayla örtbas edilir; ıstırap açıklamayla hafifletilir. Belki henüz gençken savaş fikrine karşı çıkıyoruzdur ama yaşımız ilerledikçe savaşın açıklamasını kabul ederiz ve zihnimiz bönleşir.

Gençken önemli olan şey açıklamalarla tatmin olmayıp nasıl zeki olunacağım keşfetmek ve bu sayede şeylerin hakikatine ermektir ve eğer özgür değilsek zeki olamayız. Özgürlüğe ancak yaşlı ve bilge olduğumuzda ulaşabileceğimiz söylenir, ama hiç kuşkusuz henüz gençken özgürlüğe kavuşmalıyız: Her istediğini yapma özgürlüğüne değil de içgüdülerimizi ve dürtülerimizi derinlemesine kavrama özgürlüğüne. İçinde korku barındırmayan bir özgürlüğün olması gerek. Nitekim insan açıklama yoluyla korkudan kurtulamaz. Biz ölümün ve ölüm korkusunun farkındayız. Ölümü açıklayarak ölmenin ne demek olduğunu veya ölüm korkusundan nasıl kurtulacağımızı öğrenebilir miyiz?

Ayrıca yaşımız ilerledikçe çok sade düşünme yetisine sahip olmamız büyük önem taşıyor. Sadelik nedir? Sade insan kimdir? Münzevi bir hayat süren, çok az eşyaya sahip biri sahiden sade midir? Sadelik bundan tamamen farklı bir şey değil midir? Sadelik zihne ve kalbe aittir. Çoğumuz epey karmaşığız, pek çok isteğimiz ve arzumuz var. Örneğin, sınavlardan geçmek istiyorsunuz, iyi bir iş bulmak istiyorsunuz, idealleriniz var ve iyi bir karakter geliştirmek istiyorsunuz vesaire. Zihnin birçok talebi var ve sadeliğe engel olmuyor mu? Keşfetmek çok önemli değil mi?

Karışık bir zihin hiçbir şeyin hakikatini kavrayamaz, gerçek olanı bulamaz; işte bizim sıkıntımız da bu. Çocukluktan itibaren uyum sağlamak üzere eğitiliriz ve karmaşıklığı nasıl

sadeliğe indirgeyeceğimizi bilmeyiz. Ancak çok yalın ve doğrudan zihin gerçeği, doğruyu bulabilir. Bilgilerimiz giderek artıyor ama zihnimiz hiçbir zaman basit olmuyor, oysa ancak basit bir zihin yaratıcı olabilir.

Bir ağacın resmini yaparken resmini yaptığınız şey nedir? Yaprakları, dallan, gövdesi, her ayrıntısıyla olduğu gibi ağacı mı resmediyorsunuz yoksa ağacın sizde uyandırdığı duyguyu mu resmediyorsunuz? Eğer ağaç size bir şey söylüyorsa, sizde uyanan duygu ne kadar karışık olursa olsun içsel deneyimle resmediyorsanız, çizdiğiniz resim büyük bir sadeliğin ürünü olur. Henüz gençken istediğiniz tüm bilgilere sahip olsanız bile zihninizi çok sade ve kirlenmemiş tutmanız gerek.

Dinleyici: Eğer hepimiz doğru eğitim alsaydık korkudan kurtulur muyduk?

Krishnamurti: Korkudan kurtulmak çok önemli, değil mi? Ve ancak zekâyla korkudan kurtulabilirsiniz. Öyleyse gelin, ilk önce korkudan nasıl kurtulacağımıza değil de nasıl zeki olacağımıza bakalım. Eğer zeki olmayı deneyimlersek, o zaman korkudan nasıl kurtulacağımızı da bulabiliriz. Korku hep bir şeyle ilintilidir, kendi başına var olmaz. Ölüm korkusu, hastalık korkusu, kaybetme korkusu, anne baba korkusu, başkalarının ne diyeceği korkusu ve benzeri korkular var. Mesele korkunun nasıl yok edileceği değil, korkuyla yüzleşip onu anlayarak aşabilmemizi sağlayacak zekâyı nasıl uyandıracağımızdır.

Peki, eğitim bizim zeki olmamıza nasıl yardım edebilir? Zekâ nedir? Eğitim sınavlardan geçmek veya kurnaz olmak mıdır? Pek çok kitap okuyabilir, seçkin insanlarla karşılaşabilirsiniz, çok yetenekli biri olabilirsiniz ama bu sizi zeki yapar mı? Zekâ ancak bütünleşmiş bir insan olduğunuzda açığa çıkar. Biz birçok parçadan oluşuyoruz; bazen alıngan, kıskanç,

şiddete meyilli oluyoruz, bazen de alçakgönüllü, düşünceli ve sakin oluyoruz. Farklı zamanlarda farklı ruh hallerine bürünüyoruz; hiçbir zaman bir bütün değiliz, hiçbir zaman tamamen bütünleşmiş bir varlık değiliz. İnsanın pek çok isteği olduğunda, içsel olarak birçok parçaya bölünüyor.

Soruna basit yaklaşmalıyız. Sorun korkudan kurtulmak için nasıl zeki olunacağıdır. Eğer çocukluktan itibaren hangi sorununuz varsa ondan size söz edilmiş olsaydı, o sorunu sadece lafta değil gerçekten anlamanız size hayatın bütününü görme imkânı verirdi; o zaman böyle bir eğitim zekâyı uyandırabilir ve bu sayede zihni korkudan kurtarabilirdi.

Dinleyici: Hırslı olmanın aptalca ve acımasızca olduğunu söylediniz. O zaman doğru eğitim alma hırsına sahip olmak aptalca ve acımasızca değil midir?

Krishnamurti: Hırslı mısınız? Hırs nedir? Başkalarından daha iyi olmak istediğinizde, başkalarının notlarından daha yüksek notlar almak istediğinizde, kuşkusuz buna hırs diyoruz. Önemsiz bir politikacı büyük bir politikacı olma isteğinde hırslıdır; ama doğru eğitimi almayı istemek hırs mıdır? Sevdiğiniz şeyi yapmanız hırs mıdır? İtibar istediğiniz için değil de yazmayı veya resim yapmayı sevdiğiniz için yazıyorsanız veya resim yapıyorsanız, bu kesinlikle hırs değildir. Kendinizi başka yazarlarla veya ressamlarla karşılaştırdığınızda, onların önüne geçmek istediğinizde hırs ortaya çıkar. Öyleyse gerçekten sevdiğiniz için bir şeyi yapmanız hırs değildir.

Dinleyici: İnsan hakikati veya huzuru bulmak istediğinde bir *sannyasi* olur. Öyleyse *sannyasi* sadeliğe sahip midir?

Krishnamurti: İnsan huzuru istediğinde sadeliği bilir mi? Bir ***sannyasi*** veya ***sadhu*** olunarak mı sadeliğe kavuşulur? Huzur kesinlikle zihne ait olmayan bir şeydir. Eğer huzuru istiyorsam ve

zihnimi bütün şiddet düşüncelerinden arındırmaya gayret ediyorsam, bu bana huzur verir mi? Ya da eğer birçok tutkum olduğu halde hiç tutkum olmamalı diyorsam huzurlu olabilir miyim? Bir şeyi istediğiniz anda çatışmaya, mücadeleye girersiniz; sadeliği doğuran şey bütün o tutku sürecini anlamanızdır.

Dinleyici: Eğer doğru eğitim alırsak korkudan kurtuluruz ama eğer yanlış eğitim alırsak korkak oluruz. Doğru mu bu?

Krishnamurti: Elbette doğru, öyle değil mi? Ve hepimiz bir şeylerden korkmuyor muyuz? Herkes bir şeyden korkuyor, kamuoyundan, ölümden, hastalıktan vesaire. Bu apaçık bir gerçektir.

Dinleyici: Eğer sizin dediğiniz gibi, herkes korkuyorsa, o zaman hiç kimse aziz veya kahraman değildir. Yani bu dünyada hiç büyük adam yok mu?

Krishnamurti: Bu salt mantıksal bir akıl yürütme, değil mi? Büyük adamları, azizleri, kahramanları niye kafaya takalım ki? Önemli olan sizsiniz. Eğer korkuyorsanız çirkin bir dünya yaratırsınız. Mesele budur, büyük adamların olup olmaması değil.

Dinleyici: Açıklamanın kötü bir şey olduğunu söylediniz. Biz buraya açıklama için geldik. Bu kötü mü?

Krishnamurti: Açıklamanın kötü olduğunu söylemedim; açıklamayla yetinmemeniz gerektiğini söyledim.

Dinleyici: Hindistan'ın geleceğine dair düşünceniz nedir?

Krishnamurti: Hiçbir şey düşünmüyorum. Hindistan'ın çok önemli olduğunu sanmıyorum. Önemli olan dünyadır. İster

Çin'de ister Japonya'da ister İngiltere'de ister Hindistan'da ister Amerika'da yaşayalım hepimiz "Benim ülkem çok önemli" diyoruz ve hiçbirimiz dünyayı bir bütün olarak önemsemiyoruz. Tarih kitapları sürekli tekrarlayan savaşlarla dolu. Eğer kendimizi insan olarak anlamaya başlayabilirsek, o zaman herhalde birbirimizi öldürmeye bir son verip savaşları durdurabiliriz; ama milliyetçi olduğumuz ve sırf kendi ülkemizi düşündüğümüz sürece feci bir dünya yaratmaya devam ederiz. Burasının ***hepimizin*** birlikte huzur ve mutluluk içinde yaşayabileceği ***ortak*** dünyamız olduğunu kavrarsak yeni bir dünya kurabiliriz; ama eğer kendimizi Hintli, Alman veya Rus olarak görüp başka herkese yabancı gözüyle bakarsak, o zaman asla huzur ve barış olmayacağı gibi yeni bir dünya da kuramayız.

Dinleyici: Bu dünyada çok az sayıda büyük adam olduğunu söylediniz. O zaman siz nesiniz?

Krishnamurti: Benim ne olduğum önemli değil. Önemli olan söylenen şeyin doğruluğunu veya yanlışlığını ortaya çıkarmakta. Eğer falanca kişi söylediği için filanca şeyin önemli olduğunu düşünüyorsanız, o zaman aslında dinlemiyorsunuzdur, neyin doğru neyin yanlış olduğunu kendi başınıza bulmaya çalışmıyorsunuzdur.

Öte yandan gördüğünüz gibi, çoğumuz neyin doğru neyin yanlış olduğunu bulmaktan korkuyoruz; işte bu yüzden başkalarının söylediklerini kabullenmekle yetiniyoruz. Önemli olan şey sorgulamak, gözlemlemek, asla kabullenmemektir. Ne yazık ki çoğumuz sadece büyük adam saydığımız kimseleri, yerleşik bir otoriteyi, Upanişadları, Gita'yı ve benzeri şeyleri dinliyoruz. Kuşları, denizin sesini, dilenciyi hiç dinlemiyoruz. Sonuçta dilencinin söylediği şeyi kaçırıyoruz. Oysa zengin adamın veya güçlü adamın söylediğinde hiç hakikat payı yokken dilencinin söylediğinde hakikat payı olabilir.

Dinleyici: Meraklı olduğumuz için kitap okuyoruz. Gençken siz de meraklı değil miydiniz?

Krishnamurti: Sadece kitap okuyarak doğruyu kendi başınıza bulabileceğinizi mi sanıyorsunuz? Başkalarının söylediklerini tekrarlayarak herhangi bir şeyi keşfedebilir misiniz? Yoksa ancak araştırarak, kuşkulanarak, asla kabullenmeyerek mi keşfedersiniz? Çoğumuz felsefe hakkında bir sürü kitap okuyoruz ve bu okumalar zihnimizi şekillendirip neyin doğru neyin yanlış olduğunu kendi başımıza bulmamızı çok zorlaştırıyor. Biçimlenmiş, kalıplanmış zihin hakikati ancak güç bela bulur.

Dinleyici: Gelecekle ilgilenmemeli miyiz?

Krishnamurti: Gelecekten kastınız nedir? Önümüzdeki yirmi veya elli yıl mı gelecekten kastınız? Onca yıl uzaktaki bir gelecek çok belirsizdir, değil mi? Ne olacağını bilmiyorsunuz, o halde endişelenmenin veya rahatsızlık duymanın ne anlamı var? Belki savaş çıkar, belki de salgın; her şey olabilir, dolayısıyla gelecek belirsizdir, bilinmezdir. Önemli olan nokta sizin şimdi nasıl yaşadığınız, ne düşündüğünüz ve ne hissettiğinizdir. Asıl önemli olan yarın veya yirmi yıl sonra ne olacağı değil şimdi, bugündür. Bu şimdiyi anlamak büyük ölçüde zekâ gerektirir.

Dinleyici: Gençken çok oyunbaz oluruz ve bizim için iyi olanı her zaman bilmeyiz. Eğer bir baba oğluna onun iyiliğini öğütlüyorsa, oğlu babasının öğüdüne uymamalı mı?

Krishnamurti: Siz ne düşünüyorsunuz? Eğer ben babaysam ilk önce oğlumun hayatta sahiden ne yapmak istediğini ortaya çıkarmalıyım, değil mi? Ebeveyn çocuğunu ona öğütte bulunacak kadar iyi tanıyor mu? Ebeveyn çocuğu inceledi mi? Çocuğunu gözlemlemek için çok az zamanı

olan bir ebeveyn nasıl olur da ona öğütte bulunabilir? Babanın oğlunu yönlendirmesi gerektiğini söylemek hoş ama ya baba oğlunu yeterince tanımıyorsa, ne yapacak? Her çocuk belli bir zamanda veya yerde değil de bütün bir çocukluk süresince ele alınıp incelenmesi gereken kendi yönelimlerine ve yetilerine sahiptir.

Dinleyici: Geçen sefer idealistin ikiyüzlü olduğunu söylediniz. Eğer bir bina inşa etmek istiyorsak, önce o binanın fikrine sahip olmalıyız. Aynı şekilde, eğer yeni bir dünya kurmak istiyorsak, ilk önce bir ideale sahip olmamız gerekmez mi?

Krishnamurti: İnşa etmek istediğiniz binanın bir fikrine sahip olmakla bir konuda idealist olmak aynı şey değildir. Bunlar kesinlikle farklı şeylerdir.

Dinleyici: Kendi ülkemizin iyiliğini isteyerek aynı zamanda insanlığın da iyiliğini istemiş olmuyor muyuz? Doğrudan insanlığın iyiliğini amaçlamak sıradan insanın erişebileceği bir şey midir?

Krishnamurti: Bir ülkenin iyiliğini diğer ülkeler pahasına gözetmek sömürüye ve emperyalizme götürür. Yalnızca kendi ülkemizi düşündüğümüz sürece çatışmaya ve savaşa mahkûm oluruz.
Doğrudan insanlığın iyiliğini amaçlamak sıradan insanın erişebileceği bir şey midir diye sorarken sıradan insandan kastınız nedir? Siz ve ben sıradan insanlar değil miyiz? Bizler sıradan insanlardan farklı mıyız? Bizi o kadar sıra dışı yapan şey nedir? Hepimiz sıradan insanlarız değil mi? Sadece temiz kıyafetleriniz, cilalı ayakkabılarınız veya bir kediniz var diye kendinizi bunlara sahip olmayanlardan farklı mı görüyorsunuz? Hepimiz sıradanız ve eğer bu gerçeği

sahiden kavrarsak bir devrim gerçekleştirebiliriz. Kendimizi sokaktaki güya sıradan insanın epey üstünde görmemize, çok özel hissetmemize neden olması mevcut eğitimimizin hatalarından biridir.

23

OKULU BİTİRMEK

Okulu bitirdikten sonra hayatın sonraki bölümünde mutluluğu bulmak sanırım çok ender görülen bir şey. Buradan mezun olduktan sonra acayip sorunlarla karşılaşacaksınız: savaş sorunu, kişisel ilişki sorunu, vatandaşlık sorunları, din sorunu ve toplumdaki sürekli çatışma. Ve bana öyle geliyor ki bu sorunlarla yüzleşmeye sizi hazırlamamış ve daha doğru, daha mutlu bir dünya kurmamış bir eğitim yanlış bir eğitim olurdu. Öğrencilerin zihinlerini daraltarak bakış açılarım ve mutluluklarım kısıtlayan toplumsal ve çevresel etmenlerin etkisi altında kalmamaları için öğrencilere yardım etmek, özellikle kendinizi yaratıcı şekilde ifade etme imkânına sahip olduğunuz bir okulda, eğitimin işlevidir. Ve bana kalırsa okula girmek üzere olan kişilerin hepimizin birçok sorunla karşı karşıya olduğunu bilmeleri gerekir. Fevkalade berrak bir zekâya sahip olmak özellikle sizi bekleyen dünyada çok önemlidir ve bu zekâyı herhangi bir dışsal etki veya kitaplar doğuramaz. Kişi bu sorunların farkına var-

dığında ve bir insan olarak bu sorunlarla yüzleşebildiğinde sözünü ettiğimiz zekâ açığa çıkar diye düşünüyorum. İnsan bir Amerikalı, bir Hintli veya bir Komünist olarak şahsi veya kısıtlı anlamda değil de, şeylerin hakikatini olduğu gibi görme sorumluluğu taşıyabilen ve olan bitenleri herhangi bir ideolojiye veya düşünce kalıbına göre yorumlamayan bir insan olarak zikrettiğimiz sorunlarla yüzleşebilmelidir.

Eğitimin sadece bilgi veya teknolojik donanım kazandırmakla yetinmeyip her birimizi insani sorunlarımızı anlayarak onlarla yüzleşmeye hazırlaması gerekmez mi? Zira gördüğünüz gibi hayat çok kolay değil. Şimdi mutlu bir dönem, yaratıcı bir dönem, olgunlaştığınız bir dönem yaşıyor olabilirsiniz ama okuldan mezun olduğunuzda çevrenizi yeni şeyler kuşatacak; yalnızca kişisel ilişkilerle değil, ayrıca toplumsal etkiler, kendi korkularınız ve kaçınılmaz başarma hırsıyla sınırlandırılacaksınız.

Bence hırslı olmak bir lanettir. Hırs bir tür bencillik ve kendini dış dünyaya kapatmadır ve dolayısıyla zihnin bayağılığını besler. Hırslı olmadan hırsla dolu bir dünyada yaşamak demek hiçbir çıkar ve sonuç gözetmeden bir şeyi o olduğu için sahiden sevmek demektir ve bu çok zordur, çünkü tüm dünya, bütün arkadaşlarınız, akrabalarınız, herkes başarmak, kendini tatmin etmek, falanca kişi olmak için çırpınıp duruyor. Fakat bütün bunları anlamak ve bunlardan kurtulmak ve sahiden sevdiğiniz şeyi -o şey ne kadar eften püften ve bilinmedik olsa da- yapmak, sanırım içinizdeki yüce ruhu uyandıracaktır. Bu yüce ruh asla övgü veya ödül beklemez, her şeyi o şeyin hatırı için yapar ve dolayısıyla bayağılığın etkisi altında kalmama kapasitesine ve gücüne sahiptir.

Henüz gençken bu meseleyi anlamanız sanırım çok önemlidir, çünkü gazeteler, dergiler, televizyon ve radyo sürekli başarıya duyulan hayranlığı vurguluyor, bu yolla zihnin bayağılığını besleyen hırsı ve rekabeti körüklüyor. Hırslı olduğunuzda ister Amerika'da ister Rusya'da ister Hindistan'da

olsun sadece belli bir toplum yapısına kendinizi uyduruyorsunuz ve dolayısıyla çok yüzeysel bir hayat yaşıyorsunuzdur.

Bu okuldan mezun olup üniversiteye girdiğinizde ve ardından orayı da bitirdiğinizde dünyayla yüzleşeceksiniz. Ve o zaman bence önemli olan çeşitli etkilere teslim olmak, boyun eğmek değil, dünyaya daha fazla kargaşa getirmeyecek, büyük içsel güce sahip nazik bir ruhla onları olduğu gibi karşılayıp anlamak ve anlamlarım ve önemlerini fark edebilmektir.

Sonuçta bence hakiki bir okul öğrencileri aracılığıyla dünyaya mutluluk vermelidir. Ne de olsa şimdi berbat bir halde olan dünyanın mutluluğa ihtiyacı var ve ancak bireyler olarak bizler güç peşinde koşmadığımız, kişisel hırslarımızı tatmin etmeye çalışmadığımız, karşımıza çıkan devasa sorunları apaçık anladığımız zaman mutluluğa erişebiliriz. Bu ise büyük bir zekâyı, yani belli bir kalıba göre düşünmeyen, kendi içinde özgür ve dolayısıyla doğru olanı görme, yanlış olanı bir kenara atma yetisine sahip bir zihni gerektirir.

SORU DİZİNİ

2 Korku İnisiyatifi Önler

Korkusuzluk alışkanlığını nasıl edineceğiz?

3 Otorite Zekâyı Köreltir

İnsan nasıl zeki olur?

Hepimiz bir gün öleceğimizi biliyoruz. Neden ölümden korkuyoruz?

Nasıl mutlu bir hayat yaşarız?

4 Özgürlüğü ve Disiplini Anlamak

İnsanın aynı zamanda hem kendini korku duygusundan büsbütün kurtarıp hem de toplumla birlikte yaşaması onun için faydalı mıdır?

Tanrı nedir?

Bilinçdışı arzularımızın farkına varabilir miyiz?

Neden bazı insanlar mahrumiyet koşullarında doğarken diğerleri zenginlik ve refah içinde doğuyor?

Tanrı erkek midir kadın mı yoksa tamamen gizemli bir şey midir?

5 Düşünmeyi Öğrenmek

Gelenekle dolu bir toplumda yaşarken zihinlerimizi nasıl özgür kılabiliriz?

Korkuya dayalı bir toplumda yetiştiğimiz için korkudan kurtulmamız nasıl mümkün olabilir?

Gerçek özgürlük nedir ve insan onu nasıl elde edebilir?

6 Güvence Diye Bir Şey Var mı?

Tanrı'nın bizi koruduğunu bildiğimiz halde neden korkuyoruz?

Toplum nedir?

Bu toplumda yaşarken özgür olabilir miyiz?

İnsanlar yalnız yaşayabilecekken neden toplum içinde yaşamak istiyorlar?

Her zaman birbirimizle ilişki içinde olduğumuz için tam bir özgürlüğe asla kavuşamayacağımız doğru değil mi?

Anne babamız ihtiyarlayınca bize bağımlı olduklarında bizler özgür olabilir miyiz?

Anne babanızı açlığa terk etmek sizin açınızdan iyi olur muydu?

7 Neden Hırslısınız?

Eğer bir insanın mühendis olma hırsı varsa bu onun mühendisliğe ilgi duyduğu anlamına gelmez mi?

Tanrı'yı bulmanın en kolay yolu nedir?

Tanrı her yerde midir?

Hayatın asıl amacı nedir?

Eğer çok çalışırsam sonunda nihai hakikati görebilir miyim?

8 Sevgi Nedir?

Dünyada neden ıstırap ve sefalet var?

Şayet bir adam açlık çekiyorsa ve ben ona yardım edebileceğimi düşünüyorsam, bu hırs mıdır yoksa sevgi mi?

Eğer yardımseverliğimle onun açlığını giderirsem, sevgi değil midir bu?

Varsayalım ki ben eve gitmek istiyorum ama öğretmen hayır diyor. Eğer ona itaatsizlik edersem, bunun sonuçlarına katlanmak zorunda kalırım. Öte yandan eğer ona itaat edersem incineceğim. Bu durumda ne yapmam lazım?

Niçin *puja* yapmamalıyız?

9 Zihni Anlamanın Önemi

Tanrı'dan bize ne vermesini isteyelim?
Gerçek büyüklük nedir ve onu nasıl elde edebilirim?
Sevgi çekime dayalı değil midir?
Dua nedir? Günlük hayatımızda bir önemi var mıdır?

10 Dinlemek Üzerine

Başarılı olduğumuzda neden gurur duygusuna kapılıyoruz?
Gururdan nasıl kurtulabiliriz?
Bir güzellik nesnesi nasıl sonsuz bir neşe kaynağı olabilir?
Neden yoksullar mutluyken zenginler mutsuz?
Her ne kadar farklı alanlarda gelişmeler kaydedilse de neden kardeşliğe rastlamıyoruz?

12 Gerçek Sevginin Niteliği

Saf sevgi nedir?
Din nedir?
Eğer bir insan mutsuzsa ve mutlu olmak istiyorsa bu hırs mıdır?

13 Anlamak Ezberlemek Değildir

Güzellik öznel midir yoksa nesnel mi?
Neden güçlüler zayıfları eziyor?
Bilimsel keşiflerin hayatımızı kolaylaştırdığı doğru mu?
Ölüm nedir?

14 Kıskançlık Nedir?

Hakikat göreceli midir yoksa mutlak mı?
Dışsal farkındalık nedir?
Gerçek nihai mutluluk nedir?
İnsanlar neden bir şeyler istiyorlar?

15 Yaratıcı Olan Hafıza Değil Anlayıştır

Zekâ karakter oluşturur mu?

Neden birisi bize maksatlı baktığında rahatsız oluyoruz?

Anlayışı geliştirebilir miyiz? Sürekli anlamaya çalışırsak, bu bizim anlayış egzersizi yaptığımızı göstermez mi?

Anlayış gücü her insanda aynı mıdır?

İnsan sürekli anlamaya çalışarak engelleri yavaş yavaş ortadan kaldırabilir mi?

16 Sözcüklerin Önemini Kavramak

Yaratılışın gayesi nedir?

Karma nedir?

Saygıda korku unsuru var mıdır?

17 Zihin Huzuru Bulabilir mi?

Bizden daha yukarıda olanlar karşısında neden aşağılık duygusuna kapılıyoruz?

Hayatımızın her anında çevreye karşı mücadele verirken huzura ermemiz mümkün müdür?

Neden ıstırap çekiyoruz? Niçin hastalıktan ve ölümden kurtulamıyoruz?

18 Ne İçin Yaşıyoruz?

İtaat nedir? Onu anlamasak bile bir düzene itaat etmeli miyiz?

19 Zekice Yaşamak

Toplum bizim karşılıklı bağımlılığımıza dayanıyor. Doktor çiftçiye, çiftçi de doktora bağımlı. İnsan nasıl tamamen bağımsız olabilir?

Neden hakikat nahoştur?

Şimdiye değin öğretmenlerimiz bizi gayet kararlı bir şekilde alışılageldik yöntemle eğittiler ama burada söylenenleri dinleyip tartışmalara katıldıktan sonra öğretmenlerimiz o eski kararlılıklarını yitirdiler. Zeki bir öğrenci bu koşullar altında kendini nasıl ifade edeceğini bilir ama zeki olmayanlar ne yapacak?

Çiftçi fiziksel acının tedavisi için doktora bağımlı. Bu da bir bağımlılık ilişkisi değil mi?

20 Doğru Eğitim Almak

Ben beni mutlu edecek her şeye sahibim ama başkaları sahip değil. Niçin böyle oluyor?

İçimizden korkuyu söküp atmanın yolu nedir?

Eğer anne baba çocuklarım sahiden seviyor olsaydı onu bir şeyler yapmaya zorlamazdı dediniz. Fakat eğer çocuk temiz olmak istemiyorsa ya da sağlığı için kötü olan bir şeyi yemek istiyorsa ona engel olmak gerekmez mi?

Hayatta ideallere sahip olmak önemli değil mi?

Henüz daha küçüğüz, nasıl yeni bir dünya yaratabiliriz ki?

Çocukları korkusuz kılacak eğitim sistemi nasıl olmalıdır?

Onu özel bir testten geçirmeden altının kalitesini bilmek mümkün müdür? Aynı şekilde, bir çocuğun kapasitesi onu bir tür sınava sokmadan bilinebilir mi?

Beyefendi, yeni bir dünyaya dair fikriniz nedir?

Eğer ne yaratmak istediğimizi bilmiyorsak yeni bir şeyi nasıl yaratabiliriz?

Çocuklar her şeyi ciddiye almalı mıdırlar? Eğer alırlarsa kendilerini eğlendirmeye vakit bulabilirler mi?

21 Din Aslında Bir Eğitim Sürecidir

Eğitim hakkındaki kitabınızda modern eğitimin tam bir fiyasko olduğunu söylüyorsunuz. Bu tespitinizi açıklamanızı istiyorum.

Anne babamız bizim iyiliğimizi istediği için neden onların planlarına uymayalım ki?

Modern eğitimin bir fiyasko olduğunu belirtiyorsunuz. Fakat eğer politikacılar eğitim almamış olsalardı daha iyi bir dünya yaratabilirler miydi?

O halde sizin doğru eğitim anlayışınız nedir?

Doğru eğitimi almak istesem, öğretmenlere ihtiyaç duyar mıyım?

Eğer tüm hırslar aptalcaysa o zaman insan nasıl gelişebilir?

Onu sevdiği kişiden ayırdıkları için ebeveynlerinden nefret eden bir arkadaşım var. Ona nasıl yardım edebilirim?

Öğrencinin tanımı nedir?

Bütün idealistlerin ikiyüzlü olduğunu söylediniz. Kime idealist diyorsunuz?

22 Hakikati Keşfetmek

Eğer hepimiz doğru eğitim alsaydık korkudan kurtulur muyduk?

Hırslı olmanın aptalca ve acımasızca olduğunu söylediniz. O zaman doğru eğitim alma hırsına sahip olmak aptalca ve acımasızca değil midir?

İnsan hakikati veya huzuru bulmak istediğinde, ***sannyasi*** olur. Öyleyse ***sannyasi*** sadeliğe sahip midir?

Eğer doğru eğitim alırsak korkudan kurtuluruz ama eğer yanlış eğitim alırsak korkak oluruz. Doğru mu bu?

Eğer sizin dediğiniz gibi, herkes korkuyorsa, o zaman hiç kimse aziz veya kahraman değildir. Yani bu dünyada hiç büyük adam yok mu?

Açıklamanın kötü bir şey olduğunu söylediniz. Biz buraya açıklama için geldik. Bu kötü mü?

Hindistan'ın geleceğine dair düşünceniz nedir?

Bu dünyada büyük olan çok insan olduğunu söylediniz. O zaman siz nesiniz?

Meraklı olduğumuz için kitap okuyoruz. Gençken siz de meraklı değil miydiniz?

Gelecekle ilgilenmemeli miyiz?

Biz gençken çok oyunbaz oluruz ve bizim için iyi olanı her zaman bilmeyiz. Eğer bir baba oğluna onun iyiliğini öğütlüyorsa, oğlu babasının öğüdüne uymamak mı?

Geçen sefer idealistin ikiyüzlü olduğunu söylediniz. Eğer bir bina inşa etmek istiyorsak, önce o binanın fikrine sahip ol-

malıyız. Aynı şekilde, eğer yeni bir dünya kurmak istiyorsak, ilk önce bir ideale sahip olmamız gerekmez mi?

Kendi ülkemizin iyiliğini isteyerek aynı zamanda insanlığın da iyiliğini istemiş olmuyor muyuz? Doğrudan insanlığın iyiliğini amaçlamak sıradan insanın erişebileceği bir şey midir?

SÖZLÜK

Bhagavad-Gita: Sözlük anlamı "Tanrı'nın Şarkısı", Hindu epik eser Mahabharata'nın bir bölümü.

Ghat: Hindistan'da ırmak veya göl kenarlarında insanların çoğunlukla yıkanmak için suya indikleri basamaklar. ***Ghat*** yakma işlemi için de kullanılır, böylece cenaze alayı arındırma ve küllerin atılması için suya ulaşabilir.

Guru: Din hocası

Karma: Hinduların inandığı şekliyle, manevi dünyada işleyen sebep ve sonuç yasası.

Mantram: İlahi güce sahip sözler.

Nirvana: Ruhsal aydınlanma veya uyanış hali. Budizme göre ***nirvana*** insan doğum, ıstırap, ölüm döngüsünden ve diğer tüm dünyevi esaretlerden kurtarır.

Puja: Hindu ayini.

Pundit: Özellikle Hinduların Sanskritçe bilimine hâkim bir bilgin.

Sadhu: Hindu azizi veya keşişi.

Sannyasi: Hindu törenlerine göre son feragat yeminini etmiş keşiş.

Sari: Hintli kadınların giydiği bir elbise.

Swami: Hinduların bir dinsel payesi.

Upanişadlar: Vedalar diye adlandırılan kadim kutsal Hindu metinlerinin bir bölümü.